

**ROČNÍ SOUHRNNÁ ZPRÁVA**

**O VÝSLEDKÁCH  
KONTROLNÍCH AKCÍ**

**STÁTNÍHO ÚŘADU INSPEKCE PRÁCE  
ZA ROK 2023**

## Obsah

|  |           |
|--|-----------|
| <b>Úvodní shrnutí.....</b>   | <b>1</b>  |
| <b>Postavení a kontrolní působnost .....</b>   | <b>2</b>  |
| <b>1 Kontrolní činnost v oblasti zaměstnanosti.....</b>  | <b>5</b>  |
| 1.1 Kontroly nelegálního zaměstnávání občanů ČR a cizinců.....   | 6         |
| 1.2 Zastřené zprostředkování zaměstnání .....  | 13        |
| 1.3 Poskytování služby péče o dítě v dětské skupině.....   | 15        |
| 1.4 Kontroly výkonu umělecké, kulturní, sportovní nebo reklamní činnosti dítěte.....   | 17        |
| 1.5 Kontroly plnění povinného podílu zaměstnávání osob se zdravotním postižením.....   | 18        |
| 1.6 Kontroly rovného zacházení a zákazu diskriminace při uplatňování práva na zaměstnání .   | 19        |
| <b>2 Kontrolní činnosti v oblasti pracovněprávních vztahů .....</b>  | <b>21</b> |
| 2.1 Agenturní zaměstnávání.....  | 22        |
| 2.2 Odměňování zaměstnanců, dodržování minimální mzdy a nejnižší úrovně zaručené mzdy stanovené podle složitosti, odpovědnosti a namáhavosti vykonávané práce .....                    | 27        |
| 2.3 Kontrola v oblasti pracovní doby a doby odpočinku .....  | 31        |
| 2.4 Rovné zacházení, rovné odměňování zaměstnanců a dodržování zákazu diskriminace.....  | 35        |
| 2.5 Kontroly v oblasti pracovních podmínek při zaměstnávání zaměstnanců ze zahraničí, se zvláštním zaměřením na kontrolu pracovních podmínek držitelů dočasné ochrany z Ukrajiny ..... | 39        |
| 2.6 Kontroly dodržování pravidel při vysílání pracovníků na základě směrnic 96/71/ES a 2014/67/EU .....  | 41        |
| 2.7 Ochrana oznamovatelů.....  | 44        |
| 2.8 Kontroly v oblasti pracovních podmínek při zaměstnávání zaměstnanců ze zahraničí .....   | 46        |
| <b>3 Kontrola BOZP a bezpečnosti provozu V TZ.....</b>   | <b>47</b> |
| 3.1 Pracovní úrazovost v roce 2023 .....   | 49        |
| 3.2 Stavebnictví.....  | 50        |
| 3.3 Prevence BOZP při přípravě a provádění staveb .....  | 56        |
| 3.4 Doprava.....   | 60        |
| 3.5 Zemědělství a potravinářský průmysl.....   | 64        |
| 3.6 Lesnictví a dřevozpracující průmysl .....  | 69        |
| 3.7 Nebezpečné látky .....   | 73        |
| 3.8 Terciární sféra .....  | 77        |
| 3.9 Zpracovatelský průmysl.....  | 82        |
| 3.10 Elektrická zařízení .....   | 87        |
| 3.11 Zdvihací zařízení.....  | 91        |
| 3.12 Plynová zařízení.....   | 95        |
| 3.13 Tlaková zařízení.....   | 101       |
| 3.14 Integrovaná inspekce.....   | 104       |

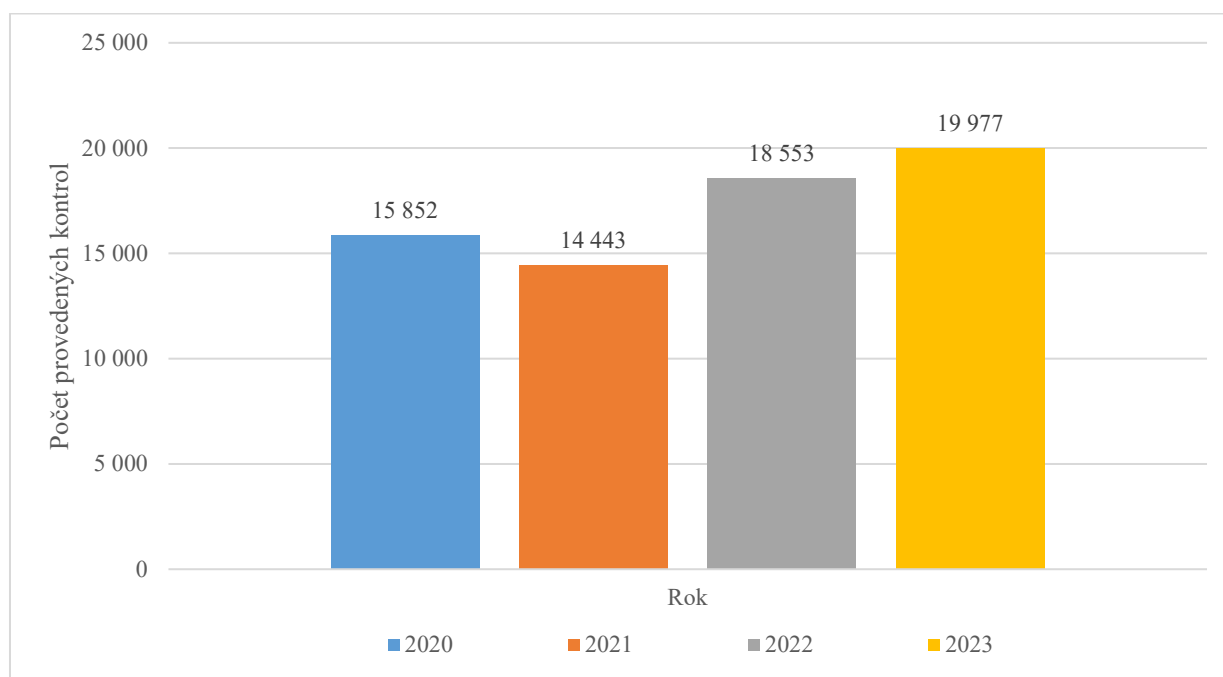
|          |   |            |
|----------|---|------------|
| 3.15     | Program Bezpečný podnik .....   | 108        |
| <b>4</b> | <b>Statistický rozbor podnětů ke kontrole .....</b>                                     | <b>113</b> |
| 4.1      | Podněty ke kontrole v oblasti PPV .....   | 114        |
| 4.2      | Podněty z oblasti zaměstnanosti a poskytování služby péče o dítě v dětské skupině ..... | 116        |
| 4.3      | Podněty v oblasti bezpečnosti práce .....   | 118        |
| 4.4      | Kontroly na základě přijatých podnětů .....   | 119        |
|          | <b>Seznam použitých zkratk .....</b>  | <b>120</b> |
|          | <b>Seznam tabulek.....</b>  | <b>122</b> |
|          | <b>Seznam grafů .....</b>   | <b>123</b> |

## Úvodní shrnutí

Kontrolní činnost Státního úřadu inspekce práce (dále jen „SÚIP“ nebo „Úřad“) byla v roce 2023 realizována na základě Ročního programu kontrolních akcí Státního úřadu inspekce práce na rok 2023, který byl řádně projednán Radou vlády pro bezpečnost a ochranu zdraví při práci, s vyššími odborovými orgány a organizacemi zaměstnavatelů a následně schválen Ministerstvem práce a sociálních věcí (dále jen „MPSV“).

V roce 2023 provedly orgány inspekce práce u zaměstnavatelů celkem **19 977 kontrol**, což je **o 1,5 tisíce více** než v předchozím roce. Z tohoto počtu se 8 406 kontrol zaměřilo na dodržování bezpečnosti práce na pracovištích a bezpečný provoz vyhrazených technických zařízení, 4 110 kontrol se věnovalo dodržování pracovních vztahů a podmínek, na odhalování nelegálního zaměstnávání směřovalo 6 574 kontrol a na oblast zaměstnanosti bylo zaměřeno 887 kontrol. V roce 2023 orgány inspekce práce za zjištěná porušení právních předpisů uložily **3 409 pokut** v celkové výši **366 704 500 Kč**.

Graf č. 1 – Vývoj počtu provedených kontrol v období let 2020 až 2023



Velká pozornost byla v roce 2023 věnována kontrolám zaměřeným na odhalování nelegální práce a zastřehého zprostředkování

Při kontrolách zaměřených na nelegální zaměstnávání odhalily oblastní inspektoráty práce **celkem 2 801 nelegálně zaměstnaných osob**. Zastřehené zprostředkování zaměstnání bylo v roce 2023 odhaleno **u 309 podnikatelských subjektů** a 183 zaměstnavatelů využívalo v rozporu se zákonem služeb zastřehených agentur.

V roce 2023 obdržely orgány inspekce práce celkem **6 268 podnětů ke kontrole**. V rámci pracovněprávního poradenství pro zaměstnance a zaměstnavatele bylo zodpovězeno přes **11 tisíc dotazů** a na bezplatnou „zelenou“ linku se dovolalo pro radu více než 6 tisíc tazatelů.

## Postavení a kontrolní působnost

SÚIP a OIP jsou správními úřady se zákonem vymezenou působností a jako celek tvoří orgány inspekce práce.

Úřad je účetní jednotkou, přičemž jednotlivé inspektoráty jsou z hlediska hospodaření s majetkem, prostředky státního rozpočtu, účetnictví, pracovněprávních vztahů zaměstnanců a služebních vztahů státních zaměstnanců jeho vnitřními organizačními jednotkami na úrovni odboru. V čele SÚIP stojí generální inspektor. V čele každého inspektorátu pak stojí vedoucí inspektor.

Úřad a inspektoráty kontrolují dodržování povinností vyplývajících z:

- právních předpisů, z nichž vznikají zaměstnancům, příslušnému odborovému orgánu nebo radě zaměstnanců nebo zástupci pro bezpečnost a ochranu zdraví při práci (dále také „BOZP“) práva nebo povinnosti pracovněprávních vztazích včetně právních předpisů o odměňování zaměstnanců, náhradě mzdy a náhrady výdajů zaměstnancům,
- právních předpisů stanovících pracovní dobu a dobu odpočinku,
- právních předpisů k zajištění bezpečnosti práce,
- právních předpisů k zajištění bezpečnosti provozu technických zařízení se zvýšenou mírou ohrožení života a zdraví,
- právních předpisů o zaměstnávání zaměstnankyň, mladistvých zaměstnanců a zaměstnanců pečujících o děti,
- právních předpisů upravujících výkon umělecké, kulturní, sportovní a reklamní činnosti dítěte,
- kolektivních smluv v částech, ve kterých jsou upraveny individuální pracovněprávní nároky vyplývající z právních a vnitřních předpisů,
- předpisů upravujících právní postavení zaměstnanců vyslaných k výkonu práce v rámci nadnárodního poskytování služeb,
- právního předpisu upravujícího péči o dítě v dětské skupině,
- vybraných částí právních předpisů o zaměstnanosti, včetně nelegálního zaměstnávání.

Činnost orgánů inspekce práce je naplňována zejména v návaznosti na tyto právní předpisy:

- **zákon č. 251/2005 Sb.**, o inspekci práce, ve znění pozdějších předpisů (dále také „**zákon o inspekci práce**“),
- **zákon č. 262/2006 Sb.**, zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů (dále také „**zákoník práce**“ nebo také „**ZP**“),
- **zákon č. 435/2004 Sb.**, o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů (dále také „**zákon o zaměstnanosti**“ nebo také „**ZoZ**“),
- **zákon č. 247/2014 Sb.**, o poskytování služby péče o dítě v dětské skupině a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále také „**zákon o dětské skupině**“ nebo také „**ZDS**“),
- **zákon č. 309/2006 Sb.**, kterým upravují další požadavky BOZP v pracovněprávních vztazích a o zajištění BOZP při činnosti nebo poskytování služeb mimo pracovněprávní vztahy, ve znění pozdějších předpisů (dále také „**zák. č. 309/2006 Sb.**“),

a dalšími právními předpisy a normami uvedenými v následujícím textu.

Samotná kontrolní činnost byla v roce 2023 naplňována prostřednictvím 530 služebních míst inspektorů ve služebním poměru, přičemž tito inspektoři jsou specializováni na následující kontrolní oblasti:

- pracovněprávní vztahy (dále také „PPV“),
- BOZP a vyhrazená technická zařízení (dále jen „VTZ“),

- zaměstnanost, včetně nelegálního zaměstnávání (dále také „NLZ“).


Tab. č. 1 – Počet služebních míst inspektorů dle kontrolních oblastí


| Ukazatel                     | BOZP a VTZ | PPV | NLZ | Celkem |
|------------------------------|------------|-----|-----|--------|
| Počet inspektorů dle oblastí | 198        | 150 | 182 | 530    |

### Územní působnost inspektorátů



- Oblastní inspektorát práce pro hlavní město Prahu**  
 Kladenská 103/105, 160 00 Praha 6  
 (dále v textu také „OIP 03“)
  
- Oblastní inspektorát práce pro Středočeský kraj**  
 náměstí Barikád 1122/2, 130 00 Praha 3  
 (dále v textu také „OIP 04“)
  
- Oblastní inspektorát práce pro Jihočeský kraj a Vysočinu**  
 Vodní 1629/21, 370 06 České Budějovice  
 (dále v textu také „OIP 05“)
  
- Oblastní inspektorát práce pro Plzeňský kraj a Karlovarský kraj**  
 Schwarzova 2617/27, 301 00 Plzeň  
 (dále v textu také „OIP 06“)
  
- Oblastní inspektorát práce pro Ústecký kraj a Liberecký kraj**  
 SNP 2720/21, 400 11 Ústí nad Labem  
 (dále v textu také „OIP 07“)
  
- Oblastní inspektorát práce pro Královéhradecký kraj a Pardubický kraj**  
 Říční 1195/5, 500 02 Hradec Králové  
 (dále v textu také „OIP 08“)

 **Oblastní inspektorát práce pro Jihomoravský kraj a Zlínský kraj**  
Milady Horákové 1970/3, 602 00 Brno  
(dále v textu také „OIP 09“)

 **Oblastní inspektorát práce pro Moravskoslezský kraj a Olomoucký kraj**  
Živičná 1123/2, 702 00 Ostrava  
(dále v textu také „OIP 10“)

# 1 Kontrolní činnost v oblasti zaměstnanosti

Na základě Programu kontrolních akcí na rok 2023 bylo stanoveno provést na úseku zaměstnanosti minimálně 6 700 kontrol, kdy kontrolní činnost na tomto úseku inspekce byla v roce 2023 zaměřena především na tyto hlavní oblasti:

- kontroly nelegálního zaměstnávání občanů ČR, občanů EU a cizinců ze třetích zemí,
- kontroly zastřené zprostředkování zaměstnávání a jeho umožnění,
- poskytování služby péče o dítě v dětské skupině,
- kontroly výkonu umělecké, kulturní, sportovní nebo reklamní činnosti dítěte,
- kontroly plnění povinného podílu zaměstnávání osob se zdravotním postižením,
- kontroly rovného zacházení a zákazu diskriminace při uplatňování práva na zaměstnání.

Uvedené kontrolní oblasti byly do ročního programu kontrolních akcí zařazovány s výjimkou kontrol umělecké, kulturní, sportovní a reklamní činnosti dítěte, již v předchozích letech.

Kontrolní činnost v oblasti zaměstnanosti byla v roce 2023 realizována 14 odděleními inspekce NLZ, jež mají krajskou působnost na rozdíl od dalších kontrolních útvarů SÚIP. V organizační struktuře orgánů inspekce práce je zařazeno 182 míst inspektorů a inspektorek (dále jen „inspektor“) zaměstnanosti.

Celkem bylo v roce 2023 realizováno v oblasti zaměstnanosti 7 461 kontrol, z toho bylo 6 574 kontrol zaměřeno na nelegální zaměstnávání, 420 kontrol přímo na zastřené zprostředkování zaměstnání, 132 kontrol se zaměřilo oblast plnění povinného podílu zaměstnávání OZP a zbývajících 335 kontrol se zaměřilo na ostatní kontrolní oblasti.

Do oblasti zaměstnanosti směřovalo 1 782 podnětů, z toho 1 608 podnětů poukazovalo na NLZ a dalších 197 podnětů upozorňovalo na porušování ostatních ustanovení zákona o zaměstnanosti. Dále přijali orgány inspekce práce 13 podnětů směřujících do oblasti péče o dítě v dětské skupině. Na základě podnětů bylo provedeno 1 137 kontrol.

Stěžejní kontrolní činností na úseku zaměstnanosti bylo v roce 2023 odhalování a potírání nelegální práce a zastřené zprostředkování zaměstnání.

V roce 2023 bylo provedeno 6 574 kontrol nelegálního zaměstnávání a bylo zjištěno 2 801 nelegálních zaměstnanců. Pokračuje dlouhodobý trend, že při výkonu nelegální práce jsou odhalováni zejména cizinci (především občané Ukrajiny).

Dále orgány inspekce práce provedly 420 kontrol přímo zaměřených na oblast zastřené zprostředkování zaměstnání, a to bylo zjištěno ve 198 případech. Kromě toho bylo dále zjištěno 111 případů zastřené zprostředkování zaměstnání v rámci kontrol, kdy tato oblast nebyla hlavní předmětem kontrol (zejména při kontrolách zaměřených na NLZ). Celkem bylo v roce 2023 zjištěno 309 případů zastřené zprostředkování zaměstnání a 183 případů jeho umožnění.



Tab. č. 2 – Počet kontrol v oblasti zaměstnanosti v roce 2023 dle OIP

| Oblastní inspektorát práce             | Počet kontrol v oblastech |              |              |
|--|---------------------------|--------------|--------------|
|  | Zaměstnanost bez NLZ      | NLZ          | Celkem       |
| Hlavní město Praha                     | 35                        | 414          | 449          |
| Středočeský kraj                       | 121                       | 692          | 813          |
| Jihočeský kraj a Vysočina              | 88                        | 893          | 981          |
| Plzeňský kraj a Karlovarský kraj       | 120                       | 741          | 861          |
| Ústecký kraj a Liberecký kraj          | 185                       | 807          | 992          |
| Královéhradecký kraj a Pardubický kraj | 132                       | 685          | 817          |
| Jihomoravský kraj a Zlínský kraj       | 105                       | 1 013        | 1 118        |
| Moravskoslezský kraj a Olomoucký kraj  | 101                       | 1 329        | 1 430        |
| <b>Celkem</b>                          | <b>887</b>                | <b>6 574</b> | <b>7 461</b> |

Za zjištěná porušení právních předpisů v oblasti zaměstnanosti bylo uloženo celkem 1 548 pokut v souhrnné výši 266 895 000 Kč.

### 1.1 Kontroly nelegálního zaměstnávání občanů ČR a cizinců

Oblast nelegální práce je SÚIP řazena každoročně mezi hlavní kontrolní priority. Takto zaměřené kontroly realizují orgány inspekce práce již od roku 2012.

V uplynulém roce došlo oproti roku 2022 u zjištění nelegálně pracujících osob k mírnému nárůstu. V roce 2023 bylo zjištěno nejméně nelegálně pracujících občanů EU za celou dobu sledování této statistiky. Počty nelegálně pracujících osob ČR a cizinců oproti minulému roku mírně vzrostly.

Česká republika je dlouhodobě limitována nízkou mírou nezaměstnanosti. Tuto situaci zaměstnavatelé řeší zejména zapojováním pracovníků ze zahraničí včetně cizinců ze třetích zemí. Zaměstnávání cizinců je však časově, finančně i administrativně náročné a řada zaměstnavatelů se snaží obejít kladené legislativní požadavky právě prostřednictvím nelegálního zaměstnávání.

Na regionální i centrální úrovni pokračovala také v roce 2023 navázaná a osvědčená spolupráce s ozbrojenými složkami, především s Policií ČR (dále jen „PČR“), Službou cizinecké policie, Celní správou, ale také se správními úřady, zejména Úřadem práce ČR (dále jen „ÚP ČR“) a Českou správou sociálního zabezpečení (dále jen „ČSSZ“).

SÚIP je aktivně zapojen do Systému pro výměnu informací o vnitřním trhu (IMI), který zjednodušuje výměnu informací mezi členskými státy EU. V roce 2023 bylo prostřednictvím tohoto systému ze strany SÚIP přijato celkem 94 žádostí. Z tohoto počtu se jednalo o:

- 40 žádostí o poskytnutí informací (34 o okolnostech vyslání, 4 o pracovních podmínkách, 2 urgentních žádostí),
- 6 žádostí o předání dokumentu (jiných než pravomocných rozhodnutí – všechny byly staženy/odmítnuty),
- 23 žádostí o doručení rozhodnutí o uložení pokuty českým zaměstnavatelům,
- 17 žádostí o vymození sankce uložené českému zaměstnavateli v jiném členském státě EU.

SÚIP rovněž přijal 1 sdělení případných nesrovnalostí a v novém modulu IMI – Prohlášení o vyslání v sektoru silniční dopravy přijal 7 žádostí o pomoc orgánu hostitelského členského státu dožadáním dokumentů od tuzemského dopravce, který vyslal své zaměstnance (řidiče) do jiného členského státu.

Ze strany SÚIP byly členským státům EU odeslány celkem 4 žádosti, z toho:

- 3 žádosti o poskytnutí informací (2 o okolnostech vyslání, 1 o bezpečnosti a ochraně zdraví při práci)
- 1 žádost o předání dokumentů.

Prostřednictvím systému IMI bylo zahraničním orgánům předáno 7 sdělení případných nesrovnalostí (podnětů) k možnému využití při jejich kontrolní činnosti.

Nepostradatelnou částí kontrolní činnosti je i poskytování základního pracovněprávního poradenství. Jako v předcházejícím roce byl i v roce 2023 zaznamenán zvýšený počet dotazů ze strany zahraničních pracovníků související s různými oblastmi pracovněprávních podmínek.

V roce 2023 bylo provedeno celkem 6 574 kontrol přímo zaměřeno na NLZ. Inspektoři oddělení inspekce NLZ se společně s inspektory oddělení PPV a BOZP podíleli také na společných kontrolách zaměřených na dodržování podmínek vyslaných zaměstnanců na území ČR. Výsledky těchto kontrol jsou součástí vyhodnocení hlavních oblastí kontrolní činnosti na úseku PPV.

Kontrolní činnost je rovněž prováděna na základě obdržovaných podnětů ke kontrole, které jsou zasílány nejčastěji ze strany zaměstnanců, veřejnost nebo jiných správních orgánů. Takovýchto podnětů ke kontrole obdržely orgány inspekce práce v roce 2023 celkem 1 608. Z tohoto počtu upozorňovalo 1 167 podnětů na možný výkon nelegální práce občanů ČR, 526 podnětů na možný výkon nelegální práce cizinců a 113 podnětů na možný výkon nelegální práce občanů EU. Jeden podnět přitom může upozorňovat na více skutečností a může tak směřovat do více oblastí, jejich počty tedy není možné počítat.

Výše uvedené kontroly byly provedeny u celkem u 6 282 subjektů, z tohoto počtu bylo zkontrolováno celkem 2 023 fyzických osob a 4 259 právnických osob.

Orgány inspekce práce bylo provedenými kontrolami zjištěno celkem 2 801 osob vykonávajících nelegální práci. Konkrétně se jednalo o 583 občanů ČR, 62 občanů jiných členských států EU a v 2 156 případech o cizince ze zemí mimo EU. Nelegální práce byla OIP zjištěna celkem u 751 subjektů.

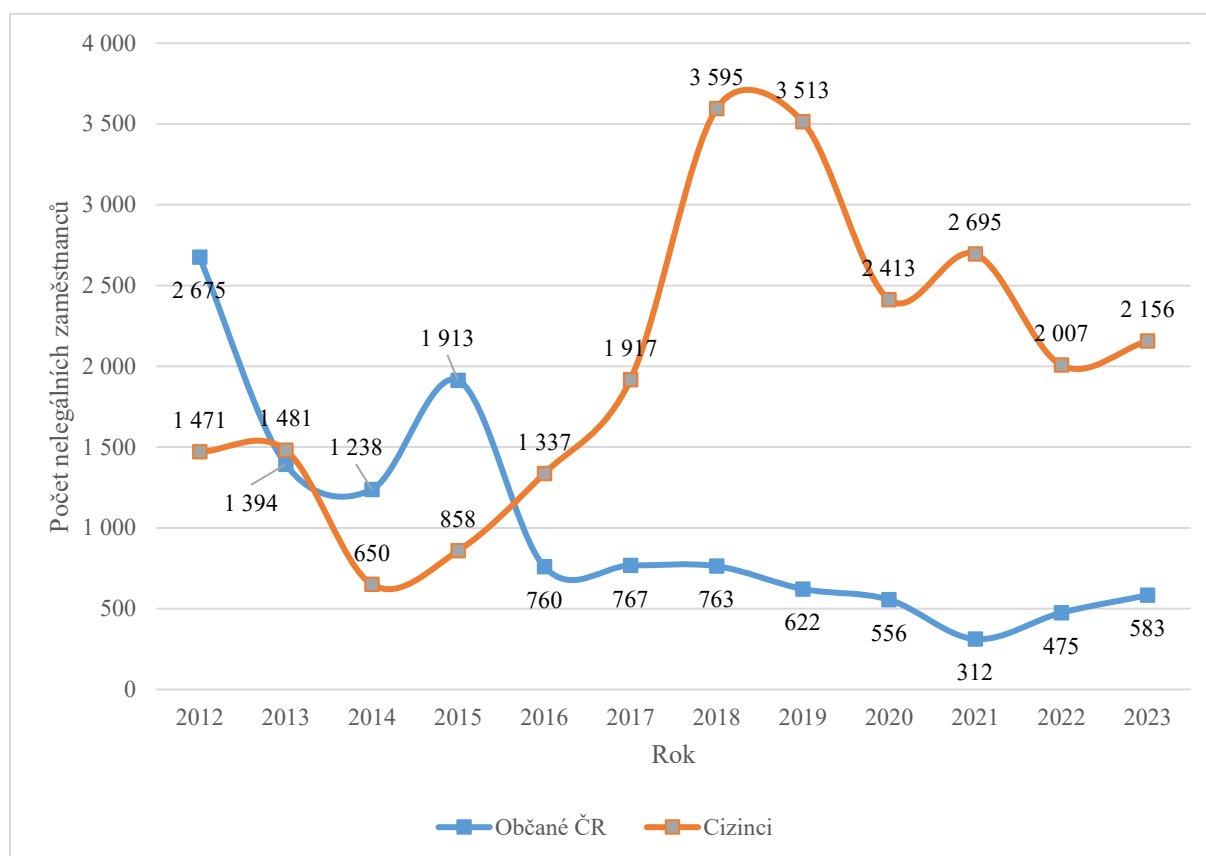
Tab. č. 3 – Vývoj počtu zjištěných nelegálně pracujících osob ve vztahu k počtu kontrol

| Rok         | Počet kontrol | Počet osob zjištěných při nelegální práci |           |              |              |
|-------------|---------------|---|-----------|--------------|--------------|
|             |               | občané ČR                                 | občané EU | Cizinci      | celkem       |
| 2012        | 35 557        | 2 675                                     | 430       | 1 471        | 4 576        |
| 2013        | 36 101        | 1 394                                     | 295       | 1 481        | 3 170        |
| 2014        | 15 911        | 1 238                                     | 184       | 650          | 2 072        |
| 2015        | 9 583         | 1 913                                     | 294       | 858          | 3 065        |
| 2016        | 9 308         | 760                                       | 193       | 1 337        | 2 290        |
| 2017        | 9 707         | 767                                       | 234       | 1 917        | 2 918        |
| 2018        | 8 339         | 763                                       | 225       | 3 595        | 4 583        |
| 2019        | 8 160         | 622                                       | 207       | 3 513        | 4 342        |
| 2020        | 5 557         | 556                                       | 141       | 2 413        | 3 110        |
| 2021        | 5 222         | 312                                       | 288       | 2 695        | 3 295        |
| 2022        | 6 572         | 475                                       | 79        | 2 007        | 2 561        |
| <b>2023</b> | <b>6 574</b>  | <b>583</b>                                | <b>62</b> | <b>2 156</b> | <b>2 801</b> |

Tab. č. 4 – Počet zjištěných nelegálně pracujících osob ve vztahu k počtu kontrol a OIP

| Oblastní inspektorát práce        | Počet kontrol | Počet osob zjištěných při nelegální práci |           |              |              |
|-----------------------------------|---------------|---|-----------|--------------|--------------|
|                                   |               | občané ČR                                 | občané EU | cizinci      | celkem       |
| Hlavní město Praha                | 414           | 4   | 0         | 108          | 112          |
| Středočeský kraj                  | 692           | 54  | 2         | 149          | 205          |
| Jihočeský kraj a Vysočina         | 893           | 30  | 5         | 486          | 521          |
| Plzeňský a Karlovarský kraj       | 741           | 25  | 6         | 400          | 431          |
| Ústecký a Liberecký kraj          | 807           | 54  | 5         | 140          | 199          |
| Královéhradecký a Pardubický kraj | 685           | 40  | 2         | 307          | 349          |
| Jihomoravský a Zlínský kraj       | 1 013         | 83  | 26        | 162          | 271          |
| Moravskoslezský a Olomoucký kraj  | 1 329         | 293                                       | 16        | 404          | 713          |
| <b>Celkem</b>                     | <b>6 574</b>  | <b>583</b>                                | <b>62</b> | <b>2 156</b> | <b>2 801</b> |

Graf č. 2 – Vývoj počtu nelegálně pracujících osob



Počet nelegálně zjištěných osob oproti předchozímu roku mírně vzrostl, zejména u počtu zjištěných občanů ČR a cizinců. U občanů EU se jedná o nejmenší počet osob, jaký byl dosud orgány inspekce práce odhalen.

Mezi nejčastěji zjištěné cizince pak patřili v roce 2023, shodně s předcházejícími roky, občané Ukrajiny, Moldavska a Vietnamu.

Tab. č. 5 – Nelegálně zaměstnaní cizinci ze zemí mimo Evropskou unii

| <b>Státní příslušnost</b> | <b>Počet osob</b> |
|---------------------------|-------------------|
| Ukrajina                  | 1 699             |
| Moldavsko                 | 163               |
| Vietnam                   | 77                |
| Turecko                   | 25                |
| Gruzie                    | 25                |
| Uzbekistán                | 24                |
| Kazachstán                | 19                |
| Filipíny                  | 17                |
| Bělorusko                 | 17                |
| Ostatní                   | 90                |
| <b>Celkem</b>             | <b>2 156</b>      |

(Pozn.: Kategorie *Ostatní* v sobě zahrnuje osoby v počtu 1 – 12 státní příslušnosti Severní Makedonie, Indie, Čína, Ázerbájdžán, Rusko, Tunisko, Thajsko, Arménie, Kosovo, Srbsko, Egypt, Alžírsko, Mongolsko, Irák, Jordánsko, Kamerun, Afghánistán, Bosna a Hercegovina, Nepál, Írán, Bangladěš, Pákistán, Tádžikistán, Súdán.)

Mezi nejčastěji zjištěné nelegálně zaměstnané pracovníky z členských zemí EU patřili v roce 2023 státní příslušníci Slovenska, Maďarska, Rumunska a Polska.

Tab. č. 6 – Nelegálně zaměstnaní občané zemí EU

| <b>Státní příslušnost</b> | <b>Počet osob</b> |
|---------------------------|-------------------|
| Slovensko                 | 41                |
| Maďarsko                  | 9                 |
| Rumunsko                  | 7                 |
| Polsko                    | 4                 |
| Bulharsko                 | 1                 |
| <b>Celkem</b>             | <b>62</b>         |

V roce 2023 byly nejčastěji nelegálně pracující osoby zjišťovány u zaměstnavatelů v oborech zpracovatelský průmysl (u 115 subjektů), stavebnictví (u 107 subjektů), ubytování, stravování a pohostinství (u 98 subjektů), velkoobchod, maloobchod; opravy a údržba motorových vozidel (u 98 subjektů).

Z pohledu velikosti zaměstnavatele se NLZ v roce 2023 nejčastěji dopouštěli zaměstnavatelé kategorie do 9 zaměstnanců a zaměstnavatelé s 10-49 zaměstnanci nebo 50-249 zaměstnanci.

Součástí kontrolní činnosti zaměřené na odhalování NLZ se inspektoři zabývají také kontrolami zastírání faktického pracovněprávního vztahu jiným právním vztahem, typicky obchodněprávním nebo občanskoprávním, tzv. švarcsystému. Nejčastěji jde o smlouvu o spolupráci, smlouvu o dílo. Od 1. 1. 2012 se švarcsystém ztotožňuje s pojmem nelegální práce.

Kontrolní činnosti bylo v roce 2023 zjištěno umožnění výkonu nelegální práce formou švarcsystému v 296 případech, což je oproti předcházejícímu roku nárůst o 75 případů. Nejčastěji se jednalo o švarcsystém občanů ČR, konkrétně 203 případů. Dále bylo odhaleno 75 případů švarcsystému cizinců a v 18 případech šlo o švarcsystém občanů EU. Oproti předcházejícím letům je z výsledků kontrolní činnosti v roce 2023 patrný zvýšený počet nelegální práce formou švarcsystému u občanů ČR.

Z pohledu pracovního práva a zaměstnanosti je NLZ formou švarcsystému velmi nebezpečné v situacích, kdy jsou do tohoto stavu zaměstnanci přinuceni pod nátlakem zaměstnavatele. Často se opakují situace, kdy je živnostenský list požadován zaměstnavatelem jako jedna z podmínek přijetí

do zaměstnání. Tímto způsobem se zaměstnavatelé rovněž vyhýbají povinnostem souvisejících se zaměstnáváním cizinců.

Takovýto obchodní vztah je často upřednostněný před klasickým pracovněprávním vztahem i ze strany samotných zaměstnanců, tzn. dodavatelů služeb. Tímto způsobem dochází k upřednostnění vyšších výdělků před využitím platné legislativní ochrany. Zaměstnavatelé, kteří jsou v pozici odběratelů služeb, tuto variantu preferují zejména z důvodu úspory finanční či administrativní zátěže.

Orgány inspekce práce se i v roce 2023 setkávaly s výrazným zájmem o informace související s NLZ formou švarcsystému. Neustále se opakujícím případem jsou např. inzeráty s nabídkou práce tzv. „na živnostenský list“. U těchto případů je zcela zásadní rozlišit, zda lze danou činnost vykonávat pouze v rámci obchodněprávního vztahu nebo v rámci uzavřeného pracovněprávního vztahu. Je nutné posuzovat tyto případy individuálně a respektovat smluvní volnosti těchto vztahů, jelikož předmětem takové činnosti může být nejen zaměstnání, ale i podnikatelská činnost (např. činnost lektorů, finanční poradenství či kreativní činnosti).

V souvislosti s výkonem práce cizinců na území ČR se inspektoři v roce 2023, již ojediněle setkávali s vysíláním zahraničních pracovníků na území ČR zaměstnavateli z okolních států EU v rámci poskytování služeb (s odkazem na Směrnici Evropského parlamentu a Rady č. 96/71/ES o vysílání pracovníků v rámci poskytování služeb). Kontrolním šetřením však bylo často zjištěno, že nejedná o vysílání pracovníků v rámci poskytování služeb, ale pouze o zastření skutečného stavu čili pronájmu pracovní síly.

Kontrolní činností v roce 2023 odhalila jako v předchozích letech větší množství případů cizinců, kteří vykonávali práci zejména v rozporu s vydaným povolením k zaměstnání nebo zaměstnaneckou kartou. Nejčastěji v rozporu s druhem pracovní činnosti nebo místem výkonu práce či zaměstnavatelem, pro kterého bylo takové oprávnění uděleno. Při takovém jednání je možná souvislost se zastřeným zprostředkováním zaměstnání, jelikož v momentu vyřizování takového oprávnění zejména zastřené agentury práce neznají skutečné místo výkonu práce takového cizince. Výkon nelegální práce občanů ČR byl nejčastěji spojen s tzv. švarcsystémem, kdy byly tyto osoby zaměstnány např. jako svářeči, stavební dělníci či pracovníci v dopravě nebo sociálních službách.

Inspektoři se při své činnosti opět velmi často setkávali s řetězením zaměstnavatelů. Šlo o případy, kdy kmenový zaměstnavatel zaměstnává minimum vlastních zaměstnanců, případně nezaměstnává žádné a svou činnost zajišťuje pouze zaměstnanci subdodavatelů na základě obchodně-závazkových vztahů, přičemž takových vztahů je několik v řadě za sebou. Není výjimkou, že kontrolovaná osoba nemá přesné informace o tom, jaké osoby se na jejím pracovišti zdržují a vykonávají práce. Tento postup je typický zejména pro velké výrobní haly či rozsáhlá staveniště. Po zahájení kontroly jsou na takovém pracovišti zjištěni zaměstnanci několika subjektů, které jsou vzájemně provázány obchodními vztahy a zříkají se veškerých povinností za práce vykonávající osoby či se snaží zodpovědnost za takové zaměstnance převést na své obchodní partnery.

V roce 2023 došlo v souvislosti s konfliktem na území Ukrajiny k přijetí další novely zák. č. 67/2022 Sb., o některých opatřeních v souvislosti s ozbrojeným konfliktem na území Ukrajiny vyvolaných invazí vojsk Ruské federace (dále jen „lex Ukrajina IV“). Přijetí této novely umožnilo občanům Ukrajiny, prchajících před válečným konfliktem na Ukrajině, si toto pobytové oprávnění prodloužit až do konce března 2024. Současně došlo k přijetí novely ZoZ, která v § 139 odst. 3 a 4 ZoZ, stanovila zaměstnavatelům povinnost přihlásit, ohlásit změny či odhlásit zaměstnance s dočasnou ochranou v evidenci zaměstnanců s dočasnou ochranou vedenou ČSSZ.

Časovou a administrativní náročnost kontrol ovlivňuje také poskytování součinnosti, resp. nesoučinnosti povinných i kontrolovaných osob, které se snaží průběh kontroly ovlivnit buďto svou nesoučinností nebo naopak předkládáním nesouvisejících dokumentů. Výjimkou tak nejsou ani kontroly v délce několika měsíců.

I přes dlouhodobou aktivní činnost orgánů inspekce práce v oblasti poradenství a osvěty v oblasti nelegálního zaměstnávání, vyplývá mj. z poznatků z kontrolní činnosti, že stále panuje nízké povědomí o pracovněprávní problematice. Tento stav se týká převážně cizinců, kteří, zejména kvůli jazykové bariéře a neznalosti lokálního prostředí (příslušných správních orgánů), jsou skupinou, která je dlouhodobě nejvíce ohrožena rizikem nelegálního zaměstnání či možného pracovního vykořisťování.

Při kontrolách zaměřených na NLZ bylo zjištěno celkem 4 463 porušení pracovněprávních předpisů, což je o 600 porušení více než v předcházejícím roce, a to jak v oblasti dodržování povinností stanovených ZoZ, včetně zákazu NLZ, tak v oblasti základních institutů PPV a BOZP, které byly rovněž součástí předmětu kontroly.

Tab. č. 7 – Kromě NLZ byla nejčastěji zjištěna následující porušení zákona o zaměstnanosti:

| Ustanovení zákona o zaměstnanosti                    | Popis porušení  | Počet porušení |
|--|---|----------------|
| § 87, § 88   | Nesplnění informační povinnosti zaměstnavatelů vůči krajským pobočkám ÚP ČR ve vztahu k zaměstnávání zaměstnanců ze zahraničí.  | 909            |
| § 136  | Nesplnění povinnosti zaměstnavatele mít v místě pracoviště kopie dokladů prokazujících existenci pracovněprávního vztahu a nesplnění této povinnosti ze strany zaměstnavatele usazeného v jiném členském státu EU, který v rámci poskytování služeb vyslal svého zaměstnance k dočasnému výkonu práce do ČR, přičemž doklady, jimiž je plněna tato povinnost, musí být přeloženy do českého jazyka. | 716            |
| § 102  | Zaměstnavatelé nesplnili evidenční povinnost ve vztahu k zaměstnancům ze zahraničí.   | 161            |
| <b>Celkový počet porušení zákona o zaměstnanosti</b> |   | <b>4 063</b>   |

Tab. č. 8 – Kromě NLZ byly nejčastěji zjištěné porušení zákoníku práce:

| Ustanovení zákoníku práce                    | Popis porušení  | Počet porušení |
|--|---|----------------|
| § 77 odst. 1                                 | Nesplnění povinnosti mít písemně uzavřenu dohodu o provedení práce nebo dohodu o pracovní činnosti.   | 91             |
| § 75   | Nedodrženo ustanovení zákoníku práce ve vztahu k výkonu práce na základě dohody o provedení práce.  | 99             |
| § 138  | Nedodržení ustanovení týkající se sjednání výše odměny z dohody a podmínek pro její poskytování v dohodě o pracovní činnosti nebo v dohodě o provedení práce. | 69             |
| § 34   | Nedodržení náležitostí týkající se obsahu a formy pracovní smlouvy.   | 27             |
| <b>Celkový počet porušení zákoníku práce</b> |   | <b>373</b>     |

Rovněž jako v předcházejícím roce byla i v roce 2023 nejčastěji zjišťovaná porušení zákona o zaměstnanosti ustanovení související s informační povinností zaměstnavatele dle ustanovení § 87 a § 88 zákona o zaměstnanosti vůči ÚP ČR v případě zaměstnání zahraničních pracovníků a dále nesplnění povinnosti zaměstnavatel mít v místě pracoviště kopie dokladů prokazujících existenci pracovněprávního vztahu.

V roce 2023 se orgány inspekce práce podílely na kontrolní akci, která byla zaměřená na možné pracovní vykořisťování. Akce byla realizována PČR v rámci Evropských akčních dnů 2023. Během této akce bylo dokončeno 27 kontrol, kterými bylo zjištěno 56 porušení. Těmito kontrolami bylo zjištěno 7 nelegálně zaměstnaných fyzických osob, převážně občanů Moldávie a Ukrajiny.

Za porušení právních předpisů v oblasti NLZ bylo v roce 2023 uloženo 604 pokut v celkové výši 134 582 500 Kč. Z toho bylo 57 pokut ve výši 261 000 Kč uloženo fyzickým osobám za přestupek výkonu či umožnění nelegální práce.

Tab. č. 9 – Počet a výše pokut za nelegální zaměstnávání uložených v roce 2023

| Důvod uložení pokuty   | Počet uložených pokut | Výše uložených pokut v Kč |
|--|-----------------------|---------------------------|
| § 139 odst. 1 písm. c)<br>- přestupek, výkon nelegální práce fyzickou osobou § 5 písm. e)  | 54*                   | 201 000                   |
| § 139 odst. 1 písm. d)<br>- přestupek, umožnění výkonu nelegální práce fyzickou osobou podle § 5 písm. e) bodu 1 nebo 2          | 1                     | 50 000                    |
| § 139 odst. 1 písm. f)<br>- přestupek, umožnění výkonu nelegální práce fyzickou osobou podle § 5 písm. e) bodu 1 nebo 2          | 1                     | 10 000                    |
| § 140 odst. 1 písm. c)<br>- přestupek, umožnění výkonu nelegální práce podle § 5 písm. e) bodu 1 nebo 2                          | 540                   | 132 287 750               |
| § 140 odst. 1 písm. e)<br>- přestupek, umožnění výkonu nelegální práce podle § 5 písm. e) bodu 3 (cizinec bez povolení k pobytu) | 28                    | 2 033 750                 |

*(Pozn. Jedná se o pokuty uložené ve správních řízeních v období od 1. 1. do 31. 12. 2023, tj. částečně se může jednat o pokuty za protiprávní jednání zjištěná i kontrolami provedenými v předchozích obdobích. Počet pokut nelze sčítat, neboť jedna pokuta může zahrnovat více přestupků.)*

*\*V souvislosti se spácháním přestupku výkonu nelegální práce bylo v roce 2023 dále uloženo fyzickým osobám, občanům ČR, celkem 48 napomenutí.*

Za porušení ustanovení § 136 zákona o zaměstnanosti bylo v roce 2023 uloženo celkem 136 pokut ve výši 2 522 000 Kč. Za porušení informační povinnosti dle ustanovení § 87 zákona o zaměstnanosti bylo v roce 2023 uloženo celkem 257 pokut ve výši 2 963 000 Kč. I v tomto případě se jedná o pokuty za protiprávní jednání zjištěné také kontrolami provedenými v předchozím období, tedy nejen v roce 2023.

Na základě kontrol, které byly se zjištěním NLZ zahájeny i dokončeny v roce 2023 bylo uloženo celkem 60 pokut v celkové výši 4 558 000 Kč. Za porušení ustanovení § 136 zákona o zaměstnanosti bylo uloženo celkem 24 pokut ve výši 376 000 Kč a za nesplnění informační povinnosti dle ustanovení § 87 zákona o zaměstnanosti bylo uloženo celkem 41 pokut ve výši 403 000 Kč.

Podstatná část pokut za zjištění z kontrol roku 2023 pak bude předmětem správního řízení v následujících letech.



Tab. č. 10 – Počet a výše pokut uložených v roce 2023 za NLZ na základě kontrol roku 2023

| Důvod uložení pokuty   | Počet uložených pokut | Výše uložených pokut v Kč |
|--|-----------------------|---------------------------|
| § 139 odst. 1 písm. c)<br>- přešůpek, výkon nelegální práce fyzickou osobou § 5 písm. e)   | 14                    | 78 000                    |
| §140 odst. 1 písm. c) zákona o zaměstnanosti, umožnění výkonu nelegální práce podle §5 písm. e) bod 1 (výkon práce mimo pracovněprávní vztah) nebo bod 2 (cizinec bez povolení k zaměstnání) | 44                    | 4 272 000                 |
| § 140 odst. 1 písm. e) zákona o zaměstnanosti, umožnění výkonu nelegální práce podle § 5 písm. e) bodu 3 (cizinec bez povolení k pobytu)   | 4                     | 208 000                   |

*(Pozn. Jedná se o pokuty za protiprávní jednání, zjištěná kontrolami zahájenými a také dokončenými v roce 2023. Počet pokut nelze sčítat, neboť jedna pokuta může zahrnovat více přešůpků.)*

Nelegální zaměstnávání patří mezi nejvíce negativní a společensky nebezpečné jevy, které mají zásadní dopad zejména do oblasti veřejných financí a rozpočtů. Rovněž velmi negativně ovlivňuje podnikatelské prostředí. Toto vše jsou podstatné důvody pro soustavnou činnost orgánů inspekce práce v této oblasti.

## 1.2 Zastřené zprostředkování zaměstnání

Na základě výsledků kontrolní činnosti lze konstatovat, že oblast zastřené zprostředkování zaměstnání je s ohledem na společenské dopady jednou z nejrizikovějších kontrolních oblastí. Subjekty nedodržující příslušné právní předpisy v této oblasti, neplní zejména své daňové povinnosti, zpravidla nezajišťují zaměstnancům srovnatelné pracovní podmínky ve srovnání s kmenovými zaměstnanci uživatele, čímž výrazně nabourávají hospodářskou soutěž a vytvářejí nerovné tržní podmínky.

S ohledem na vysokou míru společenské závažnosti zastřené zprostředkování zaměstnání a jeho umožnění, byla výše maximální hranice pokuty, stejně jako stanovení spodní hranice v případě právnických či fyzických podnikajících osob, které se přešůpku dopustí, stanovena na stejnou úroveň jako v případě NLZ.

Orgány inspekce práce se s porušováním zastřené zprostředkování nejčastěji setkávají u subjektů, které vystupují jako „agentury práce“, přestože ve většině případů jimi nejsou. Zjišťujeme i případy, kdy zastřené zprostředkování zaměstnání realizují i subjekty, které příslušným povolením disponují, ale svou činnost přesto zastírají obchodními smlouvami. Cílem takového jednání může být zejména snaha o vyhnutí se dodržení zákonných podmínek pro zprostředkování, zejména srovnatelných mzdových a pracovních podmínek přidělených zaměstnanců.

Často je při provádění kontrolní činnosti zjišťována situace, kdy na kontrolovaném pracovišti vykonává práci několik různých subjektů. V takových případech jsou zahájeny kontroly s každým takovým subjektem, které jsou obvykle mezi sebou provázány různými obchodními vztahy. Toto řetězení má za cíl ztížení provedení kontroly a snahu o vyhnutí se kontrolnímu zjištění. Jednotlivé články v řetězci se zřikají odpovědnosti za zaměstnance a nejčastěji se odkazují na uzavřené obchodní smlouvy a tím na tvrzení, že poptávají či nabízejí realizaci díla, nikoli pracovní sílu. Situaci komplikuje i fakt, že častokrát ani samotní zaměstnanci (obvykle cizinci) nejsou schopni identifikovat svého zaměstnavatele, ale znají pouze jméno osoby, která jim práci doporučila nebo jim vyplácí mzdu či práci přiděluje.

Kontroly zastřené zprostředkování zaměstnání patří svou náročností a obtížností řazeny mezi nejkomplikovanější kontroly. I přes zákonem stanovenou součinnost, jsou orgány inspekce práce často konfrontovány s velkou mírou nespolupráce kontrolovaných subjektů. V takových případech



ani pod hrozbou možné nesoučinnosti sankce nedochází ke změně přístupu kontrolovaných subjektů či jejich zaměstnanců.

Při kontrolách zaměřených na zastřené zprostředkování zaměstnání je často také kontrolním zjištěním umožnění a výkon nelegální práce, a to jak občanů ČR či EU, tak zejména cizinců. V případech cizinců se jedná o případy výkonu práce v rozporu s vydaným povolení k zaměstnání nebo zaměstnaneckou kartou, a to zejména v rozporu s místem výkonu práce či druhem pracovní činnosti, pro které bylo toto oprávnění vydáno, neboť v okamžiku vyřizování takového oprávnění zastřené agentury práce neznají skutečné místo výkonu práce takového cizince.

V roce 2023 provedl SÚIP celkem 420 kontrol přímo zaměřených na oblast zastřené zprostředkování zaměstnání. Kontroly proběhly u 410 subjektů, přičemž se jednalo o 390 právnických osob a ve 20 případech o podnikající fyzické osoby. Z celkového počtu 420 kontrol byly nedostatky zjištěny ve 352 případech a celkový počet zjištěných porušení pracovněprávních předpisů dosáhl počtu 1 294 porušení.

Kontroly se zaměřením na oblast zastřené zprostředkování zaměstnávání se v roce 2023 prováděly na celém území ČR, přičemž se kontrolní orgány zaměřovaly zejména na větší stavby, průmyslové areály či větší výrobní provozy. U takovýchto typů pracovišť je předpoklad většího množství zaměstnanců a tím i na možné pronajímání pracovní síly.

Kontrolovaná pracoviště jsou vybírána s ohledem na zkušenosti oblastních inspektorátů. Je využíván cílený monitoring, předcházející samotné kontrole. Důležitým zdrojem informací napomáhající kontrolní činnosti informace získané z přijatých podnětů, směřujících do oblastí umožnění výkonu nelegální práce či zastřené agenturního zaměstnávání. Podněty jsou přijímány ze strany zaměstnanců, veřejnosti, ale rovněž i ze strany jiných správních orgánů. Informace o možném NLZ a neoprávněném agenturním zaměstnávání poskytuje rovněž Ministerstvo vnitra – Odbor azylové a migrační politiky, který tyto informace získává při udělování či prodloužení povolení k pobytu pro cizince. Není výjimkou, že dochází k opakovaným kontrolám pracovišť se zjištěným porušením předpisů souvisejících se zastřeným zprostředkováním zaměstnání.

Provedenými kontrolami bylo zjištěno 1 294 porušení pracovněprávních předpisů, přičemž přímo zastřené zprostředkování zaměstnání bylo zjištěno u 309 kontrolovaných subjektů.

Tab. č. 11 – Kontroly zastřené zprostředkování zaměstnání

| Rok         | Kontroly zaměřené na zastřené zprostředkování | Případy zastřené zprostředkování | Případy zastřené zprostředkování v rámci jiných kontrol | Celkový počet odhalených případů zastřené zprostředkování |
|-------------|---|----------------------------------|---|---|
| 2018        | 268   | 116                              | 126   | 242   |
| 2019        | 261   | 125                              | 153   | 278   |
| 2020        | 195   | 101                              | 107   | 208   |
| 2021        | 197   | 71                               | 128   | 199   |
| 2022        | 302   | 131                              | 128   | 259   |
| <b>2023</b> | <b>420</b>                                    | <b>198</b>                       | <b>111</b>  | <b>309</b>  |

Současně byly kontrolami zaměřenými na oblast zastřené zprostředkování zaměstnání zjištěno 593 osob při výkonu nelegální práce. V 543 případech šlo o cizince (nejčastěji občané státní příslušnosti Ukrajina), v 20 případech o občany EU a v 30 případech se jednalo o občany ČR.

Kontrolami, které byly primárně zaměřeny na zastřené zprostředkování zaměstnání bylo, obdobně jako v předchozích letech, zjištěna i porušení jiných pracovněprávních předpisů. Nejčastěji se jednalo o tyto porušení:

- 108 porušení v oblasti informační povinnosti zaměstnavatele v souvislosti se zaměstnáváním zaměstnanců ze zahraničí,
- 49 porušení v oblasti evidence občanů EU a cizinců,
- 40 porušení v oblasti povinnosti zaměstnavatele mít v místě pracoviště kopie dokladů prokazujících existenci pracovněprávního vztahu,
- 14 porušení v oblasti dodržování podmínek, za kterých je možné zprostředkovávat zaměstnání (tedy na základě povolení k příslušné formě zprostředkování zaměstnání).

Zastřené zprostředkování zaměstnání, tak jak je definováno ustanovením § 5 písm. g) ZoZ, se dopustilo 198 podnikatelských subjektů. Zastřené zprostředkování zaměstnání bylo v rámci kontrol, primárně zaměřených na jinou kontrolní oblast, zjištěno také u dalších 111 subjektů. Tyto kontroly byly nejčastěji zaměřeny na nelegální zaměstnávání. Celkově bylo zastřené zprostředkování zaměstnání v roce 2023 zjištěno u 309 subjektů. Rovněž bylo v roce 2023 odhaleno 183 podnikatelských subjektů, které výkon zastřené zprostředkování zaměstnání umožnily.

Mezi převládající odvětví, dle klasifikace ekonomických činností CZ-NACE, kde bylo v roce 2023 zastřené zprostředkování zaměstnání zjištěno, je možné zařadit subjekty věnující se zpracovatelskému průmyslu (zjištěno u 113 subjektů), stavebnictví (zjištěno u 55 subjektů) a dále velkoobchodu, maloobchodu; opravám a údržbě motorových vozidel (zjištěno u 52 subjektů), profesní, vědecké a technické činnosti (zjištěno u 34 subjektů), a také činnosti v oblasti nemovitostí (zjištěno u 32 subjektů).

Za přestupek zastřené zprostředkování zaměstnání a jeho umožnění bylo v roce 2023 uloženo celkem 199 pokut v celkové výši 116 870 000 Kč. Jedná se o všechny pokuty uložené v roce 2023, částečně se tedy může jednat o pokuty za zastřené zprostředkování zaměstnání zjištěné kontrolami provedenými v předchozích letech.

Stoupající počty zjištění a výsledky kontrolních akcí již od roku 2017 každoročně potvrzují, že kontrolní činnost v oblasti zastřené zprostředkování zaměstnání je naprosto zásadní a je důležité se na tuto oblast intenzivně zaměřovat. Každoročně stoupající počty zjištěných porušení a přístup kontrolovaných subjektů, i přes riziko velmi vysokých sankcí, dávají kontrolní činnosti na důležitosti. Porušování těchto předpisů se zásadním způsobem odráží nejen na neplnění daňové povinnosti těchto subjektů, ale rovněž na životní situaci jejich zaměstnanců.

### **1.3 Poskytování služby péče o dítě v dětské skupině**

Služba péče o dítě v dětské skupině představuje jednu ze služeb péče o děti předškolního věku a podílí se tak na rozšiřování jejich nabídky, přičemž je pravidelná péče poskytována pro děti již od 6 měsíců věku. Prezentuje tak nástroj sladění pracovního a rodinného života, který může napomáhat k usnadnění či dřívějšímu návratu rodičů z rodičovské dovolené do zaměstnání.

Poskytování této služby je upraveno zákonem o dětské skupině, který nabyl účinnosti v roce 2014 a který prošel v roce 2021 zásadní novelizací. Kromě podmínek, za nichž je služba péče o dítě v dětské skupině poskytována, vymezuje zákon také kontrolní působnost orgánů inspekce práce na tomto úseku.

Kontrolní činnosti v oblasti poskytování služby péče o dítě v dětské skupině je prováděna nejen na základě přijatých podnětů, tak také na základě vlastního monitoringu OIP, s využitím místních znalostí inspektorů v daném kraji. Neoddělitelnou součástí kontrolní činnosti je také poskytování základního pracovněprávního poradenství nejen v oblasti péče o dítě v dětské skupině, které je ze strany poskytovatelů této služby vítáno.

V roce 2023 přijaly orgány inspekce práce 13 podnětů ke kontrole směřujících do oblasti péče o dítě v dětské skupině. V případě, že obdrženo podnět či vlastní zjištění při kontrole směřuje do oblasti hygienických požadavků na stravování, prostory a provoz těchto skupin postupují OIP informace místně příslušné KHS. V případě, že podnět či vlastní zjištění směřuje do oblasti dodržování standardů kvality péče poskytovatelem a financování poskytování služby péče o dítě v dětské skupině prostřednictvím příspěvku na provoz dětské skupiny postupují OIP informace Ministerstvu práce a sociálních věcí.

Oblastními inspektoráty práce bylo v roce 2023 zahájeno celkem 38 kontrol v oblasti poskytování péče o dítě v dětské skupině. Z tohoto počtu bylo 14 kontrol zahájeno na základě obdrženo podnětů. Z celkového počtu 38 zahájených kontrol bylo 30 kontrol v roce 2023 také dokončeno, zbývající část kontrol bude dokončena a vyhodnocena v průběhu roku 2024.

Ve sledovaném období roku 2023 bylo dokončeno celkem 45 kontrol (z nichž se v 15 případech jednalo o kontroly zahájené v předchozím období). Porušení v oblasti poskytování služby péče o dítě v dětské skupině pak bylo zjištěno v 28 kontrolách, tedy v 62 % dokončených kontrol.

Dokončenými kontrolami bylo zjištěno celkem 72 porušení zákona o dětské skupině, a to:

- 31 porušení spočívajících v nedodržení povinnosti poskytovatele zajistit při poskytování služby péče o dítě v dětské skupině, aby činnost, kterou se uskutečňuje výchova a péče o dítě byla vykonávána bezúhonnou pečující osobou,
- 10 porušení spočívající v nedodržení povinnosti poskytovatele zpracovat a dodržovat vnitřní pravidla organizace poskytování služby péče o dítě v dětské skupině,
- 7 porušení spočívající v povinnosti poskytovatele zajistit při poskytování služby péče o dítě v dětské skupině, aby činnost, kterou se uskutečňuje výchova a péče o dítě, byla vykonávána odborně způsobilou, zletilou a plně svéprávnou pečující osobou,
- 6 porušení spočívající v nedodržení povinnosti poskytovatele vést evidenci dětí,
- 5 porušení spočívající v nedodržení povinnosti poskytovatele zpřístupnit vnitřní pravidla a plán výchovy a péče v prostorách, v nichž je služba péče o dítě v dětské skupině poskytována a které jsou přístupné rodiči, popřípadě též zpřístupnit vnitřní pravidla a plán výchovy a péče způsobem umožňujícím dálkový přístup,
- 3 porušení spočívající v nedodržení povinnosti poskytovatele zajistit v dětské skupině minimální počet pečujících osob na stanovený počet přítomných dětí,
- 2 porušení spočívající v nedodržení povinnosti poskytovatele zajistit při poskytování služby péče o dítě v dětské skupině rodiči dítěte ve věku ode dne 1. září po dosažení 3 let, aby činnost, kterou se uskutečňuje výchova a péče o dítě podle, byla vykonávána alespoň 1 pečující osobou s pedagogickou kvalifikací, a to nejméně v rozsahu 20 hodin týdně,
- 2 porušení spočívající v nedodržení povinnosti poskytovatele zajistit pečující osobě další vzdělávání v oblasti péče o dítě v rozsahu nejméně 8 hodin za kalendářní rok a v rámci dalšího vzdělávání má povinnost zajistit pečující osobě absolvování kurzu první pomoci zaměřeného na dětský věk alespoň jednou za 2 kalendářní roky,
- 2 porušení spočívající v nedodržení stanovených náležitostí, které musí obsahovat smlouva o poskytování služby péče o dítě v dětské skupině, kterou poskytovatel povinen před zahájením poskytování služby péče o dítě v dětské skupině s rodiči písemně uzavřít,
- 2 porušení spočívající v nedodržení povinnosti poskytovatele oznámit ministerstvu všechny změny týkající se údajů a dokladů, které jsou stanoveny pro žádost o udělení oprávnění, a předložit doklady o nich do 15 dnů ode dne jejich vzniku,
- 1 porušení spočívající v nedodržení povinnosti poskytovatele zajistit, aby počet dětí současně přítomných v dětské skupině nepřesáhl její kapacitu zapsanou v evidenci poskytovatelů,
- 1 porušení spočívající v nedodržení povinnosti poskytovatele, aby přílohou smlouvy o poskytování služby péče o dítě v dětské skupině byly vnitřní pravidla a plán výchovy a péče.

Kromě porušení zákona o dětské skupině bylo zjištěno i 17 porušení dalších právních předpisů např.:

- u 3 kontrol bylo zjištěno porušení spočívající v nedodržení povinnosti zaměstnavatele mít v místě pracoviště kopie dokladů prokazujících existenci pracovněprávního vztahu,
- u 2 kontrol byly zjištěny celkem 3 nelegálně pracující osoby,
- u 2 kontrol bylo zjištěno porušení spočívající v nedodržení povinnosti zaměstnavatele zajistit, aby se v případech stanovených zvláštním právním předpisem, fyzická osoba před vznikem pracovního poměru podrobila vstupní lékařské prohlídce,
- u 2 kontrol bylo zjištěno, že zaměstnavatel nedodržel svou povinnost v den nástupu do práce vydat zaměstnanci písemný mzdový výměr, který obsahuje údaje o způsobu odměňování, o termínu a místě výplaty mzdy, jestli tyto údaje neobsahuje smlouva nebo vnitřní předpis,
- u 2 kontrol bylo zjištěno nedodržení povinnosti zaměstnavatele vydat zaměstnanci potvrzení o zaměstnání při skončení pracovního poměru v případech, které jsou vymezeny zákoníkem práce.

Za porušení zákona o dětské skupině byly v roce 2023 celkem 18 poskytovatelům této služby uloženy pokuty v souhrnné výši 77 500 Kč.

Mezi hlavní kontrolní oblasti byly kontroly poskytovatelů služby péče o dítě v dětské skupině zařazeny již v roce 2019. Nejen výsledky kontrolní činnosti, ale i samotné zkušenosti inspektorů z kontrol potvrzují jejich potřebnost a účelnost. V průběhu roku 2024 pak dojde také uplynutí přechodného období, které bylo pro skupinu poskytovatelů stanoveno novelou zákona o dětské skupině. Kontroly zaměřené na tuto oblast tak zůstanou součástí hlavní kontrolní činnosti orgánů inspekce práce také v roce 2024.

#### **1.4 Kontroly výkonu umělecké, kulturní, sportovní nebo reklamní činnosti dítěte**

Dle ustanovení § 34 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, je definováno, že závislá práce nezletilých mladších než patnáct let nebo nezletilých, kteří neukončili povinnou školní docházku, je zakázána. Takové osoby mohou vykonávat jen uměleckou, kulturní, sportovní nebo reklamní činnost (dále jen „činnosti dítěte“) za podmínek stanovených zákonem o zaměstnanosti.

Podle ZoZ se dítětem rozumí fyzická osoba, mladší 15 let nebo starší 15 let, pokud nemá ukončenou povinnou školní docházku, a to až do doby jejího ukončení. Dítě může vykonávat pouze činnost dítěte pro fyzickou nebo právnickou osob, která má tuto činnost v předmětu své činnosti, jen jestliže je tato činnost přiměřená jeho věku, není pro něj nebezpečná, nebrání jeho vzdělávání nebo docházce do školy a účasti na výukových programech, nepoškozuje jeho zdravotní, tělesný, duševní, morální nebo společenský rozvoj.

Výše zmíněnou činnost může vykonávat pouze na základě povolení o výkonu činnosti dítěte, o čemž rozhoduje krajská pobočka Úřadu práce ČR na základě písemné žádosti podané zákonným zástupcem nebo opatrovníkem dítěte nebo jinou osobou odpovědnou za výchovu dítěte, do jejichž péče bylo dítě svěřeno rozhodnutím soudu. Žádost se podává příslušné krajské pobočce Úřadu práce příslušné podle trvalého pobytu dítěte, a pokud dítě nemá trvalý pobyt podle místa, kde se zdržuje.

Kontroly v této oblasti měly pro orgány inspekce práce preventivní charakter. Probíhaly výhradně na základě informací poskytnutých ze strany Úřadu práce ČR, jelikož do této oblasti orgány inspekce práce běžně podněty ke kontrole nedostávají. Průběh kontrol byl ovlivněn specifickými skutečnostmi. Zejména bylo zásadní určení místa výkonu práce, kdy je dítětem prováděn v netypických denních obdobích, zpravidla v omezeném časovém období, často mimo místo bydliště dítěte, kde je podávána žádost k místně příslušné pobočce Úřadu práce ČR.

Kontroly orgánů inspekce práce zaměřené na činnost dítěte v roce 2023 probíhaly výhradně na základě obdržných podnětů ze strany příslušné krajské pobočky Úřadu práce ČR. Orgány inspekce práce

provedly v roce 2023 celkem 15 kontrol u celkem 15 subjektů. Těmito kontrolami bylo zjištěno celkem 5 porušení § 123 ZoZ, oblasti výkonu umělecké, kulturní, sportovní nebo reklamní činnosti dítěte.

Jednalo se o:

- 2 porušení v oblasti nedodržení doby nepřetržitého odpočinku dítěte,
- 2 porušení v oblasti délky vykonávané činnosti dítěte,
- 1 porušení v oblasti doby výkonu činnosti v době mezi 22:00 – 6:00.

Na základě provedených kontrol byly subjektům uloženy 3 sankce formou příkazu na místě v celkové výši 11 500 Kč.

## **1.5 Kontroly plnění povinného podílu zaměstnávání osob se zdravotním postižením**

Nedílnou součástí kontrolní činnosti orgánů inspekce práce v oblasti zaměstnanosti jsou kontroly plnění povinnosti zaměstnavatelů zaměstnávat OZP ve výši povinného podílu těchto osob na celkovém počtu zaměstnanců.

SÚIP provádí kontroly plnění povinností zaměstnavatelů zaměstnávat OZP na základě podkladů od jednotlivých kontaktních pracovišť ÚP ČR a od jejich generálních ředitelství, kteří každoročně poskytují pro kontroly orgánů inspekce práce nezbytné data z informačního systému, který obsahuje jak údaje o jednotlivých zaměstnavatelích, kteří jsou povinni OZP zaměstnávat, tak i o poskytovatelích náhradního plnění. V případě poskytovatelů náhradního plnění jsou pro kontrolní činnost důležité údaje o rozsahu poskytovaného náhradního plnění, neboť zákon o zaměstnanosti stanoví poskytovatelům limit pro poskytnutí svých výrobků a služeb nebo poskytnutí zakázky maximálně do výše odpovídající 28násobku průměrné mzdy v národním hospodářství za první až třetí čtvrtletí předcházejícího kalendářního roku za každého přepočteného zaměstnance se zdravotním postižením, zaměstnaného v předchozím kalendářním roce. Podkladem pro kontrolní činnost jsou také poznatky z vlastní kontrolní činnosti a podněty, které do této oblasti směřují.

Stejně jako v předchozích letech se kontrolní činnosti v této oblasti zaměřila na ty zaměstnavatele, kteří dle informací ÚP ČR měli plnit povinnost zaměstnávat OZP a v hlášení ÚP ČR deklarovali povinnost odvodu do státního rozpočtu, ale ten neodvedli v zákonem stanovené lhůtě, případně vůbec, dále na nedodržení termínu oznámení plnění povinného podílu zaměstnavatelem podle § 83 zákona o zaměstnanosti, způsob výpočtu plnění povinného podílu, vnitřní předpisy nebo uzavřenou kolektivní smlouvu v případě, že zaměstnavatel při výpočtu přepočteného počtu zaměstnanců používá jinou délku pracovní doby než je uvedena v § 79 zákoníku práce, platnost dokladů, kterými se prokazuje OZP v souladu s § 67 zákona o zaměstnanosti, uznatelnost náhradního plnění, tj. zda zaměstnavatelem započítané náhradní plnění bylo realizováno v souladu s podmínkami, které pro to stanoví zákon o zaměstnanosti.

Výsledky kontrolní činnosti v této oblasti dlouhodobě ukazují, že i v roce 2023 mnoho zaměstnavatelů neplnilo povinnost zaměstnávat OZP v zákoně stanovené výši, ani nesplnilo zákonnou povinnost jednou z dalších forem náhradního plnění, tj. odběrem výrobků, služeb nebo zadáním zakázek zaměstnavatelům, se kterými ÚP ČR uzavřel dohodu o uznání zaměstnavatele za zaměstnavatele na chráněném trhu práce podle ustanovení § 78 zákona o zaměstnanosti, nebo odvodem do státního rozpočtu v zákonem stanovené lhůtě do 15. 2. následujícího roku nebo zaměstnavatelé nesplnili ohlašovací povinnost o plnění povinného podílu vč. uvedení způsobu plnění místně příslušné krajské pobočce ÚP ČR v zákonem stanovené lhůtě do 15. 2. následujícího roku.

V roce 2023 bylo dokončeno 132 kontrol (93 kontrol zaměstnavatelů a 39 kontrol poskytovatelů náhradního plnění) směřujících do oblasti plnění povinného podílu zaměstnávání OZP (z tohoto počtu

bylo 17 dokončených z předchozích let). Celkem bylo zjištěno 159 porušení, přičemž nejčastěji bylo konstatováno:

- 46 porušení spočívající v nesplnění zákonné povinnosti zaměstnávat OZP ve stanovené výši 4 % povinného podílu dle ustanovení § 81 zákona o zaměstnanosti,
- 53 porušení spočívající v nesplnění ohlašovací povinnosti o plnění povinného podílu vč. uvedení způsobu plnění místně příslušné krajské pobočce ÚP ČR dle ustanovení § 83 zákona o zaměstnanosti.

V roce 2023 bylo uloženo celkem 52 pokut v souhrnné výši 460 000 Kč za porušení spadající do oblasti plnění povinností vyplývajících ze zaměstnávání OZP.

Stejně jako v předchozích letech většina zaměstnavatelů spoléhala při vlastním výpočtu plnění povinného podílu na mzdové programy, které sice provedou výpočet, ale tyto výpočty již zaměstnavatelé dále nekontrolují, a neověřují, zda je jejich nastavení správné. Vzhledem k tomu, že v mnoha případech jsou v účetních programech chybně nastavené parametry, a to zejména v oblasti svátků, započítatelných dnů v období nemocenských dávek nebo proplacené dovolené při skončení pracovního poměru, dochází stále u zaměstnavatelů k nesprávným výpočtům.

Pro SÚIP je v kontrolní činnosti dané oblasti velkým pomocníkem elektronická evidence náhradního plnění, která po přihlášení nabízí inspektorům sekci „dodavatel“ a „odběratel“. Orientace v evidenci je přehledná, jednoduchá a intuitivní. U odběratelů nabízí elektronická evidence informace potřebné k ověření povinnosti plnit povinný podíl náhradním plněním, u poskytovatelů nabízí informace potřebné např. k ověření objemu limitu náhradního plnění pro daný kalendářní rok. V evidenci je také možné ověřit např. roční a čtvrtletní přepočtené počty zaměstnanců poskytovatelů náhradního plnění, faktury, jimiž bylo realizováno náhradní plnění, datum dodání a zaplacení náhradního plnění, pozitivní je rovněž i možnost exportovat doklady do excelovské tabulky a následně s nimi pracovat.

V roce 2024 bude v této oblasti probíhat nejen kontrolní, ale i poradenská činnost ve snaze přecházet stále se opakujícím kontrolním zjištěním.

## **1.6 Kontroly rovného zacházení a zákazu diskriminace při uplatňování práva na zaměstnání**

Orgány inspekce práce i v roce 2023 prováděly kontrolní činnost v oblasti rovného zacházení a zákazu diskriminace při uplatňování práva na zaměstnání. Kontroly byly prováděny na základě obdržených podnětů, vlastního monitoringu, nebo vytipováním inzerátů uveřejněných v denním tisku a na webových stránkách. Tato kontrolní činnosti dlouhodobě potvrzuje, že při uplatňování práva na zaměstnání stále dochází ke znevýhodňování osob na trhu práce, nejvíce pak z důvodu věku a pohlaví. Vyplývá to nejen z inzerovaných nabídek zaměstnání a z obdržených podnětů ke kontrole, ale také z poradenské činnosti orgánů inspekce práce.

Dle ust. § 4 odst. 1 a 2 ZoZ je při uplatňování práva na zaměstnání zakázána jakákoliv diskriminace a hlediska pro výběr zaměstnanců musí zaručovat rovné příležitosti všem fyzickým osobám ucházejícím se o zaměstnání. Na trhu práce však i přes tento zákaz stále dochází ke znevýhodnění osob na trhu práce, nejvíce pak z důvodu pohlaví a věku. S ohledem na tuto skutečnost se orgány inspekce práce zaměřují při své kontrolní činnosti na nabídky zaměstnání, u nichž požadavky pro výběrová řízení nejsou formulovány neutrálně a předem odrazují zájemce o práci, ať už z hlediska pohlaví, věku, národnosti, zdravotního stavu nebo dalších důvodů.

Z kontrolní činnosti orgánů inspekce práce však vyplývá, že stále dochází ke znevýhodnění osob na trhu práce, nejvíce pak z důvodu pohlaví a věku. S ohledem na tuto skutečnost se orgány inspekce práce zaměřují při své kontrolní činnosti na nabídky zaměstnání, u nichž požadavky pro výběrová řízení

nejsou formulovány neutrálně a předem odrazují zájemce o práci, ať už z hlediska pohlaví, věku, národnosti, zdravotního stavu nebo dalších důvodů.

SÚIP přijal v roce 2023 celkem 83 podnětů, směřujících do oblasti rovného zacházení a zákazu diskriminace při uplatňování práva na zaměstnání, které upozorňovaly na možné diskriminační jednání. Oproti roku 2022 vzrostl počet přijatých podnětů o 17.

V oblasti diskriminace a rovného zacházení při uplatňování práva na zaměstnání bylo v roce 2023 provedeno celkem 231 kontrol, z toho 49 kontrol bylo realizováno na základě podnětů ke kontrole. Porušení bylo zjištěno u 165 kontrol.

Stejně jako v předchozích letech byly předmětem kontrol, nejčastěji uveřejněné volné pracovní pozice s diskriminačními znaky, např. administrativní pracovníce, prodavačka, servírka, barmanka, referentka, brigádnice, asistentka, uklízečka apod.

Po provedených kontrolách zaměřených na nabídky volných pracovních pozic s diskriminačními znaky kontrolované osoby většinou sjednají nápravu, nabídky pracovních pozic opraví tak, aby byly v souladu se zákonem, nebo je následně odstraní. Kontrolované osoby mnohdy ujišťují inspektory, že jejich jednání není úmyslné a nejde o znevýhodnění nebo naopak zvýhodnění některé skupiny na úkor jiné.

Například zaměstnavatelé (cizinci) často poukazují na neznalost českého jazyka, mnoho zaměstnavatelů rovněž ve svých vyjádřeních uvádí, že pracovní pozice prodavačka, uklízečka, asistentka je ve společnosti vnímána jako práce pro ženy. V případech, že kontrolované osoby požadují např. „zaměstnanec v důchodovém věku“, je to z důvodů častých nepřítomností mladších zaměstnankyň, které pečují o děti, nebo z důvodu, že se jedná o občasnou nepravděpodobnou výpomoc.

V případech, kdy inspektoři provádějí kontroly týkající se možné diskriminace a nerovného zacházení při výběrových řízeních, je průběh kontrol velmi individuální. Jedná se většinou o kontroly zahájené na základě podaného podnětu, a to z různých důvodů, proto i komunikace s podatelem podnětu před zahájením kontroly přispívá k získání dalších informací, které vedou k efektivnějšímu provedení kontroly. Prokazování porušení v této oblasti je však velmi obtížné, neboť se téměř vždy jedná o „tvrzení proti tvrzení“, kdy uchazeč o zaměstnání (zpravidla podatel podnětu) tvrdí, že mu byly v rámci výběrového řízení pokládány nevhodné otázky a kontrolovaná osoba toto zcela popírá. Přestože bývají všechny fyzické osoby před sepsáním záznamu o poskytnutí součinnosti řádně poučeny o tom, že mají odpovídat pravdivě, setkávají se inspektoři se skutečností, že z těchto kontrolních úkonů někdy vyplynou dvě naprosto odlišné vyjádření k průběhu výběrového řízení, hlavně v případě, kdy u výběrového řízení jsou přítomné pouze dvě osoby (podatel podnětu a kontrolovaná osoba). Kontroly komplikuje i fakt, že neexistuje žádná zákonná povinnost, která by stanovila kontrolovaným osobám po určitou dobu uchovávat podklady z výběrových řízení.

V rámci provedených kontrol bylo zjištěno celkem 155 porušení týkajících nerovného zacházení nebo diskriminace při uplatňování práva na zaměstnání:

- 1 porušení spočívající v nerovném zacházení dle ustanovení § 4 odst. 1 zákona o zaměstnanosti,
- 154 porušení spočívající v uveřejnění diskriminační nabídky zaměstnání dle ustanovení § 12 odst. 1.

V roce 2023 bylo uloženo celkem 125 pokut v celkové výši 294 500 Kč za přestupky, spadající do oblasti rovného zacházení a zákazu diskriminace při uplatňování práva na zaměstnání a v 8 případech uložily oblastní inspektoráty práce kontrolovaným subjektům napomenutí.

I v roce 2024 bude SÚIP i nadále provádět kontrolní činnost v této oblasti a svou poradenskou činností bude i nadále přispívat k osvětě, týkající se rovného zacházení a zákazu diskriminace před vstupem do zaměstnání.

## 2 Kontrolní činnosti v oblasti pracovněprávních vztahů

V oblasti pracovněprávních vztahů bylo ročním programem kontrolních akcí SÚIP pro rok 2023 stanoveno provést na tomto úseku inspekce celkem 3 800 kontrol.

Kontrolní činnost orgánů inspekce práce v oblasti pracovněprávních vztahů v roce 2023 byla zaměřena - víceméně shodně jako v předchozích letech - na kontrolu dodržování předpisů v oblasti odměňování (s hlavním zaměřením na kontrolu poskytování minimální mzdy a nejnižší úrovně zaručené mzdy stanovené podle složitosti, odpovědnosti a namáhavosti vykonávané práce), pracovní doby a doby odpočinku, agenturního zaměstnávání, na kontrolu v oblasti rovného zacházení a zákazu diskriminace (se zvláštním zaměřením na rovné odměňování mužů a žen), na kontrolu v oblasti dodržování pravidel při vyslání pracovníků do ČR, v oblasti pracovních podmínek při zaměstnávání zaměstnanců ze zahraničí (tyto kontroly byly primárně zaměřeny na pracovní vztahy a podmínky zaměstnanců pracujících v ČR na základě programu Kvalifikovaný zaměstnanec) a na pracovní vztahy a podmínky držitelů dočasné ochrany z Ukrajiny. V těchto oblastech byly oblastním inspektorátům práce stanoveny minimální počty kontrol, které má každý OIP v roce 2023 v předemných oblastech realizovat a byla taxativně stanovena pravidla co do předmětu a rozsahu těchto kontrol. V průběhu roku 2023 (konkrétně od 1. 8. 2023) pak byla orgánům inspekce práce svěřena další, nová kontrolní působnost, a to v oblasti ochrany oznamovatelů, na základě zák. č. 171/2023 Sb., o ochraně oznamovatelů. Po nabytí účinnosti zmíněného zákona zahájily inspektoráty práce svou kontrolní činnost také v této oblasti.

Nepominutelnou a zásadní součástí kontrolní činnosti orgánů inspekce pak byla i v roce 2023 kontrola na základě podnětů občanů či institucí, poukazujících na možné porušování pracovněprávních předpisů ze strany konkrétních zaměstnavatelů. Převážná část obdržených podnětů je řešena kontrolou a vzhledem k množství obdržených podnětů představují kontroly na základě podnětů podstatnou až převážnou část realizovaných kontrol. Přijaté podněty SÚIP statisticky sleduje, vyhodnocuje, a získané informace zohledňuje i v dalším zaměření své kontrolní činnosti.

V roce 2023 provedly orgány inspekce práce na úseku inspekce pracovněprávních vztahů celkem 4 110 kontrol. Lze tedy konstatovat, že ročním programem kontrolních akcí stanovený počet 3 800 kontrol zaměřených do oblasti pracovněprávních vztahů byl činností orgánů inspekce práce v roce 2023 realizován. Rovněž tak byly jednotlivými OIP naplněny plánované počty kontrol speciálně zaměřených na konkrétní užší oblasti pracovněprávních vztahů.

Nejčastějším zdrojem pro výběr subjektů k zařazení do plánu kontrol byly podněty ke kontrolám ze strany občanů (nejčastěji zaměstnanců kontrolovaných osob), úřadů a institucí. V oblasti pracovněprávních vztahů bylo v roce 2023 podáno 3 470 podnětů a na základě podnětů bylo v oblasti pracovněprávních vztahů provedeno 2 086 kontrol. Nejčastěji (jako již dlouhodobě každým rokem) podněty upozorňovaly na porušování předpisů v oblasti odměňování (1 868 podnětů) a dále v oblasti vzniku, změn a skončení pracovního poměru a v oblasti pracovní doby. Výběr subjektů pro kontroly zaměřené speciálně na určité oblasti nebo fenomény pracovněprávních vztahů pak je v kompetenci OIP, které zde využívají své místní znalosti a zkušenosti se zaměstnavateli v teritoriu své kontrolní působnosti. Přihlíží se také k předchozí kontrolní činnosti orgánů inspekce práce u konkrétních zaměstnavatelů.

Kontrolami zaměřenými primárně do oblasti pracovněprávních vztahů bylo zjištěno celkem 6 900 porušení právních předpisů. Z tohoto počtu se jednalo o 6 549 porušení přímo v oblasti pracovněprávních vztahů, 351 porušení zjištěných inspektory PPV se pak zaměstnavatelé dopustili na úsecích zaměstnanosti a BOZP.

Nejčastěji byla kontrolami v oblasti pracovněprávních vztahů zjištěna porušení právních předpisů v oblasti odměňování zaměstnanců (2 612 porušení), v oblasti pracovního poměru a dohod konaných



mimo pracovní poměr (1 850 porušení), pracovní doby (899 porušení), náhrad (663 porušení) a v oblasti agenturního zaměstnávání (245 porušení).

V řízení o přestupcích, za prokázaná porušení právních předpisů zjištěných kontrolami v oblasti pracovněprávních vztahů, bylo kontrolovaným osobám uloženo 1 307 pokut v souhrnné výši 31 309 200 Kč. Z tohoto počtu bylo uloženo 390 příkazů na místě a v 55 případech byl kontrolovaným osobám, které se dopustily přestupků, uložen správní trest napomenutí.

Nedílnou součástí činnosti SÚIP jako služby veřejnosti je poskytování základního pracovněprávního poradenství zaměstnancům, zaměstnavatelům i dalším zájemcům o informace v oblastech, které spadají do kontrolní působnosti inspekce práce. Poradenství je poskytováno elektronicky, písemně, telefonicky i osobně v sídlech úřadu a inspektorátů. Z důvodu zvýšeného rozsahu poskytovaného poradenství a pro vyšší komfort veřejnosti zavedl SÚIP již v roce 2020 bezplatné tzv. zelené telefonní linky s každodenním provozem, které jsou provozovány a ze strany tazatelů hojně využívány do současné doby.

Při zhodnocení činnosti orgánů inspekce práce za rok 2023 lze jako na trend poukázat na zvyšující se míru právního zastoupení zaměstnavatelů už ve fázi kontroly. Toto právní zastoupení má nikoli pouze důsledky spočívající ve větší informovanosti zaměstnavatelů o jejich právech a povinnostech. Výrazně častěji se také objevují případy, kdy právní zástupci zaměstnavatelů používají hraničně, či přímo obstrukční taktiky, dříve rezervované spíše pro soudní řízení. Opakované a časté žádosti o změny termínů, omlouvání se z jednání na poslední chvíli, dodání podkladů po částech spolu se žádostmi o prodlužování lhůt k doplnění podání, časté podávání stížností na postup správního orgánu a mnohé další. V minulosti za málokterého zaměstnavatele podával námitky právní zástupce, dnes je tomu spíše naopak. Právní zástupci využívají všech práv, které jim zákon umožňuje a celá kontrola se musí stát po právní stránce velmi důslednou, neboť právní zástupci zaměstnavatelů bedlivě sledují procesní postup orgánů inspekce práce. Uvedené zvyšuje nutnost znalosti právní problematiky a klade zvýšené požadavky na procesní pečlivost u inspektorů provádějících kontroly.

## **2.1 Agenturní zaměstnávání**

Právní úprava agenturního zaměstnávání vychází ze dvou základních nadnárodních právních pramenů. Jedná se o Úmluvu MOP č. 181 o soukromých agenturách práce a o směrnici Evropského parlamentu a Rady 2008/104/ES o agenturním zaměstnávání. V českém právním řádu je problematika agenturního zaměstnávání zakotvena v zákoníku práce, a rovněž v zákoně o zaměstnanosti.

Zákon o zaměstnanosti upravuje právní základ agenturního zaměstnávání v českém právním řádu, kdy se zprostředkováním zaměstnání rozumí zaměstnávání fyzických osob za účelem výkonu jejich práce pro uživatele, kterým se rozumí jiná právnická nebo fyzická osoba, která práci přiděluje a dohlíží na její provedení.

Pro úplnost je zde potřeba uvést i další dvě možné formy zprostředkování zaměstnání definované zákonem o zaměstnanosti. Jedná se o vyhledání zaměstnání pro fyzickou osobu, která se o práci uchází, a vyhledání zaměstnanců pro zaměstnavatele, který hledá nové pracovní síly; dále se může jednat o poradenskou a informační činnost v oblasti pracovních příležitostí.

Podrobnější úpravu problematiky agenturního zaměstnávání pak nalezneme v zákoníku práce, kdy podstatou agenturního zaměstnávání je to, že zaměstnavatel (agentura práce) přiděluje dočasně svého zaměstnance k výkonu práce k jinému zaměstnavateli (uživateli) na základě ujednání v pracovní smlouvě nebo v dohodě o pracovní činnosti, kterým se agentura práce zaváže zajistit svému zaměstnanci dočasný výkon práce podle pracovní smlouvy nebo dohody o pracovní činnosti u uživatele a zaměstnanec se zaváže tuto práci konat podle pokynů uživatele a na základě dohody o dočasném přidělení zaměstnance agentury práce, uzavřené mezi agenturou práce a uživatelem.

Cílem kontrolní činnosti orgánů inspekce práce v oblasti agenturního zaměstnávání je přispívat k dodržování pracovněprávních předpisů vyplývajících jak ze zákoníku práce, tak ze zákona o zaměstnanosti. Zákoník práce i zákon o zaměstnanosti ukládá agenturám práce a uživatelům řadu poměrně přísných legislativních povinností, které jsou tyto subjekty povinny řádně plnit. Agenturnímu zaměstnávání je ze strany orgánů inspekce práce věnována velká pozornost. Jedná se o důležitou součást kontrolní činnosti jednotlivých inspektorátů z hlediska eliminace negativních jevů spojených s agenturním zaměstnáváním.

### Kontrolní činnost zaměřená na agentury práce

V roce 2023 obdržely orgány inspekce práce celkem 47 podnětů ke kontrole, které směřovaly výhradně do oblasti agenturního zaměstnávání. Na základě těchto podnětů bylo dokončeno celkem 42 kontrol. Dalších 45 podnětů směřovalo do oblasti zprostředkování zaměstnání, přičemž na základě těchto podnětů bylo dokončeno 10 kontrol. Podněty poměrně často podávali stávající nebo bývalí zaměstnanci agentury práce.

Kontrolní činnost orgánů inspekce práce klade velký důraz na dodržování tzv. srovnatelných podmínek mezi dočasně přiděleným zaměstnancem agentury a kmenovým zaměstnancem uživatele. Dle § 309 odst. 5 zákoníku práce jsou agentura práce a uživatel povinni zabezpečit, aby pracovní a mzdové podmínky dočasně přiděleného zaměstnance nebyly horší, než jsou nebo by byly podmínky srovnatelného zaměstnance. Inspektoři orgánů inspekce práce jsou při vyhodnocování srovnatelných podmínek agenturního a kmenového zaměstnance povinni postupovat v souladu s metodickým pokynem generálního inspektora SÚIP č. 2/2016 „Zásady hodnocení srovnatelných pracovních a mzdových podmínek agenturního zaměstnance a zaměstnance uživatele“.

V roce 2023 bylo dokončeno celkem 175 kontrol, které byly zaměřeny přímo na oblast agenturního zaměstnávání a zprostředkování zaměstnání. Během těchto kontrol bylo odhaleno celkem 185 porušení právních předpisů týkajících se jak zákoníku práce, tak zákona o zaměstnanosti; tato porušení byla zjištěna u 81 kontrol.

Tab. č. 12 – Nejčastější porušení podmínek agenturního zaměstnávání stanovených zákoníkem práce, kterých se agentury práce dopustily

| Ustanovení zákoníku práce | Popis porušení   | Počet porušení |
|---------------------------|--|----------------|
| § 309 odst. 2             | Písemný pokyn neobsahoval zákonem stanovené náležitosti                | 54             |
| § 309 odst. 5             | Nedodržení srovnatelných pracovních a mzdových podmínek                | 42             |
| § 308 odst. 1             | Dohoda o dočasném přidělení neobsahovala zákonem stanovené náležitosti | 28             |

Tab. č. 13 – Nejčastější porušení podmínek stanovených zákonem o zaměstnanosti, kterých se agentury práce dopustily

| Ustanovení zákona o zaměstnanosti | Popis porušení   | Počet porušení |
|-----------------------------------|--|----------------|
| § 59 odst. 2                      | Nesplnění povinnosti agentur práce sdělit Generálnímu ředitelství Úřadu práce ČR (dále jen „GR ÚP ČR“) údaje pro statistické účely | 27             |
| § 60 odst. 10                     | Nesplnění podmínky vykonávání funkce odpovědného zástupce v rozsahu nejméně 20 hodin týdně   | 4              |
| § 61 odst. 6                      | Neohlášení změn v údajích týkajících se povolení ke zprostředkování zaměstnání ÚP ČR   | 4              |

Tab. č. 14 – Další zjištěná porušení zákoníku práce, kterých se agentury práce dopustily

| Ustanovení zákoníku práce | Popis porušení   | Počet porušení |
|---------------------------|--|----------------|
| § 141 odst. 1             | Zaměstnavatel neposkytl zaměstnanci mzdu v termínu splatnosti  | 36             |
| § 313 odst. 1             | Zaměstnavatel nevydal zaměstnanci při skončení pracovního poměru potvrzení o zaměstnání, případně v něm neuvedl povinné údaje  | 17             |
| § 116                     | Zaměstnavatel neposkytl zaměstnanci příplatek za práci v noci  | 15             |
| § 96 odst. 1              | Zaměstnavatel nevedl u zaměstnanců evidenci s vyznačením začátku a konce odpracované směny, práce přesčas, noční práce a doby v době pracovní pohotovosti  | 12             |
| § 118 odst. 1             | Zaměstnavatel za dobu práce v sobotu a v neděli neposkytl zaměstnanci příplatek  | 12             |
| § 114 odst. 1             | Zaměstnanci za dobu práce přesčas přísluší mzda, na kterou mu vzniklo za tuto dobu práce, a příplatek nejméně ve výši 25 % průměrného výdělku, pokud se zaměstnavatel se zaměstnancem nedohodli na poskytnutí volna v rozsahu práce konané přesčas místo příplatku | 7              |
| § 34 odst. 1              | Zaměstnavatel neuvedl v pracovní smlouvě povinné náležitosti   | 6              |
| § 37 odst. 1              | Zaměstnavatel neinformoval o obsahu pracovního poměru  | 5              |

### Pokuty uložené agenturám práce

Za přestupky v oblasti agenturního zaměstnání a zprostředkování zaměstnání bylo agenturám práce v roce 2023 uloženo 438 pokut v celkové výši 11 684 000 Kč.

Na základě podnětů z GŘ ÚP ČR bylo uloženo 323 pokut v celkové výši 3 029 500 Kč. Vedle peněžitých pokut bylo agenturám práce na základě podnětů od ÚP ČR uloženo také 14 napomenutí. Tato správní řízení zahrnují nejen podněty z roku 2022, ale také podané podněty z přechozích let. Další správní řízení budou zahájena v následujícím období.

Orgány inspekce práce během své kontrolní činnosti odhalily celkem 42 subjektů, které neměly povolení k příslušné formě zprostředkování zaměstnání dle ust. § 14 odst. 3 písm. b) zákona o zaměstnanosti.

Níže uvedená tabulka znázorňuje pokuty uložené na základě provedených kontrol orgány inspekce práce a zároveň na základě podnětů k zahájení řízení z moci úřední s agenturami práce, které byly orgánům inspekce práce zaslány GŘ ÚP ČR.

Tab. č. 15 – Počet a výše pokut uložených agenturám práce v oblasti dodržování pravidel agenturního zaměstnávání a zprostředkování zaměstnání

| Důvod uložení pokuty  | Počet uložených pokut | Výše uložených pokut v Kč |
|---|-----------------------|---------------------------|
| § 140 odst. 1 písm. d) ZoZ<br>- nesplnění oznamovací povinnosti   | 369                   | 3 739 000                 |
| § 140 odst. 1 písm. b) ZoZ<br>- zprostředkování zaměstnání bez povolení nebo jiný způsob porušení při zprostředkování zaměstnání ZoZ nebo dobré mravy | 27                    | 5 143 000                 |
| § 33a zákona o inspekci práce<br>- přestupky právnických a podnikajících fyzických osob na úseku agenturního zaměstnávání                             | 46                    | 2 802 000                 |

(Pozn.: Jedná se o pokuty uložené v přestupkových řízeních v období od 1. 1. do 31. 12. 2023. Z tohoto důvodu se může jednat i o pokuty za protiprávní jednání zjištěná kontrolami provedenými v předchozích obdobích. Počet pokut nelze sčítat, neboť jedna pokuta může zahrnovat více přestupků.)

### Kontrolní činnost zaměřená na uživatele

V rámci kontrol v oblasti agenturního zaměstnávání se inspektoři při své hlavní kontrolní činnosti zaměřují také na kontrolu dodržování pracovněprávních předpisů u uživatelů.

Nejsou to tedy pouze agentury práce, ale rovněž uživatelé, kteří musí splnit řadu zákonem stanovených povinností. Po dobu dočasného přidělení zaměstnance agentury práce k výkonu práce u uživatele ukládá zaměstnanci agentury práce pracovní úkoly, organizuje, řídí a kontroluje jeho práci, dává mu k tomu účelu pokyny, vytváří příznivé pracovní podmínky a zajišťuje bezpečnost a ochranu zdraví při práci uživatel. Uživatel však nesmí vůči zaměstnanci agentury právně jednat jménem agentury práce.

V roce 2023 bylo dokončeno 69 kontrol u uživatelů, při kterých bylo orgány inspekce práce odhaleno celkem 83 porušení právních předpisů. Tato porušení byla zjištěna u 37 kontrol. Zjištěná porušení se týkala pouze zákoníku práce.

Tab. č. 16 – Nejčastější porušení podmínek agenturního zaměstnávání stanovených zákoníkem práce, kterých se dopustili uživatelé

| Ustanovení zákoníku práce | Popis porušení   | Počet porušení |
|---------------------------|--|----------------|
| § 308 odst. 1             | Dohoda o dočasném přidělení neobsahovala zákonem stanovené náležitosti                     | 29             |
| § 309 odst. 5             | Nedodržení srovnatelných pracovních a mzdových podmínek                                    | 7              |
| § 309 odst. 1             | Nedodržení povinností právně nejednat se zaměstnancem agentury práce jménem agentury práce | 1              |

Tab. č. 17 – Další zjištěná porušení zákoníku práce, kterých se dopustili uživatelé

| Ustanovení zákoníku práce | Popis porušení  | Počet porušení |
|---------------------------|---|----------------|
| § 96 odst. 1 písm. a)     | Zaměstnavatel nevedl u zaměstnanců evidenci s vyznačením začátku a konce odpracované směny, práce přesčas, noční práce a doby v době pracovní pohotovosti | 10             |
| § 141 odst. 1             | Zaměstnavatel neposkytl zaměstnanci mzdu v termínu splatnosti   | 6              |
| § 102 odst. 1             | Povinnost zaměstnavatele vytvářet bezpečné a zdraví neohrožující pracovní prostředí   | 5              |
| § 113 odst. 4             | Nevydání písemného mzdového výměru  | 3              |

|               |   |   |
|---------------|---|---|
| § 90          | Neposkytnutí nepřetržitého denního odpočinku                    | 2 |
| § 313 odst. 1 | Nevydání potvrzení o zaměstnání při skončení pracovního poměru. | 1 |
| § 38          | Porušení povinnosti vyplývající z pracovního poměru             | 1 |

### Pokuty uložené uživatelům

Za přestupky v oblasti agenturního zaměstnávání bylo uživatelům uloženo 8 pokut v celkové výši 421 000 Kč.

Tab. č. 18 – Počet a výše pokut uložených uživatelům v oblasti dodržování pravidel agenturního zaměstnávání

| Důvod uložení pokuty   | Počet uložených pokut | Výše uložených pokut v Kč |
|--|-----------------------|---------------------------|
| § 33a zákona o inspekci práce<br>- přestupky na úseku agenturního zaměstnávání | 8                     | 386 000                   |
| § 28 zákona o inspekci práce<br>- přestupky na úseku pracovní doby             | 2                     | 20 000                    |
| § 30 zákona o inspekci práce<br>- přestupky na úseku bezpečnosti práce         | 1                     | 15 000                    |

(Pozn: Počet pokut nelze sčítat, neboť jedna pokuta může zahrnovat více přestupků.)

### Kontrolní činnost zaměřená na jinou kontrolní oblast se znaky agenturního zaměstnávání

Kromě kontrol, které byly přímo zaměřeny na oblast agenturního zaměstnávání a zprostředkování zaměstnání, a kontrol uživatelů, bylo dále v roce 2023 provedeno dalších 432 kontrol, které byly primárně zaměřeny na jinou kontrolní oblast nebo byly realizovány na základě přijatých podnětů, ale v rámci těchto kontrol byly zjištěny znaky agenturního zaměstnávání. Během těchto kontrol bylo odhaleno celkem 184 porušení právních předpisů týkajících se jak zákoníku práce, tak zákona o zaměstnanosti; tato porušení byla zjištěna u 118 kontrol.

V rámci 432 kontrol, které byly primárně zaměřeny na jinou kontrolní oblast nebo byly realizovány na základě přijatých podnětů, ale v rámci těchto kontrol byly zjištěny znaky agenturního zaměstnávání, byla zjištěna porušení, jež uvádí následující tabulka.

Tab. č. 19 – Nejčastější porušení podmínek agenturního zaměstnávání

| Ustanovení       | Popis porušení   | Počet porušení |
|------------------|--|----------------|
| § 308 odst. 1 ZP | Dohoda o dočasném přidělení neobsahovala zákonem stanovené záležitosti | 52             |
| § 309 odst. 2 ZP | Písemný pokyn neobsahoval zákonem stanovené náležitosti                | 31             |
| § 309 odst. 5 ZP | Nedodržení srovnatelných pracovních a mzdových podmínek                | 17             |
| § 14 odst. 3 ZoZ | Zprostředkování zaměstnání bez příslušné formy povolení                | 42             |
| § 59 odst. 2 ZoZ | Nesdělení povinných informací pro statistické účely GR ŮP              | 11             |

### Poznatky z kontrolní činnosti oblastních inspektorátů práce

Z kontrolní praxe oblastních inspektorátů vyplývá, že porušení v případě dodržování srovnatelných podmínek bylo nejčastějším porušením v dřívějších obdobích; v současné době k tomuto porušování dochází méně často, zejména z důvodu znalosti a zkušeností agenturních zaměstnanců, kteří znají svá práva.

Inspektoři se stále setkávají s poskytováním tzv. neplaceného volna, které je zaměstnancům poskytováno na základě jejich písemné žádosti. Ze zkušeností jednotlivých inspektorů je však zřejmé, že neplaceným volnem si agentura pokrývá momentální nedostatek práce či zakázek pro své zaměstnance a obchází tak povinnost platit náhradu mzdy zaměstnancům.

Agentury práce často neakceptují ust. § 65 odst. 1 zákoníku práce, kde je uvedeno, že byla-li doba trvání pracovního poměru omezena na dobu konání určitých prací, je zaměstnavatel povinen upozornit zaměstnance na skončení těchto prací včas, zpravidla alespoň 3 dny předem. Zaměstnanci tak často přicházejí o práci ze dne na den, dokonce i v případě dočasné pracovní neschopnosti. Toto by měla vyřešit novela zákoníku práce s platností od 1. 1. 2024, kdy v případě jednostranného prohlášení uživatele o skončení dočasného přidělení musí být toto prohlášení doručeno též zaměstnanci, přičemž dočasné přidělení skončí nejdříve 14. den po doručení daného prohlášení.

Tab. č. 20 – Statistika týkající se agentur práce za rok 2023

|  |  |
|--|--|
| Počet agentur práce k 31. 12. 2023                                       | <b>2 166</b>   |
| Počet přijatých žádostí o udělení povolení ke zprostředkování zaměstnání | <b>715 (588 nové žádosti, 127 opakované žádosti)</b> |
| Pravomocná rozhodnutí o udělení povolení                                 | <b>499</b>   |
| Pravomocná rozhodnutí o neudělení povolení                               | <b>121</b>   |
| Počet odejmutých povolení  | <b>273</b>   |

## **2.2 Odměňování zaměstnanců, dodržování minimální mzdy a nejnižší úrovně zaručené mzdy stanovené podle složitosti, odpovědnosti a namáhavosti vykonávané práce**

Jednou z dlouhodobých kontrolních priorit orgánů inspekce práce je kontrola dodržování pracovněprávních předpisů v oblasti odměňování, neboť právě odměňování za práci má zásadní dopad na kvalitu pracovněprávního vztahu z pohledu zaměstnance.

Minimální mzda je silná, mnohostranně působící intervence, která se stala součástí české legislativy. V případě, že předpisy týkající se minimální mzdy a nejnižší úrovně zaručené mzdy nejsou důsledně dodržovány, může tím být narušena nejen kompenzační, regulační a motivační funkce mzdy, ale zejména také funkce alimentární, z čehož pak pro zaměstnance pobírající neoprávněně nízkou mzdu vyplývají mnohé negativní právní, ekonomické a sociální důsledky.

Funkcí a účelem kontrol důsledného dodržování právních předpisů upravujících danou oblast je zejména podpořit boj proti chudobě, jakož i celkovou motivaci pracovat, stejně jako snaha zamezovat daňovým únikům a únikům u jiných povinných odvodů.

Z kontrolní i poradenské činnosti orgánů inspekce práce je zřejmé, že právní povědomí zaměstnavatelů týkající se zejména institutu zaručené mzdy je dlouhodobě v mnohých případech na nedostatečné úrovni a porušování právních předpisů upravujících tuto oblast ze strany zaměstnavatelů je poměrně častým jevem. Rovněž opakované změny výše minimální mzdy a jednotlivých úrovní zaručené mzdy mohou vytvářet nežádoucí prostor pro porušování právních předpisů vztahujících se k oblasti odměňování, ať již vědomé, nebo vyplývající z jejich nedostatečné znalosti.

V roce 2023 se kontroly v oblasti odměňování zaměřily především na ty zaměstnavatele a v těch oborech, o nichž orgány inspekce práce obdržely nejvíce informací nebo indicií o porušování právních předpisů v této oblasti. U těch zaměstnavatelů, kteří se porušení právních předpisů v oblasti odměňování dopustili v minulých letech, se prováděly následné kontroly. Rovněž kontroly proběhly ve sféře odměňující platem.

Problematika rovného zacházení v odměňování je vyhodnocena mimo hlavní úkol zaměřený na odměňování.

V roce 2023 bylo dokončeno celkem 3 355 kontrol se zaměřením na oblast odměňování. Těmito kontrolami bylo zjištěno 2 132 porušení. Z toho 493 kontrol bylo zahájeno již v roce 2022, ale dokončeno až v roce 2023, a to z různých důvodů, vždy ale v souladu s kontrolním řádem. V souvislosti s podanými podněty bylo provedeno celkem 1 650 kontrol (některé kontroly reagovaly na více podnětů na jednoho zaměstnavatele). Bylo provedeno rovněž 56 následných kontrol bez zásadního zjištění.

V rámci kontrolní akce, která byla výhradně směřovaná na oblast odměňování (tzn. mimo kontrol na základě podnětu a dalších hlavních úkolů) bylo realizováno a dokončeno 638 kontrol u 631 právních subjektů (482 právnických osob a 149 podnikajících fyzických osob), kde bylo zjištěno 345 porušení právních předpisů. U 503 těchto kontrol nebylo zjištěno porušení (78 % kontrolovaných subjektů).

Úřad dokončil v roce 2023 kontroly v oblasti odměňování průřezem celé kontrolní činnosti u 3 119 právních subjektů (u některých opakovaně); z nichž 2 697 bylo právnických osob a 422 podnikajících fyzických osob.

Oblast odměňování byla kontrolována zejména u malých a drobných podnikatelů, a to u 628 zaměstnavatelů velikostní kategorie do 9 zaměstnanců včetně; a u 646 zaměstnavatelů ve velikostní kategorii 10–49 zaměstnanců. 1 076 kontrolovaných zaměstnavatelů není evidován počet zaměstnanců. U všech zaměstnavatelů bylo zjištěno celkem 2 886 porušení právních předpisů v oblasti odměňování.

Nejvíce porušení pracovněprávních předpisů v souvislosti s kontrolou zaměřenou na oblast odměňování odhalily kontroly u zaměstnavatelů podnikajících v oborech pozemní doprava, velkoobchod, maloobchod, stravování a pohostinství, stavebnictví, potravinářská výroba, ale i činnost agentur práce a agentur zaměřených zejména na bezpečnostní a pátrací činnost.

Nejčastějším zjištěným porušením v počtu 707 případů bylo porušení § 141 odst. 1 zákoníku práce; zejména nedodržení splatnosti mzdy, nevyplacení mzdy nebo její části, vyplacení mzdy v nesprávné výši. Uvedená skutečnost přitom zřejmě souvisí i s tím, že porušení předmětného ustanovení postihuje více druhů jednání ze strany zaměstnavatele. Jedná se o případy, kdy zaměstnavatel vůbec nevyplatí mzdu (popř. plat či odměnu z dohody), ale i o situace, kdy zaměstnavatel vyplatí určitou část odměny za práci opožděně (po termínu splatnosti) a také o případy, kdy zaměstnavatel poskytne zaměstnanci jen část mzdy (popř. platu či odměny z dohody), na kterou vznikl zaměstnanci nárok, a to ať již na základě chybně provedeného vyúčtování nebo v důsledku neoprávněného zkrácení mzdových nároků zaměstnance.

Dalším nejčastějším zjištěním v počtu 235 případů bylo porušení ustanovení § 112 odst. 3 zákoníku práce – nedodržení nejnižší úrovně zaručené mzdy, resp. neposkytnutí doplatku do úrovně zaručené mzdy.

Nezaplacení minimální mzdy (§ 111 zákoníku práce) bylo zjištěno jen u 55 kontrolovaných zaměstnavatelů.

Mezi početnější zjištění patří porušení povinností ze strany zaměstnavatelů při poskytování povinných příplatků, a to i přesto, že úprava obsažena v zákoníku práce je velmi jasná a přehledná. Bylo zjištěno 189 případů nevyplacení příplatků za práci v sobotu a neděli dle ust. § 118 zákoníku práce a 209 případů nevyplacení příplatků při odměňování noční práce dle ust. § 116 zákoníku práce. Při posuzování této oblasti však bývá situace nezřídka komplikována nevedením, resp. chybným vedením evidence dle ust. § 96 zákoníku práce ze strany zaměstnavatelů.

Kontroly u zaměstnavatelů odměňujících platem prokazují dlouhodobější problém při vydávání platových výměrů (ať již o opožděné vydání „změnových“ platových výměrů, nevedení důvodů změny

skutečností uvedených v platovém výměru či absenci některých povinných údajů v platovém výměru). U školských zařízení bývá problém s vedením průkazné evidence pracovní doby.

Kontrolovaným zaměstnavatelům bylo v roce 2023 za porušení právních předpisů vztahující se k oblasti odměňování, uloženo 430 pokut v celkové výši 11 155 000 Kč. Z toho 137 pokut za to, že zaměstnavatel neposkytl zaměstnanci mzdu, alespoň ve výši minimální mzdy, zejména nejnižší úrovně zaručené mzdy nebo plat ve stanovené výši.

Stejně jako v minulosti je nutné zdůraznit problematičnost zaměstnávání na základě dohody o provedení práce vyplývající již z právní úpravy tohoto pracovněprávního vztahu a poukázat na jednu z hlavních komplikací kontrolní činnosti nejen v oblasti odměňování. V podnětech zaměstnanců (častěji zaměstnanců soukromých bezpečnostních služeb) se velmi často objevují stížnosti na zneužívání tohoto pracovněprávního vztahu k faktickému nahrazení pracovního poměru, tj. k pravidelnému výkonu práce zaměstnancem v rozsahu vysoce přesahujícím zákoníkem práce dovolený rozsah 300 hodin v kalendářním roce a nezděrná též i možný rozsah výkonu práce v pracovním poměru. Prakticky výhradně je přitom zaměstnavatelem v příslušných dokladech, které jsou předkládány kontrolnímu orgánu (zejména „Mzdový list“), vykazován nízký počet odpracovaných hodin a odměna do 10 000 Kč.

K využívání zaměstnávání zaměstnanců na základě dohod o pracích mimo pracovní poměr vedl zaměstnavatele i nepoměrně méně povinností vůči těmto zaměstnancům i v jiných oblastech, než je minimální a zaručená mzda.

Lze předpokládat, že do budoucna by mohla určitou změnu v oblasti dohod konaných mimo pracovní poměr představovat nově zavedená povinnost zaměstnavatele vést i u zaměstnanců vykonávajících práci na základě těchto dohod evidenci pracovní doby stejným způsobem, jako u zaměstnanců v pracovním poměru a zcela jistě bude mít na kontrolní činnost dopad též nově zavedená povinnost poskytovat těmto zaměstnancům některé příplatky (za výkon práce ve svátek, v noci, ve ztíženém pracovním prostředí a v sobotu a v neděli). S ohledem na účinnost předmětných legislativních změn však bude možné prvotní vyhodnocení jejich dopadu na kontrolní činnost provést až v následujícím období.

Komplikací při kontrolní činnosti v oblasti odměňování je prokazování výplaty mzdy nebo odměn z dohod o provedení práce v hotovosti, kdy zaměstnavatelé předloží výplatní listiny nebo pokladní doklady (zejména u zaměstnanců - cizích státních příslušníků); často se vyskytující způsob vedení evidence dle ust. § 96 zákoníku práce pouhým vyplněním doby začátku a konce výkonu práce bez rozlišení, zda se jedná o směnu nebo výkon práce přesčas (při absenci rozvrhů pracovní doby v době kontroly pak je ve vztahu k období v minulosti u zaměstnanců s nerovnoměrně rozvrženou pracovní dobou prakticky nemožné práci ve směně a práci přesčas reálně rozlišit a návazně posoudit i dodržení povinností zaměstnavatele na úseku odměňování práce přesčas) nebo evidence pracovní doby vedena fiktivně, rovněž není možné objektivně prokázat, zda byla mzda vyplacena za všechny odpracované hodiny, případně zda byly vyplaceny zákonné příplatky ke mzdě, na které vznikl nárok. Stejně tak je těžké prokazovat správnost vyplacení odměny z dohod mimo pracovní poměr za skutečně odpracované hodiny.

Zaměstnavatelé si často neuvědomují, že právě zaměstnavatel je povinným subjektem z hlediska povinností uvedené v ust. § 96 zákoníku práce a že zaměstnanec mu může v rámci plnění svých povinností toliko poskytnout podklady pro vedení příslušné evidence.

Obdobně jako v předešlých letech se vyskytují též případy, kdy při prováděné kontrole sice vyvstanou pochybnosti o pravdivosti a úplnosti údajů dokládáných kontrolovanou osobou k dobám výkonu práce ze strany jednotlivých zaměstnanců (zejména u zaměstnanců vykonávajících práci na základě dohody o provedení práce nebo dohody o pracovní činnosti), na základě dostupných prostředků se je však (zejména s ohledem na retrospektivní charakter těchto kontrol) nepodaří relevantním způsobem ověřit a doložit případná pochybení.



Za specificky problematickou tak lze označit oblast autodopravy, kde jsou především často zjišťovány četné rozpory mezi povinně evidovanými dobami řízení a zaměstnavateli následně vykazovanými dobami práce, na něž pak navazuje vyúčtování a poskytování mezd.

Kontrolní činnost v oblasti odměňování je komplikována i v případech, kdy je u zaměstnavatele při odměňování práce přesčas uplatňován postup spočívající v převádění hodin do dalšího období a faktickém poskytnutí mzdy za práci v období, kdy ze strany zaměstnance došlo k výkonu práce v nižším rozsahu (ve srovnání s rozvrhem pracovní doby) - tzv. „pseudokonta“. Zde je situace s ohledem na předchozí judikáty Krajského soudu v Plzni a Nejvyššího správního soudu stále poněkud nejasná v případech, kdy je v rámci kontroly doložena reálně existující dohoda mezi zaměstnavatelem a zaměstnancem na takovémto způsobu odměňování.

Za pozitivní lze naopak označit nikoliv ojedinělý výskyt případů, kdy zaměstnavatel již v průběhu kontroly nebo v návaznosti na její provedení uzná své pochybení a zaměstnancům uhradí částky, které jim do té doby v důsledku zjištěných pochybení nebyly vyplaceny.

Kontroly byly prováděny napříč všemi obory podnikání a u všech typů zaměstnavatelů. Nižší povědomí o právech zaměstnanců a povinnostech zaměstnavatele a obecně o právní úpravě v pracovněprávní oblasti mívají zaměstnavatelé s menším počtem zaměstnanců, kteří si personální agendu nejčastěji vedou sami nebo za pomoci účetních znalých sice postupů v účetnictví, nikoli však kompletní problematiky pracovního práva, na rozdíl od velkých zaměstnavatelů, kteří častěji využívají pro vedení personální agendy služeb osob odborně způsobilých.

Z kontrolní i poradenské činnosti orgánů inspekce práce vyplývá, že většina zaměstnavatelů i zaměstnanců již mají povědomí o minimální mzdě, o její výši i o skutečnosti, že tato se v posledních letech pravidelně zvyšuje. Naproti tomu informovanost veřejnosti, zaměstnavatelů, ale i zaměstnanců o existenci institutu nejnižších úrovní zaručené mzdy podle složitosti, odpovědnosti a namáhavosti vykonávané práce je stále malá. K tomu se přidává také pochybení při správném zařazení konkrétní práce, vykonávané zaměstnancem, do odpovídající jedné z 8 skupin prací v případech, kdy zaměstnavatel o existenci úrovní zaručené mzdy podle složitosti, odpovědnosti a namáhavosti vykonávaných prací obecně informován je. Zejména u malých zaměstnavatelů, a současně pak podnikajících v oborech pohostinství, maloobchodu a služeb, a u pracovních pozic, v nichž se kumuluje složitější práce s tou méně náročnou, je problémem se zařazováním práce zaměstnance do příslušné skupiny prací tak, aby byla zohledněna složitost, odpovědnost a namáhavost, jak ukládá NV č. 567/2006 Sb. Při prováděné kontrole pak kontrolované osoby kladou požadavky na vysvětlení dané problematiky a poskytnutí poradenství v této oblasti nezdědky přesahují rámec základního pracovněprávního poradenství.

Je nutno opětovně, jako i v minulých letech, konstatovat, že mnoho zaměstnavatelů chybí, nebo i úmyslně uvádí nepravdivé údaje v evidenci pracovní doby zaměstnanců, která je zásadním podkladem pro kontrolu plnění jejich povinností v oblasti odměňování.

S ohledem na trvale vysoký podíl podnětů zaměřených na odměňování i s ohledem na počty kontrolních zjištění v této oblasti se jeví jako zcela důvodné zaměřovat se na problematiku odměňování i v dalších letech. Je nutné i nadále následnými kontrolami zjišťovat, zda se zaměstnavatel z kontrolních zjištění poučil a zda tak došlo k zvýšení právního povědomí zaměstnavatelů zejména v oblasti odměňování.

S ohledem na inflaci, změny minimální a zaručené mzdy a legislativní změny zákoníku práce, pak podněty a poskytované pracovněprávní poradenství se jeví jako největší zdroj informací pro kontroly v této oblasti, a to zejména co se týče nevyplácení mzdy (odměny) či jejích částí, opožděného vyplácení mzdy, neposkytování příplatků či vyplácení zaručené mzdy.

Na závěr je možné konstatovat, že kontroly, které byly provedené v roce 2023 inspektoráty práce, zvýšily u kontrolovaných subjektů (a to jak u právnických osob, tak i u fyzických osob) respekt

i pochopení k celé problematice dodržování minimální mzdy a nejnižší úrovně zaručené mzdy a přispěly tak ke zkvalitnění dodržování pracovněprávních předpisů jak v této oblasti, tak i v dalších souvisejících oblastech, např. v evidenci pracovní doby, v celé oblasti odměňování včetně poskytování příplatků, v oblasti poskytování náhrad mezd či v oblasti pracovních poměrů či dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr.

### **2.3 Kontrola v oblasti pracovní doby a doby odpočinku**

Pracovní doba a doba odpočinku (dále také „PD“) jsou jedny z faktorů, které velmi významným způsobem ovlivňují kvalitu každého pracovněprávního vztahu. Délka PD může dlouhodobě ovlivnit zdravotní stav zaměstnance a může mít dopad také do bezpečnosti práce, ale rovněž do oblasti odměňování. Proto je problematika PD a doby odpočinku opakovaně součástí hlavních kontrolních oblastí SÚIP. Pokud jde o právní úpravu této problematiky, PD je upravena v zákoníku práce, konkrétně v části čtvrté. Dle ust. § 78 odst. 1 písm. a) ZP je pracovní dobou doba, v níž je zaměstnanec povinen vykonávat pro zaměstnavatele práci, a doba, v níž je zaměstnanec na pracovišti připraven k výkonu práce podle pokynů zaměstnavatele. Dobou odpočinku je oproti tomu doba, která není pracovní dobou (ust. § 78 odst. 1 písm. b) ZP). Zaměstnavatel tedy z logiky věci není oprávněn zaměstnanci v této době práci přidělovat a zaměstnanec tak může se svou dobou odpočinku volně disponovat. Doba odpočinku má sloužit především k celkové regeneraci organismu zaměstnance, po fyzické i psychické stránce.

Ve vztahu k pracovní době a době odpočinku má zaměstnavatel dle zákoníku práce stanovenou řadu povinností. Zaměstnavatel je v první řadě povinen vypracovat písemný rozvrh týdenní pracovní doby a seznámit s ním nebo s jeho změnou zaměstnance nejpozději 2 týdny (v případě konta pracovní doby pak 1 týden) před začátkem období, na které je pracovní doba rozvržena, pokud se nedohodne se zaměstnancem na jiné době seznámení. Dále má zaměstnavatel povinnost dodržovat maximální délku směny, stanovenou týdenní PD, maximální rozsah práce přesčas a práce v noci, pak také dodržovat přestávky v práci a bezpečnostní přestávky, dodržovat nepřetržitý odpočinek mezi dvěma směnami a nepřetržitý odpočinek v týdnu a v neposlední řadě vést u jednotlivých zaměstnanců evidenci s vyznačením začátku a konce odpracované: směny, práce přesčas, noční práce, doby v době pracovní pohotovosti a pracovní pohotovosti, kterou zaměstnanec držel.

Pro rok 2023 si orgány inspekce práce v oblasti pracovní doby a doby odpočinku kladly za cíl podílet se na odhalování a eliminování porušování právních předpisů v oblasti rozvrhování pracovní doby, dodržování zákonem stanovených dob odpočinku, řádném vedení evidence pracovní doby, a rovněž poskytovat poradenství zaměstnancům i zaměstnavatelům, šířit osvětu a přispívat tak k prevenci porušování pracovněprávních předpisů v dané oblasti.

OIP provedly v rámci své místní příslušnosti minimálně 8 kontrol zaměřených na oblast pracovní doby a doby odpočinku. Kontroly byly uskutečněny na základě vlastního výběru jednotlivých OIP. Při provádění kontrol OIP zohlednily zkušenosti z kontrolní činnosti v předchozích obdobích a monitoringu zaměstnavatelů v teritoriu své územní působnosti.

Kontrolní činnost byla zaměřena zejména na tyto oblasti:

- řádné vedení evidence pracovní doby - § 96 zákoníku práce,
- dodržování povolené délky směny - § 83 zákoníku práce,
- existence písemného rozvrhu směn a seznámení zaměstnanců s rozvrhem směn v zákonem stanovené době - § 84 zákoníku práce,
- poskytování přestávek v práci - § 88 a § 89 zákoníku práce,
- poskytování nepřetržitého odpočinku mezi dvěma směnami - § 90 zákoníku práce,
- dodržování stanovených pravidel pro práci ve dnech pracovního klidu - § 91 zákoníku práce,
- poskytování nepřetržitého odpočinku v týdnu - § 92 zákoníku práce,
- dodržování stanovených pravidel pro přesčasovou práci - § 93 zákoníku práce,

- dodržování zákonem stanovené průměrné délky směny u zaměstnance pracujícího v noci - § 94 zákoníku práce.

Za rok 2023 obdržely orgány inspekce práce celkem 510 podnětů, směřovaných přímo na případné porušení pracovněprávních předpisů v oblasti pracovní doby a doby odpočinku ze strany zaměstnavatele. Podatelé podnětů upozorňovali nejčastěji na nevedení evidence s vyznačením začátku a konce odpracované směny, práce přesčas a noční práce. Dalším porušením, na které jsou orgány inspekce práce upozorňovány a v důsledku byly i v rámci hlavního úkolu zjištěny je nevypracování nebo pozdní seznámení s písemnými rozvrhy týdenní pracovní doby a překračování maximální délky směny. Ačkoliv podatelé podnětů jsou poměrně aktivní v podávání podnětů, orgány inspekce práce se nezdá setkávají s důkazní nouzí při prokazování porušování právních předpisů ve výše uvedených případech, neboť zaměstnanci nezdá z obav o setrvání v zaměstnání nejsou ochotni součinit s orgány inspekce práce. Prokázání porušení spočívající za všechny příklady např. ve vedení dvojí (skutečné a falšované) evidence pracovní doby nebo neposkytnutí přestávky na jídlo a oddech je pak bez součinnosti ze strany zaměstnanců nad míru obtížné. Toto však má zcela zásadní vliv nejen na subjektivní kvalitu pracovněprávního vztahu, ale také do oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví na pracovišti.

Za rok 2023 dokončily orgány inspekce práce 2 580 kontrol, souvisejících s oblastí pracovní doby a doby odpočinku (tj. bylo dokončeno o 226 kontrol více než v předchozím roce, značící stále narůstající trend objemu provedených kontrol), z tohoto počtu jich bylo 1 108 dokončeno na základě podnětů. V rámci uvedených 2 580 kontrol bylo zjištěno celkem 1270 případů porušení právních předpisů.

Kontrolami orgánů inspekce práce bylo zjištěno 1 098 porušení ustanovení zákoníku práce, týkající se pracovní doby a doby odpočinku. Jako nejčastější porušení v oblasti pracovní doby a doby odpočinku lze i za rok 2023 konstatovat porušení ust. § 96 odst. 1 zákoníku práce, dle kterého je zaměstnavatel povinen vést u jednotlivých zaměstnanců evidenci s vyznačením začátku a konce:

- a) odpracované:
  1. směny,
  2. práce přesčas,
  3. noční práce,
  4. doby v době pracovní pohotovosti,
- b) pracovní pohotovosti, kterou zaměstnanec držel.

Porušení tohoto ust. § 96 zákoníku práce bylo shledáno v 653 případech. Někteří zaměstnavatelé stále nevidí rozdíl mezi evidencí pracovní doby a docházkou či pomocnými podklady k vedení evidence. Pokud se formální stránky u evidence pracovní doby týká, způsob a forma vedení evidence pracovní doby není zákoníkem práce stanovena, vždy záleží na zaměstnavateli, jakým způsobem bude povinné údaje evidovat. Zda zvolí formu ručně vedenou nebo elektronickým způsobem, je tedy v jeho dispozici. V rámci kontrolní činnosti jsou však opakovaně zjišťována porušení, že evidence není vedena v souladu se zákoníkem práce, tj. neobsahuje všechny náležitosti, které se od ní požadují v rámci ust. § 96 zákoníku práce a nejsou tedy způsobilé poskytnout dostatečně určité informace vztahující se k pracovní době. Docházkové systémy, často předkládané místo právě požadované evidence v souladu se zákoníkem práce nemohou nahradit tuto evidenci, neboť zaznamenávají ve většině pouze příchod a odchod zaměstnance z pracoviště a nemohou být tedy dostatečným podkladem například uplatňovaným ve sféře odměňování, která přímo souvisí s pracovní dobou a jejími složkami.

Dále se zaměstnavatelé nejčastěji dopouštěli, a to v 93 případech, porušení ust. § 84 zákoníku práce, ve kterém se uvádí povinnost zaměstnavatele vypracovat písemný rozvrh týdenní PD a seznámit s ním nebo s jeho změnou zaměstnance nejpozději 2 týdny (v případě konta PD pak 1 týden) před začátkem období, na něž je PD rozvržena, pokud se nedohodne se zaměstnancem na jiné době seznámení.

V případě porušení ust. § 92 zákoníku práce (ve 84 případech) – zaměstnavatelé nerozvrhli PD tak, aby měl zaměstnanec nepřetržitý odpočinek v týdnu v trvání alespoň 35 hodin (pozn. uvedené ustanovení však došlo novelizace, která stanovuje nepřetržitý odpočinek v týdnu v trvání alespoň 24 hodin).

V případech uvedených v ust. § 90 odst. 2 ZP a u technologických procesů, které nemohou být přerušeny, zaměstnavatelé nerozvrhli PD zaměstnanců starších 18 let tak, aby doba nepřetržitého odpočinku v týdnu činila nejméně 24 hodin s tím, že poté zaměstnancům poskytnou nepřetržitý odpočinek v týdnu tak, aby v období 2 týdnů činila délka tohoto odpočinku celkem alespoň 70 hodin.

Čtvrtým nejčastěji porušovaným ustanovením v oblasti pracovní doby a doby odpočinku bylo ust. § 90 zákoníku práce (v 62 případech). Podle tohoto ustanovení má zaměstnavatel povinnost dodržovat nepřetržitý odpočinek zaměstnanců mezi dvěma směnami, tzn. rozvrhovat PD tak, aby měl zaměstnanec mezi koncem jedné směny a začátkem následující směny nepřetržitý odpočinek po dobu alespoň 11 hodin během 24 hodin po sobě jdoucích, případně, ve vyjmenovaných provozech, nepřetržitý odpočinek 8 hodin během 24 hodin po sobě jdoucích za podmínky, že následující odpočinek mu bude prodloužen o dobu zkrácení tohoto odpočinku.

Pátým nejčastěji porušovaným ustanovením bylo ve 47 případech konstatováno porušení ust. § 88 odst. 1, 2, 3 zákoníku práce – zaměstnavatel neposkytoval zaměstnanci nejdéle po 6 hodinách nepřetržité práce přestávku v práci na jídlo a oddech v trvání nejméně 30 minut, případně neposkytoval přiměřenou dobu na jídlo a oddech u prací, které nemohou být přerušeny, a nezapočítával tuto dobu do PD zaměstnance. V některých případech rozdělená přestávka v práci na jídlo a oddech netrvala minimálně 15 minut a byla poskytována na začátku či na konci pracovní doby.

Dalším v seznamu incidence bylo porušení ust. § 83 zákoníku práce (ve 29 případech). Zaměstnavatelé nedodrželi maximální délku směny zaměstnance, která činí 12 hodin.

Dále bylo kontrolami zjištěno porušení ust. § 78 zákoníku práce ve 20 případech, týkající se nerovnoměrně rozvržené PD v rámci, které zaměstnavatel rozvrhl zaměstnanci PD tak, že průměrná týdenní PD přesáhla stanovenou týdenní PD, popřípadě kratší PD, za období nejvýše 26 týdnů po sobě jdoucích, v případě vymezení v kolektivní smlouvě pak za období nejvýše 52 týdnů po sobě jdoucích.

V počtu 16 případů došlo k porušení ust. § 79 zákoníku práce, a tedy nedodržení délky stanovené týdenní PD, která činí:

- 40 hodin týdně (odst. 1),
- 37,5 hodin týdně – u zaměstnanců s vícesměnným nebo nepřetržitým pracovním režimem (odst. 2 písm. b),
- 38,75 hodin týdně – u zaměstnanců s dvousměnným pracovním režimem (odst. 2 písm. c).

V počtu 14 případech šlo o porušení ust. § 93 odst. 2 a 4 zákoníku práce, upravující práci přesčas, která byla nařizována ve větším rozsahu než 8 hodin v jednotlivých týdnech a 150 hodin v kalendářním roce, nebo celkový rozsah práce přesčas činil v průměru více než 8 hodin týdně v období, které může činit nejvýše 26 týdnů po sobě jdoucích, v případě vymezení v kolektivní smlouvě nejvýše 52 týdnů po sobě jdoucích.

Dále bylo orgány inspekce práce konstatováno porušení ust. § 81 odst. 1 zákoníku práce (v 13 případech). Dle tohoto ustanovení zaměstnavatel rozvrhuje PD a určuje začátek a konec směn.

Kontrolní činností v oblasti pracovní doby a doby odpočinku byly mimo jiné dále zjištěny v minoritních počtech tato porušení ustanovení:

- § 38 ZP (12 případů),
- § 77 ZP (9 případů),
- § 85 odst. 6 ZP (9 případů),

- § 34b ZP (8 případů),
- § 100 ZP (4 případy),
- § 94 ZP (4 případy),
- § 87 ZP (4 případy),
- § 218 ZP (2 případy).

Obory činnosti zaměstnavatelů, ve kterých dochází k prohřeškům na úseku pracovní doby nelze paušalizovat bez dalšího s tím, že by k porušení docházelo výlučně nebo téměř výlučně v jedné nebo pouze několika oblastech. Problematika dodržování pracovní doby a doby odpočinku se dotýká činnosti všech zaměstnavatelů. Pokud by však bylo nutno říci, kde dochází k porušení s jistou zvýšenou mírou frekventovanosti, pak lze hovořit o zaměstnavatelích se zaměřením na hotelnictví a pohostinství, stavitelství, dále velkoobchod a maloobchod, ale taktéž mezi ně stále spadá i vnitrostátní a mezinárodní doprava. Nelze opomenout ani specifickou oblast zdravotnictví, stíženou značnou mírou přesčasové práce, která se promítla do novelizace zákoníku práce.

Je-li zjištěno porušení právních předpisů na úseku pracovní doby, může být zaměstnavateli v přestupkovém řízení uložen trest pokuty. Pokuta může být kontrolované osobě uložena při naplnění jedné ze skutkových podstat přestupku na úseku pracovní doby podle zákona o inspekci práce.

Za rok 2023 uložily orgány inspekce práce celkem 277 pokut v celkové výši 3 722 500 Kč. Nejvíce pokut (celkem 156) bylo uloženo za přestupek podle ust. § 28 odst. 1 písm. l) zákona o inspekci práce – nevedení evidence pracovní doby, ačkoli k tomu má zaměstnavatel povinnost dle zákoníku práce, a to v souhrnné výši pokut 1 819 500 Kč.

Pokud je při kontrole zjištěn nedostatek, orgány inspekce práce mají možnost uložit kontrolované osobě také opatření k odstranění zjištěných nedostatků. Při kontrolách v oblasti pracovní doby a doby odpočinku jich bylo uloženo celkem 172, což je oproti počtu opatření uložených za rok 2022 nárůst až o 62 %.

Za komplikované lze označit s ohledem na rok 2023 kontroly, které se dotýkaly zákonného rozsahu odpracované doby u dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr, kdy zaměstnanci prostřednictvím podniků upozorňovali na to, že fakticky odpracují více hodin, než jim zaměstnavatel evidoval. Vzhledem k tomu, že u dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr nebyla po většinu roku 2023 (do 1. 10. 2023) zákonem stanovena povinnost zaměstnavatele rozvrhovat pracovní dobu a vést u jednotlivých zaměstnanců evidenci pracovní doby, nebylo mnohdy možno toto nijak prokázat. Zůstává tedy otázkou a úkolem pro další rok v oblasti pracovní doby u dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr, která se přísnější novela zákoníku práce platná od 1. 10. 2023 projeví právě v tomto aspektu.

V souvislosti s nesplněním povinností v oblasti pracovní doby přetrvávají argumenty zaměstnavatelů, že zákoník práce neurčuje, jakým způsobem (jakou formou) má být pracovní doba evidována. Dalším argumentem při nepředložení evidence pracovní doby je to, že byla skartována z kapacitních důvodů, zničena na konkrétní provozovně, zapomenuta při stěhování na původním pracovišti, kam již nemá zaměstnavatel přístup. Stále se tedy vyskytují argumenty, že zákoník práce formálně nestanovuje povinnost o její archivaci.

V některých případech je evidence pracovní doby zaměstnavateli stále vnímána jen jako pouhá formalita, často nejspíš vytvořená pro účely kontroly. V rámci kontrolní činnosti je však toto obtížně prokazatelné, a to i z důvodu dodržení povinnosti mlčenlivosti o podatel, obav dalších zaměstnanců poskytnout relevantní vyjádření a nedostupnosti dalších podkladů. I v tomto se ukazuje, že je mnohdy rozhodující ochota povinných osob být nápomocná při výkonu kontroly, v opačném případě nemusí být skutečný stav na pracovišti uspokojivě zjištěn.

Z uvedených výstupů z kontrolní činnosti nadále vyplývá, že tato oblast nebyla na prioritě, když incidence zjištěných porušení stále narůstá. Je tudíž žádoucí ji i v roce 2024 zařadit mezi hlavní kontrolní

oblasti. Stejně tak je důležitá rovněž poradenská a osvětová činnost v této oblasti. Zároveň současná novela zákoníku práce s sebou přináší spoustu změn, a to zejména u dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr ve vztahu k pracovní době, což by mohlo být v roce 2024 důležitým bodem a předmětem úkolu kontrolních akcí Státního úřadu inspekce práce v oblasti pracovní doby a doby odpočinku.

## **2.4 Rovné zacházení, rovné odměňování zaměstnanců a dodržování zákazu diskriminace**

Potřebu rovného zacházení se zaměstnanci a zákaz jejich diskriminace vymezuje zákoník práce hned na samém úvodu, přičemž tato základní zásada představuje rovněž jedno z vymezení veřejného pořádku v pracovněprávních vztazích. Bez tohoto si úpravu pracovního práva nelze představit. Zásah do těchto práv je rovněž zaměstnanci a zaměstnankyněmi velmi citlivě vnímán, představuje to přinejmenším zásah do důstojnosti jednotlivce, proto zaměstnanci a zaměstnankyně často žádají pomoc při hledání obrany proti takovému jednání.

Na konci roku 2023 vydal Odbor rovnosti žen a mužů Úřadu vlády ČR ve spolupráci s Českým statistickým úřadem publikaci *Ženy a muži v letech 2023*. Obsahuje genderové statistiky z různých oblastí života, které nám mají pomoci lépe porozumět nerovnostem ve společnosti. Některé problematické trendy života žen v Česku bohužel přetrvávají. Český pracovní trh se dlouhodobě potýká s rozdílným odměňováním žen a mužů, nízkým zastoupením žen ve vedoucích pozicích (tj. vertikální segregace) a soustředěním žen a mužů ve specifických oborech (tj. horizontální segregace, při které ženy narážejí na tzv. skleněný strop). Typickým příkladem horizontální segregace je v ČR např. soudnictví. Ženy převažují na soudech nižší instance, jejich počet k vyšší instanci se rapidně snižuje (okresní soudy mají 67 % soudkyň a 33 % soudců, Nejvyšší soud má 17 % soudkyň a 83 % soudců). Silnou vertikální i horizontální segregaci vykazuje také feminizovaný obor školství. A není možné opomenout ani značně nerovnoměrně rozloženou péči o děti a blízké a na genderové stereotypy ovlivňující výběr budoucího povolání. V roce 2022 ženy tvořily 98 % příjemců rodičovského příspěvku a představovaly také 6 z 10 osob pobírající příspěvek na péči. Jsou to tedy převážně ženy, kdo pečuje o děti a blízké, kdo tedy vypadá z trhu práce někdy i na delší dobu (výdělky žen jsou o to nižší než jejich mužských protějšků, ochota zaměstnavatelů dát jim práci mnohdy taktéž). Přičemž to vše již začíná výběrem povolání, resp. výběrem studijního oboru a pokračuje určitým sebevědomím při náborovém pohovoru. Pořád přetrvávají genderové stereotypy o tom, že některá povolání jsou pro muže či ženy vhodnější (typicky technické obory pro muže). Výsledkem je pak rozdílné odměňování v neprospěch jednoho pohlaví, a to žen. Nejenže ženy pobírají v průměru nižší výdělky než muži, ony pobírají nižší i starobní důchody (samozřejmě v důsledku nižších předchozích příjmů). Zároveň jsou ženy nad 65 let jednou ze skupin nejohroženějších pádem do chudoby.

Abychom mohli míru nerovnosti v odměňování srozumitelně vyjádřit, využíváme ukazatel, který se nazývá GENDER PAY GAP (GPG). Je to ukazatel, který stanovuje hodnotu rozdílu v odměňování žen a mužů. Nemá jednotný způsob měření, ale obvykle se vypočte jako procentuální rozdíl mezi průměrným hodinovým hrubým výdělkem zaměstnaných mužů a žen. V roce 2022 činila průměrná výše rozdílu ve výdělku mezi muži a ženami v České republice 17,7 % (vyčísleno v penězích je to 8 378 Kč), přičemž největšího rozdílu je dosahováno u žen po 40. roce života (tam je GPG pohybuje dokonce až kolem 23 %). V červnu 2023 vstoupila v účinnost nová Směrnice Evropského Parlamentu a Rady (EU) 2023/970 ze dne 10. května 2023, kterou se posiluje uplatňování zásady stejné odměny mužů a žen za stejnou práci nebo práci stejné hodnoty prostřednictvím transparentnosti odměňování a mechanismů prosazování, která má gender pay gap řešit a má docílit vyšší transparentnosti a omezení rozdílu v odměňování žen a mužů. Za tímto účelem stanoví řadu nových povinností pro zaměstnavatele a upravuje i prostředky ochrany práv zaměstnanců.

Že není gender pay gap jen nějaký prázdný pojem, ale skutečný problém na trhu práce, poukazuje i skutečnost, že na sklonku roku 2022 odsouhlasila česká vláda Akční plán pro rovné odměňování žen

a mužů 2023–2026. V historii České republiky jde o vůbec první samostatný dokument přijatý vládou, který se zabývá příjmovou nerovností mužů a žen neboli tzv. gender pay gapem. Akční plán se komplexně zaměřuje na problematiku genderových nerovností, neboť důvodů, proč je potřeba toto řešit je hned celá řada (od naprosté nespravedlnosti a nesmyslnosti až po možnou chudobu určitých skupin obyvatel). Pokud celou záležitost postavíme do evropského kontextu, nestojí si na tom Česká republika moc dobře, gender pay gap je zde dlouhodobě na vyšší úrovni. Celoevropský průměr (data jsou z roku 2021 z databáze Eurostatu) se pohybuje okolo 13 %, nejhůře jsou na tom ženy v Estonsku (přes 20 %), nejlépe v Lucembursku (tam jsou na tom ženy dokonce lépe než muži). Problém je však celosvětový, gender pay gap (nebo taky gender wage gap) je sledován po celém světě, tak je možno říci, že v porovnání s Českou republikou si ženy stojí hůře například i ve Spojeném království, Mexiku, USA, Kanadě nebo Japonsku (zdroj OECD data 2022<sup>1</sup>).

Zřejmě jednou z nejdůležitějších charakteristik rovnosti je rovnost v odměňování (s ohledem na sociální a ekonomické dopady), je potřeba se také zaměřit na tuto oblast, a to i co se týče porovnání odměňování mezi muži a ženami.

Státní úřad inspekce práce je již několikátým rokem partnerem Ministerstva práce a sociálních věcí v projektu „Rovná odměna“ (dříve „22 % K ROVNOSTI“), který právě cílí na rovnost v odměňování, a to především tu genderovou. Součástí společných aktivit jsou třeba i kontroly s pomocí švýcarského analytického nástroje LOGIB, který umožňuje zaměstnavatelům soukromého i veřejného sektoru otestovat míru rovnosti a férovosti odměňování žen a mužů (k tématu ještě více dále). A také společně připravujeme ocenění pro zaměstnavatele „Rovná odměna“, které by mohl získat ten zaměstnavatel, který splní podmínky ocenění, mimo jiné projde celopodnikovou analýzou LOGIBem.

Také Státní úřad inspekce práce na celou problematiku rovného zacházení v pracovněprávních vztazích reagoval a na konci roku 2023 vydal pro své inspektory metodický pokyn ke kontrolám rovného zacházení, který podrobně upravuje postup inspektorů při takovýchto typech kontrol. Kontroly tak mají být ještě pečlivější a co možná nejvíce se pokusí nabídnout podatelům pomocnou ruku, ačkoliv jsou kontroly vždy prováděny z moci úřední a vždy jen za účasti kontrolované osoby a inspektora. I pro jejich náročnost není možné stanovovat oblastním inspektorátům práce provedení většího množství takového typu kontrol. Předmětem kontrol jsou nejčastěji příznivé pracovní podmínky, rovné zacházení v odměňování, poskytování benefitů, pracovní podmínky, ale taky doložky mlčenlivosti v pracovních smlouvách a dohodách či projednávání stížností se zaměstnanci. Samostatnou kapitolu pak tvoří oblast diskriminace, tedy nerovné zacházení s konkrétním definovaným diskriminačním důvodem.

S ohledem na vše výše uvedené je tedy zřejmé, že oblast rovného zacházení je velkým celospolečenským tématem, neméně důležitým tématem je tak rovněž kontrolní činnost orgánů inspekce práce v této oblasti. V roce 2023 obdržely orgány inspekce práce 392 podnětů ke kontrole směřujících do oblasti rovného zacházení, oproti předchozímu roku jde o skokový nárůst o 116 podnětů ke kontrole (tj. 42 %). Zatímco Oblastní inspektorát práce pro hlavní město Prahu zaznamenal meziroční nárůst o 4 podněty v této oblasti, Oblastní inspektorát práce pro Moravskoslezský kraj a Olomoucký kraj zaznamenal nárůst o 46 podnětů ke kontrole, tj. pro jeden oblastní inspektorát práce enormní nárůst i vzhledem k náročnosti řešení takovýchto podnětů ke kontrole (a následných kontrol). Jde o čtvrtou nejčastěji zmiňovanou oblast pracovněprávních vztahů v podnětech ke kontrole (tradičně nejčastěji směřují podněty do oblasti odměňování, pracovního poměru a dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr, pracovní doby a následuje oblast rovného zacházení). V podnětech je často zmiňována i tzv. šikana, bossing, mobbing, nepřátelské pracovní prostředí, špatné vztahy na pracovišti apod. Při poradenské činnosti je pak podatelům vysvětlováno, jakým způsobem lze při kontrole k tomuto přistoupit, co kontrolovat lze a co je mimo kontrolní působnost orgánů inspekce práce. Nutno podotknout, že od kontroly nelze očekávat řešení neuspokojivých mezilidských vztahů na pracovišti či potrestání těch osob, které nepřátelské prostředí vytváří, k tomuto orgány inspekce práce zřizeny

---

<sup>1</sup> [Earnings and wages - Gender wage gap - OECD Data](#)

nebyly. Přesto, že právní úprava je v tomto jednoznačná a kompetence orgánů inspekce práce vymezuje vcelku jasně, jsou často zaměňováni s jinými orgány kontroly – mnohdy je velmi složité vysvětlit podatelům podnětů, popřípadě i stěžovatelům, že inspektoři nejsou mediátoři či řešitelé jejich sporů (a nejsou ani psychologové, stejně tak jako nejsou vyšetřovatelé s pravomocí vyslýchat svědky a zajišťovat důkazy). Je pochopitelné, že tato oblast vztahů silně zasahuje zaměstnance v jejich osobní rovině, cítí se mnohdy ublížení, zranění či nedocenění, často hovoří o nespravedlnosti, nutno však podotknout, že ačkoliv se orgány inspekce práce snaží zařadit každý takovýto podnět ke kontrole do plánu kontroly, mohou samotným zaměstnancům v jejich situaci pomoci jen částečně.

V roce 2023 oblastní inspektoráty práce neobdržely žádný podnět, který by přímo poukazoval na nerovné odměňování mužů a žen. V jednom případě (s vysokou mírou závažnosti uváděných informací) se anonymní podatel/ka zmiňoval/a o nerovném chování převážně vůči ženám na pracovišti z řad vedoucích, ženy měly být zesměšňovány a ponižovány na pracovišti (nevhodnými slovními výrazy), také mělo docházet k projevům sexuálního harašení na pracovišti a rovněž k nevhodnému chování vůči pacientům. Zaměstnavatelem byla velká nemocnice v hlavním městě Praze. Kontrolou za využití dotazování zaměstnanců však nebylo zjištěno žádné porušení (nikdo z dotazovaných obsah podnětu nepotvrdil ani náznakem). A to je pochopitelně další pomyslná bariéra, na kterou inspektoři při kontrolách narážejí, tedy důkazní nouze. Z listinných dokladů se při takovýchto typech kontrol vychází méně často, mnohdy je potřeba dotazovat zaměstnance na pracovišti a bohužel ne vždy je možno touto cestou obstarat průkazné podklady pro protokol o výsledku kontroly.

V daném roce pak orgány inspekce práce obdržely 2 podněty poukazující na nerovné odměňování v meziregionálním srovnání. Oba zmiňovaní zaměstnavatelé byli zařazeni do plánu kontrol, přičemž 1 z kontrol ještě probíhá (týká se zaměstnance z Olomouckého kraje a dalších zaměstnanců ze dvou jiných krajů). Druhou kontrolou porušení zjištěno nebylo, ačkoliv pracovní pozice v různých krajích byly nazvány stejně, náplně práce však srovnatelné nebyly (byla zjištěna rozdílná složitost, odpovědnost a namáhavost daného druhu práce).

Celkově bylo v systému inspekce práce rovné zacházení a zákaz diskriminace prověřováno při 699 kontrolách ve sledovaném roce. Při těchto kontrolách bylo využito 349 podnětů ke kontrole od občanů směřujících do oblasti rovného zacházení, přičemž 277 jich bylo z kontrolního roku, zbytek z předchozích let. Více než třetina kontrol se týkala zaměstnavatelů v sektoru vzdělávání, čemuž odpovídá rovněž skladba podnětů ke kontrole. Při těchto kontrolách bylo v oblasti rovného zacházení zjištěno 125 porušení zákoníku práce. Pokud bychom však do statistiky zahrnuli rovněž sjednávání tzv. doložek mlčenlivosti o výši mzdy, platu nebo odměny zaměstnance vůči svým kolegům, je potřeba přičíst ještě 55 porušení. Ačkoliv se na první pohled může zdát, že se toto oblasti rovného zacházení nemusí úplně dotýkat, opak je pravdou. Jednak zaměstnanci nelze nařídit povinnost nad rámec zákoníku práce (tedy ani dodržovat mlčenlivost o své odměně za práci vůči jiným zaměstnancům či dokonce i vůči dalším subjektům), jednak pouze naprostá průhlednost v této oblasti může vnést do odměňování jasné světlo.

Zjištěno tedy v roce 2023 v oblasti rovného zacházení bylo<sup>2</sup>:

- 68 porušení ustanovení § 16 odst. 1 zákoníku práce, kdy zaměstnavatelé nezajistili rovné zacházení se všemi zaměstnanci, pokud jde o jejich pracovní podmínky, odměňování a poskytování dalších peněžitých plnění a plnění peněžité hodnoty, odbornou přípravu a o příležitost dosáhnout funkčního nebo jiného postupu v zaměstnání,
- 55 porušení ustanovení §4a zákoníku práce, které stanoví, že odchylná úprava práv nebo povinností v pracovněprávních vztazích nesmí být nižší nebo vyšší, než je právo

---

<sup>2</sup> Při kontrolách byly samozřejmě zjištěny i další nedostatky v jiných oblastech pracovněprávních vztahů, ty však nejsou vyhodnocovány v rámci tématu týkajícího se rovného zacházení.



nebo povinnost, které stanovení zákon nebo kolektivní smlouva jako nejméně nebo nejvýše přípustné (tedy i ony tzv. doložky mlčenlivosti nejčastěji v pracovních smlouvách),

- 31 porušení ustanovení § 110 zákoníku práce, které stanovení, že za stejnou práci nebo práci stejné hodnoty náleží všem zaměstnancům u zaměstnavatele stejná mzda, plat nebo odměna z dohody,
- 28 porušení ustanovení § 16 odst. 2 zákoníku práce, kdy zaměstnavatel porušil zákaz diskriminace v pracovněprávních vztazích, z některého z diskriminačních důvodů, tj. zejména z důvodu pohlaví, sexuální orientace, rasového nebo etnického původu, národnosti, státního občanství, sociálního původu, rodu, jazyka, zdravotního stavu, věku náboženství či víry, majetku, manželského a rodinného stavu a vztahu nebo povinností k rodině, politického nebo jiného smýšlení, členství a činnosti v politických stranách nebo politických hnutích, v odborových organizacích nebo organizacích zaměstnavatelů,
- 18 porušení ustanovení § 302 písm. c) zákoníku práce, podle kterého jsou vedoucí zaměstnanci povinni vytvářet příznivé pracovní podmínky,
- 7 porušení ustanovení § 1a písm. e) zákoníku práce, kdy bylo zaměstnavateli vytknuto porušení jedné ze základních zásad pracovněprávních vztahů, tj. zajistit rovné zacházení se zaměstnanci a zákaz jejich diskriminace, rovněž v souvislosti s povinností zaměstnavatele vytvářet pro zaměstnance bezpečné a uspokojivé podmínky pro výkon práce,
- 3 porušení ustanovení § 276 odst. 9 zákoníku práce, kdy zaměstnavatel neprojednal stížnost zaměstnance na výkon jeho práv a povinností vyplývajících z pracovněprávních vztahů.

I v roce 2023 stále přetrvává snaha zaměstnavatelů co nejvíce motivovat své zaměstnance k docházce do práce i za cenu jejich skrytého znevýhodnění (ne-li přímo diskriminaci z důvodu zdravotního stavu či pohlaví). Ve vnitřních předpisech tak zaměstnavatelé nastavují pravidla pro poskytování jakéhosi bonusu za docházku (nejčastěji formou peněžní odměny) pro ty zaměstnance, kteří v daném období odpracují všechny stanovené směny a nemají absenci v práci z důvodu návštěvy lékaře, nemoci, ošetřování dítěte (či jiného člena rodiny) či dlouhodobé péče o člena rodiny. Toto pravidlo však mnohdy dopadá na zaměstnance se zdravotními komplikacemi (a může jít o diskriminaci z důvodu zdravotního stavu) nebo zaměstnance pečující o děti (a může jít o diskriminaci z důvodu pohlaví, kam spadá i rodičovství). Ve sledovaném roce bylo toto zjištěno u 25 zaměstnavatelů.

V roce 2023 bylo oblastními inspektoráty práce v oblasti rovného zacházení uloženo celkem 46 pokut v souhrnné výši 1 445 000 Kč a 3 napomenutí. Celkem 24 pokut bylo uloženo za nerovné zacházení, 6 pokut pak za diskriminaci. Za neposkytnutí stejné mzdy, platu nebo odměny z dohody zaměstnancům vykonávajícím stejnou práci nebo práci stejné hodnoty pak bylo uloženo 16 pokut.

### **Rovné odměňování mužů a žen**

V roce 2023 bylo oblastním inspektorátům práce uloženo v nezmenšené míře pokračovat v kontrolní činnosti zaměřené jak na oblast rovného zacházení a dodržování zákazu diskriminace obecně, tak na oblast rovného odměňování mužů a žen. Při kontrolách měly být využívány jak podněty ke kontrole obdržené od občanů, tak informace z vlastní monitorovací činnosti. V oblasti rovného odměňování mužů a žen mělo být v roce 2023 provedeno alespoň 100 kontrol napříč celou Českou republikou a inspektoři se při nich měli zaměřit na dodržování povinnosti zaměstnavatele zajistit rovné zacházení se všemi zaměstnanci, pokud jde o jejich pracovní podmínky, odměňování za práci a o poskytování jiných peněžitých plnění a plnění peněžité hodnoty, o odbornou přípravu a o příležitost dosáhnout funkčního nebo jiného postupu v zaměstnání podle ustanovení § 16 odst. 1 zákoníku práce, dále na dodržování zákazu diskriminace podle ustanovení § 16 odst. 2 zákoníku práce a na dodržování poskytování stejné mzdy, platu nebo odměny z dohody za stejnou práci nebo práci stejné hodnoty podle ust. § 110 zákoníku práce.

V roce 2023 proběhlo celkem 119 kontrol specificky zaměřených na rovné odměňování mužů a žen. Ke kontrolám byli vybíráni zaměstnavatelé, kteří odměňují mzdou ale i platem, spíše větší

zaměstnavatelé (s větším předpokladem že budou práci stejné hodnoty vykonávat obě pohlaví) a to ze všech krajů České republiky.

Při těchto kontrolách bylo učiněno 19 zjištění vztahujících se k oblasti rovného zacházení a zákazu diskriminace. V 9 případech se jednalo o sjednávání tzv. doložek mlčenlivosti (a to i u velkých zaměstnavatelů). V 7 případech se jednalo o nerovné zacházení se zaměstnanci při poskytování benefitů (nejčastěji šlo o tzv. bonusy za docházku, pak odlišný nárok na penzijní připojištění). 2 případy se týkaly nerovného odměňování (sjednání a poskytování rozdílné výše odměny za práci na srovnatelných pracovních pozicích). V 1 případě byla zjištěna diskriminace z důvodu zdravotního stavu.

Již v roce 2022 probíhalo pilotní testování analytického nástroje LOGIB v kontrolní činnosti orgánů inspekce práce. V roce 2023 tyto kontroly pokračovaly, a to znovu za účasti členek pracovní skupiny KA2 projektu Rovná odměna (kolegyně při kontrolách vystupovaly jako přizvané osoby, expertky pro práci s analytickým nástrojem; inspektoři s analytickým nástrojem nepracovali, vedli však celou kontrolu). Zatímco v roce 2022 byly provedeny 4 takovéto kontroly, v roce 2023 je již prováděly všechny oblastní inspektoráty práce a takovýchto kontrol bylo zahájeno celkem 14 (2 z nich ještě nebyly ukončeny). Inspektoři v praxi ocenili přístup expertek, jejich vysokou znalost tématu a poskytnutí informací i z jiného úhlu pohledu, nutno však dodat, že takovéto kontroly jsou velmi časově náročné (nezřídka trvaly více jak 4 měsíce). Po zahájení kontroly následuje sběr dat od zaměstnavatele pro analytický nástroj (a zpravidla se týká všech zaměstnanců, nikoliv jen kontrolního vzorku), který poté poskytne informaci o tom, zda jsou na pracovišti u některých pracovních pozic vykazovány podezřelé odchylky v odměňování. Poté inspektor stanoví kontrolní vzorek zaměstnanců (do něj zahrne ony odchylky) a provádí standardní kontrolu. Při těchto kontrolách bylo třem zaměstnavatelům vytknuto sjednávání doložek mlčenlivosti v pracovních smlouvách, u jednoho zaměstnavatele pak byl vytknut tzv. bonus za docházku. U dalšího zaměstnavatele pak bylo zjištěno rozdílné odměňování mezi mužem a ženou na stejné pracovní pozici (inženýr rozvoje kvality dodavatelů), kdy rozdíl byl větší než 10 000 Kč. V únoru 2024 však byl protokol vypořádán na základě námitek zaměstnavatele vůči kontrolnímu zjištění v tomto bodě a oblastní inspektorát práce toto kontrolní zjištění z protokolu musel vypustit (zaměstnavatel věrohodně doložil, že rozdílné odměňování bylo opodstatněné odlišnou náročností práce). Mimo to byla u stejného zaměstnavatele zjištěna rovněž diskriminace oné ženy, když jí zaměstnavatel nepřiznal benefit, neboť nastoupila na mateřskou dovolenou (tj. z důvodu pohlaví, které zahrnuje i diskriminaci z důvodu těhotenství a mateřství).

I přesto, že v roce 2023 nebyly podávány podněty na rozdílné odměňování mezi pohlavími a zjištění v této oblasti bylo učiněno pouze u jedné kontroly, bude se Státní úřad inspekce práce problematikou nadále zabývat. I v roce 2024 budou opět probíhat kontroly zaměřené na rovnost odměňování mužů a žen, a to i s využitím přizvaných expertek ovládajících analytický nástroj LOGIB. Věříme, že i důslednými kontrolami, poradenskou činností a osvětou daného problému může v budoucnu dojít ke snížení gender pay gapu v České republice a přispění ke spravedlivému odměňování obou pohlaví.

## **2.5 Kontroly v oblasti pracovních podmínek při zaměstnávání zaměstnanců ze zahraničí, se zvláštním zaměřením na kontrolu pracovních podmínek držitelů dočasné ochrany z Ukrajiny**

Ročním programem plánovaná kontrolní činnost Státního úřadu inspekce práce, v reakci na situaci, jež nastala počátkem roku 2022 – příchod značného množství občanů Ukrajiny, požívajících tzv. dočasné ochrany, byla operativně v měsíci dubnu 2022 rozšířena o kontroly zaměřené na pracovní podmínky zaměstnanců s dočasnou ochranou.

Dočasná ochrana je nástroj Evropské unie a je upraven směrnicí Rady o dočasné ochraně 2001/55/ES. Jedná se o krizový mechanismus EU, který se aktivuje za výjimečných okolností v případě hromadného přílivu osob s cílem poskytnout jim kolektivní ochranu a zmírnit tlak na vnitrostátní azylové systémy zemí EU. Rada EU jej aktivovala zatím pouze jednou, a to právě v důsledku ruské invaze na Ukrajinu

24. února 2022, kdy došlo k velké migrační vlně osob prchajících před válkou. Jednou z hlavních cílových destinací válečných uprchlíků se stala Česká republika.

Všichni držitelé dočasné ochrany jsou pro účely zaměstnanosti považováni za cizince s volným přístupem na trh práce a mohou tak i vstupovat do evidence uchazečů o zaměstnání. Udělení dočasné ochrany se prokazuje tzv. vízovým štítkem, jehož platnost končí 31. 3. 2025.

Od začátku ruské agrese získalo v České republice dočasnou ochranu více než 500 tisíc lidí prchajících před válkou na Ukrajině. Ti, kteří mají zájem i nadále pobývat na území ČR, si musí požádat o její prodloužení ve dvou krocích, a to 1. on-line registrace a 2. osobní návštěva Ministerstva vnitra.

OIP vycházejí při plánování kontrol zaměstnavatelů zaměstnávajících pracovníky, již jsou držiteli dočasné ochrany, z aktualizovaných seznamů zaměstnavatelů v rámci spolupráce s krajskými pobočkami Úřadu práce ČR, a využívají své místní znalosti trhu práce nebo zkušenosti z kontrolní činnosti z předchozích období.

SÚIP však zaměřuje svou kontrolní činnost nejen na pracovní podmínky držitelů dočasné ochrany, ale také na ostatní zaměstnance ze zahraničí vykonávající práci na území ČR a pobývající zde na základě např. zaměstnaneckých karet či jiných pobytových oprávnění, příp. vykonávající činnost na území ČR v rámci Programu kvalifikovaný zaměstnanec.

Program kvalifikovaný zaměstnanec je v ČR realizován od 1. září 2019. V loňském roce byly vzhledem k situaci na Ukrajině až do odvolání pozastaveny všechny žádosti o tento Program v případě žadatelů z Ukrajiny a současně byl pozastaven příjem žádostí občanů Běloruska. Od 1. listopadu 2022 byl spuštěn Program kvalifikovaný zaměstnanec pro další země, a to Arménie, Gruzie a Severní Makedonie. Program se kromě již třech předchozích jmenovaných dále vztahuje na zaměstnance z Indie, Filipín, Kazachstánu, Moldavska, Mongolska, Srbska a Černé Hory.

Kontroly pracovních podmínek držitelů dočasné ochrany byly i v roce 2023 zaměřeny na oblast pracovněprávních vztahů (například jejich mzdové podmínky, pracovní dobu, přestávky v práci, výplatu příplatků za práci přesčas, v noci, v sobotu a neděli, na rovné zacházení a zákaz diskriminace zaměstnanců, na pracovní podmínky těhotných zaměstnankyň, zaměstnankyň, které kojí, a zaměstnankyň do konce devátého měsíce po porodu a mladistvých zaměstnanců, na plnění informačních povinností ze strany zaměstnavatelů vůči ÚP ČR), na oblast zaměstnanosti (umožnění výkonu nelegální práce, výkon nelegální práce a zastřené zprostředkování zaměstnání) a rovněž na oblast bezpečnosti práce a ochrany zdraví při práci.

V roce 2023 bylo napříč celou ČR zaměstnaných celkem 315 258 držitelů dočasné ochrany z Ukrajiny. Z tohoto počtu bylo ke konci roku 2023 zaměstnaných celkem 108 754 osob s dočasnou ochranou z Ukrajiny.

Orgány inspekce práce obdržely v roce 2023 celkem 26 podnětů ke kontrole souvisejících se zaměstnáváním občanů z Ukrajiny. Tito podatelé podnětů poukazovali především na nevyplacenou mzdu, na špatné pracovní podmínky a dále upozorňovali na výkon práce bez uzavření pracovní smlouvy či dohody o pracích konaných mimo pracovní poměr (DPP, DPČ).

Každý OIP měl za úkol provést minimálně 25 kontrol se zaměřením na zaměstnávání držitelů dočasné ochrany. Celkem bylo v roce 2023 dokončeno 475 kontrol v souvislosti s dodržováním podmínek držitelů dočasné ochrany z Ukrajiny. V rámci tohoto počtu ukončených kontrol byly kontrolovány pracovní podmínky celkem 2 944 držitelů dočasné ochrany z Ukrajiny.

Ke kontrolám byl vybírán kontrolní vzorek jak zaměstnanců ze zahraničí, tak i vzorek českých zaměstnanců vykonávajících práci na stejné nebo obdobné pracovní pozici. Inspekce byly prováděny buď jedním inspekčním oddělením nebo společnou inspekcí více inspekčních oddělení (pracovněprávní vztahy, nelegální zaměstnávání, bezpečnost a ochrana zdraví při práci).

Při kontrolách byla zjištěna porušení spadající jak do oblasti pracovněprávních vztahů, tak i do oblasti nelegálního zaměstnávání a bezpečnosti a ochrany zdraví při práci. Níže uvedená tabulka uvádí přehled porušení pracovněprávních předpisů, jež byla zjištěna nejen v souvislosti s kontrolami přímo zaměřenými na pracovní podmínky držitelů dočasné ochrany z Ukrajiny, ale rovněž v souvislosti s jinou kontrolní činností, při níž byl zjištěn výkon práce držitelů dočasné ochrany.

Tab. č. 21 – Nejčastější zjištěná porušení právních předpisů v souvislosti se zaměstnáváním držitelů dočasné ochrany

| Ustanovení                | Popis porušení   | Počet kontrol s porušením |
|---------------------------|--|---------------------------|
| § 87 a § 102 ZoZ          | Nesplnění informační a evidenční povinnosti  | 326                       |
| § 5 písm. e) ZoZ          | Umožnění výkonu nelegální práce (výkon nelegální práce byl zjištěn celkem u 88 zaměstnavatelů, přičemž nelegálně bylo zaměstnáváno 250 osob) | 119                       |
| § 5 písm. g) ZoZ          | Zastřené zprostředkování zaměstnání  | 66                        |
| § 308, 309 ZP             | Porušení na úseku agenturního zaměstnávání   | 64                        |
| § 136 odst. 1 ZoZ         | Nesplnění povinnosti mít v místě pracoviště kopie dokladů prokazující existenci pracovněprávního vztahu                                      | 50                        |
| § 96 ZP                   | Porušení povinnosti v oblasti řádného vedení evidence odpracované doby   | 48                        |
| § 141 odst. 1 ZP          | Neposkytnutí mzdy a mzdových složek v termínu splatnosti   | 47                        |
| § 74 - § 77 ZP            | Nedodržení povinností na úseku dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr  | 44                        |
| § 313 ZP                  | Nevydání potvrzení o zaměstnání při skončení pracovního poměru, příp. chybějící povinné údaje v potvrzení o zaměstnání                       | 39                        |
| § 136 odst. 3 ZoZ         | Neohlášení či neodhlášení držitele DO na ČSSZ  | 24                        |
| § 103 odst. 1 písm. a) ZP | Nepřipustit, aby zaměstnanec vykonával zakázané práce a práce, jejichž náročnost by neodpovídala jeho schopnostem a zdravotní způsobilosti   | 22                        |
| § 32 ZP                   | Nezajištění vstupní lékařské prohlídky fyzické osoby před vznikem pracovního poměru  | 22                        |
| § 34 odst. 2 ZP           | Neuzavření pracovní smlouvy v písemné formě  | 11                        |
| § 118 ZP                  | Nevyplacení příplatku za práci v sobotu a neděli   | 9                         |
| § 116 ZP                  | Nevyplacení příplatku za noční práci   | 9                         |

V souvislosti s kontrolami pracovních podmínek držitelů dočasné ochrany z Ukrajiny bylo v roce 2023 uloženo 114 pokut v celkové výši 24 204 000 Kč. Jedná se rovněž o pokuty uložené na základě kontrol, jež byly zahájeny již v předchozím roce. Jednalo se zejména o případy, kdy zaměstnavatel nesplnil svou informační a evidenční povinnost při zaměstnávání cizích státních příslušníků, příp. nesplnil povinnost nahlásit či odhlásit zaměstnance s dočasnou ochranou na ČSSZ.

## **2.6 Kontroly dodržování pravidel při vysílání pracovníků na základě směrnic 96/71/ES a 2014/67/EU**

Pojem vysílání pracovníků zahrnuje situace, kdy pracovník dočasně vykonává práci v jiném členském státě než ve kterém obvykle pracuje. Základní právní úpravu v oblasti vysílání pracovníků nalezneme ve směrnici 96/71/ES. Kromě této směrnice je vysílání dále regulováno tzv. „prosazovací“ směrnicí EP a Rady 2014/67/EU a „novelizující“ směrnicí EP a Rady (EU) 2018/957.

Uvedené směrnice vymezují, jaké situace se považují za vyslání pracovníka, jaké pracovní podmínky se po dobu vyslání na pracovníka vztahují a jaké administrativní povinnosti je třeba v souvislosti s vysláním plnit.

Dle směrnice 96/71/ES se za vyslání pracovníka považují tyto tři situace:

- vyslání pracovníka na území členského státu na vlastní účet a pod svým vedením na základě smlouvy uzavřené mezi podnikem pracovníky vysílajícím a stranou, pro kterou jsou služby určeny, činnou v tomto členském státě, jestliže po dobu vyslání existuje pracovní poměr mezi vysílajícím podnikem a pracovníkem, nebo
- vyslání pracovníka do provozovny nebo podniku náležejícího ke skupině podniků na území členského státu, jestliže po dobu vyslání existuje pracovní poměr mezi vysílajícím podnikem a pracovníkem (koncern, holding), nebo
- jako podnik pro dočasnou práci či podnik poskytující pracovníky vyšlou pracovníka do podniku, který jej využije, se sídlem nebo vykonávajícího činnost na území některého členského státu, jestliže po dobu vyslání existuje pracovní poměr mezi podnikem pro dočasnou práci či podnikem poskytujícím pracovníky na straně jedné a pracovníkem na straně druhé (v ČR institut známý pod pojmem agenturní zaměstnávání).

Ve všech uvedených případech musí po dobu vyslání existovat pracovní poměr mezi vysílajícím podnikem nebo podnikem pro dočasnou práci či podnikem poskytujícím pracovníky na straně jedné a pracovníkem na straně druhé. Pro účely směrnice 96/71/ES se vyslaným pracovníkem rozumí pracovník, který po omezenou dobu vykonává práci na území jiného členského státu než státu, ve kterém obvykle pracuje.

K zajištění souladu s platnou národní legislativou je nutné v případě vyslání pracovníků z jiného členského státu EU k výkonu práce v rámci nadnárodního poskytování služeb na území České republiky splnit určité administrativní povinnosti a zajistit jim náležité pracovní podmínky. Informace o požadovaných pracovních podmínkách a další informace k vysílání pracovníků do ČR jsou k dispozici na oficiální celostátní webové adrese pro vyslané pracovníky ve smyslu čl. 5 Směrnice 2014/67/EU <https://www.suip.cz/web/suip/informace-o-vysilani-pracovniku>

V českém právním řádu je pak vysílání pracovníků regulováno zákoníkem práce a zákonem o zaměstnanosti. V souvislosti s ust. § 319 zákoníku práce je nutno konstatovat, že se jedná o jakousi specifickou kolizní normu, když toto ustanovení není adresováno českým zaměstnavatelům, kteří vysílají své zaměstnance v rámci EU, nýbrž výhradně zaměstnavatelům zahraničním, kteří jsou usazeni v některém z členských států EU a vysílají své zaměstnance k výkonu práce na území ČR za účelem poskytování služeb. Ust. § 319 taxativně vyjmenovává, které pracovní podmínky musí být vyslanému zaměstnanci během vyslání zajištěny (nejsou-li pracovní podmínky v členském státě, ze kterého byl zaměstnanec vyslán, nastaveny výhodněji). Toto tzv. tvrdé jádro podmínek se použije vždy bez ohledu na délku trvání vyslání – výjimku tvoří pouze minimální délka dovolené a odměna, od kterých se mohou členské státy odchýlit v případě vyslání kratšího než 1 měsíc; tato výjimka ovšem neplatí, jestliže je zaměstnanec vyslán k výkonu práce v rámci nadnárodního poskytování služeb agenturou práce.

Právní úprava rozlišuje krátkodobé vyslání (do 12, resp. 18 měsíců), na které se aplikuje pouze výše zmiňované tvrdé jádro pracovních podmínek, a dlouhodobé vyslání, kdy zaměstnanci budou podléhat všem pravidlům hostitelského státu ohledně pracovních podmínek s výjimkou úpravy týkající se vzniku, změny a skončení pracovního poměru.

S vysíláním pracovníků jsou spojeny také povinnosti podle zákona o zaměstnanosti, a to informační a evidenční povinnost zaměstnavatele vůči ÚP ČR a povinnost mít v místě pracoviště kopie dokladů prokazujících existenci pracovněprávního vztahu, přičemž tyto doklady musí být přeloženy do českého jazyka. Je nutno zdůraznit, že tyto povinnosti připadají výhradně zaměstnavateli vyslaných pracovníků, tj. v praxi zahraničnímu podniku. Ačkoli čeští zaměstnavatelé povinnosti podle ust. § 319 a výše

uvedené povinnosti dle zákona o zaměstnanosti nemají, lze doporučit, aby své zahraniční partnery o těchto jejich povinnostech informovali.

Dle ust. § 14 odst. 4 zákona o zaměstnanosti mají fyzické nebo právnické osoby usazené za účelem zprostředkování zaměstnání v jiném členském státě EU v souladu s jeho právními předpisy právo poskytovat na území ČR služby v oblasti zprostředkování zaměstnání, to však pouze dočasně a ojedinele. Pojmy dočasnost a ojedinele nejsou národními ani unijními předpisy konkrétně definovány. Zohledňuje se především délka poskytování služeb, pravidelnost, periodicita a spojitost. Naprosto nezbytnou podmínkou je, aby daná služba byla poskytována i v zemi původu. Dočasností a ojedinele pak lze rozumět, pokud služba spočívající ve zprostředkování zaměstnání bude poskytnuta jedenkrát na dobu nepřesahující 12 kalendářních měsíců. Ovšem vždy se musí přihlídnout ke konkrétním okolnostem dané situace.

Celkově bylo v roce 2023 dokončeno 59 kontrol zaměřených na danou oblast. Během těchto kontrol bylo odhaleno 30 porušení právních předpisů týkajících se jak zákoníku práce, tak zákona o zaměstnanosti; tato porušení byla zjištěna u 16 kontrol. Na základě dokončených kontrol bylo uloženo 5 pokut v celkové výši 390 000 Kč.

Tab. č. 22 – Přehled porušení zákoníku práce v souvislosti s vysíláním pracovníků

| Ustanovení    | Popis porušení   | Počet porušení |
|---------------|--|----------------|
| § 96 odst. 1  | Nesprávné vedení evidence pracovní doby                          | 3              |
| § 92 odst. 1  | Neposkytnutí nepřetržitého odpočinku v týdnu                     | 2              |
| § 93 odst. 4  | Překročení celkového rozsahu práce přesčas                       | 2              |
| § 309 odst. 2 | Písemný pokyn neobsahoval zákonem stanovené údaje                | 2              |
| § 309 odst. 5 | Nedodržení srovnatelných pracovních a mzdových podmínek          | 2              |
| § 111 odst. 3 | Neposkytnutí doplatku do výše minimální mzdy                     | 1              |
| § 112 odst. 3 | Neposkytnutí doplatku do výše zaručené mzdy                      | 1              |
| § 116         | Neposkytnutí příplatku za noční práci                            | 1              |
| § 308 odst. 1 | Dohoda o dočasném přidělení neobsahovala zákonem stanovené údaje | 1              |

Tab. č. 23 – Přehled porušení zákona o zaměstnanosti v souvislosti s vysíláním pracovníků

| Ustanovení   | Popis porušení  | Počet porušení |
|--------------|---|----------------|
| § 87 odst. 2 | Neoznámení nástupu vyslaného pracovníka příslušné krajské pobočce ÚP    | 9              |
| § 87 odst. 1 | Nesplnění informační povinnosti zaměstnavatele                          | 3              |
| § 87 odst. 3 | Nenahlášení změn údajů v evidenci, kterou je zaměstnavatel povinen vést | 1              |

V rámci kontrol v oblasti vysílání zaměstnanců bylo zkontrolováno 21 zahraničních subjektů ze Slovenska, 8 zahraničních subjektů z Polska, 4 zahraniční subjekty z Německa a 4 zahraniční subjekty z Rakouska, dále po jednom zahraničním subjektu z Rumunska a Itálie. Současně bylo zkontrolováno 20 českých subjektů, jež na svém pracovišti přijali vyslané pracovníky.

Kontroly v oblasti vysílání pracovníků můžeme považovat za jedny z nejsložitějších a nejnáročnějších kontrol, kdy se stejně jako v předchozích obdobích potvrdila jejich časová náročnost, a to z důvodu kontrol zaměstnavatelů se sídlem v jiném členském státě EU. Jelikož není možné doručovat jim prostřednictvím datových schránek, ale prostřednictvím poskytovatele poštovních služeb, je proces doručení poměrně zdoluhavý a riziko nedoručení je poměrně vysoké a časté. Svou roli zde sehrává rovněž jazyková bariéra.

Ve vztahu k ust. § 319 zákoníku práce, kdy se výhodnost posuzuje u každého práva vyplývajícího z pracovněprávního vztahu samostatně, je pro inspektory časově náročné zjišťovat, zda je výhodnější právo ČR či právo příslušného státu EU, ze kterého byl pracovník vyslán, ať už se jedná např. o délku přestávky v práci, odpočinek v týdnu či mezi směnami, nejnižší úrovně zaručené mzdy, výše zákonných příplatků atd. SÚIP při své činnosti v rámci kontroly dodržování pravidel při vysílání pracovníků využívá rovněž systému pro výměnu informací IMI, který sehrává podstatnou roli při zjišťování pracovních podmínek v ostatních zemích EU a do budoucna se předpokládá ještě širší využití tohoto systému.

Oblastní inspektoráty práce vycházejí při svým kontrolách ze seznamů poskytovaných krajskými pobočkami úřadu práce ČR. Často se objevuje problém s neaktuálností a neúplností databáze Úřadu práce ČR, kdy se vyslání zaměstnance fakticky neuskuteční nebo se nejedná o vysílání pracovníků dle příslušné směrnice EU, popřípadě neodpovídá místo výkonu práce dotyčného zaměstnance.

Od 1. 7. 2024 bylo rozhodnuto o převedení agendy oznamovací povinnosti zaměstnavatelů vysílajících na území ČR své zaměstnance z krajských poboček ÚP na SÚIP. Předpokladem je, že oznamovací systém se stane průhlednějším a zejména přístupnějším pro řádný výkon kontrol v rámci vysílání pracovníků.

## **2.7 Ochrana oznamovatelů**

V roce 2019 byla na úrovni Evropské unie přijata směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1937 ze dne 23. října 2019 o ochraně osob, které oznamují porušení práva Unie (dále také „Směrnice“). V této souvislosti byly na národní úrovni přijaty zák. č. 171/2023 Sb., o ochraně oznamovatelů a zák. č. 172/2023 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o ochraně oznamovatelů (dále jen „zákon o ochraně oznamovatelů“) transponující Směrnici do českého právního řádu.

Účinná a komplexní ochrana oznamovatelů (whistleblowerů), tedy osob, které oznámí protiprávní jednání v souvislosti se svou prací, je podstatným prvkem boje proti korupci a součástí fungujícího právního státu. Whistlebloweri šetří nejen veřejné i soukromé finanční prostředky, ale mohou přispět rovněž k ochraně veřejného zdraví, zachraňovat životy, pomoci předcházet ekologickým katastrofám atp. Smyslem jejich ochrany je proto vytvořit takové prostředí, ve kterém se nebudou muset obávat jakékoliv sankce pro případ, že protiprávní jednání oznámí, a přispět tak k ochraně nejen veřejného zájmu. Takto nastavený systém slouží nejen k ochraně oznamovatelů, ale rovněž působí preventivně vůči protiprávnímu jednání obecně.

Oznamovatelem ve smyslu Směrnice je fyzická osoba, která podá oznámení o možném protiprávním jednání spadajícím do jedné z vymezených kategorií, k němuž došlo nebo má dojít u osoby, pro niž oznamovatel, byť zprostředkovatelsky, vykonával nebo vykonává práci nebo jinou obdobnou činnost, nebo u osoby, se kterou oznamovatel byl nebo je v kontaktu v souvislosti s výkonem práce nebo jiné obdobné činnosti. Aby byla oznamovateli přiznána ochrana dle zákona o ochraně oznamovatelů, musí v oznámení uvést údaje o své totožnosti a zároveň je podat jedním ze stanovených způsobů, a to prostřednictvím tzv. vnitřního oznamovacího systému u povinného subjektu, tzv. externího oznamovacího systému – tedy Ministerstvu spravedlnosti nebo uveřejněním, případně přímo příslušným orgánům veřejné moci (např. policejní orgán, státní zástupce, orgán správního trestání).

Práci nebo jinou obdobnou činností se pro účely zákona o ochraně oznamovatelů rozumí i ucházení se o práci nebo jinou obdobnou činnost. Oznamovatelem v podmínkách orgánů inspekce práce tedy může být zaměstnanec pracující na základě pracovní smlouvy, dohody o provedení práce či dohody o pracovní činnosti, osoba vykonávající dobrovolnickou činnost, odbornou praxi nebo stáž; všechny ostatní subjekty může povinný subjekt (zaměstnavatel) vyloučit z přijímání oznámení dle zákona o ochraně oznamovatelů. Zaměstnanci agentury práce mohou podat oznámení jak agentuře práce, tak uživateli. Zákon proto chrání oznamovatele vykonávající široké spektrum pracovních činností (práce

nebo jiné obdobné činnosti) tak, aby byly zahrnuty všechny osoby, které jsou v různých stádiích pracovního procesu možným deliktům nejbliže.

Cílem těchto kontrol bylo zjistit plnění povinností zaměstnavatelů ve věcné působnosti orgánů inspekce práce, dle zákona o ochraně oznamovatelů, který ukládá zaměstnavatelům, kteří k 1. lednu příslušného kalendářního roku zaměstnávají nejméně 50 zaměstnanců.

Kontroly orgánů inspekce práce byly zaměřeny na povinnosti povinných subjektů (zaměstnavatelů) spadající do jejich věcné působnosti, jednalo se především o splnění těchto níže uvedených povinností:

1. doložit splnění povinnosti dle ust. § 9 odst. 1 zákona o ochraně oznamovatelů – určit příslušnou osobu k výkonu činnosti na ochranu oznamovatelů;
2. zda a jakým způsobem kontrolovaná osoba zajistila možnost oznamovatele podat oznámení podle § 9 odst. 2 písm. a) zákona o ochraně oznamovatelů prostřednictvím vnitřního oznamovacího systému písemně, ústně nebo na jeho žádost osobně;
3. zda a jakým způsobem kontrolovaná osoba zajistila uveřejnění stanovených informací způsobem umožňujícím dálkový přístup podle § 9 odst. 2 písm. b) zákona o ochraně oznamovatelů (informace o způsobech oznamování prostřednictvím vnitřního oznamovacího systému a ministerstvu, označení příslušné osoby, její telefonní číslo a adresu elektronické pošty nebo jinou adresu pro doručování a zda povinný subjekt vylučuje přijímání oznámení od osoby, která pro povinný subjekt nevykonává práci nebo jinou obdobnou činnost);
4. zda a jakým způsobem kontrolovaná osoba zajistila, aby se s podanými oznámeními mohla seznamovat pouze příslušná osoba a aby byl dodržen zákaz poskytnout údaje podle § 20 zákona o ochraně oznamovatelů;
5. zda a kolik oznámení bylo dle zákona na ochranu oznamovatelů přijato a v případě, že bylo přijato oznámení, ověření, zda byl oznamovatel vyrozuměn o přijetí oznámení nebo o výsledcích posouzení důvodnosti oznámení do 7 dnů.

Z provedených kontrol je zřejmé, že kontrolované subjekty byly s účinností nové normy včas seznámeny a převážně splnily požadavky zákona o ochraně oznamovatelů, které byly předmětem kontrolní činnosti, tedy především zda došlo k 1. 8. 2023 ke zřízení vnitřního oznamovacího systému u zaměstnavatele, zda byla pověřena konkrétní příslušná osoba a zda byly učiněny veškeré kroky ve vztahu k informování případných oznamovatelů o možnostech a způsobech oznámení.

V rámci prováděných kontrol byly skutečnosti uváděné kontrolovanými osobami ověřovány prostřednictvím vzdáleného přístupu na uvedené webové odkazy tak, aby byl ověřen základní informační účel a funkčnost nastavených systémů.

V roce 2023, resp. od účinnosti zákona o ochraně oznamovatelů (od 1. 8. 2023 do konce roku 2023) neobdržely orgány inspekce práce žádný podnět ke kontrole, který by směřoval do oblasti ochrany oznamovatelů ve věcné působnosti orgánů inspekce práce.

Orgány inspekce práce v roce 2023 zahájily celkem 31 kontrol, z tohoto počtu bylo v roce 2023 dokončeno celkem 27 kontrol zaměřených na oblast ochrany oznamovatelů. Z 27 dokončených kontrol bylo 25 kontrol dokončeno bez zjištěných nedostatků. V rámci 2 kontrol bylo zjištěno porušení ust. § 9 odst. 2 písm. a) (zaměstnavatel nezajistil možnost oznamovatele podat oznámení prostřednictvím vnitřního oznamovacího systému) a písm. b) (zaměstnavatel neuveřejnil zákonem stanovené informace způsobem umožňující dálkový přístup).

Orgány inspekce práce na základě dokončených kontrol neuložily kontrolovaným osobám žádný ze správních trestů, neboť kontrolované osoby, u kterých bylo konstatováno výše uvedené porušení zákona o ochraně oznamovatelů, svou povinnost splnily, avšak s časovým odstupem několika málo dní či týdnů od nabytí účinnosti zákona o ochraně oznamovatelů.



Ačkoliv provedenými kontrolami nebylo ve více jak 90 % případů zjištěno porušení příslušných ustanovení zákona o ochraně oznamovatelů, měla kontrolní činnost orgánů inspekce práce významný preventivní dopad, neboť bylo jasně demonstrováno, že plnění povinností dle zákona o ochraně oznamovatelů bude ze strany státu důsledně prověřováno a vymáháno.

## **2.8 Kontroly v oblasti pracovních podmínek při zaměstnávání zaměstnanců ze zahraničí**

V roce 2023 orgány inspekce práce obnovily kontrolní činnost v souvislosti se zaměstnáváním zaměstnanců ze zahraničí, a to v rámci Programu kvalifikovaný zaměstnanec. Program kvalifikovaný zaměstnanec je v ČR realizován od 1. září 2019. V roce 2022 byly vzhledem k situaci na Ukrajině až do odvolání pozastaveny všechny žádosti o tento Program v případě žadatelů z Ukrajiny a současně byl pozastaven příjem žádostí občanů Běloruska. Od 1. listopadu 2022 byl spuštěn Program kvalifikovaný zaměstnanec pro další země, a to Arménie, Gruzie a Severní Makedonie. Program se kromě již třech předchozích jmenovaných dále vztahuje na zaměstnance z Indie, Filipín, Kazachstánu, Moldavska, Mongolska, Srbska a Černé Hory.

Zaměstnavatelé mohou být do tohoto programu zařazeni pouze tehdy, jestliže splní stanovená kritéria, přičemž o jejich zařazení rozhodují garanti (např. Hospodářská komora, Svaz průmyslu a dopravy atd.). Rovněž zahraniční pracovník může být do tohoto Programu zařazen pouze po splnění patřičných kritérií.

Aby k zaměstnávání zahraničních pracovníků nedocházelo pouze z důvodu nízké ceny jejich práce, a jako prevence pracovního vykořisťování, je součástí schváleného vládního programu stanovení výše zaručené mzdy těchto pracovníků na 1,2 násobek zaručené mzdy podle odpovědnosti, složitosti a namáhavosti vykonávané práce ve smyslu NV č. 567/2006 Sb., o minimální mzdě, o nejnižších úrovních zaručené mzdy, o vymezení ztíženého pracovního prostředí a o výši příplatku ke mzdě za práci ve ztíženém pracovním prostředí, ve znění pozdějších předpisů.

Mezi další kritéria, která musí být vzhledem k zahraničním pracovníkům splněna, jsou uzavření pracovního poměru na stanovenou týdenní pracovní dobu (plný úvazek) a dále uzavření pracovního poměru na dobu alespoň jednoho roku.

Cílem kontrol v této oblasti je zamezit možnému porušování právních předpisů při zaměstnávání zaměstnanců ze zahraničí (mimo držitelů dočasné ochrany z Ukrajiny, jež patří do obsahové náplně úkolu „Kontroly v oblasti pracovních podmínek při zaměstnávání držitelů dočasné ochrany z Ukrajiny“), odhalovat a eliminovat případnou diskriminaci či pracovní vykořisťování a pomoci zajistit těmto zaměstnancům důstojné pracovní podmínky.

Inspektoři se během své kontrolní činnosti zaměřili nejen na splnění podmínek Programu uvedených výše, ale i na dodržování pracovněprávních předpisů jako např. na soulad obsahu pracovněprávního vztahu cizince se zaměstnaneckou kartou, která mu byla vydána, na dodržování právních předpisů v oblasti odměňování obecně, na povinnosti zajistit všem zaměstnancům daného zaměstnavatele rovné zacházení, zejména v oblasti odměňování, dále na dodržování právních předpisů v oblasti pracovní doby či BOZP.

V průběhu kontroly plnění podmínek Programu kvalifikovaný zaměstnanec bylo zjištěno, že 9 kontrolovaných subjektů nespĺnilo požadavek na poskytnutí 1,2násobku zaručené mzdy, 2 kontrolované subjekty nespĺnily požadavek na uzavření pracovního poměru na stanovenou týdenní pracovní dobu a 2 kontrolované subjekty nespĺnily požadavek na uzavření pracovního poměru na dobu alespoň jednoho roku. Byli kontrolováni zaměstnanci například těchto zemí: Filipíny, Moldavsko, Indie, Thajsko.

V roce 2023 se v rámci kontrol inspektoři nezaměřovali pouze na dodržování podmínek Programu, ale odhalili rovněž porušení v oblasti pracovněprávních předpisů. Celkem bylo dokončeno 53 kontrol a bylo zjištěno 76 porušení právních předpisů, přičemž tato porušení byla zjištěna u 25 kontrol.

Tab. č. 24 – Nejčastěji zjištěná porušení zákoníku práce

| Ustanovení    | Popis porušení  | Počet porušení |
|---------------|---|----------------|
| § 96 odst. 1  | Nevedení řádné evidence pracovní doby                             | 12             |
| § 141 odst. 1 | Nevyplacení mzdy v termínu splatnosti                             | 6              |
| § 92          | Neposkytnutí nepřetržitého odpočinku v týdnu                      | 4              |
| § 116         | Neposkytnutí příplatku za noční práci                             | 4              |
| § 38 odst. 1  | Nesplnění povinností vyplývajících z pracovního poměru            | 3              |
| § 103 odst. 1 | Zaměstnavatel připustil, aby zaměstnanec vykonával zakázané práce | 3              |
| § 90 odst. 2  | Neposkytnutí nepřetržitého denního odpočinku                      | 3              |
| § 110 odst. 1 | Neposkytnutí stejné mzdy za stejnou práci                         | 3              |
| § 118 odst. 1 | Neposkytnutí příplatku za práci v sobotu a v neděli               | 3              |
| § 313 odst. 1 | Nevydání potvrzení o zaměstnání                                   | 3              |

Tab. č. 25 – Nejčastěji zjištěná porušení zákona o zaměstnanosti

| Ustanovení   | Popis porušení  | Počet porušení |
|--------------|---|----------------|
| § 87 odst. 1 | Nesplnění informační povinnosti zaměstnavatele                          | 6              |
| § 87 odst. 4 | Nenahlášení ukončení zaměstnání příslušné krajské pobočce ÚP            | 4              |
| § 87 odst. 3 | Nenahlášení změn údajů v evidenci, kterou je zaměstnavatel povinen vést | 1              |

V průběhu kontrol narazili inspektoři často na skutečnost, že byt' mají zaměstnanci v Programu kvalifikovaný zaměstnanec sjednán pracovní poměr na plný úvazek (40 hodin týdně), často tito zaměstnanci čerpali neplacené volno. V některých případech i celý kalendářní měsíc. K těmto neplaceným volnům však zaměstnavatelé předložili žádosti zaměstnanců o neplacené volno, a tak ze strany inspektorátu nemohlo být konstatováno porušení příslušných ustanovení zákoníku práce.

Při kontrolách dodržování pracovních podmínek při zaměstnávání zaměstnanců ze zahraničí byla uloženo 9 pokut ve výši 69 000 Kč.

Cílem kontrol v oblasti pracovních podmínek při zaměstnávání zaměstnanců ze zahraničí bylo zejména eliminovat porušování pracovněprávních předpisů v oblasti chráněných práv zaměstnanců ze zahraničí. Kontrolami byli zaměstnavatelé upozorňováni na nutnost dodržování nejen podmínek Programu, ale i běžných povinností vůči svým zaměstnancům.

### 3 Kontrola BOZP a bezpečnosti provozu VTZ

SÚIP a OIP v rámci inspekce BOZP kontrolovaly na základě své působnosti dle zákona o inspekci práce dodržování povinností vyplývajících z právních předpisů k zajištění bezpečnosti práce, k zajištění bezpečnosti provozu technických zařízení se zvýšenou mírou ohrožení života a zdraví a dále také dle právních předpisů o bezpečnosti provozu VTZ. Výše uvedená kontrolní činnost v oblasti BOZP byla standardně rozdělena mezi inspektory BOZP a inspektory VTZ.

V roce 2023 provedli inspektoři BOZP a VTZ v rámci své kontrolní činnosti u právnických osob a podnikajících fyzických osob celkem 8 406 kontrol, což je o 1 174 kontrol více, jak v předcházejícím

období. Z tohoto celkového počtu se jednalo o 5 639 kontrol v oblasti BOZP a 2 767 kontrol v oblasti VTZ.

Mimo již popsané kontrolní činnosti v oblastech BOZP a VTZ byly výše uvedenými inspektory na OIP také v roce 2023 provedeny:

- v počtu 1 864 vyjádření k projektovým dokumentacím staveb, určených pro užívání ve veřejném zájmu nebo jako pracoviště fyzických osob, což je o 145 méně, jak v předchozím období,
- účasti na 1 015 kolaudačních řízeních, což je o 27 více, jak v předchozím období.

Mimo hlavní kontrolní činnost bylo v rámci vedlejší činnosti provedeno také 262 kontrol, z toho 186 v oblasti BOZP a 76 kontrol v oblasti VTZ.

Provedenými kontrolami bylo zjištěno celkem 20 171 porušení v oblastech BOZP a VTZ, což je o 3 709 porušení více, jak v předcházejícím období. Mezi nejčastější kontrolní zjištění patřila v oblasti BOZP:

- chybějící či neúplná školení zaměstnanců o právních a ostatních předpisech k zajištění BOZP včetně návodů výrobců pro obsluhu daných zařízení a místních provozních bezpečnostních předpisů (dále jen „MPBP“),
- chybně nebo nedostatečně vyhodnocená rizika pro pracovní činnosti (zejména nevyhledání a nevyhodnocení rizik v rámci pracovních a technologických postupů),
- nevhodné organizace práce ze strany zaměstnavatelů,
- nebezpečné pracovní postupy tolerované zaměstnavateli,
- neseznámení zaměstnanců s příslušnými riziky ohrožujícími život a zdraví na pracovišti,
- nevhodné stavy pracovišť a pracovních prostředí vzhledem k bezpečnostním požadavkům (např. poškozené podlahy, nezajištěná místa s rizikem pádu z výšky nebo do hloubky apod.).

V oblasti VTZ se jednalo o:

- zanedbané údržby používaných zařízení,
- nedostatečné kontroly používaných zařízení,
- chybějící revize používaných zařízení.

Za porušení právních předpisů bylo v roce 2023 v oblastech BOZP, VTZ a v oblasti ochrany zdraví před škodlivými účinky návykových látek uloženo celkem 827 pokut, což je o 231 pokut více, jak v předcházejícím období, ve výši 38 636 500 Kč, což je o 9 838 700 Kč více, jak v předchozím kontrolním období v roce 2022.

Stejně jako v předchozím období, tak i v roce 2023 byly kontroly prováděny především na základě stanovené kontrolní činnosti, a to dle jednotlivých specializací. V rámci ní uvedení inspektoři BOZP a VTZ kontrolovali dodržování právních a ostatních předpisů k zajištění bezpečnosti práce v oblastech stavebnictví, dopravy, zemědělství a potravinářského průmyslu, lesnictví a dřevozpracujícího průmyslu, zpracovatelského průmyslu zahrnujícího i hutnictví a strojírenství, terciární sféry včetně manipulace s břemeny a skladování. Dále se také kontrolní činnost zaměřovala na dodržování povinností vyplývajících z právních předpisů k zajištění bezpečnosti provozu technických zařízení se zvýšenou mírou ohrožení života a zdraví a právních předpisů o bezpečnosti provozu VTZ, kterými jsou zdvihací zařízení (dále jen „ZZ“), elektrická zařízení (dále jen „EZ“), plynová zařízení (dále jen „PZ“) a tlaková zařízení (dále jen „TZ“). Kromě toho se kontrolní činnost v roce 2023 zaměřila na dodržování bezpečné práce s nebezpečnými chemickými látkami a směsmi a na kontroly v rámci integrované inspekce dle zák. č. 224/2015 Sb., ale také i na dodržování povinností dle zák. č. 65/2017 Sb., jenž se zabývá ochranou zdraví před škodlivými účinky návykových látek.

Zároveň v tomto období probíhaly i následné kontroly BOZP a VTZ, včetně kontrol dodržování předpisů na základě podnětů směřujících do oblasti bezpečnosti práce.

V roce 2023 obdržely orgány inspekce práce v rámci činnosti BOZP celkem 758 podnětů ke kontrole, z nichž jejich převážná část se týkala bezpečnosti práce, v menším zastoupení pak byla spjata s bezpečností technických zařízení, včetně těch vyhrazených.

Nedílnou součástí práce inspektorů BOZP a VTZ bylo poskytování bezúplatných základních informací a poradenství týkající se ochrany pracovních vztahů a pracovních podmínek. Dotazy se týkaly např. nové legislativy k VTZ účinné od 1. 7. 2022 (např. požadavky na zajištění jejich bezpečnosti, požadavky na odbornou způsobilost k výkonu činnosti na nich, provádění revizí a zkoušek, školení obsluhy, odnětí nebo omezení oprávnění nebo osvědčení o odborné způsobilosti apod.), povinností zaměstnavatele při vzniku PÚ, oblasti pracovnělékařských prohlídek, k naplňování povinností zaměstnavatele k poskytování OOPP na pracovištích apod. Dále také na platnosti osvědčení, např. odborně způsobilé osoby (dále jen „OZO“) k zajišťování úkolů v prevenci rizik, dále koordinátorů BOZP na staveništích.

Mezi nedílnou součást činnosti inspektorů BOZP a VTZ patřily v roce 2023 také prověrky zavedeného systému řízení BOZP u zaměstnavatelů, kteří jsou zapojeni do programu Bezpečný podnik. V rámci tohoto programu bylo v daném roce prověřeno celkem 42 právních subjektů, ve kterých inspektoři vykonali 278 prověrek, zjistili 129 nedostatků či neshod s tímto programem a vydali 245 doporučení na zlepšení stavu BOZP a VTZ, což je o 66 více, jak v předcházejícím období.

### 3.1 Pracovní úrazovost v roce 2023

Zaměříme-li se na jednotlivé druhy PÚ evidovaných v informačním systému SÚIP, které se staly na různých pracovištích zaměstnavatelů a osob samostatně výdělečně činných (dále jen „OSVČ“), tak v roce 2023 došlo celkem k 75 smrtelným PÚ (poškození zdraví, na jehož následky úrazem postižený zaměstnanec nejpozději do 1 roku zemřel), 753 závažným PÚ (poškození zdraví, trvá-li hospitalizace úrazem postiženého zaměstnance více než 5 dnů) a 34 878 ostatním PÚ (poškození zdraví, jehož následkem došlo ke zranění zaměstnance s pracovní neschopností delší než 3 kalendářní dny).

Ve srovnání počtu PÚ s předchozím rokem 2022, kde hodnoty byly 83 smrtelných PÚ, 784 závažných PÚ a 34 815 ostatních PÚ, došlo v roce 2023 k patrnému zvýšení hodnot u PÚ. Jednotlivé přehledy vývoje pracovní úrazovosti v ČR vycházející z dat SÚIP za roky 2020 – 2023 zobrazují níže uvedené tabulky.

Tab. č. 26 – Přehled PÚ v letech 2020 – 2023 (pouze SÚIP)

| Rok  | Druhy PÚ |         |         | Celkový počet |
|------|----------|---------|---------|---------------|
|      | Smrtelné | Závažné | Ostatní |               |
| 2020 | 106      | 819     | 33 665  | 34 590        |
| 2021 | 88       | 769     | 35 541  | 36 398        |
| 2022 | 83       | 784     | 34 815  | 35 682        |
| 2023 | 75       | 753     | 34 878  | 35 706        |

Tab. č. 27 – Přehled PÚ zaměstnanců občanů EU a cizinců (pouze SÚIP)

| Rok  | Druhy PÚ |         |         | Celkový počet |
|------|----------|---------|---------|---------------|
|      | Smrtelné | Závažné | Ostatní |               |
| 2020 | 14       | 61      | 1 391   | 1 466         |
| 2021 | 17       | 49      | 1 520   | 1 586         |
| 2022 | 17       | 69      | 2 080   | 2 166         |
| 2023 | 16       | 78      | 2 319   | 2 413         |

Z počtu 75 smrtelných PÚ v roce 2023 došlo k jejich vzniku ve 17 případech v souvislosti s dopravní nehodou. Oblast stavebnictví i v roce 2023 opět patřila mezi odvětví s vyšším počtem PÚ, a to jak těch

závažných PÚ, tak i smrtelných PÚ. Uvedené souvisí se skutečností, že na staveništích jsou běžně vykonávány různé pracovní činnosti, které v sobě zahrnují různorodá rizika. Vliv na pracovní úrazovost má také i rozdílná praktická zkušenost a kvalita služeb zhotovitelů staveb a OSVČ. Nejvyšší počet smrtelných a závažných PÚ v oblasti stavebnictví souvisel s výkonem rizikových prací, mezi které patřily práce ve výškách, kde nejčastějšími zdroji PÚ byly pády z výšky nebo do hloubky, a to např. propadnutím střešní krytinou, nebo sesutím z volných okrajů střech.

K výše uvedeným počtům PÚ v roce 2023 je nutné uvést, že se nejedná o konečné hodnoty za rok 2023. Komplexní a konečná statistická data budou prezentována ve Zprávě o pracovní úrazovosti v ČR za rok 2023, včetně PÚ u subjektů podléhajících výkonu vrchního dozoru Českého báňského úřadu (dále jen „ČBÚ“). Tato zpráva bude dostupná na oficiálních internetových stránkách SÚIP v měsíci květnu 2024.

Stejně jako v předchozích letech prováděli inspektoři BOZP a VTZ z OIP také kontroly příčin a okolností smrtelných, závažných a případně i ostatních PÚ. Celkem tak bylo v roce 2023 provedeno 469 kontrol příčin a okolností PÚ. Z uvedeného počtu se nejvíce kontrol týkalo závažných PÚ (427), dále pak smrtelných PÚ (38) a nakonec i ostatních PÚ (4). V rámci těchto kontrol bylo zjištěno celkem 812 porušení.

Mezi nejčastější porušení patřila:

- zaměstnanci nebyli proškoleni na konkrétní zařízení a dále o takovém proškolení zaměstnavatelé nevedou doklad s ověřením jeho znalostí,
- nedostatečně vyhodnocená konkrétní rizika pro pracovní činnosti na pracovišti (nevyhledání a nevyhodnocení rizik v rámci pracovních a technologických postupů),
- neseznámení zaměstnanců s příslušnými riziky ohrožujícími život a zdraví na pracovišti a chybějící či neúplné školení zaměstnanců o právních a ostatních předpisech k zajištění BOZP včetně návodu výrobců pro obsluhu daných zařízení,
- používání nebezpečných pracovních postupů tolerovaných zaměstnavatelem,
- nevhodné stavy používaných technických zařízení (údržby, revize, kontroly).

Za závažná porušení právních předpisů, která byla zjištěna při provádění kontrol příčin a okolností PÚ, bylo orgány inspekce práce v roce 2023 uloženo celkem 42 pokut v celkové výši 3 085 000 Kč.

### **3.2 Stavebnictví**

Staveniště je pracovištěm, na kterém se vyskytují pracovní činnosti, které obsahují rizika z mnoha odvětví. Z toho vyplývá zvýšená úroveň rizik a z nich vyplývající nebezpečí vznikající při práci na staveništi. K tomu přispívá i různá zkušenost a kvalita zhotovitelů staveb. Kontroly plnění úkolů zadavatele stavby a koordinátora BOZP na staveništi při přípravě a provádění staveb se zaměřovaly na plnění povinností zadavatelů staveb a činnosti koordinátorů BOZP na staveništi, zda dodržují povinnosti uložené jim zákonnými předpisy, a tím působí na snižování pracovní úrazovosti způsobené ne vždy dostatečnou informovaností jednotlivých zhotovitelů o možných rizicích a úkonech prováděných jednotlivými zaměstnanci pro bezpečný výkon práce.

Kontrolní činnost prováděná přímo na staveništích prověřovala stav a úroveň zajišťování bezpečnosti práce u zhotovitelů staveb a prověřovala dodržování povinností, vyplývajících z právních a ostatních předpisů k zajištění BOZP. Kontroly se zaměřily zvláště na práce ve výškách, které patří k nejrizikovějším činnostem na staveništích a k činnostem s nejvyšším počtem (téměř 60 %) smrtelných pracovních úrazů. Dále se kontroly zaměřily na zemní práce, které také vykazují vysokou úrazovost a také na manipulaci s materiálem na staveništi a montážní práce (práce neprováděné v souladu s bezpečnostními požadavky). Mimo uvedené oblasti byly kontroly zaměřeny průřezově na všechny činnosti na staveništi.

Výběr subjektů ke kontrolní činnosti vycházel především z poznatků a skutečností zjištěných na konkrétních staveništích v rámci územní působnosti jednotlivých oblastních inspektorátů práce, z databáze zaslaných oznámení o zahájení prací a z projektových dokumentací předložených k posouzení. Do plánu kontrol byly zařazeny rovněž ty subjekty, u kterých byly v minulosti při kontrolách zjištěny závažné nedostatky nebo u kterých došlo k pracovním úrazům a v neposlední řadě byly kontrolovány i podnikající fyzické osoby, které nikoho nezaměstnávají.

Cílem kontrol bylo nejen prověření, zda kontrolované osoby dbají na BOZP, ale také aby inspektoři OIP v rámci prevence působili na zaměstnavatele a případně poskytli zaměstnavateli základní poradenství v dané oblasti.

Kontrolní činnost byla rozdělena na 2 části:

- kontrola plnění úkolů zadavatele stavby a koordinátora BOZP na staveništi,
- bezpečnost práce ve stavebnictví.

#### **Kontrola plnění úkolů zadavatele stavby a koordinátora BOZP na staveništi byla zaměřena zejména na to, zda:**

- zadavatel stavby doručil oznámení o zahájení prací na OIP, zda oznámení splňuje náležitosti přílohy č. 4 k NV č. 591/2006 Sb., a zda je zajištěno jeho vyvěšení na staveništi,
- zadavatel stavby zajistil, aby před zahájením prací na staveništi byl zpracován plán BOZP,
- na staveništi, kde působí zaměstnanci více než jednoho zhotovitele, zadavatel určil potřebný počet koordinátorů BOZP na staveništi v souladu se zák. č. 309/2006 Sb.,
- zadavatel zavazuje zhotovitele k součinnosti s koordinátorem BOZP, koordinátor plní povinnosti dané § 18 zák. č. 309/2006 a § 7 a 8 NV č. 591/2006 Sb.,
- se při práci více zhotovitelů na jednom staveništi tyto subjekty vzájemně informují o rizicích vyplývajících z jejich činnosti a přijatých opatřeních k ochraně před jejich působením.

#### **Kontrola bezpečnosti práce na staveništi byla zaměřena zejména na to, zda:**

- zaměstnavatel vede dokumentaci o úrazech a vyhotovuje o nich záznamy,
- zaměstnavatel poskytuje zaměstnancům bezplatně podle vlastního seznamu OOPP na základě vyhodnocení rizik a konkrétních podmínek práce,
- zaměstnavatel chrání zaměstnance na staveništi proti pádu z výšky kolektivním zajištěním (ochranné zábradlí, ochranné ohrazení, záchytné lešení, záchytné sítě),
- v případě, že zaměstnanci nejsou chráněni proti pádu kolektivním zajištěním, mají zaměstnavatelem přiděleny OOPP proti pádu, které jsou pro danou činnost vhodné, je určeno místo ukotvení a OOPP jsou pravidelně kontrolovány,
- stavba, pracoviště nebo zařízení staveniště je zabezpečeno proti vstupu nepovolaných fyzických osob,
- technické konstrukce, kterými jsou zaměstnanci chráněni proti pádu, propadnutí střešní krytinou nebo sklouznutí ze střechy, odpovídají svým provedením bezpečnostním požadavkům,
- je předepsaným (vhodným) způsobem zajištěn na stavbách prostor pod a okolo přepravovaného břemene a pod prací ve výškách,
- výkopové práce a stěny výkopů jsou bezpečně zajištěny, a jsou provedeny bezpečné výstupy a sestupy,
- zaměstnavatel seznámil obsluhu stavebních strojů s místními provozními a pracovními podmínkami majícími vliv na bezpečnost práce a obsluha strojů ovládá v souladu s návodem výrobce,
- provoz staveništních rozvaděčů a pohyblivých přípojí je prováděn v souladu s bezpečnostními předpisy.

Při plnění této kontrolní činnosti bylo OIP provedeno celkem 882 kontrol u 795 kontrolovaných subjektů. Při těchto kontrolách bylo zjištěno 2 038 porušení.

V následující tabulce jsou uvedeny konkrétní informace o provedených kontrolách a počtu zjištěných porušení na jednotlivých OIP.

Tab. č. 28 – Vybrané ukazatele ve stavebnictví dle OIP

| Ukazatel                      | OIP |     |     |     |     |     |     |     | Celkem |
|-------------------------------|-----|-----|-----|-----|-----|-----|-----|-----|--------|
|                               | 03  | 04  | 05  | 06  | 07  | 08  | 09  | 10  |        |
| Počet kontrolovaných subjektů | 94  | 26  | 53  | 111 | 81  | 159 | 110 | 181 | 795*   |
| Počet kontrol                 | 126 | 26  | 54  | 111 | 83  | 187 | 114 | 181 | 882    |
| Počet zjištěných porušení     | 145 | 126 | 140 | 194 | 295 | 301 | 420 | 417 | 2 038  |
| Počet opatření                | 0   | 0   | 1   | 1   | 0   | 0   | 2   | 2   | 6      |

Pozn.: \*Subjekty nelze sčítat, 1 subjekt mohl být kontrolován více OIP.

Následující tabulka uvádí soupis nejčastěji porušovaných právních předpisů. Nejčastěji zjišťovaná porušení se týkala nedodržování zák. č. 309/2006 Sb., NV č. 362/2005 Sb. a NV č. 591/2006 Sb.

V tabulce je uvedeno i procentuální zastoupení zjištěných porušení jednotlivých právních předpisů.

Tab. č. 29 – Přehled nejčastěji porušovaných předpisů ve stavebnictví

| Předpis              | Počet porušení | % vyjádření daného porušení |
|----------------------|----------------|-----------------------------|
| zák. č. 309/2006 Sb. | 886            | 43,5                        |
| NV č. 362/2005 Sb.   | 409            | 20,0                        |
| NV č. 591/2006 Sb.   | 332            | 16,3                        |
| zákoník práce        | 253            | 12,4                        |
| NV č. 101/2005 Sb.   | 108            | 5,3                         |
| ostatní              | 50             | 2,5                         |
| <b>Celkem</b>        | <b>2 038</b>   | <b>100</b>                  |

#### Zhodnocení výsledků kontrol:

Při kontrolách povinnosti zadavatele stavby doručit oznámení o zahájení prací na OIP bylo inspektory OIP zjišťováno, že toto zadavatelé staveb většinou činí. Mnohdy sice až po uplynutí zákonem stanovené lhůty, avšak oznámení o zahájení prací na OIP převážně zasílali. Stále se však objevovali zadavatelé staveb, kteří tento požadavek nerespektovali, nebo o něm prostě nevěděli. Jednalo se většinou o stavby fyzických osob bez IČO. V oznámeních však byla občas uvedena data předání stavenišť, které se od skutečných lišila i o měsíce (tak, aby na OIP vznikl dojem, že oznámení bylo doručena včas). Mezi nejčastější nedostatky v oznámeních o zahájení prací patřily chybějící určení koordinátorů ve fázi přípravy, neuvedení IČ zadavatele a zhotovitele, u koordinátorů chybějící číslo osvědčení, neuvedení termínu dokončení stavby nebo nereálné termíny (dokončení dříve, než stavba byla předána zhotoviteli), nedostatečný popis stavby s výčtem prací se zvýšeným rizikem, tzn. že obsah oznámení o zahájení prací často neodpovídal příloze č. 4 k NV č. 591/2006 Sb., přestože je striktně stanoven jeho minimální obsah a zadavatelé si upravovali formuláře podle svého uvážení.

Povinnost zadavatele stavby zajistit, aby před zahájením prací na staveništi byl zpracován plán BOZP, nebyla často splněna. Kontrola tohoto požadavku je však vcelku obtížná, neboť plány se tvoří v přípravě, která je definována od zahájení projektování pro stavební povolení do dokončení zpracování projektové dokumentace. Zadavatelé často nechávají zpracovat plány BOZP ve fázi přípravy až těsně po dokončení projektové dokumentace a tyto pak defacto byly zpracovávány koordinátory BOZP na staveništích ve fázi realizací staveb. Tyto plány byly však většinou řešeny pouze formálně, a nikoliv konkrétně s ohledem na velikost, charakter a specifika konkrétního realizovaného projektu. Ve výsledku se pak jednotlivé plány podobaly jeden druhému, čímž však neplnily svůj hlavní účel. V praxi se pak

plán BOZP jen zřídka použil jako koordinační nástroj (pokud se na staveništi vůbec fyzicky vyskytoval), jeho aktualizace se prováděly (koordinátorem) až zpětně, a tak údaje v něm obsažené neodpovídaly aktuální situaci na staveništi a tempu výstavby. Z nástroje se tak často stávala pouze byrokratická zátěž.

Při kontrolách určení zadavatelem potřebného počtu koordinátorů BOZP na staveništi v souladu se zák. č. 309/2006 Sb., bylo inspektory zjišťováno, že toto zadavatelé převážně činí, avšak většinou jen pro fázi realizace stavby. Ve fázi přípravy stavby je tato situace o mnoho horší. Tato pochybení zjišťovali inspektoři OIP jednak ze zasláných oznámení o zahájení prací, tak i s následné fyzické kontrole na staveništi. Při určení koordinátora se stále silněji projevuje účelové doporučení konkrétního koordinátora zhotovitelem, neboť tento s ním má dobré zkušenosti a ví, že mu na stavbě nebude nic rozporovat a nebude dělat „problémy“.

V oblasti zavázání zhotovitele k součinnosti s koordinátorem BOZP na staveništi byla tato povinnost zadavateli staveb často opomíjena. Povinnost zavázání k součinnosti s koordinátorem platí pro všechny zhotovitele, popřípadě jiné osoby vykonávající činnost na konkrétním staveništi, a to po celou dobu přípravy a realizace stavby, tzn. včetně všech subdodavatelů a jejich dalších subdodavatelů, a též včetně všech podnikajících fyzických osob, které vykonávají činnost na předmětném staveništi. Uvedená skutečnost byla často nahrazena pouze formální informací o určení konkrétních koordinátorů BOZP na staveništech, v rámci realizace staveb, poskytnuté zadavateli zhotovitelům stavebních prací na staveništech, v rámci uzavřených smluvních vztahů, smluv o díla.

Stejně jako v minulých letech bylo při kontrole plnění povinností koordinátora BOZP dle ust. § 18 zák. č. 309/2006 Sb. a ust. § 7 a ust. § 8 NV č. 591/2006 Sb., zjišťováno, že odborná úroveň jednotlivých koordinátorů BOZP se dramaticky liší, což lze spatřit i na plnění jejich povinností. Koordinátoři mnohdy ve fázi přípravy stavby nezpracovávali plán BOZP tak, aby obsahoval konkrétní navrhované postupy zpracované v podrobnostech nezbytných pro zajištění bezpečné a zdraví neohrožující práce, nesledovali provádění zejména rizikových prací a neupozorňovali na nedostatky, nevyžadovali bezodkladné nápravy, pokud upozorňovali zhotovitele na nedostatky tak toto nebyvalo prokazatelné, nekontrolovali dodržování plánu BOZP, při organizaci kontrolních dnů organizovaných za účelem dodržování plánů BOZP na staveništech zvali koordinátoři BOZP k účasti většinou pouze zástupce zadavatelů staveb a první zhotovitele. Neúčastnili se však zástupci všech dotčených zhotovitelů, nebo osoby jimi pověřené, jak požaduje ust. § 8 odst. 2 NV č. 591/2006 Sb.

Co se týče vedení dokumentace o úrazech a vyhotovování záznamů o úrazech, tak v této oblasti nebyly shledány závažnější nedostatky. Zaměstnavatelé většinou měli vedenou knihu úrazů, do které zaznamenávali všechny požadované údaje dle ust. § 2 NV č. 201/2010 Sb. Problémy byly spíše zaznamenávány s dodržováním lhůt ohlášení PÚ na místně příslušný OIP a v zaslání záznamu o úrazu, případně záznamu o úrazu – hlášení změn na místně příslušný OIP. Dále bylo zjištěno, že OSVČ zpravidla své úrazy neohlašují a nezasílají záznamu o úrazech. O takovýchto úrazech se pak OIP dozví od zástupců Policie ČR, nebo od aktivních koordinátorů BOZP. Pozdě ohlášené PÚ a pozdě zasláné záznamy o úrazech následně komplikují vlastní šetření příčin a okolností vzniku PÚ, zejména v případech neúčasti PČR v den úrazu na pracovišti úrazem postiženého zaměstnance.

Při kontrolách poskytování OOPP podle vlastního seznamu na základě vyhodnocení rizik a konkrétních podmínek práce bylo inspektory OIP zjištěno, že zaměstnavatelé poskytují svým zaměstnancům příslušné OOPP a to bezplatně. Stále se však inspektoři setkávali se skutečnostmi (především u menších zaměstnavatelů a OSVČ) že zaměstnavatelé opomíjeli zpracovat seznam OOPP na základě vyhodnocení rizik. Nastávaly pak situace, kdy buď nebyly vyhodnocena ani rizika pro poskytování OOPP, ani nebyl zpracován seznam OOPP, nebo nebyly vyhodnocena rizika pro poskytování OOPP, byl však zpracován seznam OOPP, případně nebyly vyhodnocena rizika pro poskytování OOPP, nikoliv však seznam OOPP. Co se týče samotného vybavování zaměstnanců, lze konstatovat, že v naprosté většině případů byly jim zaměstnavatelem patřičné OOPP přiděleny. Minimálně v době přítomnosti inspektorů na staveništi zaměstnanci přidělené OOPP i používali. Nepoužívání, popř. nepřidělení OOPP, bývalo



zjištěno spíše v souvislosti s šetřením příčin a okolností pracovních úrazů, a to hlavně u pádů z výšky, kdy zraněný nepoužije či není vybaven adekvátními OOPP pro zajištění při práci ve výšce. U OOPP proti pádu přetrvával i nešvar z minulých let, kdy ve zpracovaném seznamu OOPP a následně i v evidenčních kartách přidělených OOPP zaměstnavatelé uvádí pouze „bezpečnostní postroj“, aniž by uvedli i potřebné příslušenství (lana, karabiny, tlumiče pádu apod.).

Problematika ochrany zaměstnanců proti pádu z výšky kolektivním zajištěním (ochranné zábradlí, ochranné ohrazení, záchytné lešení, záchytné sítě) je zaměstnavateli stále více zohledňována. Kolektivní zajištění proti pádu osob z výšky by se mělo používat přednostně před způsoby osobního zajištění, neboť zpravidla poskytují vyšší stupeň zabezpečení a zároveň minimalizují lidskou chybovost. Někteří zaměstnavatelé si tuto skutečnost (ověřenou praxí) uvědomují, jiní však preferují snižování svých výrobních nákladů, a to až do bodu, kdy není provedeno zabezpečení žádné. Inspektoři OIP se svou pravidelnou inspekční činností zasazovali o to, aby si zaměstnavatelé uvědomovali nutnost přednostního použití kolektivní ochrany k zajištění proti pádu z výšky. U kolektivního zajištění proti pádu z výšky se však přesto opakovaly nedostatky, např. nezajištění volného okraje pracovní podlahy žádným způsobem, nebo v lepším případě neosazení středních zábradelních tyčí a zárážek u podlahy. To platilo pro zábradlí umístěná na volných okrajích dočasných stavebních konstrukcí (lešení) i pro dočasná zábradlí na volných okrajích stavebních konstrukcí (stropy, balkony apod.). Obecně lze říct, že pokud bylo na stavbě používáno lešení, bylo jen zřídka smontováno v souladu s předpisy, ČSN a návodem výrobce. U fasádních lešení bylo pak mnohdy opomíjeno osazení zábradlí na vnitřním okraji pracovní podlahy v případech, kdy je lešení od fasády vzdáleno více než 25 cm. K tomu docházelo zejména při provádění zateplení, kdy je lešení záměrně postaveno ve větším odstupu od fasády tak, aby bylo možné instalovat kontaktní zateplovací systém. Zaměstnavatelé v tomto případě argumentovali tím, že zábradlí na vnitřním okraji pracovní podlahy překáží v práci a ochranu zaměstnanců proti pádu pak žádným způsobem neřeší, a to ani v případech, kdy je lešení vzdáleno od fasády více než 40 cm.

V případě ochrany zaměstnanců proti pádu prostředky OOPP proti pádu lze konstatovat, že tuto problematiku zaměstnavatelé stále silně podceňují. Zaměstnavatelé sice zaměstnancům OOPP proti pádu přidělovali, přičemž nejčastěji se jednalo o zachycovací postroj, pracovní lano s pohyblivým zachycovačem pádu a tlumičem pádu a k tomu potřebný počet karabin a obyčejná stavební ochranná přilba bez podbradního řemínku. Ta je však pro použití s OOPP proti pádu zcela nevhodná, neboť při zachycení pádu hlavu opouští a nechrání proti jejímu zranění. Zaměstnavatelé vhodnost poskytovaných OOPP proti pádu zpravidla neřešili. Místa kotvení určena nebyvaly, prováděno nebyvalo ani školení odpovědných zaměstnanců o způsobech kotvení a kotevních prostředcích. Prostředky pro vyproštění zaměstnance v případě mimořádné události zaměstnanci neměli k dispozici, ani nebyli pro tuto činnost školeni.

Zajištění staveniště, pracoviště nebo zařízení staveniště proti vstupu nepovolaných fyzických osob bylo zpravidla nějakým způsobem provedeno. Většinou u staveb menšího charakteru (novostavby bytových domů, revitalizace bytových domů, liniové stavby) však byly zjišťovány nedostatky. Takové staveniště bylo často ohraničeno pouze výstražnými páskami a nebylo souvisle oploceno do výšky nejméně 1,8 m proti vstupu nepovolaným fyzickým osobám. K oplocení stavenišť byly stále častěji používány mobilní plotové dílce. Mnohdy se stávalo, že staveniště bylo po svém obvodu oploceno, avšak v některých místech byl plot rozpojen (z důvodu vykládky, nakládky materiálu) a následně již nebyl souvislý. Dále byla zjišťována situace, že vjezdy na staveniště byly ponechány otevřené a nestřežené.

V oblasti technických konstrukcí chránících zaměstnance propadnutí střešní krytinou bylo zjištěno, že takové se na stavbě vyskytují v minimální míře a „upřednostňuje“ se teoreticky používání OOPP pro práce ve výškách. Na stavbách se záchytné sítě prakticky nepoužívaly, otvory byly zakrývány tím, co bylo zrovna k dispozici, záchytná lešení mnohdy neměla normou požadovanou šířku, u zábradlí chyběly zárážky a některé vodorovné prvky, které bývaly odstraňovány z důvodu transportu materiálu nebo manipulace s břemeny, případně instalovaná zábradlí bránila provádění prací a demontovaly

se apod. Nejčastějším kolektivním zajištěním byla natažená bezpečnostní páska, která však většinou neplnila svoji roli a pracovníci bez problému za těmito páskami prováděli činnost.

Mezi hlavní nedostatky při kontrolách vhodného způsobu zajištění prostoru pod a okolo přepravovaného břemene pod pracemi ve výškách bylo inspektory OIP zjišťováno, že nebyl dostatečně vymezen ohrožený prostor, šířka prostoru nebyla dostatečná, zajištění ochrany v místech vstupu do objektu pod místem práce ve výšce a označení prostoru bezpečnostními značkami mnohdy nebylo prováděno. Toto bylo zjišťováno především u zateplování panelových (bytových) domů, kdy ohrazení (zajištění) chybělo úplně nebo částečně, a přitom se u lešení pohybovali (pracovali) zaměstnanci ale i další osoby (veřejnost). Střežení ohrožených prostorů a vyloučení provozu byly na stavbách pouze teoretickými možnostmi.

V oblasti výkopových prací a zajištění stěn výkopů bylo inspektory OIP zjišťováno, že nejproblematictější zůstávají výkopy v zastavěných územích. Tyto výkopy často nebyly součástí oploceného staveniště a často byly v přímé blízkosti komunikací pro pěší a dopravní prostředky bez jakéhokoliv zajištění proti pádu osob (v lepších případech byly ohrazeny výstražnou páskou na hraně výkopu). Nedostatečné zajištění stěn proti sesutí bylo při kontrolách mnohdy obtížně prokazováno, neboť toto je přímo závislé na pohybu pracovníků, při jejich provádění, přímo ve výkopech. Běžně se stávalo, že porušení nešlo prokázat, protože pracovníci při zahájení kontroly byli o přítomnosti inspektora informováni a inkriminované pracoviště rychle opustili. O skutečnosti, že k těmto porušením běžně dochází, svědčí až závažné nebo smrtelné pracovní úrazy, kdy dochází k zavalení osob v nezapažených výkopech nebo ve stavebních jámách se svislými, kolmo provedenými a nezajištěnými stěnami.

Při kontrolách seznámení obsluhy stavebních strojů s místními provozními a pracovními podmínkami majícími vliv na bezpečnost práce lze konstatovat, že v roce 2023 pokračoval příznivý trend z minulého roku v oblasti bezpečné obsluhy strojů pro zemní práce. Pracovníci byli odborně způsobilí k obsluze daných strojů pro zemní práce, stroje byly vybaveny návodem výrobce. S místními provozními a pracovními podmínkami majícími vliv na bezpečnost práce byly obsluhy strojů vesměs seznamovány.

V oblasti provozu staveništních rozvaděčů a pohyblivých přípojí nebylo v roce 2023 zjištěno mnoho nedostatků. Většinou se jednalo o to, že hlavní vypínač nebyl označen nebo naopak, všechny podružné rozvaděče byly označeny jako hlavní. Na některých stavbách byl obtížný přístup k hlavním vypínačům. U pohyblivých přívodů a připojení elektrických strojů bývalo sníženo stanovené krytí vytržením vodiče ze zástrčky či zásuvky nebo v místě pevného připojení ke stroji. Díky rozšířenému používání AKU nářadí ustupuje tato problematika do pozadí a napojení na veřejnou síť bývá pouze v prostorách zařízení staveniště.

#### Shrnutí:

Sankční postihy byly uplatňovány v souladu s příslušnými ust. zákona o inspekcii práce. Kontrolovaným subjektům bylo v roce 2023 v oblasti stavebnictví z OIP uloženo v aktuálním kontrolním období, tzn. v rámci výše uvedené kontrolní činnosti, celkem 110 pokut v celkové výši 1 426 500 Kč.

Z výsledků kontrol provedených inspektory OIP můžeme konstatovat, že stanovený cíl kontrol ve stavebnictví byl pro rok 2023 splněn. Ve stavebnictví v České republice dále vytrvale narůstá zastoupení dělnických ale nyní už i technických profesí, obsazených pracovníky cizí státní příslušnosti. Tito lidé, ač pracovití, často nemají zažité ani základní bezpečnostní návyky, a za příslušnou finanční odměnu jsou schopni a ochotni vykonávat i vysoce nebezpečnou práci. Nemalým problémem je také jejich jazyková bariéra, kdy je potřeba aby dostatečně ovládali český jazyk, popřípadě aby byl zajištěn odborný a dostatečně kvalitní překlad všech důležitých dokumentů týkajících se bezpečnosti práce, včetně školení, seznámení s riziky a s konkrétními místními podmínkami na staveništích, což bývá velmi problematické.

Dalším dlouhodobým problémem je působení velkého množství OSVČ na stavbách, kteří mají jednak pouze omezené povinnosti z hlediska plnění právních předpisů, (viz § 12 zák. č. 309/2006 Sb.), a kteří často tyto povinnosti neplní vůbec, nebo pouze částečně a nedostatečně, a tím vytvářejí zbytečná rizika pro všechny ostatní osoby na staveništích. Jako nejvíce účinné se v praxi prokázaly zejména předem neohlášené kontroly vytipovaných ale i namátkově vybraných staveb, například i v součinnosti s inspektory se zaměřením na VTZ, se kterými je na staveništích velmi dobrá spolupráce i vzájemná podpora.

Vzhledem k množství a charakteru zjištěných nedostatků při kontrolní činnosti ve stavebnictví a i k příčinám šetřených pracovních úrazů je třeba zaměřit maximální pozornost i nadále na dodržování předpisů na oblast práce ve výškách, při práci nad volnou hloubkou, technickému stavu pracovních lešení, pracích na střechách i pracovním postupům při provádění prací ve výškách a zajištění bezpečnosti práce pracovníků pracujících při provádění zemních prací jako prevenci předcházení pracovních úrazů včasným zásahem inspektora na pracovišti.

### **3.3 Prevence BOZP při přípravě a provádění staveb**

Na základě ust. § 5 odst. 1 písm. h) zákona o inspekci práce se OIP vyjadřují k vybraným projektovým dokumentacím staveb určených pro užívání ve veřejném zájmu nebo jako pracoviště fyzických osob, zda splňují požadavky právních předpisů k zajištění bezpečnosti práce a technických zařízení. Z hlediska zák. č. 283/2021 Sb., nejsou orgány inspekce práce dotčenými orgány.

Výběr projektových dokumentací k posouzení se provádí v souladu s vnitřním předpisem SÚIP. Ve svých vyjádřeních ke kontrolovaným projektovým dokumentacím OIP upozorňují předkladatele na nedostatky v oblasti plnění právních předpisů k zajištění bezpečnosti práce a technických zařízení a předcházejí možnému vzniku PÚ. Dále také pak svojí účastí na kolaudačních řízeních staveb, kde lze podchytit řadu nedostatků vzniklých při provádění staveb, které by později během provozu a užívání staveb mohly vést ke vzniku mimořádných událostí (úrazy nebo havárie, ohrožení osob z řad veřejnosti apod.).

Kontrolou projektových dokumentací a následnou účastí na kolaudačních řízeních se významně ovlivňuje prevence v oblasti bezpečnosti práce a bezpečnosti technických zařízení z hlediska budoucích provozů.

Kontroly byly prováděny ve 2 oblastech:

- kontrola projektových dokumentací,
- účast na kolaudačních řízeních staveb.

Kontroly projektových dokumentací byly zaměřeny na obsahovou stránku předkládaných projektových dokumentací s ohledem na zajišťování BOZP.

Účast na kolaudačních řízeních se zaměřila na podchytení nedostatků BOZP při užívání staveb.

**Kontroly a účast na řízení k povolení užívání staveb byly prováděny zejména u staveb:**

- určených pro výrobu a skladování, ve kterých bude zaměstnáno více než 20 osob,
- určených pro zaměstnávání osob s omezenou schopností pohybu a orientace,
- určených pro shromažďování více než 200 osob a dále staveb, ve kterých se nachází prostor určený k shromažďování osob, v němž počet a hustota osob převyšují mezní normové hodnoty a jsou určeny ke kulturním, sportovním a obdobným účelům [ve smyslu ust. § 3 písm. b) vyhl. č. 268/2009 Sb.],
- určených pro výrobu a skladování nebezpečných chemických látek a chemických směsí (ust. § 2 odst. 2 zák. č. 350/2011 Sb.) s výjimkou skladů a výroben výbušnin,

- hromadných garáží – vícepodlažních (ČSN 73 6058 Jednotlivé, řadové a hromadné garáže, bod 4.2.2 zabývající se jejich stavebním uspořádáním, bod 4.2.3 řešící jejich dělení podle výšky podlahy k okolnímu terénu),
- jaderných elektráren,
- kotelen I. a II. kategorie (vyhl. č. 91/1993 Sb.) a dále kotelen s parními a kapalinovými kotli (vyhrazeným tlakovým zařízením) ve smyslu ust. § 4 odst. 1 písm. a) NV č. 192/2022 Sb.,
- čerpacích stanic LPG/CNG,
- bioplynových stanic.

### **Projektové dokumentace**

Dokumentace byly posuzovány z hlediska způsobu zajištění bezpečnosti práce a technických zařízení pro výstavbu a budoucí provoz. Při posuzování projektové dokumentace staveb bylo zjišťováno, zda byla vyloučena, nebo na nejnižší dosažitelnou míru snížena rizika možného ohrožení zdraví a života osob, tj. zda tato řešení splňují bezpečnostní požadavky, které se vztahují na danou stavbu zvláště pak:

- opatření k zajištění BOZP, stanovené na základě zhodnocení všech předvídatelných rizik možného ohrožení zaměstnanců a jiných osob při budoucím provozu,
- umístění a prostorové uspořádání strojů (zařízení), popřípadě jejich souborů,
- způsob odvádění odpadních látek a emisí,
- u staveb s provozním, výrobním nebo technickým zařízením údaje o tomto zařízení a řešení skladování a vnitřní dopravy, včetně ploch pro obsluhu, údržbu a opravy,
- konstrukční řešení, popřípadě opatření umožňující bezpečnou obsluhu, údržbu nebo opravu stavby v době jejího užívání (např. kotvicí místa pro pomocné stavební konstrukce, technické konstrukce, popřípadě OOPP proti pádu z výšky, pohyblivé pracovní plošiny, přístupy k nadstřešním částem stavby, jako jsou komíny, zařízení vzduchotechniky, chladicí zařízení, čištění světlíků apod.),
- způsob zajištění bezpečnosti práce a technických zařízení pro výstavbu a budoucí provoz,
- podmínky pro zhotovení elektrických instalací (stanovení vnějších vlivů),
- zabezpečovací, pojistná a regulační zařízení,
- údaje o způsobilosti stavby (během výstavby i provozu) řešit mimořádné situace při vzniku nehodové události – únikové východy, stabilní zařízení k likvidaci následků události (např. záchytné jámy apod.),
- konstrukční řešení, popřípadě opatření umožňující bezpečnou obsluhu, údržbu nebo opravu stavby v době jejího užívání (např. kotvicí místa pro pomocné stavební konstrukce, technické konstrukce, popřípadě OOPP proti pádu z výšky, pohyblivé pracovní plošiny, přístupy k nadstřešním částem stavby, jako jsou komíny, zařízení vzduchotechniky, chladicí zařízení, čištění světlíků apod.).

V několika případech byly vybrány k posouzení i projektové dokumentace, které byly nad rámec limitů, daných výše uvedeným vnitřním předpisem SÚIP, a to se zřetelem na rizika vyplývající z plánované provozované činnosti zadavatele stavby.

Celkem bylo posouzeno 1 740 projektových dokumentací ke stavebnímu řízení.

### **Kolaudační řízení**

Během řízení k vydání kolaudačních souhlasů uplatňovali inspektoři z OIP požadavky právních a ostatních předpisů k zajištění bezpečnosti práce, a to zejména zda:

- byly odstraněny nedostatky vyplývající ze změn realizovaných v průběhu výstavby,

- umístění a prostorové uspořádání strojů (zařízení), popřípadě jejich souborů, včetně dopravních a manipulačních ploch a ploch pro obsluhu a údržbu, odpovídá požadavkům právních a ostatních předpisů k zajištění bezpečnosti práce,
- byly provedeny všechny příslušné revize a zkoušky instalovaného zařízení.
- byly odstraněny nedostatky zjištěné při posouzení projektové dokumentace stavby,
- stavba je provedena podle schváleného projektu a případné změny jsou vyznačeny v původní projektové dokumentaci,
- provedení stavby odpovídá požadavkům právních a ostatních předpisů k zajištění bezpečnosti práce,
- byla realizována opatření k zajištění bezpečnosti práce, stanovené na základě zhodnocení všech předvídatelných rizik možného ohrožení zaměstnanců, popřípadě jiných osob či majetku,
- byla realizována konstrukční řešení, popřípadě opatření umožňující bezpečnou obsluhu, údržbu nebo opravu stavby (její části) po dobu jejího užívání,
- byla funkční ochranná zařízení.

Celkem bylo provedeno 958 kontrol k vydání kolaudačního řízení.

V následující tabulce je uveden počet kontrolovaných projektových dokumentací ke stavebnímu řízení na jednotlivých OIP.

Tab. č. 30 – Projektové dokumentace dle OIP

| Ukazatel   | OIP |     |     |     |     |     |     |     | Celkem |
|--|-----|-----|-----|-----|-----|-----|-----|-----|--------|
|  | 03  | 04  | 05  | 06  | 07  | 08  | 09  | 10  |        |
| Počet kontrolovaných projektových dokumentací ke stavebnímu řízení | 64  | 311 | 259 | 211 | 366 | 170 | 219 | 140 | 1 740  |

Následující tabulka uvádí počet kontrol k vydání kolaudačního řízení na jednotlivých OIP.

Tab. č. 31 – Řízení k vydání kolaudačního souhlasu dle OIP

| Ukazatel                                   | OIP |     |     |     |     |    |    |    | Celkem |
|--|-----|-----|-----|-----|-----|----|----|----|--------|
|  | 03  | 04  | 05  | 06  | 07  | 08 | 09 | 10 |        |
| Počet kontrol k vydání kolaudačního řízení | 13  | 182 | 263 | 125 | 215 | 74 | 30 | 56 | 958    |

### Projektové dokumentace

Při posuzování projektových dokumentací byla náležitá pozornost věnována nejen posouzení podmínek pro provádění staveb z hlediska BOZP, ale i pro budoucí bezpečný provoz staveb, včetně zajištění BOZP zaměstnanců, kteří provádí údržby, opravy a revize stavebních konstrukcí, strojů a zařízení. Na posuzování projektových dokumentací se podíleli i inspektoři z OIP se specializacemi na VTZ.

Předkládané dokumentace v mnoha případech byly předkládány v minimálním rozsahu a neměly tak dostatečnou vypovídající schopnost o řešení rizik při výstavbě i budoucím provozu. V technických zprávách byly odkazy na neplatné právní předpisy a technické normy. Nedostatečně zpracované či neúplné projektové dokumentace byly vráceny k doplnění a opětovnému předložení k posouzení.

Nejčastější důvody vrácení projektových dokumentací staveb k doplnění:

- dokumentace neodpovídaly z hlediska BOZP svým rozsahem a obsahem vyhl. č. 499/2006 Sb.,
- projekty dostatečně neřešily způsob zajištění ochrany zdraví a bezpečnosti při výstavbě a při užívání,

- v technických zprávách se objevovaly již zrušené nebo neplatné právní předpisy,
- v technických zprávách při výkopových pracích byly uváděny parametry zabezpečení výkopů, které neodpovídaly, nebo byly v rozporu s ust. z NV č. 591/2006 Sb.,
- projektové dokumentace dostatečně neřešily způsob zajištění BOZP při výstavbě a při užívání,
- dokumentace nerespektuje požadavky na ochranu před bleskem, stanovení přípustného rizika, třídy ochrany před bleskem, vnější a vnitřní ochrany apod.,
- chyběla technologická část projektu týkající se výroby a skladování včetně vnitřní dopravy.

Předkládané projektové dokumentace v mnoha případech upřednostňovaly architektonické a technické řešení a méně se zabývaly BOZP při provádění, užívání a udržování staveb včetně působení předvídatelných vlivů. Vzhledem k celkové závažnosti je této problematice věnována stálá odpovídající pozornost. V rámci prováděného poradenství jsou často vyřešeny nedostatky ještě před podáním dokumentací s žádostmi o posouzení.

### **Kolaudační řízení**

Při výběru a zvažování účasti inspektorů z OIP na kolaudačních řízeních byly upřednostňovány stavby většího rozsahu a stavby se zvýšenými riziky možného vzniku úrazů dle Metodického pokynu generálního inspektora SÚIP, stavby s provozem výrobního a skladového charakteru a stavby, u kterých byla posuzována projektová dokumentace. V těchto případech se také zjišťovalo, zda byly odstraněny závady, na které bylo upozorněno již při posuzování projektové dokumentace.

Nejčastější závady zjištěné při řízeních k vydání kolaudačních souhlasů:

- ve skladech a výrobních halách nebyly označeny zúžené průchozí a průjezdné komunikace, prostory pro skladování,
- nebyly označeny spodní hrany zdvižných mechanicky ovládaných vrat,
- nebyla dodržena podchodná výška,
- ve skladech a vestavěných nástavbách nebyly tabulky (označení) určující maximální přípustnou nosnost podlahy,
- nebyly provedené výchozí revize elektrických zařízení,
- plynové rozvody nebyly opatřeny ochranného nátěru,
- nebyly odlišené nástupní a výstupní schodišťové stupně,
- nebyly odlišené komunikace od ostatních ploch uvnitř staveb,
- nebyly označené prosklené dveře a stěny ve výšce 1,1 m až 1,6 m,
- absence nebo vady při řešení údržby objektů – zajištění při údržbě na střeších, čištění světlíků apod.,
- nebyly odstraněny nedostatky uvedené ve výchozích revizích,
- ochrana před bleskem a ochrana před účinky statické elektřiny nebyla provedena odpovídajícím způsobem,
- regály nebyly označené nosností buňky a max. počtem buňky ve sloupci,
- nebyly stanovené vnější vlivy ve vztahu k provozovaným elektrickým zařízením.

Ve většině případů nebyly zjištěny závady, které by bránily uvedení stavby do užívání. Některé stavby byly dobře připraveny k závěrečným kontrolním prohlídkám a některé zjištěné drobné nedostatky byly odstraněny během kolaudačního řízení. V případě uplatňovaných požadavků na odstranění větších závad byly stanoveny lhůty pro jejich odstranění.

### Shrnutí:

Posuzování a schvalování projektových dokumentací při povolování staveb a následná účast inspektorů OIP na závěrečných kontrolních prohlídkách za účelem vydání kolaudačního rozhodnutí jsou velice důležitou činností inspektorů OIP v celkové prevenci v oblasti BOZP při přípravě a realizaci staveb.

Je to nejučinnější nástroj, který vítají investoři a provozovatelé, protože je možno odstranit velké množství nedostatků v oblasti bezpečnosti práce a VTZ většinou na náklady zhotovitele. Zhotovitel je těmito kontrolami nucen provádět stavby kvalitněji, tak aby byly bezpečnější. Odstranění zjištěných závad má většinou efekt násobnosti odstraňování závad, protože si zhotovitel již málokdy dovolí opakovat závady zjištěné při kolaudačních řízeních.

Inspektoři se zaměřovali v průběhu kolaudačních řízení na podchycení nedostatků, které by mohly negativně ovlivňovat BOZP při užívání staveb. Jednalo se většinou o stavby, kde by v případě vydání kolaudačního souhlasu nebo povolení užívání stavby bez přítomnosti inspektorů OIP, a tedy nezjištění případných závad, mohlo s velkou pravděpodobností dojít ke vzniku mimořádných událostí, jako jsou úrazy, havárie, ohrožení veřejnosti a podobně.

### 3.4 Doprava

V kontrolované oblasti dopravy a opravárenství se již dlouhodobě věnuje velká pozornost organizování bezpečnosti a ochrany zdraví zaměstnanců při práci s důrazem na organizování pracovní doby řidičů. Je to z důvodu, že řidiči jsou přímými účastníky silničního provozu a nedostatky v organizování jejich pracovní doby mohou vést k fatálním důsledkům v silničním provozu a škodám velkého společenského rozsahu. Je snaha pravidelnými kontrolami přimět dopravce k přijímání opatření k předcházení rizikům tím, že jako zaměstnavatelé zajistí seznamování zaměstnanců s předpisy k zajištění bezpečnosti práce pro konkrétní pracovní pozice i pracovní činnosti prováděné na pracovišti, dodržování pokynů výrobců techniky uvedených v návodech k obsluze a údržbě, ověřování odborné a zdravotní způsobilosti řidičů, poskytování OOPP, a zejména vhodně zorganizovat pracovní dobu zaměstnanců v dopravě. Pro rok 2023 byla do kontrolní činnosti opakovaně zahrnuta i kontrola pracovní doby strojvedoucích.

Do kontrolního vzorku hlavního úkolu byli zařazeni dopravci, kteří poskytují přepravu osob nebo nákladu, ale i subjekty, které poskytují služby v souvislosti s dopravou, jako např. servisní střediska, pneuservisy, výcviková střediska, i opravny kolejových vozidel. V rámci kontrolní činnosti byl opět kladen důraz na prevenci rizik a prosazování bezpečnějších a zdravějších podmínek na pracovišti, které souvisí se zlepšováním kvality pracovních míst a pracovních podmínek.

V tomto kontrolním úkolu pro dopravu a opravárenství bylo provedeno 388 kontrol u 385 subjektů provozujících činnost v oblasti dopravy. Z tohoto počtu kontrol byla zjištěna téměř třetina kontrol bez kontrolního zjištění (113 kontrol bez nedostatků), což lze interpretovat jako dobrý výsledek osvětové činnosti inspektorů dopravy v terénu, kteří se dlouhodobě zaměřují právě na prevenci BOZP v dopravě, kdy poradenství bylo vždy součástí prováděných kontrol.

Tab. č. 32 – Vybrané ukazatele v dopravě podle jednotlivých OIP

| Ukazatel                      | OIP |    |     |     |     |    |     |     | Celkem      |
|-------------------------------|-----|----|-----|-----|-----|----|-----|-----|-------------|
|                               | 03  | 04 | 05  | 06  | 07  | 08 | 09  | 10  |             |
| Počet kontrolovaných subjektů | 30  | 10 | 60  | 29  | 88  | 12 | 110 | 47  | <b>385*</b> |
| Počet kontrol                 | 30  | 10 | 60  | 29  | 88  | 12 | 112 | 47  | <b>388</b>  |
| Počet zjištěných porušení     | 80  | 6  | 100 | 200 | 206 | 37 | 108 | 110 | <b>847</b>  |
| Počet opatření                | 0   | 0  | 3   | 2   | 1   | 0  | 1   | 0   | <b>7</b>    |

Pozn.: \*Subjekty nelze sčítat, 1 subjekt mohl být kontrolován více OIP.

Nejčastější nedostatky byly zjištěny v oblasti řízení péče a bezpečnosti práce v organizacích. Do této skupiny porušení byly zahrnuty porušení týkající se nedodržování povinností při vyhledávání rizik, jejich vyhodnocení a stanovení opatření k jejich eliminaci, jako je např. stanovení vhodných OOPP, oblast všech školení BOZP, zajištění pracovní lékařské péče atd. Za oblast řízení péče a bezpečnosti práce v organizacích bylo zjištěno 155 porušení u 97 kontrolovaných subjektů, což představuje nedostatky asi u 25 % kontrolovaných subjektů. Subjekty provozující kolejovou dopravu měli lépe nastaven systém BOZP než subjekty provozující silniční přepravu.

Další skupinou porušení byly nedostatky ve výrobních a provozních budovách – 143 porušení u 58 kontrolovaných subjektů, nedostatky při provozu a údržbě vozidel byly zjištěny u 67 kontrolovaných subjektů a nedostatky ve skladech a při skladování bylo zjištěno 58 porušení u 28 kontrolovaných subjektech.

Porušení v oblasti pracovní doby bylo zaznamenáno u 57 kontrolovaných subjektů, kde bylo zjištěno 155 porušení.

Tab. č. 33 – Přehled nejčastěji porušovaných předpisů v dopravě

| <b>Předpis</b>       | <b>Počet porušení</b> | <b>% vyjádření daného porušení</b> |
|----------------------|-----------------------|------------------------------------|
| zákoník práce        | 308                   | 48,2                               |
| NV č. 101/2005 Sb.   | 115                   | 18,0                               |
| NV č. 589/2006 Sb.   | 112                   | 17,5                               |
| NV č. 168/2002       | 27                    | 4,2                                |
| NV č. 378/2001 Sb.   | 25                    | 3,9                                |
| zák. č. 309/2006 Sb. | 20                    | 3,1                                |
| ES 561/2006          | 6                     | 0,9                                |
| ostatní              | 36                    | 4,2                                |
| <b>Celkem</b>        | <b>639</b>            | <b>100</b>                         |

Zhodnocení kontrolních zjištění dle zadání úkolu:

V rámci sledovaného úkolu byly prováděny kontroly dle zadání, kde každý OIP měl provést 12 kontrol. Počet kontrol splnil každý OIP, pouze u jednoho z důvodu dlouhodobé nemocnosti nedošlo k naplnění počtu kontrol.

- **Prevence rizik – vyhledávání rizik a provádění pravidelné kontroly úrovně BOZP na pracovišti**

Na základě výsledků kontrolní činnosti lze konstatovat, že převážná část kontrolovaných subjektů si je vědoma povinností, které jim ukládá zákoník práce v oblasti prevence rizik. Rizika měli vyhodnocené pro všechny úrovně činností prováděných na provozovně, přesto však následná opatření nepřijímali v celém rozsahu vyhodnocených rizik. Lze tedy konstatovat, že po formální stránce svou povinnost splnili, ale na pracovišti nebyl naplněn smysl a účel hodnocení rizik. V jednotlivých případech bylo zjištěno, že kontrolované subjekty některá rizika zcela opomněla. V 7 případech nebyla naplněna povinnost vzájemně se písemně informovat o rizicích a přijatých opatřeních před jejich působením v případě plní-li na jednom pracovišti úkoly zaměstnanci dvou a více zaměstnavatelů byla nedostatečně ošetřena; týkalo se to především míst nakládky a vykládky při rozvozu zboží. V této souvislosti bylo také zjištěno, že byly naopak dopravní firmy, kde k výměně rizik docházelo pouze formálně; firmy si vzájemně vyměnily všechna rizika, která mají zpracovaná, která ale nesouvisí s místem nakládky nebo vykládky.

- **Péče o zaměstnance, jejich odbornou a zdravotní způsobilost, školení zaměstnanců**

Zaměstnavatelé zajišťovali pravidelné školení zaměstnanců nejčastěji v jednoletých nebo dvouletých intervalech. Součástí prováděných školení bylo zpravidla i seznámení s riziky konkrétní práce a přijatými opatřeními proti jejich působení. Kontrolou osnov prováděných školení bylo často zjištěno, že nebyly sjednoceny názvosloví předpisů uvedených v osnovách a zpracovaných předpisech zaměstnavatelů, v osnovách školení byly často uváděny již neplatné právní předpisy. Příkladem by mohla být situace s NV č. 11/2002 Sb., o vzhledu značek, které bylo nahrazeno NV č. 375/2017 Sb. Školitelé v rámci pravidelného školení (dle osnov) zaměstnance seznamovali s platným NV č. 375/2017 Sb., ale ve vnitřních předpisech a směrnicích zaměstnavatele bylo stále odkazováno na již zrušený předpis NV č. 11/2002 Sb. Tento nedostatek byl zjištěn u 17 kontrolovaných subjektů. Rozpory byly zaznamenány také v případech, kdy v osnově školení byl uváděn obecný odkaz na vnitřní



předpis nebo soubor předpisů zaměstnavatele, ale bez dalšího konkrétního bližšího pojmenování vnitřního předpisu dopravce.

V oblasti odborné způsobilosti řidičů, která má vazbu na pravidelné školení v akreditovaných autoškolách, nebylo shledáno nedostatků.

Oblast nedostatků ve zdravotní způsobilosti se vyskytovala velmi často. Zaměstnavateli předložené zdravotní posudky řidičů motorových silničních vozidel nebyly lékaři vypracovány na požadovaném tiskopise, jak vyžaduje vyhl. č. 277/2004 Sb., která upřesňuje požadavky zdravotní způsobilosti pro řidiče z povolání. Velká část zaměstnavatelů předkládala formuláře, kde chyběly informace o provedeném dopravně psychologickém vyšetření u řidičů skupiny C a D. V působnosti jednoho z OIP se v 15 případech kontrolní zjištění týkalo „zdravotní způsobilosti“, kdy závěrečný lékařský posudek a dopravně psychologické vyšetření bylo prováděno v opačném pořadí, přestože závěrečné zhodnocení zdravotní způsobilosti by mělo nastat až po psychologickém vyšetření. Nicméně tito řidiči byli „v předstihu“ uznáni zdravotně způsobilými. Dalším kontrolním zjištěním byla skutečnost, že vstupní lékařské prohlídky nebyly zajištěny před nástupem do práce anebo byly předkládány ke kontrole lékařské prohlídky, které zaměstnanec absolvoval u předchozího zaměstnavatele. Inspektoři rovněž vytýkali zjištění u periodických prohlídek s pozdním termínem uskutečnění této prohlídky. Zaměstnavatelé si neuvědomují, že bez platného lékařského posudku (v mezidobí, kdy platnost lékařského posudku vypršela) je zaměstnanec pro přidělování dohodnuté práce zdravotně nezpůsobilým. Velká část zaměstnavatelů zaměňuje povinné lékařské prohlídky k řízení motorových vozidel prováděných podle silničního zákona s pracovními lékařskými prohlídkami prováděnými podle zákona o specifických zdravotních službách, anebo spojují obě lékařské prohlídky v jeden posudek. Jsou-li lékařské prohlídky spojeny do jednoho posudku, bylo zjištěno, že nesplňují požadavky vyhl. č. 277/2004 Sb. Jisté stojí za zmínku i skutečnost, že část zaměstnavatelů má uzavřené platné smlouvy s poskytovateli pracovní lékařské péče, ale zaměstnanci jeho služby nevyužívají a zaměstnavatelé tolerují, že lékařské prohlídky zaměstnanci absolvují u svých ošetřujících lékařů.

Nedostatky zahrnující neprovedení vstupní lékařské prohlídky nebo pozdní provedení periodické lékařské prohlídky, popř. nedostatky v předložené dokumentaci o lékařských posudcích vzhledem k požadavku citované vyhlášky (neprovedení dopravně psychologického vyšetření, nezohlednění posuzované skupiny řidičů z povolání) bylo odhaleno u 67 kontrolovaných subjektů a bylo zjištěno 86 porušení.

- **Poskytování OOPP na základě vyhodnocení rizik, stav OOPP a jejich používání zaměstnanci**

Poskytování OOPP by mělo navazovat na vyhodnocení rizik v konkrétních podmínkách práce. V ojedinělých případech bylo zjištěno, že zaměstnavatelé doposud neměli vypracován seznam OOPP na základě vyhodnocení rizik, ale zaměstnancům OOPP poskytovali podle vlastního uvážení, popř. podle ročního období. V oblasti používání OOPP samotnými zaměstnanci (řidiči) nebylo možno zjistit nedostatky, neboť řidiči bývají v době provedení kontroly mimo provozovnu. V dílnách a servisech byli zaměstnanci vybaveni OOPP, ale ne vždy podle zpracovaného seznamu. Pouze v jednom případě bylo zjištěno, že zaměstnanci nebyly poskytnuty žádné OOPP. Zaměstnavatel tento nedostatek zdůvodnil tím, že zaměstnanec si přinesl své ochranné pracovní prostředky (oděv a obuv), které měl od předchozího zaměstnavatele. Změnu nařízení vlády o prokazatelném seznámení zaměstnanců s používáním vydaných OOPP již většina subjektů zaznamenala a zajistila.

Nadále v oblasti poskytování OOPP přetrvával nedostatek nedostatečného označení konkrétních pracovních prostředků, např. konkrétní pracovní obuvi, pracovního oděvu nebo pracovních rukavic, bez další specifikace jejich vlastností – gumové, kožené; není tedy zřejmé jaké ochranné vlastnosti mají vydané OOPP splnit. Nedostatky v této oblasti byly zjištěny u 14 kontrolovaných subjektů.

- **Bezpečnost práce na pracovišti, pracovní a technologické postupy pro činnosti vykonávané na pracovišti**

Tento kontrolní úkol úzce souvisí s prvním bodem kontrolního seznamu, tzn. s vyhledáváním rizik. V této části kontrolního úkolu šlo o skutečné převedení teoretických zásad bezpečnosti práce do praxe. Inspektory bylo zjištěno, že zaměstnavatelé neprovádějí v praxi přijatá opatření proti vyhledaným a vyhodnoceným rizikům, například v souvislosti s provozem dopravních prostředků, kdy si kontrolovaný subjekt stanovil výrazné odlišení komunikace pro silniční vozidla od ostatních ploch, označení zúžených vjezdů a výjezdů z pracovišť určených pro pěší i pro provoz dopravních prostředků, značkami chtěl označit riziko možného střetu osob s překážkami nebo označit ochranný manipulační prostor v bezprostředním okolí pracovní jámy, ale tato opatření nepřijal, tedy v praxi neprovedl.

Do této kategorie patřily případy ponechávání klíčů v zaparkovaných vysokozdvizných vozících, v rozporu se stanovenými zásadami uvedenými ve vnitřních předpisech dopravce.

Při provádění kontrol v objektech, kde probíhal servis a údržba dopravních prostředků (garáže, depa, servisy atd.) se často inspektoři setkávali se stroji a technickými zařízeními (např. zvedáky, utahováky), na kterých nebyly prováděny pravidelné kontroly, popř. revize k zajištění jejich provozuschopnosti a bezpečného používání. Zaměstnavatelé také podcenili kontrolu stavu technických prostředků pro nakládku a vykládku vozidel a skladování materiálu (vysokozdvizné vozíky, žebříky, schůdky, regály atd.). Nedostatek byl zjištěn 25x.

Vytýkanou chybou byly kromě neoznačené komunikace v areálech taky neoznačené průmyslové rozvody a potrubní systémy, neoznačené spodní hrany vrat, neoznačený první a poslední schodišťový stupeň nebo chybějící madla. Velmi často se jednalo o závady viditelné na první pohled, které mohly být zjištěny a odstraněny v rámci pravidelných kontrol BOZP zaměstnavatelem. Bylo překvapivé, že takovéto závady byly zjištěny i v rámci kontrol, které byly nahlášeny v dostatečném předstihu, což v mnoha případech odráželo přístup zaměstnavatele k BOZP nebo znalostí jeho OZO v prevenci rizik.

- **Organizování a dodržování pracovního režimu řidičů silničních vozidel**

Dlouhodobě zjišťovaným nedostatkem, a stále se opakujícím, bylo porušení povinností při evidenci pracovní doby. Nadále zaměstnavatelé vydávali záznamy jízdy za evidenci pracovní doby, předkládali výpisy z tachografu, nebo data opsaná z tachografu. Evidence práce v noci a práce přesčas z těchto podkladů nespĺňuje požadavky zákoníku práce, jelikož na nich není vyznačen počátek a konec směny, počátek a konec práce v noci a počátek a konec práce přesčas. Při kontrolách byla také předkládána „evidence pracovní doby“ která ve skutečnosti byla evidencí docházky a neposkytovala informaci o skutečně odpracované pracovní době.

Pro kontrolu pracovního režimu bylo využíváno programu TAGRA. Při kontrolách bylo zjištěno porušování předpisů vztahujících se k pracovnímu režimu zaměstnanců. Zejména šlo o nedodržení noční směny v dopravě, která je upravena ve spec. předpise NV č. 589/2006 Sb., jako práce v noční době v rozsahu max. 10 hodin během 24 hodin po sobě jdoucích. (zjištěno u 21 kontrolovaných subjektů 28 nedostatků). Neposkytnutí odpočinku mezi směnami bylo u 21 kontrolovaných subjektů, zjištěno 35 nedostatků.

Další zjištění, avšak málo početná, spočívala v neposkytnutí bezpečnostních přestávek nebo v nedostatečném rozdělení doby denního odpočinku, tato zjištění se týkala především organizace práce řidičů v MHD.

- **Organizování pracovního režim strojvedoucích**

Porušení pracovního režimu u strojvedoucích nebylo v rámci hlavního úkolu zjištěno.

## Shrnutí

V rámci kontrol bylo v roce 2023 inspektory z OIP kontrolovaným subjektům uloženo v aktuálním kontrolním období, tzn. v rámci výše uvedené kontrolní činnosti, celkem 56 pokut, a to v celkové výši 305 000 Kč.

Jsme toho názoru, že je žádoucí i nadále na subjekty v dopravě preventivně působit, neboť se zvyšováním nároků na pracovní výkonnost zaměstnanců v dopravě roste i pravděpodobnost kolizních situací, jejichž výsledkem může být pracovní úraz nebo dopravní nehoda.

Provedenými kontrolami bylo zjištěno porušování požadavků právních a ostatních předpisů k zajištění bezpečnosti práce zejména v malých provozech, o malém počtu zaměstnanců. Pokud se jednalo o větší subjekty, ty byly vesměs vybaveny moderním zařízením splňujícím požadavky právních předpisů, nedocházelo u nich ke kumulacím funkcí a zaměstnanci byli pravidelně školeni k bezpečné obsluze.

Úroveň bezpečnosti práce u kontrolovaných subjektů byla závislá na kvalitě a znalostech OZO. Na druhou stranu je nutno taky říci, že ne vždy kontrolované subjekty zcela spolupracují s OZO a dochází tak k nedostatkům v některém ze stupňů řízení bezpečnosti a ochrany zdraví.

Kontroly inspektorů u zaměstnavatelů s vozovým parkem jsou i nadále přínosné, a to jak pro samotné zaměstnavatele, tak celospolečensky. Zjištěné nedostatky byly inspektory prokonzultovány se statutárními orgány zaměstnavatele, čímž zaměstnavatelé získali mnoho dalších potřebných informací souvisejících s řešením BOZP v konkrétních podmínkách subjektu.

### **3.5 Zemědělství a potravinářský průmysl**

V oblasti zemědělství a potravinářském průmyslu jsme se při kontrolách stále setkávali se skutečností, že ze strany zaměstnavatelů nebylo řádně zajišťováno bezpečné provozování strojů a technických zařízení (dále jen „zařízení“). Velké množství těchto zařízení mělo nefunkční ochranná zařízení, která byla buď poškozena či jednoduše vyřazena z provozu. Obsluha těchto zařízení byla při jejich nesprávném či nebezpečném provozování, zejména při provádění oprav a údržby, často ohrožena na svém životě a zdraví. Zaměstnavatelé u provozovaných zařízení mnohdy neprováděli pravidelné kontroly a revize, při zjištění závad při kontrole či revizi tyto neodstraňovali, zařízení mnohdy nebylo v dobrém technickém stavu, chyběla průvodní a provozní dokumentace zařízení apod. Tyto skutečnosti vyplývají i z prováděných kontrol příčin a okolností vzniku pracovních úrazů u těchto zařízení.

Kontrolní činnost v oblasti bezpečného provozování zařízení v zemědělství a potravinářském průmyslu v roce 2023 byla zaměřena také na potravinářské výrobní technologie pro výrobu masa, mléka, pekařských výrobků, cukrovinek apod. Součástí kontroly byla také mimo jiné i kontrola skladového hospodářství, kontrola bezpečného provozu a používání skladovacích zařízení a zařízení pro plynulou dopravu nákladů, včetně způsobu zajištění těchto zařízení proti zneužití.

V rámci kontrol se inspektoři zaměřili také na bezpečný provoz zařízení související se zpracováním ovoce a zemědělských komodit. Jednalo se především o zpracování řepky a cukrové řepy, pivovary atd. Dále se během kontrol prověřovalo zajištění BOZP při provozování zařízení v živočišné výrobě, správné stanovení pracovních a technologických postupů při chovu zvířat a seznámení s těmito postupy dotčených fyzických osob. Dále se při kontrolách inspektoři z OIP zaměřovali na vyhodnocení rizik pro práci na daných zařízeních a pro přidělování OOPP obsluhám zařízení, zda OOPP byly zaměstnancům poskytovány dle vlastního seznamu zpracovaného na základě vyhodnocení rizik, zda tyto OOPP zaměstnanci skutečně používali a zda zaměstnavatelé toto používání přidělených OOPP kontrolovali. Součástí kontrolní činnosti inspektorů z OIP bylo také prověřování zdravotní způsobilosti obsluhy zařízení a také jejich kvalifikací.

Na kontrolách se na jednotlivých OIP podíleli primárně inspektoři se zaměřením na zemědělství a potravinářský průmysl. Kontroly v oblasti bezpečného používání zařízení v zemědělství

a potravinářském průmyslu se prováděly přednostně u subjektů, u kterých došlo ke vzniku PÚ, bez ohledu na velikost subjektu. Při kontrolách tito inspektoři vycházeli ze zkušeností získaných z kontrolní činnosti z předchozích let.

Cílem kontrol bylo nejen prověření, zda zaměstnavatelé provozují zařízení v oblasti zemědělství a potravinářském průmyslu bezpečně tak, aby nebyli ohroženi jejich zaměstnanci a další fyzické osoby na zdraví a životě, ale také aby inspektoři OIP v rámci prevence působili na zaměstnavatele a případně poskytli zaměstnavatelům základní poradenství v dané oblasti.

#### Kontroly byly zaměřeny zejména na:

- školení zaměstnanců (především seznámení s návodem k obsluze zařízení nebo s místním provozním bezpečnostním předpisem) včetně jejich zdravotní způsobilosti pro vykonávanou pracovní činnost,
- vyhodnocení rizik pro práci na zařízeních a pro přidělování osobních ochranných pracovních prostředků pro obsluhu zařízení, zda zaměstnavatelé kontrolují používání přidělených OOPP a zda na vlastní náklady tyto OOPP udržují v použitelném stavu,
- provozní dokumentace strojů a technických zařízení používaných v zemědělství a potravinářství (např. linky na sklizeň píce a kukuřice a pro výrobu krmných směsí, zpracování řepy a cukrové řepy, pivovary, potravinářská výrobní technologie pro výrobu masa, mléka, cukrovinek atd.), zejména návody výrobců k obsluze a údržbě nebo místní provozní bezpečnostní předpisy ke kontrolovaným zařízením, ochranné a zabezpečovací prvky zařízení a způsob zajištění zařízení proti zneužití,
- bezpečný provoz a používání stabilních skladovacích zařízení sypkých hmot, zařízení pro plynulou dopravu nákladů a kontrolu skladového hospodářství,
- zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci při provozování zařízení v živočišné výrobě, správné stanovení pracovních a technologických postupů při chovu zvířat a seznámení s těmito postupy dotčených fyzických osob,
- provádění pravidelných revízi, kontrol a údržby zařízení včetně vedení dokumentace o této činnosti.

Při plnění této kontrolní činnosti bylo OIP provedeno celkem 530 kontrol u 526 kontrolovaných subjektů. Při těchto kontrolách bylo zjištěno 1 783 porušení. Z tohoto počtu kontrol nebyly zjištěny žádné nedostatky u 73 provedených kontrol.

V následující tabulce jsou uvedeny konkrétní informace o provedených kontrolách a počtu zjištěných porušení na jednotlivých OIP.

Tab. č. 34 – Vybrané ukazatele v zemědělství a potravinářském průmyslu dle OIP

| Ukazatel                      | OIP |     |    |     |     |     |     |     | Celkem |
|-------------------------------|-----|-----|----|-----|-----|-----|-----|-----|--------|
|                               | 03  | 04  | 05 | 06  | 07  | 08  | 09  | 10  |        |
| Počet kontrolovaných subjektů | 23  | 36  | 30 | 120 | 87  | 91  | 81  | 61  | 526*   |
| Počet kontrol                 | 23  | 36  | 30 | 120 | 88  | 91  | 81  | 61  | 530    |
| Počet zjištěných porušení     | 60  | 190 | 73 | 207 | 296 | 535 | 242 | 180 | 1 783  |
| Počet opatření                | 0   | 0   | 2  | 0   | 0   | 0   | 0   | 0   | 2      |

Pozn.: \*Subjekty nelze sčítat, 1 subjekt mohl být kontrolován více OIP.

Následující tabulka uvádí soupis nejčastěji porušovaných právních předpisů. Nejčastěji zjišťovaná porušení se týkala nedodržování zák. č. 309/2006 Sb., zákoníku práce a NV č. 101/2005 Sb.

V tabulce je uvedeno i procentuální zastoupení zjištěných porušení jednotlivých právních předpisů.

Tab. č. 35 – Přehled nejčastěji porušovaných předpisů v zemědělství a potravinářském průmyslu

| <b>Předpis</b>       | <b>Počet porušení</b> | <b>% vyjádření daného porušení</b> |
|----------------------|-----------------------|------------------------------------|
| zák. č. 309/2006 Sb. | 526                   | 29,5                               |
| zákoník práce        | 508                   | 28,5                               |
| NV č. 101/2005 Sb.   | 475                   | 26,6                               |
| NV č. 378/2001 Sb.   | 240                   | 13,5                               |
| NV č. 27/2002 Sb.    | 11                    | 0,6                                |
| ostatní              | 23                    | 1,3                                |
| <b>Celkem</b>        | <b>1 783</b>          | <b>100</b>                         |

#### Zhodnocení výsledků kontrol:

V rámci kontrol inspektory OIP bylo u zaměstnavatelů zjištěno, že většina z nich školila a seznamovala své zaměstnance z právních a ostatních předpisů k zajištění BOZP, dále s návody k obsluze a údržbě, či s MPBP jimi používaných zařízení. Tato školení zaměstnanců zpravidla probíhala dle zpracovaných osnov školení a byla prokazována prezenčními listinami s podpisy školených zaměstnanců. Mírně horší byla situace u OSVČ, kteří mají zaměstnance. V osnovách školení se mnohdy objevovaly výčty právních a ostatních předpisů k zajištění BOZP, které však nebyly aktualizovány a zaměstnavatelé tak školili své zaměstnance s neplatnými předpisy (např. zák. č. 174/1968 Sb., vyhl. č. 19/1979 Sb., apod.). Dále bylo ze strany inspektorů OIP zjišťováno, že v uvedených osnovách školení měli zaměstnavatelé uvedeno, že seznamují své zaměstnance s interními předpisy zaměstnavatele, bez jejich bližší specifikace.

Při školení svých zaměstnanců s návody k obsluze provozovaných zařízení či s MPBP těchto zařízení zaměstnavatelé tyto dokumenty často nevlastnili. I v takových případech však bylo ze strany inspektorů zjišťováno, že s návody či MPBP jimi provozovaných zařízení své zaměstnance seznamovali. Toto bylo zapříčiněno především ze dvou důvodů: buď uvedený návod či MPBP zařízení nemohli dohledat (ztráta návodu, jeho zničení či poškození), nebo tyto návody či MPBP fakticky nikdy nevlastnili a chtěli pouze naoko dostát zákonným požadavkům. Zaměstnanci byli také seznamováni s dokumentací o vyhledání a vyhodnocení rizik, která je většinou tvořena souborem rizik, a to bez ohledu na pracovní činnosti, které zaměstnanci vykonávají a na jakých pracovištích. Soubory takovýchto rizik jsou zaměstnavateli zpracována většinou pomocí různých softwarových nástrojů a obsahují značné množství rizik, které však často vůbec nesouvisí s prací vykonávanou zaměstnanci. Tyto dokumentace mají mnohdy i pár set stran a už z praktického hlediska (časová náročnost takovýchto školení pro zaměstnance) je zřejmé, že seznamování zaměstnanců s takovými riziky je často jen formální.

Školení zaměstnanců často obsahovalo i tzv. praktickou část. V rámci takového školení by si zaměstnanci měli prakticky vyzkoušet obsluhu a práci s konkrétním zařízením. V oblasti zemědělství a potravinářství se používají často velmi složitá zařízení, jejichž obsluha se bez podrobného praktického proškolení a zaučení na daném zařízení neobejde. Mnoho větších zaměstnavatelů provádí praktické zaučení na zařízeních za pomoci zkušených zaměstnanců, kteří na zařízení již nějakou dobu pracují a mají o jeho bezpečném používání dostatečné znalosti.

Při kontrolách zdravotní způsobilosti zaměstnanců bylo inspektory OIP zjišťováno, že v případě vstupních lékařských prohlídek zaměstnavatelé svou povinnost splnili, nikoliv však v souladu s požadavkem § 59 odst. 1 písm. b) zák. č. 373/2011 Sb., a to před vznikem pracovního poměru. Zaměstnavatelé v některých případech slučovali zrušení povinnosti provádění periodických prohlídek dle vyhl. č. 79/2013 Sb., u nerizikových prací zařazených do kategorie první a druhé s nutností zajistit prohlídku vstupní. Paušalizace zrušení povinností zaměstnavatele v oblasti zdravotní prevence vyplývající z neporozumění kontrolovaných osob dotčeným platným předpisům byla poměrně častou. I nadále byly předkládány posudky, které nebyly svými formálními náležitostmi i obsahem vyhotoveny v souladu se zněním výše uvedené vyhlášky, měly podobu výměnného poukazu s lakonickým sdělením o zdravotní schopnosti zaměstnance, aniž by lékař znal podmínky práce, k níž má být zaměstnanec

zařazen. Pozitivní vývoj byl zaznamenán při sjednávání smluvního vztahu se subjekty pracovně lékařské péče, kdy se i firmám s nízkým počtem zaměstnanců dařilo poskytovatelskou smlouvu uzavřít.

Během kontrol vyhodnocení rizik pro přidělování OOPP pro služby zařízení bylo inspektory OIP zjišťováno, že v této oblasti je velký rozdíl mezi „velkými“ zaměstnavateli a OSVČ, kteří zaměstnávají osoby. Dále lze rozdíly spatřovat v případech, kdy zaměstnavatel zjišťuje úkoly v prevenci rizik pomocí OZO v prevenci rizik, nebo si tyto úkoly zajišťuje sám. Tzv. „velcí“ zaměstnavatelé často poskytují OOPP svým zaměstnancům na základě vlastního seznamu zpracovaného na základě vyhodnocení rizik a konkrétních podmínek práce. Ostatní zaměstnavatelé (tzv. „malí“ včetně OSVČ) uvedený seznam pro poskytování OOPP nemají často zpracován a pokud OOPP přidělují, tak většinou na základě aktuální potřeby zaměstnanců, nebo dle zvyklostí na pracovišti. Uvedené seznamy nejsou mnohdy zpracovány pro konkrétní profese dle pracovních smluv zaměstnanců, ale obecně pro profese, které se u zaměstnavatele (dle popisu v pracovní smlouvě) třeba vůbec nevyskytují (např. profese traktorista). Další příklady nedostatků v dané oblasti zjišťované inspektory OIP byly např. situace, kdy zaměstnanec má být na základě vyhodnocení rizik poskytnut pracovní oděv, ale nikde již není stanoveno, proti jakému riziku má zaměstnanec pracovní oděv chránit a jaké má mít vlastnosti, nebo že zaměstnanec má být poskytnuty pracovní rukavice, aniž by bylo stanoveno, jaké mají mít tyto pracovní rukavice vlastnosti, a kdy a při jakých pracovních činnostech mají být pracovní rukavice zaměstnancem používány.

Co se týče kontroly používání OOPP ze strany zaměstnavatelů a funkčnosti přidělených OOPP, tak toto bylo ze strany zaměstnavatelů zpravidla prováděno, ale tyto kontroly zaměstnavatelé často nebyli schopni prokázat. Pokud tyto kontroly zajišťovaly OZO, pak býval doložen záznam o výsledku kontroly. Jednalo se většinou o záznam, který je uveden v roční prověrce BOZP. Údržbu OOPP zaměstnavatelé řešili zpravidla poskytováním pracích prášků, nebo umožněním jejich praní přímo na pracovišti, popřípadě vyplácením paušální částky na údržbu OOPP, kterou si zaměstnanci prováděli sami. U některých firem pak byla údržba zajišťována ve specializovaných čistírnách. Jednalo se zejména o větší firmy a firmy, které se zabírají zpracováním potravin.

Při kontrolách provozní dokumentace zařízení používaných v zemědělství a potravinářství bylo ze strany inspektorů OIP zjišťováno, že především větší zaměstnavatelé, nebo zaměstnavatelé, u kterých již proběhla ze strany OIP kontrola v minulých letech, měli k dispozici provozní dokumentaci k jim provozovaným zařízením. Pokud tuto dokumentaci nevladli, snažili se ji nahradit MPBP daného zařízení. I přes tuto skutečnost však inspektoři narazili u zaměstnavatelů na porušení právních předpisů v oblasti provozní dokumentace zařízení. Jednalo se především o požadavek § 4 odst. 2 NV č. 378/2001 Sb., a sice že každé zařízení musí být vybaveno provozní dokumentací. Především u starších zařízení, kdy již nebyla zaměstnavatelům dokumentace zařízení k dispozici, tak především menší zaměstnavatelé, nebo OSVČ, tuto nenahrazovali zpracováním MPBP. Objevily se i případy, kdy průvodní dokumentaci zaměstnavatelé vlastnili, ta však byla pouze v jazyce výrobce zařízení (u novějších zařízení především v němčině či italštině, v případě zařízení vyráběných v sedmdesátých a osmdesátých letech minulého století v rumunštině či bulharštině).

Skutečnost neexistence provozní dokumentace k používanému zařízení, či provozní dokumentace v cizím jazyce, byla inspektory OIP zjišťována např. u technologií pro dojení krav, u technologií zajišťujících manipulaci s chlévskou mrvou (např. provozované šípové lopaty v hnojných chodbách), u provozovaných dílen pro opravu zemědělské techniky, a to včetně té mobilní, u provozovaných strojů a náradí používaných v rámci oprav zemědělské techniky, kdy se např. jednalo opakovaně o svářečky, brusky, atd.

Při kontrolách řádného používání ochranných a zabezpečovacích prvků bylo neustále zjišťováno, že tyto prvky ochrany na nebezpečných místech chybí. Většinou zaměstnavatelé argumentovali, že uvedené zařízení není provozováno, že je v opravě atd. Pokud se ale provedla kontrola, zda je toto zařízení, které je podle zaměstnavatele v opravě, zajištěno proti neoprávněnému použití, bývalo zjišťováno, že tomu tak není. Jde například o uzamčení hlavního vypínače, uzamčení rozvodných skříní apod.

Během kontrol bezpečného provozu a používání stabilních skladovacích zařízení sypkých hmot, se v roce 2023 opět objevily nedostatky, kdy u zaměstnavatelů (zejména u zemědělských subjektů) bylo zjišťováno neumístění bezpečnostních značek na těchto zařízeních, které by poskytovaly informace o zákazu vstupu do skladovacího zařízení. V některých případech bylo zjištěno i to, že kontrolovaná osoba neměla k provozovanému stabilnímu skladovacímu zařízení sypkých hmot zpracován požadovaný MPBP. Rovněž byly při kontrolách zjišťovány opakované nedostatky, pokud se týká provozu skladů s volným skladováním sypkých hmot, kdy byla zjišťována absence tabulek určujících maximální přípustnou nosnost podlah a absence označení maximální skladovací výšky nad podlahou.

Dále bylo zjišťováno, že bezpečný provoz skladovacích zařízení obilovin na suškách a čističkách je často odvislý od jejich stáří. Starší zařízení vyžadují častější údržbu a vyskytovaly se zde častější nedostatky, často chyběly kryty na dopravnících po častých opravách, dále byly zjišťovány závady na el. instalaci po odpojení zařízení. Obecně zde vznikal problém s prašností, a to jednak ve vztahu k technickému zařízení a dále i ve vztahu k obsluze. Skladovací zařízení steliva a krmiva se v mnohých případech potýkaly se stabilitou, někdy po samotném utvoření (vliv „slehnutí“ stohu), někdy při nevhodném odebírání nebo použití jiné neuskładňovací a jiné vyskladňovací techniky s nestejným dosahem. Stále se rozšiřující manipulátory s velkým dosahem však postupně vytlačují starší nakladače, čímž se zlepšují podmínky obsluhy zařízení a její bezpečnost.

Při kontrolách zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci při provozování zařízení v živočišné výrobě, správného stanovení pracovních a technologických postupů při chovu zvířat a seznámení s těmito postupy dotčených fyzických osob bylo inspektory OIP zjišťováno, že zaměstnavatelé mají v živočišné výrobě zpravidla stanoveny pracovní postupy, ale pouze ve všeobecné rovině, při kontrolách bylo často předkládáno pouze opsané NV č. 27/2002 Sb. Povinnost stanovenou v § 2 odst. 2 NV č. 27/2002 Sb., a sice vypracovat konkrétní postup práce pro jednotlivé kategorie zvířat a jednotlivé stáje kontrolované osoby (zaměstnavatelé) buď vůbec nemají, nebo je mají vypracovány nedostatečně, např. jen pro jednu kategorii zvířat nebo pro jednu stáj. Nestanovení pracovních postupů u zaměstnavatelů vyplývá z neznalosti předpisů nejen kontrolovaných subjektů, ale i OZO v prevenci rizik, které zajišťují BOZP u kontrolovaných osob (většinou právnických osob). Tam, kde byl předpis vytvořen odborníkem, většinou zootechnikem, již tento předpis alespoň nějaké praktické postupy stanovoval. V mnoha případech byly při kontrolách předkládány pracovní náplně nebo časové snímky práce zaměstnanců v kombinaci s opsaným NV č. 27/2002 Sb. V případě OSVČ je situace ještě horší. Tito mnohdy vůbec nevědí o existenci NV č. 27/2002 Sb. Při práci se zvířaty vycházejí z dlouholeté praxe své a svých zaměstnanců a vytváření písemných dokumentů je pro ně přítěží.

Při kontrole objektů, ve kterých jsou chována hospodářská zvířata byl nejhorší stav zjišťován u objektů, kde je chován skot. V případě chovu koní, prasat a drůbeže tomu tak zpravidla nebylo. Největším problémem bylo nevhodné konstrukční uspořádání jednotlivých kotců pro chov skotu. Chyběly zde ústupové cesty, dále byly nevhodně umístěné branky oddělující jednotlivé kotce, zejména s ohledem na přehánění jednotlivých kusů při úklidu chlévské mrvy, při nastýlání a podobně. Jde o umístění těchto branek tak, že nezajišťovaly bezpečnostní požadavek, aby při přehánění zvířat byl ošetřovatel za zábranou. U objektů pro chov koní, prasat a kuřat tento nedostatek zpravidla nebyl.

Během kontrol provádění pravidelných revizí, kontrol a údržby zařízení včetně vedení dokumentace o této činnosti, bylo inspektory OIP zjišťováno, že pravidelné revize, kontroly a údržba zařízení jsou zpravidla prováděny. Nebývají však prováděny na základě vypracovaných harmonogramů revizí. U OSVČ se inspektoři setkávali také s konstatováním, že revizi u zařízení neprovedli z důvodu vysoké finanční náročnosti u velkého množství zařízení. Mezi nejčastější nedostatky, které byly při kontrolách inspektory OIP zjišťovány, patří: neprovádění revizí elektrických spotřebičů (hnětače těsta, lednice, kůtry, separátory), neprovádění provozní a vnitřní revize tlakových nádob stabilních (vzdušníky kompresorů), neprovedení revize EZ seníku.

### Shrnutí:

Sankční postihy byly uplatňovány v souladu s příslušnými ust. zákona o inspekci práce. Kontrolovaným subjektům bylo v roce 2023 v oblasti zemědělství a potravinářského průmyslu inspektory z OIP uloženo v aktuálním kontrolním období, tzn. v rámci výše uvedené kontrolní činnosti, celkem 105 pokut v celkové výši 975 500 Kč.

Z výsledků kontrol provedených inspektory OIP můžeme konstatovat, že stanovený cíl kontrol v zemědělství a v potravinářském průmyslu byl pro rok 2023 splněn. Ze zjištěných skutečností vyplývá, že tyto kontroly v zemědělství a v potravinářském průmyslu mají své opodstatnění a situace v těchto oblastech se postupně zlepšuje. Stále však nedosahuje takové úrovně, kterou požadují právní a ostatní předpisy k zajištění BOZP. Poznatky získané při uvedených kontrol lze hodnotit pozitivně a jednoznačně prokazují, že účinnost preventivní činnosti u kontrolovaných subjektů se zvyšuje nejen v oblasti jejich právního vědomí, ale i v přístupu k plnění povinností na úseku bezpečnosti práce.

Zaměstnavatelé v zemědělství i v potravinářství ve stále větší míře svoji činnost zabezpečují modernější technikou, která však také vyžaduje odborně kvalifikované pracovní síly. Ty se však na trhu práce ne vždy vyskytují v potřebném množství a kvalitaci. O to více musí být kladen důraz na požadavky na způsob organizace práce a stanovení pracovních postupů tak, aby byly dodržovány zásady bezpečného chování na pracovišti a aby zaměstnanci byli chráněni před vznikem úrazů. Velmi důležitou součástí při provádění kontrol u zaměstnavatelů ze strany inspektorů OIP je i poskytování poradenství a osvěta v dané problematice.

Při kontrolách bylo zjišťováno méně závažných nedostatků a u některých zaměstnavatelů nebyly zjištěny žádné nedostatky. Stále je však důležité především preventivně působit na zaměstnavatele, a i v následujícím roce 2024 provádět kontroly zařízení v zemědělství a potravinářském průmyslu.

### **3.6 Lesnictví a dřevozpracující průmysl**

Kontrolní činnost v oblasti lesnictví a dřevozpracujícího průmyslu byla v roce 2023 zaměřena zejména na kontrolu zajišťování BOZP u níže uvedených subjektů.

V oblasti lesnictví se tak konkrétně jednalo zejména o kontroly subjektů zabývajících se kácením, ořezy, ošetřováním stromů a keřů, frézováním pařezů, štěpkováním větví. Dále také na kontroly zaměstnavatelů zabývajících se údržbou zeleně kolem pozemních komunikací a na subjekty provádějící rizikové kácení. Vzhledem k nepříznivému vývoji pracovní úrazovosti v ČR v posledních letech byla kontrolní činnost zaměřena také na zaměstnance obecních úřadů, kteří provádějí práce s přenosnou řetězovou pilou, nebo křovinořezem.

Kontrolní činnost v oblasti dřevozpracujícího průmyslu byla především zaměřena na subjekty provádějící zpracování kulatiny na řezivo, výrobu velkoplošných materiálů, dých a desek, štěpek, pilin, štípaného dříví a výrobu pelet a briket. Uvedené vyplývá z výsledků předchozích kontrol v této oblasti, kde bylo ve větší míře zjištěno, že zde nadále dochází k nebezpečnému provozování strojů a technických zařízení a k nevhodné organizaci práce.

#### **Kontroly byly zaměřeny zejména na:**

- zdravotní způsobilost pro vykonávanou pracovní činnost,
- školení o právních a ostatních předpisech k BOZP k vykonávaným pracím; vedení dokumentace o provedených školeních,
- vyhodnocení rizik při práci, obsluze, údržbě a opravách používaných zařízení; seznámení zaměstnanců s riziky a s opatřeními na ochranu před jejich působením,
- zpracování vlastního seznamu pro poskytování OOPP na základě vyhodnocení rizik a jejich vlastní poskytování, stav OOPP a jejich používání zaměstnanci,



- provozní dokumentace strojů a technických zařízení používaných v lesnictví a dřevozpracujícím průmyslu, zejména návody výrobců k obsluze a údržbě nebo MPBP ke kontrolovaným zařízením,
- stanovení osob odpovědných za provoz a technický stav zařízení,
- technický stav používaných zařízení, strojů a nářadí, včetně stavu bezpečnostních prvků,
- provádění předepsaných kontrol, revizí a údržby u strojů a technických zařízení; vedení dokumentace o této činnosti,
- manipulace a skladování dříví.

V roce 2023 bylo provedeno celkem 417 kontrol u 411 subjektů, při kterých bylo zjištěno celkem 1 018 porušení. V rámci kontrolní činnosti bylo navrženo celkem 25 technicko-organizačních opatření (dále jen „TOO“). Tabulka níže obsahuje bližší údaje v rámci plnění této kontrolní činnosti.

Tab. č. 36 – Vybrané ukazatele v lesnictví a v dřevozpracujícím průmyslu dle OIP

| Ukazatel                      | OIP |    |    |    |    |     |     |     | Celkem |
|-------------------------------|-----|----|----|----|----|-----|-----|-----|--------|
|                               | 03  | 04 | 05 | 06 | 07 | 08  | 09  | 10  |        |
| Počet kontrolovaných subjektů | 15  | 21 | 16 | 29 | 35 | 101 | 106 | 89  | 411*   |
| Počet kontrol                 | 15  | 21 | 16 | 29 | 35 | 102 | 110 | 89  | 417    |
| Počet zjištěných porušení     | 1   | 33 | 16 | 53 | 92 | 295 | 173 | 355 | 1 018  |
| Počet opatření                | 0   | 1  | 0  | 0  | 1  | 3   | 0   | 0   | 5      |

Pozn.: \*Subjekty nelze sčítat, 1 subjekt mohl být kontrolován více OIP.

V následující tabulce je uveden přehled nejvíce porušovaných právních předpisů.

Tab. č. 37 – Přehled nejčastěji porušovaných předpisů v lesnictví a v dřevozpracujícím průmyslu

| Předpis              | Počet porušení | % vyjádření daného porušení |
|----------------------|----------------|-----------------------------|
| zákoník práce        | 354            | 34,8                        |
| zák. č. 309/2006 Sb. | 298            | 29,3                        |
| NV č. 101/2005 Sb.   | 197            | 19,4                        |
| NV č. 378/2001 Sb.   | 79             | 7,8                         |
| NV č. 339/2017 Sb.   | 62             | 6,1                         |
| vyhl. č. 48/1982 Sb. | 26             | 2,6                         |
| NV č. 362/2005 Sb.   | 1              | 0,1                         |
| NV č. 201/2010 Sb.   | 1              | 0,1                         |
| <b>Celkem</b>        | <b>1 018</b>   | <b>100</b>                  |

Nejčastěji zjišťované porušení právních předpisů se týkalo nedodržování zákoníku práce, zák. č. 309/2006 Sb., NV č. 101/2005 Sb., NV č. 378/2001 Sb. a NV č. 339/2017 Sb.

#### Zhodnocení výsledku kontrol:

Cílem kontrolní činnosti bylo prověřit stav a úroveň dodržování právních a ostatních předpisů k zajištění BOZP při práci v lese a na pracovištích obdobného charakteru a dále také v oblasti dřevozpracujícího průmyslu.

Při kontrolní činnosti bylo orgány inspekce práce kontrolováno, zda si zaměstnavatelé plní své povinnosti dle ust. § 103 odst. 1 písm. a) zákoníku práce, tzn., zda nepřipustili, aby jejich zaměstnanci vykonávali práce, jejichž náročnost by neodpovídala jejich schopnostem a zdravotní způsobilosti. V oblasti zdravotní způsobilosti byly zjištěny nedostatky týkající se neprovedení vstupní lékařské prohlídky před uzavřením pracovněprávního vztahu příp. provedení této prohlídky až v průběhu trvání pracovněprávního vztahu (v delším časovém odstupu); nedodržování termínů periodických prohlídek dle kategorie práce; neověření zdravotní způsobilosti pro určitou konkrétní

vykonávanou činností (např. práce s řetězovou pilou, obsluha VTZ apod.). Informace o kategorizaci vykonávané práce byla zaměstnancům nejčastěji sdělována ústně v rámci vstupních školení o právních a ostatních předpisech k zajištění BOZP, případně byla tato informace uvedena v pracovních smlouvách nebo dohodách o pracích konaných mimo pracovní poměr.

Školení zaměstnanců o právních a ostatních předpisech k zajištění BOZP byla ve většině případů prováděna, a to buď samotnými vedoucími zaměstnanci, anebo byly k této činnosti využívány služby externích OZO k zajišťování úkolů v prevenci rizik. O provedených školeních byly kontrolovanými osobami vedeny záznamy, které byly součástí dokumentací BOZP. Velký rozdíl v úrovni vedených dokumentací o provedených školeních byl zjištěn u právnických osob a PFO. Nejčastěji zjišťované nedostatky při zajišťování školení se týkaly vedení dokumentace o informacích a pokynech (osnovy školení), kdy tyto dokumentace neobsahovaly všechny potřebné a platné právní předpisy (např. nebyla prováděna pravidelná aktualizace s ohledem na změnu legislativy) a mnohdy zcela chyběly ostatní předpisy k zajištění BOZP (např. návody k obsluze daných strojů či zařízení; MPBP a pracovní postupy pro činnosti, které tyto kontrolované osoby vykonávaly). Ojedinele bylo kontrolní činností zjištěno, že četnost školení nebyla v souladu s interní směrnicí kontrolované osoby, tzn. školení nebylo pravidelně opakováno.

Orgány inspekce práce bylo zjištěno, že kontrolované osoby při vyhledávání rizik, včetně stanovení opatření před jejich působením, postupovaly často pouze formálně. V předložených dokumentacích mnohdy chybělo vyhodnocení rizik týkající se obsluhy, údržby a opravách používaných zařízení. Pokud bylo vyhodnocení rizik zpracováno, příslušné dokumentace dosahovaly velmi nízké kvality a ty i přesto, že byly vypracovány externími OZO k zajišťování úkolů v prevenci rizik. Vzhledem k tomu, že dokumentace byly často zpracovány externími pracovníky docházelo k tomu, že tyto dokumentace byly velmi obecné a neodpovídaly konkrétním provozům (např. byly vyhodnoceny rizika pro činnosti, která se na pracovišti nevykonávají; nebyla vyhodnocena všechna možná rizika vyplývající z pracovní činnosti; nebyla prováděna jejich aktualizace). Zejména pak nebyly vyhodnoceny rizika při zakoupení nových strojů; při provádění nové činnosti na pracovišti a také rizika pro používané chemické látky. Kontrolní činností bylo také zjištěno, že seznamování zaměstnanců s riziky a opatřeními bylo nejčastěji prováděno v rámci pravidelných školení o právních a ostatních předpisech k zajištění BOZP.

V oblasti OOPP bylo při kontrolní činnosti zjištěno, že kontrolované osoby nevypracovaly, případně neaktualizovaly, vlastní seznamy pro poskytování OOPP, a to na základě vyhodnocení rizik konkrétních podmínek vykonávaných prací a charakteru pracovišť; nespecifikovaly konkrétní typy OOPP, které poskytovaly při jednotlivých pracovních činnostech zaměstnanců; neseznámily zaměstnance s nebezpečími před kterými jejich používání poskytnutých OOPP chrání; neseznámily své zaměstnance se správným používáním poskytnutých OOPP a nedostatečně prováděly kontroly řádného používání OOPP. Velmi častým zjištěním bylo, že nedochází k dodržování doby použitelnosti přidělených OOPP v souladu s návodem výrobce, což může mít za následek neúčinnost poskytnutých OOPP.

Kontrolou provozní dokumentace bylo zjištěno, že někteří provozovatelé strojů a technických zařízení neměly k dispozici průvodní dokumentace a ani neměly zpracované MPBP. V případech, že došlo k pořízení nových zařízení či k podstatným změnám na pracovištích, tak tyto změny nebyly zahrnuty do současných MPBP. V důsledku chybějící průvodní dokumentace byly následně zjišťovány nedostatky při provádění údržby strojů a jejich pravidelných kontrol (nejméně jedenkrát za 12 měsíců). Při kontrole byly zjištěny také případy, kdy měly kontrolované osoby k dispozici pouze návody k obsluze v cizím jazyce. Orgány inspekce práce bylo opakovaně zjištěno, že některé kontrolované osoby nevedly záznamy o prováděných kontrolách a údržbách provozovaných strojních a technických zařízení dle požadavků výrobců podle průvodních dokumentací, přičemž fakticky kontroly a údržby zajišťovaly. Toto zjištění nejčastěji souviselo s tím, že dokumentace ke strojům či technickým zařízením nebyly dostatečně prostudovány, což také vedlo v některých případech k neurčení osob odpovědných za provoz a technické stavy těchto zařízení.

Technický stav používaných zařízení, strojů a nářadí v lesnictví byl ve většině případů dobrý. Během kontrolní činnosti ručního nářadí byly v několika málo případech zjištěny otřepy na úderných plochách kalačů a klínů. Častým nedostatkem u používaných řetězových pil byl chybějící, nebo nadměrně opotřebený zachycovač řetězu; nefunkční dlaňová pojistka; nefunkční brzda řetězu a samovolný pohyb řetězu při volnoběžných otáčkách motoru. U strojů a mechanizačních prostředků používaných při těžbě dříví, soustředování dříví či vyvážení dříví bylo v ojedinělých případech zjištěno poškození stupačky; poškození skla; volně položené nářadí v kabině mechanizačního prostředku a také poškození výstražných symbolů na hydraulických rukách. V oblasti technických zařízení, strojů a nářadí v dřevozpracujícím průmyslu bylo zjištěno, že řada těchto zařízení byla ze strany provozovatelů provozována s chybějícími nebo nedostatečnými ochrannými zařízeními (např. kryty), kdy tento nedostatek ve spojitosti s nedostatečným seznámením obsluhy nejčastěji vedl ke vzniku PÚ. Nejčastějším nedostatkem bylo provozování kotoučové pily bez ochranného zařízení pracovního nástroje či řemenových převodů. U kotoučových pil s ručním posunem pro podélné rozřezávání materiálu často chyběl rozvírací klín a dále bylo zjištěno, že ochranné kryty byly často přichyceny napevno a nešlo je volitelně nastavovat podle tloušťky řezaných materiálů. Za rizikové stroje se mnohdy dají označit takové stroje, které byly zakoupeny z tzv. druhé ruky, neboť u takovýchto strojů byly často předchozími majiteli provedeny úpravy, čímž vznikaly nová rizika (např. otvory na čištění strojů).

V oblasti provádění předepsaných kontrol, revizí a údržby strojů a technických zařízení bylo zjištěno, že část kontrolovaných osob nezajistila ověřování technického stavu strojů a technických zařízení při jejich provozu, neprováděla preventivní údržbu strojů a technických zařízení a také neměla potřebnou technickou dokumentaci ke strojům a technickým zařízením (např. návody k obsluze a údržbě zařízení) a dostatečně neproškolila a neseznámila obsluhu strojů a technických zařízení. Revize a v některých případech i kontroly byly mnohdy prováděny dodavatelským způsobem. Mezi nejčastější nedostatky patřilo neprovádění revizí a kontrol ve stanovených lhůtách; neodstranění závad uvedených v revizních zprávách; nedostatečné vedení provozní dokumentace; provozování zařízení s chybějícími nebo nedostatečnými ochrannými zařízeními (např. kryty); chybějící, nedostatečné nebo nesrozumitelné označení ovládacích prvků (např. označení v cizím jazyce) a neprovádění preventivní údržby strojů a zařízení. V rámci kontrolní činnosti řetězových pil byl nejčastěji zjišťován nedostatek v souvislosti s nevedením evidence o výsledcích revizí, kontrol a oprav používaných řetězových pil.

S postupným ústupem kůrovce kalamity se problematika nevhodného skladování dříví pozvolna zlepšuje, přesto bylo zjištěno, že některé skládky dříví nebyly zajištěny proti samovolnému rozvalení zajišťovacími klíny anebo byl překročen přirozený sklon uskladněného dříví. Zajištění skládek bylo mnohdy provedeno uložením dříví do hrání mezi stromy. V dřevozpracujícím průmyslu byly nejčastěji zjišťovány nedostatky týkající se administrativního charakteru (např. nezpracovaný nebo jen formálně zpracovaný místní řád skladu, který neobsahoval schématický půdorys), nedostatky vyplývající z nedostatečného místa na daném pracovišti (např. skladování na nevhodných místech; opírání materiálu o stěny stavebních konstrukcí bez zajištění proti sesunutí či pádu); neoznačená nosnost podlahy ve skladu a jiných prostorech určených pro skladování.

#### Shrnutí:

Sankční postihy byly uplatňovány v souladu s příslušnými ust. zákona o inspekci práce. Za zjištěná porušení právních předpisů bylo v roce 2023 kontrolovaným osobám ze strany inspektorů OIP uloženo v aktuálním kontrolním období, tzn. v rámci výše uvedené kontrolní činnosti, celkem 44 pokut v celkové výši 322 500 Kč.

V oblasti lesnictví a dřevozpracujícího průmyslu byla v roce 2023 provedena kontrola u 411 kontrolovaných subjektů, z toho bylo 259 právnických osob a 152 PFO. Při kontrolní činnosti bylo zjištěno celkem 1 018 porušení právních předpisů.

Orgány inspekce práce se zejména zaměřovaly na dodržování BOZP u subjektů zabývajících se kácením, ořezy, ošetřováním stromů a keřů, frézováním pařezů, štěpkováním větví, údržbou zeleně kolem pozemních komunikací, rizikovým kácením, zpracováním kulatiny na řezivo, výrobu velkoplošných materiálů, dých a desek, štěpek, pilin, štípaného dříví, výrobu pelet a briket a také na zaměstnance obecních úřadů pracující s řetězovou pilou a křovinořezem.

Obecně lze konstatovat, že se situace v oblasti lesnictví a dřevozpracujícího průmyslu pomalu zlepšuje, přesto byly kontrolami v této oblasti zjištěny nedostatky, které měly zásadní vliv na zajištění BOZP. Jednalo se např. o neověření zdravotní způsobilosti pro práci s řetězovou pilou; nevyhodnocení všech rizik pro vykonávanou činnost; neseznámení zaměstnanců s pracovními postupy, riziky a návody k obsluze; provozování zařízení bez chybějících provozních dokumentací či MPBP; nepoužívání zařízení v souladu s průvodní dokumentací; nedostatečné vedení provozní dokumentace; chybějící či nefunkční ochranné prvky zařízení; neoznačené či nečitelné ovládací prvky; nevhodné skladování dříví; zastavěné únikové cesty a přístupy k elektrorozvaděčům; nepořádek na pracovišti a používání značně opotřebovaného OOPP. Vliv na úroveň BOZP v dřevozpracujícím průmyslu mělo také to, jestli byla pracovní činnost provozována ve vlastním objektu, nebo pronajatém objektu. Dalšími faktory ovlivňující BOZP byly stáří a stav objektů a používaných zařízení; druh provozované činnosti; velikosti daných subjektů a také finanční stránka daných subjektů. Nejvíce nedostatků se vyskytovalo v objektech, do kterých jejich vlastníci nebo provozovatelé neinvestovali finanční prostředky na rekonstrukci, opravy a údržbu.

Vzhledem k zjištěním je nadále nutné věnovat pozornost těmto kontrolovaným subjektům, a to i se zaměřením se na ně v rámci kontrolní činnosti v následujících letech. Důvodem jsou i postupné změny v právních a ostatních předpisech k zajištění BOZP a podpora těchto subjektů v jejich informovanosti o problematice BOZP a také ověření, zda u nich byla naplněna opatření k odstranění zjištěných nedostatků z minulosti.

### **3.7 Nebezpečné látky**

Nebezpečné chemické látky a směsi (dále jen „nebezpečné látky“) bývají zdrojem PÚ minimálně, avšak mnohdy jsou doprovázeny závažnými trvalými následky v důsledku popálení, poleptání či otravy. Mnozí zaměstnavatelé si dostatečně neuvědomují rizika při nakládání s nebezpečnými látkami a zejména rizika vzniku možných požárů, výbuchů či obecně vzájemné reakce mezi nebezpečnými látkami. Kontroly bezpečné práce s nebezpečnými látkami byly v roce 2023 zaměřeny zejména na zvýšené riziko vzniku možné nebezpečné situace (úrazu či havárie) v souvislosti se vzájemnými reakcemi nebezpečných látek či v souvislosti s nedostatečným vyhodnocením možného výbušného nebo nedýchatelného prostředí.

Kontroly byly zaměřeny na právnické i fyzické osoby nespádající pod režim zák. č. 224/2015 Sb., jelikož právní předpisy České republiky se poměrně důkladně zaměřují na subjekty, které nakládají s větším množstvím nebezpečných látek, ale naopak v menších subjektech není o bezpečné práci s nebezpečnými látkami stále příliš mnoho povědomí. Vzhledem k pracovní úrazovosti z minulých let byly kontroly zaměřeny na malé a střední podniky, jejichž činnost souvisela se zásobováním vodou, se sanacemi, s činnostmi s odpadními vodami a s odpady. Zejména se jednalo o zaměstnavatele zabývajících se shromažďováním a odstraňováním odpadů, úpravou odpadů k dalšímu využití či sanacemi a jinými činnostmi souvisejícími s odpady.

Cílem těchto kontrol bylo především zvýšení povědomí o bezpečné práci s nebezpečnými látkami, a zejména i preventivní působení inspektorů, kteří upozorňovali na možný výskyt nedýchatelných či výbušných atmosfér (například stísněné chodby pod zemí, jímky, vnitřní prostory cisteren, uzavřené obaly od hořlavin apod.).

## Zhodnocení kontrol

Každý inspektor specializace chemický průmysl, ropný průmysl a nebezpečné látky měl za úkol provést kontroly v subjektech zařazených pod CZ NACE E – zásobování vodou; činnosti související s odpady a sanacemi, se zaměřením zejména na zaměstnavatele, u kterých v minulosti došlo k PÚ v souvislosti s nebezpečnými látkami.

Vybrány tak byly subjekty, které s nebezpečnými látkami nakládaly, např. technické služby a sběrné dvory, skládky, kafilerie, spalovny nebezpečného odpadu, subjekty provozující čerpací stanice pohonných hmot pro vlastní potřebu, sklady olejů apod.

V rámci kontrolní činnosti bylo zkontrolováno celkem 135 právních subjektů, z toho 127 právnických osob a 8 fyzických osob. U těchto subjektů bylo provedeno celkem 139 kontrol, viz následující tabulka.

Tab. č. 38 – Vybrané ukazatele u nebezpečných látek dle OIP

| Ukazatel                      | OIP |    |    |    |     |    |    |    | Celkem      |
|-------------------------------|-----|----|----|----|-----|----|----|----|-------------|
|                               | 03  | 04 | 05 | 06 | 07  | 08 | 09 | 10 |             |
| Počet kontrolovaných subjektů | 35  | 16 | 4  | 22 | 34  | 7  | 10 | 9  | <b>135*</b> |
| Počet kontrol                 | 35  | 16 | 4  | 22 | 35  | 7  | 11 | 9  | <b>139</b>  |
| Počet zjištěných porušení     | 16  | 13 | 2  | 75 | 185 | 27 | 12 | 31 | <b>361</b>  |
| Počet opatření                | 0   | 0  | 0  | 0  | 1   | 0  | 0  | 0  | <b>1</b>    |

Pozn.: \*Subjekty nelze sčítat, 1 subjekt mohl být kontrolován více OIP.

Celkový počet kontrol bez zjištěných nedostatků činil pouze 49, tedy cca 35 % všech kontrol, což potvrzuje význam kontrol. Kontrolované osoby si často neuvědomovaly rizika spojená s nebezpečnými látkami, jelikož manipulace s těmito látkami není jejich hlavní činností, a v některých případech si ani nebyly vědomy skutečnosti, že s nebezpečnými látkami nakládaly.

Při zbývajících 90 kontrolách bylo zjištěno celkem 361 porušení právních předpisů. V rámci svých pravomocí inspektoři během kontrol vydali celkem 62 TOO. Tato opatření a doporučení se týkala zejména aktualizace dokumentace BOZP (vyhodnocení rizik, směrnice OOPP, registru nebezpečných látek, směrnice pro pracovnělékařské prohlídky apod.), zajištění důslednějších kontrol souvisejících s BOZP či větší prokazatelnosti plnění svých zákonných povinností (např. prokazatelnější seznamování zaměstnanců s OOPP). Nejčastěji porušené právní předpisy a jejich četnost zobrazuje níže uvedená tabulka.

Tab. č. 39 – Přehled nejčastěji porušených právních předpisů u nebezpečných látek

| Předpis              | Počet porušení | % vyjádření daného porušení |
|----------------------|----------------|-----------------------------|
| NV č. 101/2005 Sb.   | 132            | 36,6                        |
| zákoník práce        | 84             | 23,3                        |
| zák. č. 309/2006 Sb. | 62             | 17,2                        |
| NV č. 378/2001 Sb.   | 42             | 11,6                        |
| NV č. 375/2017 Sb.   | 13             | 3,6                         |
| NV č. 406/2004 Sb.   | 8              | 2,2                         |
| NV č. 362/2005 Sb.   | 7              | 1,9                         |
| NV č. 390/2021 Sb.   | 5              | 1,4                         |
| vyhl. č. 48/1982 Sb. | 4              | 1,1                         |
| <b>Celkem</b>        | <b>361</b>     | <b>100</b>                  |

Nejčastěji se zjištěná porušení týkala výrobních a provozních budov (u 40 kontrolovaných subjektů), nebezpečných látek (u 34 subjektů), řízení péče a bezpečnosti práce (u 26 subjektů), skladů a skladování (u 25 subjektů), a OOPP (u 10 subjektů). V menším zastoupení se vyskytovaly nedostatky spojené

s prací na žebřících, u zařízení pro rozvod plynů a u zdvihacích zařízení z hlediska BOZP, dále nedostatky spojené s pracovním prostředím či s motorovými vozíky.

#### Zhodnocení výsledků kontrol dle zaměření:

- **Vyhodnocení rizik a seznámení zaměstnanců s nimi**

Seznamování zaměstnanců s riziky bylo prováděno individuálně, periody školení byly nastaveny podle interního systému školení BOZP u jednotlivých kontrolovaných osob. V oblasti vyhodnocení rizik a přijatých opatření nebyly při kontrolách zjištěny závažnější nedostatky. U některých kontrolovaných osob bylo inspektory doporučeno rozšířit a případně aktualizovat zpracovanou dokumentaci dle skutečných pracovních náplní a činností, pečlivěji vyhledávat konkrétní rizika a k nim přijímat vhodná opatření. Bylo doporučeno také doplnit dokumentaci o vzájemném seznamování s riziky u subjektů, kteří na pracovišti kontrolované osoby společně vykonávají pracovní činnosti – zejména se zaměřením na údržbu či opravy.

Rizika spojená s nebezpečnými látkami nejsou vždy zřejmá na první pohled, a proto se musí hodnotit i stav při případných haváriích, kdy může dojít k neočekávaným reakcím. Rovněž je důležité nezapomínat na nebezpečí skrytá ve stísněných a uzavřených prostorech – při některých kontrolách byli zaměstnanci vybaveni osobními detektory výskytu nebezpečných látek, ale našly se i kontrolované osoby, které si rizik uzavřených prostorů nebyly dostatečně vědomy.

- **Způsobilost zaměstnanců nakládajících s nebezpečnými látkami**

Ve více případech bylo zjištěno, že zaměstnanci nepodstoupili vstupní pracovnělékařskou prohlídku, a zaměstnavatel jim tak umožnil vykonávat práci bez ověření jejich zdravotní způsobilosti. Někteří zaměstnavatelé si rovněž neuvědomovali rizika spojená s nebezpečnými látkami a nezahrnuli skutečnosti, že jejich zaměstnanci s určitými nebezpečnými látkami pracují, ani do žádanek o provedení pracovnělékařské prohlídky.

Při zjištění neprovedených či pozdně provedených prověření zdravotní způsobilosti kontrolované osoby prohlídky zaměstnancům zajistily ještě v průběhu kontrol samotných.

- **Školení a informovanost o nebezpečných látkách a o postupech v případě havárií**

Kontrolované osoby věnovaly při většině kontrolách dostatečnou pozornost školení bezpečné manipulace s nebezpečnými látkami, vycházely přitom zejména z bezpečnostních listů nebezpečných látek, se kterými mohli zaměstnanci přijít do styku. Rovněž stále přetrvávalo používání „pravidel“ pro bezpečné zacházení s nebezpečnými látkami. Kontrolované osoby se také nezapomínaly věnovat školení první pomoci a školení a nácviku postupů v případě havárií, přičemž tato témata byla součástí školení BOZP nebo samostatným tématem ke školení.

V roce 2023 rovněž vstoupilo v účinnost Nařízení EU 2020/1149 měnící Nařízení REACH, které zavedlo od 24. 8. 2023 povinnost pro všechny zaměstnance a OSVČ pracující v provozech, kde hrozí riziko expozice diisokyanátům, absolvovat odbornou přípravu o bezpečném používání diisokyanátů prostřednictvím OZO v prevenci rizik. Pro zaměstnance nakládající s diisokyanáty rovněž platí ověřování jejich zdravotní způsobilosti jednou ročně. Inspektori byli o nových povinnostech informováni a při kontrolách tyto informace o bezpečné práci s diisokyanáty předávali kontrolovaným osobám.

- **OOPP**

OOPP byly přidělovány podle profesí, na základě vyhodnocení rizik a dle vlastního seznamu zaměstnavatele. Evidence OOPP byla vedena u každé kontrolované osoby individuálně, a to písemně i elektronicky. Bylo rovněž zjišťováno, že kontrolované osoby v mnohých případech sice přidělují

OOPP, avšak jim chyběla důslednost v kontrole jejich používání zaměstnanci. V jednom případě se vyskytlo i neposkytnutí OOPP zaměstnancům pracujícím na dohody.

- **Pracovní úrazovost**

Knihy úrazů byly většinou vedeny, v několika případech inspektoři zjistili nedostatečné vyplňování záznamů o úrazech i záznamů v samotných knihách úrazů, ve kterých chyběly zásadní údaje. U PÚ je velmi důležitým prvkem vyšetření jejich příčin a okolností a následně přijetí opatření proti opakování úrazu, na což byly kontrolované osoby inspektory upozorňovány.

- **Pracovní postupy spojené s nakládáním s nebezpečnými látkami**

Podrobnější návody a pracovní postupy byly vypracovány pro použití nebezpečných látek ve složitějších technologiích. Při jednodušších operacích či například při údržbě bylo zjišťováno, že zaměstnanci si nebezpečné látky pro ulehčení práce a manipulace s nimi sami odlévali do lahví od nápojů bez označení, o jakou nebezpečnou látku se jedná, tudíž vždy hrozilo riziko vypití nebezpečné látky. V jednom případě byl také zjištěn nedostatek, kdy zaměstnanci postupovali v souladu s se stanoveným pracovním postupem, který byl ale zpracován v rozporu s návodem výrobce.

- **Protivýbuchová ochrana**

Prostory s nebezpečím výbuchu byly zjišťovány převážně u kontrolovaných osob provozujících čerpací stanici pohonných hmot (motorové nafty) pro vlastní potřebu. Jednalo se většinou o velkoobjemové nadzemní zásobníky s výdejním stojanem.

Dalším nedostatkem v oblasti protivýbuchové ochrany bývá zejména neaktuální DOPV, kdy docházelo k tomu, že změny v technologiích již do DOPV nepronikly, což může mít za následek její nefunkčnost či omezenou funkčnost chránit danou technologii před výbuchy.

- **Stav pracoviště, značení**

Ve starších objektech byl stav pracovišť z hlediska BOZP nedostatečný, inspektoři se setkali s nerovnými komunikacemi, nedostatečným úklidem, rezivělými potrubími a technologiemi. Značení, ať už výstražné či informativní (např. značení komunikací, schodišť, únikových východů), bylo v mnohých případech značně opotřebováno či poškozeno zejména povětrnostními vlivy. Vyskytovaly se také nezajištěné rampy, žebříky či jímky s rizikem pádů zaměstnanců z výšky nebo do hloubky.

- **Skladování nebezpečných látek**

U objektů zkolaudovaných pro skladování nebezpečných látek inspektoři problémy nenacházeli, opak však nastal u skladů a místností prvotně určených k jinému účelu. Nebezpečné látky byly převážně skladovány v originálních obalech, případně obalech k tomu určených a na odtokových vanách, či v prostorech s upravenou podlahou, aby nedošlo k úniku do spodních vod a ke kontaminaci půdy. Nedostatky byly shledány spíše při značení skladovacích ploch nebo při skladování mimo označená místa. Častým důvodem všech pochybení v oblasti skladování nebezpečných látek bylo i nerespektování pokynů uvedených v bezpečnostních listech, zejména týkajících se nevhodného skladování vzájemně reagujících nebezpečných látek.

#### Shrnutí:

Za zjištěná porušení právních předpisů byla v roce 2023 kontrolovaným osobám ze strany OIP uložena v aktuálním kontrolním období, tzn. v rámci výše uvedené kontrolní činnosti, celkově 20 pokut ve výši 119 500 Kč. Z hlediska prevence se způsob sankce ve formě příkazu na místě za méně závažná porušení právních předpisů v oblasti BOZP jeví inspektorům jako velmi účinný prostředek reflektující zjištěné nedostatky víceméně ihned po kontrole.

Kontroly bezpečné práce s nebezpečnými látkami jsou stále velmi důležité a přínosné. Tyto látky nejsou nebezpečné jen při samotném nakládání, kdy může dojít k požárům, výbuchům, akutním otravám, poleptáním či popálením, ale jejich nepříznivé účinky (např. karcinogenní, mutagenní či toxické pro reprodukci) se mohou u zaměstnanců projevit až za několik let. PÚ spojených s nebezpečnými látkami nebývá mnoho, ale z hlediska závažnosti bývají velmi závažné, obzvláště v kombinaci s požáry, výbuchy a úniky nebezpečných látek.

Cíl těchto kontrol v odvětví CZ NACE E, tedy prověření dodržování předpisů na úseku bezpečnosti práce a zvyšování povědomí zaměstnavatelů i OZO v prevenci rizik o bezpečném nakládání s nebezpečnými látkami, byl splněn a vedl ke zvyšování celkové úrovně BOZP na pracovištích.

### 3.8 Terciární sféra

Kontrolní činnost v oblasti terciární sféry byla v roce 2023 zaměřena na kontroly zajišťování BOZP u níže uvedených subjektů provozujících svoje činnosti k zajištění služeb občanům z řad veřejnosti.

Konkrétně se tak jednalo o kontroly zaměstnavatelů velkoobchodních prodejen a skladů včetně logistických skladů bez daného omezení vůči činnostem, které provozují. Vzhledem k jejich velkému početnímu zastoupení na území ČR a stálému výskytu závažných, ale i smrtelných PÚ v souvislosti s prováděnou manipulací a skladováním, a to za pomoci motorových manipulačních vozíků a ručních vozíků, bylo nadále potřeba zachovat kontrolní činnost k celkovému ověření dodržování standardu BOZP u těchto subjektů. Dále byly v roce 2023 provedeny kontroly i u zaměstnavatelů v oblasti maloobchodního prodeje včetně jejich skladů, bez daného omezení vzhledem k prováděným činnostem, kteří také tvoří významný počet zaměstnavatelů na tuzemském trhu práce.

Kontrolní činnost byla také zaměřena i na zaměstnavatele, kteří provozují úklidové služby, čistírny a prádelny. Uvedené zaměření vyplývalo i z důvodu následných kontrol přijatých opatření u těchto subjektů, kdy u některých z nich byla kontrolní činnost realizována již v minulosti. Zároveň se i tihle zaměstnavatelé standardně zabývají problematikou skladování, včetně specifických pracovních postupů, zahrnujících i používání chemických látek a směsí, jež bývají také zdrojem vzniku PÚ. Z tohoto pohledu bylo taktéž nutné kontrolní činností opětovně ověřit nastavený systém BOZP u těchto zaměstnavatelů, který mohl být případně ovlivněn zavedením a používáním nových zařízení, obnovou pracovišť apod.

V rámci plnění kontrolní činnosti bylo OIP provedeno celkem 487 kontrol, při kterých bylo zjištěno celkem 793 nedostatků. Z celkového počtu provedených kontrol nebylo u 128 z nich zjištěny nedostatky.

Dále bylo v rámci kontrolní činnosti v roce 2023 navrženo celkem 26 TOO. Níže uvedená tabulka obsahuje bližší údaje v rámci plnění kontrolní činnosti.

Tab. č. 40 – Vybrané ukazatele v terciární sféře dle OIP

| Ukazatel                      | OIP |    |    |     |     |     |     |     | Celkem       |
|-------------------------------|-----|----|----|-----|-----|-----|-----|-----|--------------|
|                               | 03  | 04 | 05 | 06  | 07  | 08  | 09  | 10  |              |
| Počet kontrolovaných subjektů | 34  | 31 | 70 | 50  | 68  | 18  | 161 | 55  | <b>481*</b>  |
| Počet kontrol                 | 34  | 31 | 70 | 50  | 68  | 18  | 161 | 55  | <b>487</b>   |
| Počet zjištěných porušení     | 14  | 64 | 50 | 229 | 132 | 112 | 309 | 147 | <b>1 057</b> |
| Počet opatření                | 0   | 0  | 3  | 2   | 0   | 1   | 1   | 0   | <b>7</b>     |

Pozn.: \*Subjekty nelze sčítat, 1 subjekt mohl být kontrolován více OIP.



Tab. č. 41 – Přehled nejčastěji porušovaných předpisů v terciární sféře

| <b>Předpis</b>       | <b>Počet porušení</b> | <b>% vyjádření daného porušení</b> |
|----------------------|-----------------------|------------------------------------|
| zákoník práce        | 354                   | 33,5                               |
| zák. č. 309/2006 Sb. | 308                   | 29,1                               |
| NV č. 101/2005 Sb.   | 296                   | 28,0                               |
| NV č. 378/2001 Sb.   | 66                    | 6,2                                |
| vyhl. č. 48/1982 Sb. | 16                    | 1,5                                |
| NV č. 375/2017 Sb.   | 6                     | 0,6                                |
| NV č. 390/2021 Sb.   | 4                     | 0,4                                |
| ostatní              | 7                     | 0,7                                |
| <b>Celkem</b>        | <b>1 057</b>          | <b>100</b>                         |

Výše uvedená tabulka zobrazuje přehled nejvíce porušovaných právních předpisů ze strany kontrolovaných subjektů v oblasti terciární sféry v roce 2023.

Zjištěná porušení právních předpisů se týkala především nedodržování zákoníku práce, zák. č. 309/2006 Sb., NV č. 101/2005 Sb. a NV č. 378/2001 Sb.

U výše uvedených kontrolovaných subjektů bylo zjištěno, že tyto měly zpravidla zpracovanou dokumentaci k vyhledávání a hodnocení rizik a přijatých opatření, která byla na velmi dobré úrovni. Úroveň však byla ovlivněna opět i kvalitou poskytovaných služeb ze stran OZO k zajišťování úkolů v prevenci rizik, které měly s kontrolovanými subjekty uzavřené smlouvy. Povětšinou tak měly kontrolované subjekty vyhledány a vyhodnoceny rizika a přijatá opatření s ohledem na jejich vykonávané činnosti, např. pro manipulaci s břemeny včetně ruční manipulace, pro pohyb zaměstnanců a jiných osob a dopravních/manipulačních prostředků po vnitřních a venkovních komunikacích na pracovištích. Takto byla přijímána a prováděna technická, organizační a jiná opatření k prevenci rizik včetně jejich seznámení vůči zaměstnancům bylo prováděno zaměstnavateli při školeních o právních a ostatních předpisech k zajištění BOZP.

V některých případech, např. u kontrolovaných subjektů provozujících maloobchodní prodejny se sklady, prádelny a čistírny, nebylo těmito zaměstnavateli provedeno vyhodnocení rizik a přijetí opatření z pohledu skladování, manipulace, ukládání materiálů a předmětů včetně nakládání s chemickými látkami a směsmi.

Co se týče povinnosti zaměstnavatelů se vzájemně písemně informovat o vyhledaných rizicích a přijatých opatřeních k ochraně před jejich působením, plní-li na jednom pracovišti úkoly zaměstnanci 2 a více zaměstnavatelů, tak i v této oblasti byly zjištěny občasné nedostatky, převážně však u zaměstnavatelů zabývajících se úklidovými službami, velkoobchodním a maloobchodním prodejem. Zaměstnavatelé provozující činnost čistíren a prádelen si tuto povinnost zpravidla plnili.

U kontrolovaných subjektů (velkoobchodní a maloobchodní prodej a sklady, včetně logistických skladů; úklidové služby; čistírny a prádelny) bylo kontrolováno, zda tyto měly vytvořeny MPBP, kterými se stanoví bezpečnost provádění jednotlivých pracovních operací s ohledem na zvláštnosti konkrétních pracovišť a pracovních prostředí a pracovních a technologických postupů pro bezpečné provozování zejména skladů, strojů a dopravy. Tato dokumentace byla převážně na dobré úrovni. Byly zde stanoveny podmínky pro provozování skladů, dopravních prostředků nebo strojů a jiných zařízení. MPBP byly zpravidla u kontrolovaných subjektů zpracovány a v těchto případech byly i k dispozici na daných pracovištích. Seznámení zaměstnanců s uvedenými dokumenty bylo zaměstnavateli dodržováno.

Během provedených kontrol byl nejčastěji vyžadovaným dokumentem místní řád skladu (dále jen „MŘS“), který byl v rámci daných kontrolovaných subjektů v podstatě na každém pracovišti. V případě MŘS bylo zjištěno, že někteří zaměstnavatelé je neměli vůbec vypracované anebo tyto neobsahovaly

všechny náležitosti tak, jak stanovuje ČSN 26 9030. Jednalo se o nedostatky, kdy např. MŘS nebyl vypracován pro vnější sklady, které zaměstnavatelé maloobchodních a velkoobchodních prodejen provozují, chyběly schématické půdorysné plány skladů s vyznačením využitelných ploch a pohybu osob a dopravních prostředků, kdy pak někdy tahle označení nebyla provedena ani fyzicky ve skladech.

Mezi další MPBP, který souvisel s činností kontrolovaných subjektů, patřil tzv. „Dopravní řád“, případně jinak označený jako „Dopravně provozní řád“. V některých případech u zaměstnavatelů v oblasti velkoobchodních a maloobchodních prodejen byla u těchto řádů opomíjena řešení u zimní údržby venkovních pozemních komunikací (venkovních skladovacích ploch, parkovacích ploch, chodníků apod.).

Kvalita a existence těchto MPBP byla také ovlivněna tím, zda kontrolované subjekty využívaly služeb OZO k zajišťování úkolů v prevenci rizik.

U kontrolovaných subjektů bylo zejména ověřováno, zda měly písemně zpracované bezpečné pracovní postupy pro skladování, manipulaci s břemeny, práci ve výškách, provoz pojízdných zařízení (motorových manipulačních vozíků), dopravy (dopravních prostředků) a také to, zda s těmito bezpečnými pracovními postupy byli jejich zaměstnanci řádně seznámeni. Obecně lze uvést, že kontrolované subjekty doložily požadované dokumentace k zajištění BOZP, které měly dobrou úroveň a zaměstnanci byli s nimi řádně seznámeni.

U zaměstnavatelů, kteří provozují úklidové služby byly kontroly OIP zaměřeny i na existenci zpracovaných pracovních postupů pro práce s nebezpečím pádu z výšky (např. pro mytí oken). Někteří z těchto kontrolovaných subjektů je neměly zpracovány. Povětšinou měly všechny kontrolované subjekty pracovní postupy pro ruční manipulaci a skladování břemen, stejně tak jako pro manipulaci manipulačních jednotek za pomoci manipulačních motorových vozíků, zpracovány.

Nejvíce zjištěných nedostatků souvisela převážně s porušením povinností zaměstnavatelů vyplývajících z přílohy NV č. 101/2005 Sb. Jednalo se např. o trvale neoznačení regálů štítky s uvedením největších nosností buněk a nejvyšších počtů buněk ve sloupcích, nevhodné stohování materiálů, zastavování uliček překážkami před regály, neodlišení dopravních komunikací a komunikací pro pěší od ostatních ploch apod. Případně dle předložených MŘS nebyla fyzicky ve skladech vyznačena místa pro nabíjení manipulačních motorových vozíků.

U některých zaměstnavatelů také nebyla určena bezpečnostní opatření při skladování manipulačních jednotek (např. určení maximálních výšek stohů, počty vrstev ve stozích, maximální nosnosti). Tyto byly zjištěny převážně u zaměstnavatelů provozujících velkoobchody, maloobchody včetně skladů. Mimo již uvedeného byly i u některých kontrolovaných subjektů s logistickými sklady a sklady obecně z důvodu většího množství uskladněných manipulačních jednotek zjištěny případy, kdy došlo k zatarasení únikových cest anebo komunikací pro pěší. Dále bylo kontrolní činností zjištěno, že ve skladech nebyly komunikace používané pro pěší trvale volné a dostatečně široké, stejně tak jako materiály a předměty nebyly v některých případech skladovány a stohovány tak, aby se i při ukládání, manipulaci, nebo odebírání nemohly sesunout.

Při ověřování povinností zaměstnavatelů souvisejících s OOPP bylo v průběhu kontrolní činnosti zjištěno, že ve většině případů si kontrolované subjekty plnily své povinnosti dle ust. § 104 zákoníku práce. Dokumentace k OOPP byla součástí interní dokumentace (směrnic) zaměstnavatelů. Evidence o poskytování OOPP jednotlivým zaměstnancům byla vedena v listinné, ale i elektronické podobě.

Ovšem u některých těchto zaměstnavatelů byla zjištěna absence zpracovaných seznamů právě na základě vyhodnocení rizik k daným pracovním činnostem zaměstnanců a jejich přidělování zaměstnavateli bylo spíše na základě vlastního uvážení. V určitých případech zaměstnavatelé nekontrolovali používání OOPP ze strany zaměstnanců, např. pracovní obuvi ve skladech materiálů, např. těch stavebních, papírenských, s potravinami apod.

U některých kontrolovaných subjektů však byly spíše obecně zvoleny OOPP na základě vyhodnocení rizik, např. konstatováním u konkrétních pracovních pozic tím, že pro ochranu dolních končetin (nohou) byly zaměstnavatelem vyhodnoceny a uvedeny OOPP pouze jako „boty“. Tímto nebylo zcela zřejmé, jaké konkrétní vlastnosti musí pracovní obuv splňovat (např. být antistatická, protiskluzová apod.).

Občas byla u zaměstnavatelů v rámci evidence k OOPP zjištěna různá administrativní pochybení, např. nesoulad mezi vlastními seznamy na základě vyhodnocených rizik a vydaných OOPP s kartou zaměstnanců s poskytnutými OOPP, nebo uvedení neplatného právního předpisu v osnově školení zaměstnanců o právních a ostatních předpisech k BOZP (např. uvedení již neplatného NV č. 495/2001 Sb.).

Zaměstnavatelé zpravidla seznámili své zaměstnance s bezpečnostními listy chemických látek a směsí používaných při své práci, a to dle předložených dokumentací v rámci školení o právních a ostatních předpisech k BOZP. Zaměstnanci měli bezpečnostní listy k dispozici v listinné, popřípadě elektronické podobě.

Kontrolované subjekty z větší části dodržovaly požadavky na bezpečný provoz a používání strojů, technických zařízení, přístrojů a náradí, obecně řečeno zařízení. Provozované stroje, technická zařízení, přístroje a náradí byly vybaveny provozní dokumentací a byly používány k účelům a za podmínek, pro které byly určeny. Zároveň ve většině případů byly uvedenými provozovateli dodržovány termíny předepsaných kontrol a revizí. Občas někteří ze zaměstnavatelů neurčili osobu, která měla na pracovištích zajistit jejich provádění.

Ze strany OIP byl kontrolován technický stav a vybavení zařízení používaných napříč všemi zvolenými kontrolovanými subjekty, např. regály, žebříky, motorové manipulační vozíky, ruční (paletové) vozíky, VTZ, ostatní dopravní prostředky, lisy na papír, nářezové stroje, podlahové umývací stroje pro výkon údržby na pracovištích apod. Většina kontrolovaných subjektů však disponovala u svých zařízení danými průvodními a provozními dokumentacemi (zahrnující i originální návody na obsluhu zařízení). Zaměstnavatelé zpravidla dodržovali požadavky na bezpečný provoz a používání zařízení k účelům a za podmínek, pro která byla určena.

V oblasti dodržování požadavků na bezpečné provozování a používání zařízení patřila mezi častá porušení ta, kdy u zařízení nebyly prováděny následné kontroly nejméně jednou za 12 měsíců v rozsahu stanoveném MPBP, popřípadě průvodní dokumentací, jak uvádí ust. § 4 odst. 2 NV č. 378/2001 Sb., a to např. u ručních vozíků (nízkozdvižných paletových vozíků, rudlových vozíků), motorových manipulačních vozíků, žebříků, regálů, kovových van a klecí na přepravu prádla apod. U některých provozovatelů prádelen bylo taktéž zjištěno, že nevedly evidenci o těchto provedených kontrolách.

Nedostatky k provádění povinných kontrol u regálů byly ve větší míře zjištěny u zaměstnavatelů provozujících velkoobchodní prodejny a sklady. U kontrolovaných subjektů maloobchodních prodejen byly nedostatky zjištěny u provádění kontrol a revizí u strojů (např. u podlahových umývacích strojů, nářezových strojů, lisů na papír). Někteří zaměstnavatelé při provádění provozu prádelen neprovedli dostatečnou údržbu, kontroly anebo povinnost vybavit používaná zařízení (např. pračky a sušičky) ochrannými kryty na jejich zadních částech, což bylo v rozporu s ust. § 4 odst. 1 zák. č. 309/2006 Sb.

Během kontrolní činnosti inspektorů OIP bylo u některých zaměstnavatelů taktéž zjištěno, že provozovali svoje činnosti v pronajatých objektech a neměli platné revizní zprávy pro dané objekty, kde jejich zaměstnanci vykonávali práci, nebo neměli revizní zprávy vůbec.

Ve většině případů měly kontrolované subjekty dostatečné povědomí o povinnostech zaměstnavatele souvisejících s doložením požadovaných lékařských posudků o ověření zdravotní způsobilosti zaměstnanců. Nicméně byly zjištěny i nedostatky, kdy zaměstnavatelé neprovedli vstupní lékařské prohlídky před vznikem pracovních poměrů zaměstnanců ani později. Tento nedostatek byl zjištěn např. u některých zaměstnavatelů zabývajících se maloobchodním prodejem a činností prádelny.

Dále bylo u zaměstnavatelů provozujících velkoobchodní prodejny a sklady včetně logistických skladů, tak opakujícím se nedostatkem nezajištění zdravotní způsobilosti u zaměstnanců k řízení motorových vozidel, kteří neměli v pracovní smlouvě sjednaný druh práce řidič, ale vykonávali též právě pracovní činnost řízení motorových vozidel (pro nákladní dopravu), protože byli držiteli řidičských oprávněních pro vyšší skupiny, než jsou standardní skupiny s označením B a B1.

Dle zjištěných skutečností z kontrolní činnosti je stále problematické pro menší zaměstnavatele (maloobchodní prodej, úklidové služby, čistírny a prádelny) problematické uzavřít smlouvy o poskytování pracovnělékařské péče s registrujícími poskytovateli pracovnělékařských služeb.

V oblastech dokládání zdravotních způsobilostí a informování zaměstnanců zaměstnavateli o kategoriích jejich vykonávaných prací nebyly během kontrolní činnosti zjištěny výraznější nedostatky. Kategorie vykonávaných prací byly zpravidla uvedeny v dokladech k ověření zdravotní způsobilosti a dále byly také uvedeny v osnovách školení o právních a ostatních předpisech k BOZP, se kterými byli zaměstnanci seznámeni.

Školení zaměstnanců o právních a ostatních předpisech k zajištění BOZP byla zpravidla kontrolovanými subjekty zajištěna a prováděna, a to např. vedoucími zaměstnanci, nebo OZO k zajišťování úkolů v prevenci rizik. Kvalita školení závisela na odbornosti těchto OZO či vedoucích zaměstnanců. O daných školeních byly zaměstnavateli vedeny záznamy, které byly součástí dokumentace k BOZP. Způsoby ověřování znalostí zaměstnanců z těchto školení byly např. ústním přezkoušením, písemnými testy v papírově podobě anebo prostřednictvím e-learningových programů.

V některých případech bylo zjištěno, že v uvedených dokumentacích o školeních zaměstnanců nebylo uvedeno, že zaměstnanci byli seznámeni s konkrétními návody k obsluze provozovaných strojů a technických zařízení. Tento nedostatek byl zjištěn u některých zaměstnavatelů zabývajících se maloobchodním prodejem, činností čistíren a prádelen. V případě některých provozovatelů úklidových služeb, čistíren a prádelen bylo zjištěno, že neseznámili své zaměstnance s příslušnými bezpečnostními listy od chemických látek a směsí, které zaměstnanci při své práci používali.

Občas také kontrolované subjekty provozující sklady a v nich motorové manipulační vozíky opomněly na seznámení obsluh (zaměstnanců) těchto vozíků i s přídatnými zařízeními k nim.

Převážná část z kontrolovaných subjektů měla zpracovanou dokumentaci o právních a ostatních předpisech k zajištění školení BOZP od OZO k zajišťování úkolů v prevenci rizik, které jim zpracovaly dokumentace v souladu s platnou legislativou a doplnily je o specifické pracovní činnosti kontrolovaných subjektů.

Kontrolované subjekty, coby zaměstnavatelé, si plnily povinnosti spojené s vedením evidence o PÚ v knihách úrazů včetně zpracování záznamů o PÚ a jejich hlášení v souladu s požadavky dle NV č. 201/2010 Sb. Zaměstnavatelé doložili knihy úrazů buď v elektronické (např. vedení evidence prostřednictvím Microsoft Office Excel) anebo v listinné podobě. Případné nedostatky v této oblasti se týkaly např. pozdních zaslání záznamů o úrazech příslušným správním orgánům a institucím, nejčastěji vůči OIP.

#### Shrnutí:

Sankční postihy byly uplatňovány v souladu s příslušnými ust. zákona o inspekci práce. Právním subjektům bylo v oblasti terciární sféry v roce 2023 uloženo v aktuálním kontrolním období, tzn. v rámci výše uvedené kontrolní činnosti, celkem 61 pokut v celkové výši 356 000 Kč.

Provedenými kontrolami bylo zjištěno, že kontrolované subjekty nejčastěji využívaly převážně služeb OZO k zajišťování úkolů v prevenci rizik, které neprováděly jen úkoly v hodnocení a prevenci rizik, ale zajišťovaly i zavedení vnitřního systému řízení BOZP včetně školení o právních a ostatních

předpisech k zajištění BOZP u daných subjektů. Nastavený standard BOZP byla ve většině případů na dobré úrovni. Na základě provedených kontrol lze uvést, že zaměření a cíl byl splněn.

S odkazem, na již výše uvedený text lze uvést, že byla zjištěna především porušení týkající se podrobnějších požadavků na pracoviště, prostorového a konstrukčního uspořádání a vybavenosti pracovišť z hlediska odpovídajících podmínek na BOZP zaměstnavateli a požadavků na pracoviště (zejména v oblasti manipulace a skladování), používání zařízení k účelům a za podmínek, pro která byla určena, včetně doložení dokumentací k nim i s provedenými kontrolami a revizemi.

Vzhledem k velkému početnému zastoupení maloobchodních prodejen včetně jejich skladů na území celé ČR, a také i počtu zjištěných, opakujících se nedostatků, budou kontroly u těchto subjektů, mimo dalších, prováděny i v roce 2024.

### **3.9 Zpracovatelský průmysl**

Z údajů uvedených v informačním systému o pracovních úrazech, který vede SÚIP dle zák. č. 251/2005 Sb., o inspekci práce, ve znění pozdějších předpisů, vyplývá, že ve zpracovatelském průmyslu a strojírenských provozech, ale i v metalurgii vzniká značné množství závažných a ostatních pracovních úrazů, ale také pracovních úrazů smrtelných. Kontroly byly zaměřeny na dodržování bezpečných technologických postupů, dále na zpracování konkrétních rizik, zajištění bezpečného pracovního prostoru, skladování (polotovaru, profilů, hotových výrobků, palet apod.), účinnost instalovaných ochranných prvků (koncových spínačů, světelných clon, mříží, zakrytování, zabránění kontaktů s pohyblivými částmi nástrojů apod.), dále i na provádění pravidelné a řádné údržby, kontrol a revizí strojních zařízení, přístrojů a nářadí, odstraňování zjištěných nedostatků, účinnost kontrolní činnosti vedoucích zaměstnanců na všech stupních řízení. Pozornost byla také věnována robotizovaným pracovištím, dále autonomním vozíkům, manipulačním prostředkům (ručně vedeným a motorovým vozíkům), a to z pohledu jejich údržby, dále provozu v souladu s průvodní a provozní dokumentací, a zda zaměstnavatel organizuje práci a stanovil pracovní postupy tak, aby byly dodržovány zásady bezpečného chování na pracovišti a aby zaměstnanci nebyli ohroženi padajícími nebo vymrštěnými předměty nebo materiály a nebyli ohroženi dopravou na pracovišti včetně ověření zdravotní způsobilosti pro výkon dané činnosti.

Kontroly v oblasti zpracovatelského průmyslu a strojírenství byly prováděny přednostně u subjektů, u kterých došlo ke vzniku pracovních úrazů. Dále byl ověřen i způsob, jak jsou provozována technická zařízení v návaznosti na průvodní dokumentaci (návod výrobce). Pozornost byla také věnována oblasti vyhodnocení rizik a přijímání účinných opatření a osobním ochranným pracovním prostředkům na základě vyhodnocených rizik a jejich používání.

#### **Kontroly byly zaměřeny zejména na:**

- používání strojních zařízení k účelům a za podmínek, pro které je určeno, v souladu s průvodní a provozní dokumentací,
- vyhodnocení rizik práce u strojních zařízeních a přijetí dalších požadavků na bezpečnost práce v souladu s MPBP,
- zaměstnavatelem stanovený bezpečný přístup obsluhy u strojních zařízení a dostatečný manipulační prostor a okolí strojních zařízení se zřetelem na technologický proces a organizaci práce umožňující bezpečné používání strojních zařízení,
- označení výstražnými nebo informačními značkami, sděleními, značením nebo signalizací, které jsou srozumitelné, mají jednoznačný charakter a nejsou poškozeny,
- zajišťování odborné kvalifikace (školení teoretické a praktické) osob obsluhy a údržby strojních zařízení, ustanovení osoby odpovědné za jejich provoz,
- provádění kontrol bezpečnosti provozu strojních zařízení, revizí, preventivní údržby a odstraňování zjištěných nedostatků,

- OOPP (zpracování seznamu na základě vyhodnocení rizik a jejich vlastní poskytování, seznámení a kontrola používání) se zaměřením na pracovní činnosti ve zpracovatelském průmyslu, dále v odvětví strojírenství, ale i v metalurgii.

V rámci plnění kontrolní činnosti bylo OIP provedeno celkem 1 326 kontrol, což je o 71 kontrol více, jak v předcházejícím období. Kontrolováno bylo 1 308 subjektů, což je o 75 více, jak v předcházejícím období. Při těchto kontrolách bylo zjištěno 4 042 porušení, což je o 598 porušení více, jak v předcházejícím období.

Tab. č. 42– Vybrané ukazatele u zpracovatelského průmyslu dle OIP

| Ukazatel                      | OIP |    |     |     |     |       |     |     | Celkem |
|-------------------------------|-----|----|-----|-----|-----|-------|-----|-----|--------|
|                               | 03  | 04 | 05  | 06  | 07  | 08    | 09  | 10  |        |
| Počet kontrolovaných subjektů | 42  | 25 | 106 | 173 | 92  | 287   | 360 | 225 | 1 308* |
| Počet kontrol                 | 42  | 25 | 106 | 174 | 93  | 295   | 363 | 228 | 1 326  |
| Počet zjištěných porušení     | 110 | 60 | 410 | 515 | 348 | 1 016 | 722 | 861 | 4 042  |
| Počet opatření                | 0   | 0  | 5   | 2   | 0   | 12    | 1   | 2   | 22     |

Pozn.: \*Subjekty nelze sčítat, 1 subjekt mohl být kontrolován více OIP.

Nejčastěji zjišťovaná porušení se týkala nedodržování zákoníku práce, dále zák. č. 309/2006 Sb., NV č. 101/2005 Sb. a NV č. 378/2001 Sb.

Tab. č. 43 – Přehled nejčastěji porušovaných předpisů ve zpracovatelském průmyslu

| Předpis              | Počet porušení | % vyjádření daného porušení |
|----------------------|----------------|-----------------------------|
| zákoník práce        | 1 318          | 32,6                        |
| zák. č. 309/2006 Sb. | 1 231          | 30,5                        |
| NV č. 101/2005 Sb.   | 884            | 21,9                        |
| NV č. 378/2001 Sb.   | 416            | 10,3                        |
| vyhl. č. 48/1982 Sb. | 56             | 1,4                         |
| ostatní              | 137            | 3,3                         |
| <b>Celkem</b>        | <b>4 042</b>   | <b>100</b>                  |

### Zhodnocení vybraných poznatků z kontrolní činnosti provedených podle zaměření úkolu

- **Zajišťování odborné kvalifikace a zdravotní způsobilosti**

Školení zaměstnanců z právních a ostatních předpisů k BOZP je zaměstnavateli zajišťováno převážně prostřednictvím odborně způsobilých osob v prevenci rizik nebo vedoucími zaměstnanci. Četnost těchto školení se standartně pohybuje v rozmezí 1–2 roky. Způsob ověření znalostí bývá nejčastěji ústním pohovorem, což není nijak vypovídající. U školení formou tzv. e-learningu často není zaměstnavatel schopen doložit obsah školení, který je většinou dán osnovou školení. Problematické bývá i doložení dokladu o proškolení zaměstnance s ověřením jeho znalostí. Dále seznámení zaměstnanců s vnitřními předpisy vydanými zaměstnavatelem, ať už to jsou směrnice, místní provozní bezpečnostní předpisy, potažmo konkrétní návody k obsluze.

Při nakládání s nebezpečnými chemickými látkami pak nejsou zaměstnanci seznamováni s fyzikálními a chemickými vlastnostmi používaných chemických látek dle bezpečnostních listů.

V případech zaměstnávání prostřednictvím agenturního zaměstnávání vznikají také některé problémy se zajišťováním BOZP, neboť agentury práce nechávají většinu práce se zajištěním bezpečnosti a ochrany zdraví zaměstnanců při práci jen na uživateli. V mnoha případech je pak jejich proškolení z BOZP nedostatečné nebo pouze formální. Uživatelé pak zapominají provádět nové proškolení zejména při převedení těchto zaměstnanců na novou pracovní pozici či nové pracoviště. Agenturní a zahraniční zaměstnanci jsou sice z BOZP dle předložených dokladů proškoleni, ale faktické pochopení problematiky a její následné dodržování platných předpisů je nedostatečné.

V oblasti zajišťování odborné kvalifikace obsluh strojních zařízení bylo často zjištěno, že chybí doklad o zaškolení a praktickém zácviku. Zaškolení je zpravidla prováděno dlouholetými zaměstnanci, kteří už na daném zařízení pracovali. Ve většině případů jsou tyto informace poskytovány pouze ústně. Často chybí doklad o prokazatelném seznámení zaměstnanců s návodem k obsluze a údržbě daného zařízení případně s místním provozním bezpečnostním předpisem. U nových zařízení a technologických linek provádí zaškolení a praktický zácvik zpravidla servisní technik organizace, která technologii dodává. O tomto zaškolení bývá proveden zápis s podpisy proškolených zaměstnanců.

V souvislosti s provozem manipulační techniky, především vysokozdvizných motorových vozíků bylo zjištěno, že provedená školení obsahují značné nedostatky. Jedná se zejména o jejich praktickou část včetně výcviku zaměstnanců. Školení často neobsahují seznámení s konkrétním návodem obsluhovaného zařízení nebo návody zcela chybí. Obdobný je stav i u přídavných zařízení k motorovým vozíků. Jedná se o specifická zařízení například čelisti pro manipulaci se sudy nebo s balíky s odpadem nebo zařízení s hákem pro zavěšení a manipulaci s břemeny. Návody k těmto zařízením tudíž nejsou obsahem školení a zaměstnanci tak nemají informace o rizicích a nebezpečných činitelích při používání těchto zařízení. Dalším převažujícím nedostatkem bylo nezajištění manipulační techniky, zejména pak VZV proti neoprávněnému použití (klíče byly volně ponechány ve spínací skříni zařízení, obr. č. 1). Obecně považují nezajištění zařízení proti neoprávněnému použití za velký problém na pracovištích tzn. na pracovištích, kde například v letních měsících (o prázdninách) vykonávají práce zaměstnanci mimo pracovní poměr (brigádnici) a bez dozoru se snaží práci ulehčit použitím například manipulační techniky, aniž by tito zaměstnanci měli pro obsluhu těchto zařízení příslušná školení, popřípadě zdravotní způsobilost. Na některých pracovištích byly shledány nedostatky, kdy zařízení nebyla pravidelně a řádně kontrolována a revidována. Obecně lze opět uvést, že tyto nedostatky byly shledány především u zaměstnavatelů s menším počtem zaměstnanců.

Dále se ve značné míře vyskytovaly i nedostatky ve zdravotních způsobilostech zaměstnanců kontrolovaných osob. Zejména pak v zajištění vstupních lékařských prohlídek. Některé vstupní lékařské prohlídky byly zajištěny se zpožděním i v řádech měsíců po vzniku pracovního poměru zaměstnance. Současně je třeba uvést, že nedostatky byly shledány i v uvádění profesních rizik zaměstnanců v žádostech o posouzení zdravotní způsobilosti dle přílohy č. II vyhl. č. 79/2013, o specifických zdravotních službách, (vyhláška o pracovnělékařských službách a některých druzích posudkové péče), ve znění pozdějších předpisů.

- **Vyhodnocení rizik práce na zařízeních**

V převážné míře kontrolované subjekty na svých pracovištích využívají, tak jako v předcházejícím období, služeb osob odborně způsobilých v prevenci rizik. Výsledná analýza rizik byla při většině kontrol předložena a byla tak splněna povinnost, která vyplývá z ustanovení § 102 odst. 4 zákoníku práce, a to, že o vyhledávání a vyhodnocení rizik je zaměstnavatel povinen vést dokumentaci. Splnění vedení povinnosti však v některých případech neodpovídalo faktickým skutečnostem na kontrolovaných pracovištích. Tento problém se sice vyskytoval, což je pozitivní, v menší míře než předcházejícím období. Zaměstnavatelé v některých případech konkrétní rizika vůbec nevyhodnotila, případně rizika vyhodnotila, ale opatření nebyla realizována v provozu. Dále nedostatečně vyhodnocená rizika byla mnohdy způsobena neaktualizací registru rizik, kdy při zavedení nové technologie nebo při instalaci nových zařízení, nebyla příslušná rizika do seznamu rizik implementována.

V zásadě vyhledávání rizik bylo prováděno v mnoha případech formálně, podle obecných seznamů, bez skutečné analýzy možných rizik na konkrétním pracovišti nebo konkrétní činnosti. Zaměstnanci byli s riziky seznamováni často povrchně a formálně, aniž by byl kladen důraz na skutečná a specifická rizika vznikající při jejich konkrétní práci na daném pracovišti.

- **Další vybrané charakteristické nedostatky zjištěné při kontrolní činnosti provedených podle zaměření úkolu**

Podmínky pro poskytování osobních ochranných pracovních prostředků zaměstnancům, musí být zaměstnavatelem stanoveny na základě závažnosti a četnosti rizik, druhu práce a charakteristiky pracoviště, které zaměstnavatel uvede ve vnitřním předpisu, většinou ve směrnici pro poskytování OOPP. Tyto směrnice většinou zaměstnavatel zpracované měl, ve kterých byly také i uvedeny nejčastěji profese s náležejícími OOPP, kde často však chybí způsob a podmínky, za kterých mají být použity. Směrnice pak často nejsou aktualizovány, a to s ohledem na změnu profese nebo činností, změnu legislativy (např. NV č. 390/2021 Sb.) nebo v zájmu předcházení např. respiračním onemocněním, jako tomu bylo v předcházejících letech. OOPP zaměstnavatelé zpravidla poskytují podle zpracovaného vlastního seznamu. Byly však zjištěny případy, kdy jsou zaměstnancům OOPP poskytnuty, ale chybí písemný doklad, který by prokazoval jejich předání zaměstnanci, případně jejich prokazatelné seznámení s používáním daného OOPP, jak stanovuje NV č. 390/2021 Sb.

Například menší zaměstnavatele (okolo 25 zaměstnanců) mnohdy sice vybaví zaměstnance osobními ochrannými pracovními prostředky dle vlastního seznamu, který je zpracován dle NV č. 390/2021 Sb., nicméně OOPP pořizují co možná nejlevnější v dané kategorii. Zaměstnavatelé tak sice splní povinnost tím, že zaměstnance vybaví ochrannými prostředky, ale velmi často se stává, že zaměstnanci tyto OOPP odmítají používat (tento problém je patrný především u obuvi) s tím, že jim OOPP způsobuje problémy (otlaky, plísň apod.).

V oblasti provozu strojů a zařízení byly v rámci fyzických kontrol zjištěny nedostatky, které byly v rozporu s nařízením vlády č. 378/2001 Sb. a to zejména ve věci nezajištění ochrany zaměstnanců před dotykem částí zařízení pod napětím, nedostatečným přístupem k ovládacím prvkům zařízení, nedostatečnou ochranou zaměstnanců proti vymrštěným a odletujícím předmětům a také nedostatečnou ochranou před zachycením pohybujícími částmi zařízení.

Dalším nedostatkem, který se vyskytoval v rámci kontrol, bylo nedostatečné označení regálů. V některých případech sice regály označeny byly, nicméně nebyly označeny dle požadavku NV č. 101/2005 Sb., konkrétně dle přílohy tohoto nařízení (bod 10., 10.2). Byly také i zjištěny nedostatky, které se týkaly označení míst pro poskytnutí první pomoci (lékárniček), a to v rozporu s § 7 NV č. 375/2017. Opakovaně největší počet nedostatků byl zjištěn na úseku pracovišť a pracovního prostředí, kde je možno vyjmenovat, např. neoznačování nebezpečných hran ramp, průmyslových potrubních rozvodů podle druhu a směru dopravovaných látek, na úseku skladování neoznačení nosností podlah a regálů, neoznačování schodišťových stupňů a spodních hran zdvižných vrat, neoznačení spodní hrany mechanických zdvižných vrat bezpečnostním šrafováním, nezajištění aretace křídel vrat v krajní poloze, neodlišení komunikací od ostatních ploch, při jejich vyznačení pak jsou zarovnávány různým materiálem jako např. surovinami nebo výrobky, komunikace pro pohyb manipulační techniky nejsou trvalé volné (obr. č. 2) apod. Značný počet nedostatků se týká zejména strojů a zařízení dovezených ze zahraničí, kde je zpravidla absence označení výstražnými nebo informačními značkami, sděleními, značením nebo signalizací, které jsou srozumitelné, mají jednoznačný charakter a nejsou poškozeny.



Obr. č. 1



Obr. č. 2



### Shrnutí:

V rámci kontrol v roce 2023 bylo inspektory z OIP uloženo kontrolovaným subjektům v dané oblasti v aktuálním kontrolním období, tzn. v rámci výše uvedené kontrolní činnosti, celkem 173 pokut, a to v celkové výši 1 563 000 Kč.

Výsledky kontrolní činnosti ve zpracovatelském průmyslu a strojírenství potvrzují trend provázející modernizaci výrobních prostředků, kdy dochází ke snížení počtu pracovních úrazů obsluhy strojů a převažující podíl pracovních úrazů při manipulaci s materiálem a střety s manipulačními vozíky. Úrazy při samotné obsluze zařízení se týkají převážně starších strojů, které nejsou vybaveny například ochrannými prvky.

V provozech zpracovatelského průmyslu stále pracují ve značné míře agenturní zaměstnanci. Agenturní zaměstnanci, vzhledem k jejich univerzálnosti, jsou vysíláni podle potřeb uživatelů do firem, kde se někdy nestačí ani řádně zaškolit a zapracovat, natož získat osobní vztah a určitou loajalitu k firmě. Další přítěžující okolností je znalost českého jazyka, neboť většina agenturních zaměstnanců není českého původu. Pozitivním trendem zjištěným při kontrolách je skutečnost, že firmy, resp. jejich personální oddělení, se již ve značné míře naučily dodržovat pravidla pro školení a zdravotní způsobilosti agenturních zaměstnanců. Dále kontrolované osoby v průběhu kontrol ve většině případů odstraňovaly zjištěné nedostatky, popř. přijímaly technickoorganizační opatření k nápravě učiněných zjištění.

Velmi rozdílná však byla kvalitativní úroveň fyzických OZO k zajišťování úkolů v prevenci rizik poskytujících své služby v oblasti bezpečnosti práce jednotlivým subjektům, což bylo zřejmé v případě zpracování např. vnitřních organizačních směrnic nebo osnov školení k zajištění BOZP. V této oblasti však docházelo k mírnému zvýšení úrovně zpracovaných dokumentů, byly tedy konkrétnější a blíží se skutečným provozním podmínkám na pracovištích zaměstnavatelů.

HÚ 23.1.148 „Kontroly bezpečnosti práce ve zpracovatelském průmyslu a strojírenství“ byl zařazen do plánu kontrolní činnosti Státního úřadu inspekce práce i v předcházejícím období, ovšem je nutno, vzhledem značnému počtu a závažnosti zjištěných nedostatků, v tomto úkolu pokračovat i v dalších letech. Dále je nutno udržet vzestupnou tendenci v oblasti bezpečnosti práce ve zpracovatelském průmyslu a strojírenství, a to zejména preventivní a osvětovou činností.

Závěrem lze konstatovat, že stanovený cíl prostřednictvím provedené kontrolní činnosti byl splněn všemi OIP.

### 3.10 Elektrická zařízení

Z výsledků a statistiky pracovních úrazů na elektrických zařízeních jednoznačně plyne, že je potřeba se této oblasti patřičně věnovat. V oblasti pracovní úrazovosti došlo k nárůstu smrtelných pracovních úrazů. Nejčastějšími příčinami pracovních úrazů na elektrických zařízeních jsou nedostatečné osobní předpoklady spolu s používáním nebezpečných pracovních postupů nebo způsobů práce a špatně nebo nedostatečně odhadnutým rizikem.

Kontrolní činnost u elektrických zařízení se v rámci hlavního úkolu zaměří zejména na implementaci zák. č. 250/2021 Sb., a jeho prováděcích předpisů, tj. NV č. 190/2022 Sb., a NV č. 194/2022 Sb., a to především v oblasti vyhledávání a prevence rizik, údržby, kontrol a revizí zejména starších strojů a zařízení, organizace práce, průvodní a provozní dokumentace, odbornou způsobilost a v zajištění ochrany před úrazem elektrickým proudem.

Kontroly měly mít rovněž preventivní a pedagogický charakter, neboť je vhodné formou osvěty informovat zaměstnavatele o nové legislativě a taktéž přimět zaměstnavatele k dodržování právních a ostatních předpisů.

#### Kontroly byly zaměřeny zejména na:

- vyhledávání, hodnocení rizik a přijímání opatření při provozování činnosti v oblasti EZ,
- školení, seznamování s předpisy ve vztahu k provozovaným elektrickým zařízením a k práci ve výškách,
- pracovní postupy (práce pod napětím, práce ve výškách apod.),
- zpracování vlastního seznamu pro poskytování OOPP na základě vyhodnocení rizik podle konkrétních činností,
- ochranu před úrazem elektrickým proudem,
- provedení elektrických instalací,
- pohyblivé a poddajné přívody,
- provozní dokumentace elektrických zařízení,
- dodržování postupů při pracích v prostorách s nebezpečím výbuchu dle písemné dokumentace o ochraně před výbuchem a její vedení tak, aby odpovídala skutečnosti
- odbornou způsobilost pracovníků v elektrotechnice,
- revize a kontroly elektrických zařízení,
- implementace do běžného provozu nové legislativy.

V rámci kontrolní činnosti bylo v dané oblasti v roce 2023 provedeno celkem 595. Při kontrolách bylo zjištěno celkem 1 180 nedostatků představujících 1 315 porušení závazných právních předpisů. Dále bylo v rámci kontrol navrženo 227 TOO.

Z celkového počtu zjištěných nedostatků bylo v 5 případech uloženo, podle ust. § 7 odst. 1 písm. h) zákona o inspekci práce, opatření k odstranění zjištěných nedostatků. V ostatních případech nebylo vydáno opatření, protože opatření nešlo vydat nebo nedostatky byly odstraněny zpravidla v průběhu kontrol.

Tab. č. 44 – Vybrané ukazatele u elektrických zařízení dle OIP

| Ukazatel                      | OIP |    |    |    |     |     |     |     | Celkem       |
|-------------------------------|-----|----|----|----|-----|-----|-----|-----|--------------|
|                               | 03  | 04 | 05 | 06 | 07  | 08  | 09  | 10  |              |
| Počet kontrolovaných subjektů | 46  | 22 | 25 | 59 | 94  | 95  | 126 | 122 | <b>588*</b>  |
| Počet kontrol                 | 47  | 22 | 25 | 59 | 97  | 95  | 128 | 122 | <b>595</b>   |
| Počet zjištěných porušení     | 14  | 59 | 50 | 76 | 116 | 212 | 246 | 542 | <b>1 315</b> |
| Počet opatření                | 0   | 0  | 2  | 0  | 2   | 0   | 2   | 2   | <b>8</b>     |

Pozn.: \*Subjekty nelze sčítat, 1 subjekt mohl být kontrolován více OIP.

Tab. č. 45 – Přehled nejčastěji porušovaných předpisů u elektrických zařízení

| Předpis              | Počet porušení | % vyjádření daného porušení |
|----------------------|----------------|-----------------------------|
| zákoník práce        | 410            | 31,2                        |
| zák. č. 309/2006 Sb. | 376            | 28,6                        |
| NV č. 101/2005 Sb.   | 182            | 13,8                        |
| NV č. 378/2001 Sb.   | 176            | 13,4                        |
| zák. č. 250/2021 Sb. | 116            | 8,8                         |
| NV č. 190/2022 Sb.   | 31             | 2,4                         |
| NV č. 406/2004 Sb.   | 8              | 0,6                         |
| vyhl. č. 48/1982 Sb. | 7              | 0,5                         |
| NV č. 194/2022 Sb.   | 4              | 0,3                         |
| NV č. 362/2005 Sb.   | 2              | 0,2                         |
| ostatní              | 3              | 0,2                         |
| <b>Celkem</b>        | <b>1 315</b>   | <b>100</b>                  |

Nejčastěji byl kontrolovanými subjekty porušován zákoník práce v jeho části páté, zák. č. 309/2006 Sb., NV č. 101/2005 Sb., NV č. 378/2001 Sb. a zák. č. 250/2021 Sb. (viz tabulka).

**Při kontrolách v souvislosti s plněním úkolu 23.1.134 bylo u kontrolovaných subjektů nejčastěji zjišťováno, že:**

- provozovali VTZ EZ bez průvodní nebo provozní dokumentace (nejčastěji se jednalo o starší provozy),
- provádí svými odborně způsobilým zaměstnanci opravy VTZ EZ, které provozují, bez patřičného oprávnění vydaného povinnou osobou (TIČR),
- nepověřily písemně osobu odpovědnou za stav a provoz EZ,
- zaměstnavatel nevyhodnotil elektrická rizika pro obsluhu a práci na EZ a nepřijal případná opatření ke snížení působení těchto rizik,
- pro provoz VTZ EZ nemají zpracován vůbec nebo nedostatečně řád prohlídek, údržby a revizí,
- provozované VTZ EZ nebylo revidováno ve stanovených lhůtách,
- provozované EZ nebylo řádně udržováno a kontrolováno,
- v elektrických rozvaděčích nebyly jistící přístroje označeny tak, aby jistěné obvody bylo možno snadno rozeznat, nebyly označeny elektrické kabely, nebyly utěsněny průchodky atd.,
- části elektrické instalace nebyly mechanicky pevné a spolehlivě upevněné,
- kryty chránící před dotykem na živé části byly poškozené, případně demontované,
- prodlužovací a pohyblivé přívody nebyly kladeny tak, aby nemohly být poškozeny,
- nebyl volný přístup k elektrickým rozvaděčům (uložené předměty a materiály),
- nebylo dodrženo daných postupů při pracích v prostorách s nebezpečím výbuchu dle písemné dokumentace o ochraně před výbuchem, popřípadě dokumentace ochrany před výbuchem nebyla vedena tak, aby odpovídala skutečnosti.

#### Shrnutí:

V rámci kontrol bylo v roce 2023 inspektory z OIP kontrolovaným subjektům uloženy v aktuálním kontrolním období, tzn. v rámci výše uvedené kontrolní činnosti, celkem 24 pokut a to v celkové výši 193 000 Kč.

Kontroly byly primárně zaměřeny na preventivní působení u zaměstnavatelů (i na samotné zaměstnance) a provozovatelů elektrických zařízení a na osvětu v souvislosti s nabytím účinnosti zák. č. 250/2021 Sb. a jeho prováděcích předpisů, tj. NV č. 190/2022 Sb. a NV č. 194/2021 Sb.



Poznatky z dalších kontrolovaných oblastí ukazují, že největší nedostatky byly v oblasti průvodní a provozní dokumentace (nejčastěji chyběla úplně), v technické prevence rizik (kdy kontrolované subjekty nezajišťovaly v dostatečné míře údržbu, kontrolu a revize provozovaných elektrických zařízení). V přímé souvislosti s těmito nedostatky bylo pak nepověření osoby odpovědné za stav a provoz elektrických zařízení.

Kontrolní činnost v roce 2024 bude nadále zaměřena na kontrolu plnění povinností zaměstnavatelů a provozovatelů elektrických zařízení vyplývajících ze zák. č. 250/2021 Sb. a jeho prováděcích předpisů, tj. NV č. 190/2022 Sb. a NV č. 194/2021 Sb. a jejich aplikaci v praxi, neboť z výsledků kontrolní činnosti a z dotazů od zaměstnavatelů a zaměstnanců vyplývá, že laická i odborná veřejnost stále tápe v aplikaci „nových“ právních předpisů vztahujících se k VTZ.

Závěrem pár příkladů z praxe poskytnuté inspektory:

Obr. č. 3 – Vrstva prachu na motoru, který není určen do prostoru s nebezpečím výbuchu



Obr. č. 4 – Nebezpečné uložení kabelů NN



Obr. č. 5 – Dotyk korby sklápěcího návěsu s nadzemním vedením vysokého napětí 22kV.



Obr. č. 6 – Odkrytá svorkovnice lampy veřejného osvětlení.



Obr. č. 7 – Vysavač před rozvaděčem.



Obr. č. 8 – Poškozený kryt vypínače



Obr. č. 9 – Nepřístup





### 3.11 Zdvihací zařízení

Na základě rozboru vývoje pracovní úrazovosti evidujeme u zdvihacích zařízení, a to opakovaně, závažné nedostatky, mezi které zejména patří nevyhodnocení konkrétních rizik, dále nezpracování konkrétního systému bezpečné práce, používání zařízení v rozporu s návodem výrobce, ale také i klesající úroveň teoretické a praktické přípravy jeřábníků a vazačů. Úkol byl realizován u provozovatelů a uživatelů zdvihacích zařízení bez rozdílu nosnosti a účelu použití, dále bez předem určené specifikace oborů činnosti a podnikání, napříč místní působnosti jednotlivých OIP. Subjektem prováděných kontrol byly, jak zaměstnavatelé z řad právnických osob, tak z řad zaměstnavatelů podnikajících jako OSVČ. Kontrola zdvihacích zařízení se také zaměřila na bezpečný provoz vyhrazených zdvihacích zařízení, a to v návaznosti na přílohu č. 3 k NV č. 193/2022 Sb. Konkrétně pak na zpracování Systému bezpečné práce u jeřábů a zdvihadel s motorickým pohonem (§ 3 odst. 1 písm. a), dále Pracovního systému u pracovních plošin, Místní provozní předpis pro provoz stavebních výtahů, Místní provozní předpis pro provoz regálových zakladačů, výtahů pro dopravu osob a nákladů. Zvláštní pozornost byla také věnována povinnostem provozovatelů vyhrazeného technického zařízení, jak požaduje § 20 odst. 3 zák. č. 250/2021 Sb., a dále obsahu revizní zprávy vyhrazených zdvihacích zařízení, jak požaduje § 9 NV č. 193/2022 Sb. Součástí této kontrolní činnosti byly také i prostředky pro vázání (ocelová a textilní lana, řetězy), dále zavěšení (traverzy, „S“ a „C“ háky) a uchopení břemene (magnety, svěrky, přísavky). Kontrolní činnost se také i zaměřila na bezpečnost zaměstnanců pracujících na těchto zařízeních, stejně jako zaměstnanců a dalších osob nezúčastněných, avšak jejich provozem dotčených.

#### Kontroly byly zaměřeny zejména na:

- ověření, zda provozovatelé zdvihacích zařízení mají k dispozici provozní dokumentaci zařízení, dále zda používají zařízení k účelům a za podmínek, pro které je určeno,
- odbornou způsobilost (teoretickou a praktickou přípravu) včetně ověření zdravotní způsobilosti k výkonu konkrétní pracovní činnosti,
- prevenci rizik, dále na způsob vedení dokumentace o vyhledaných a vyhodnocených rizicích a také na to, jak zaměstnavatelé přijímají opatření k jejich odstranění,
- systém bezpečné práce nebo místní bezpečnostní předpis pro jiná zdvihadla než jeřáby ve vztahu k používání zdvihacích zařízení a k manipulaci s konkrétními břemeny,
- provádění odborných úkonů k prověření technického stavu zdvihacích zařízení, tzn. zda zdvihací zařízení jsou řádně revidována, kontrolována a udržována,
- volbu, označení, kontroly, uložení a vedení dokumentace u prostředků pro vázání, zavěšení a uchopení břemen, které podléhají evidenci a pravidelným kontrolám technického stavu.

V rámci stanovené kontrolní činnosti, a to v souladu se zákonem o inspekci práce, bylo provedeno 15 inspekce specializace VTZ – ZZ celkem 595 kontrol a zjištěno 967 porušení, což je o 64 porušení více, jak v předcházejícím období. Nedostatky byly řešeny zejména vydáním příkazu na místě nebo uloženo opatření k odstranění nedostatku. Dále bylo vydáno 5 TOO (viz tabulka níže), což je stejný počet, jako v předcházejícím období.

Z výše uvedeného vyplývá, že celkově za SÚIP byl počet stanovených kontrol v oblasti ZZ splněn.

Tab. č. 46 – Vybrané ukazatele u ZZ dle OIP

| Ukazatel                      | OIP |     |    |    |    |    |     |     | Celkem |
|-------------------------------|-----|-----|----|----|----|----|-----|-----|--------|
|                               | 03  | 04  | 05 | 06 | 07 | 08 | 09  | 10  |        |
| Počet kontrolovaných subjektů | 41  | 97  | 39 | 47 | 45 | 92 | 93  | 132 | 581*   |
| Počet kontrol                 | 44  | 99  | 39 | 47 | 46 | 94 | 93  | 133 | 595    |
| Počet zjištěných porušení     | 38  | 188 | 76 | 44 | 54 | 36 | 128 | 403 | 967    |
| Počet opatření                | 1   | 0   | 1  | 0  | 0  | 2  | 1   | 0   | 5      |

Pozn.: \*Subjekty nelze sčítat, 1 subjekt mohl být kontrolován více OIP.

### **Oblast provozní dokumentace zařízení a odborná způsobilost**

Kontrolami bylo zjištěno, že při provádění údržby a oprav zdvihacích zařízení ve stáří do deseti let je tato činnost prováděna ve většině případů výrobcem nebo dodavatelem zařízení v rámci prodloužené záruky. Při kontrole zaměstnavatelů provozujících starší zdvihací zařízení (nad 10 let) bylo zjištěno, že provozovaná zařízení jsou v řadě případech bez průvodní dokumentace (návodu výrobce). V těchto případech bylo zjištěno, že zaměstnavatelé neměli vytvořen místní provozní bezpečnostní předpis, který by chybějící provozní dokumentaci výrobce nahrazoval. Dále technická životnost zařízení (udávaná výrobcem) je sledována v rozsahu omezujících podmínek pro jeho další možné provozování.

Konkrétně věžové jeřáby, případně mobilní jeřáby používané pro manipulaci s břemeny na stavbách a staveništích byly ve většině případech nová zařízení, avšak v několika případech bylo zjištěno, že provozovatelé těchto zařízení si pořídili tyto zařízení v zahraničí a neměli k dispozici průvodní dokumentaci v českém jazyce, jak požaduje ust. § 2 písm. g) zák. č. 250/2021 Sb. Při provozu pojízdných zdvihacích pracovních plošin používaných na staveništích bylo často zjištěno, že tyto plošiny byly zapůjčeny provozovateli z půjčoven. Při provozu plošin bylo v několika případech zjištěno, že nebyly dodrženy minimální požadavky na bezpečný provoz a používání tím, že například střední ochranná tyč, která zabezpečuje ochranu osob proti vypadnutí z koše plošiny, byla přichycena k hornímu madlu koše plošiny.

Váženým zjištěním u odborné způsobilosti bylo, že v řadě předložených Systémech bezpečné práce - místních provozních předpisech nebyly nastaveny systematické požadavky na teoretické a praktické školení nových jeřábníků a vazačů břemen, kdy scházel stanovený rozsah školení a praktického zácviku pod vedením kompetentních osob ve smyslu požadavku dle ust. § 12 odst. 2 a 3 NV č. 193/2022 Sb.

Kontrolami bylo velmi často i zjištěno, že provozovatelé vyhrazených zdvihacích zařízení nezajistili zaškolení pověřených osob odpovídajících za provoz vyhrazených zdvihacích zařízení a to dle § 12 odst. 1 NV č. 193/2022 Sb. Pověřená osoba odpovídající za provoz jeřábů a zdvihadel nebyla tak odpovídajícím způsobem vyškolená, nebyla seznámena s návody na obsluhu zdvihacích zařízení a prostředků pro zavěšení a uchopení břemen používaných v daném subjektu.

Nejčastějším nedostatkem při školení bylo, že zaměstnanci obsluhující zdvihací zařízení nebyli proškoleni na konkrétní zařízení a nebyl o takovém proškolení veden doklad. Velmi často bylo používáno staré označení skupin jeřábů např. skupina „O“, která byla uvedena v dnes již neplatné ČSN 27 0143. Mezi nejčastější nedostatky v souvislosti s NV č. 193/2022 Sb. byly zjištěny v oblasti přezkušování jeřábníků a vazačů, které zpravidla nebylo prováděno před komisí. V řadě případech zaměstnavatelé byli upozorněni na skutečnost, že platí vyhl. č. 79/2013 Sb., o pracovnělékařských službách a některých druzích posudkové péče, která upravuje nově lhůty ke zjištění zdravotní způsobilosti i pro činnosti jeřábníka a vazače.

### **Systém bezpečné práce nebo místní bezpečnostní předpis pro jiná zdvihadla než jeřáby ve vztahu k používání zdvihacích zařízení a k manipulaci s konkrétními břemeny**

Hlavním dokumentem pro bezpečný provoz zdvihacích zařízení je Místní bezpečnostní předpis, u jeřábů pak Systém bezpečné práce (dále jen „SBP“) a u zdvihacích plošin Pracovní postup. Kontrolami těchto dokumentů bylo zjištěno, že nejsou ve většině případů aktualizovány v souladu s aktuálními podmínkami provozu a technické vybavenosti, a to dle novelizované legislativy (zák. č. 250/2021 Sb. a NV č. 193/2022 Sb.).

V rámci kontrolní činnosti se však ukázalo, že SBP byl zpracován, ale nebyl realizován a v zásadě ve společnosti nebylo kontrolováno jeho dodržování. Předložené SBP v několika případech neměly požadovaný rozsah vzhledem k prováděným činnostem, kdy nebyly rozpracovány jednotlivé předepsané kapitoly, a to především požadavek čl. 1.3 písm. a) přílohy č. 3 k NV č. 193/2022 Sb. – navržení činnosti jeřábů tak, aby byly prováděny bezpečně a s přihlédnutím ke všem předvídatelným rizikům. V SBP byla

u některých provozovatelů jeřábů zmínka, že navržení činnosti provedou kompetentní pověřené osoby, přičemž SBP sám o sobě žádné navržené činnosti neobsahoval.

Dalším zjištěným nedostatkem bylo nenaplnění požadavku čl. 1.3 písm. b) přílohy č. 3 k NV č. 193/2022 Sb. – výběr, zajištění a použití vhodného jeřábu a příslušenství, kdy SBP neobsahovaly příslušenství, které se používá v souvislosti s provozem jeřábů, jako jsou např. vhodné vázací či závěsné prostředky.

Pro provoz pojízdných zdvihacích pracovních plošin zaměstnavatelé v převážné většině neměli zpracován Pracovní systém ve smyslu ust. čl. 4.2 ČSN ISO 18 893 Pojízdné zdvihací pracovní plošiny – Bezpečnostní zásady, prohlídky, údržba a provoz.

### **Provádění odborných úkonů k prověření technického stavu zdvihacích zařízení, tzn. zda zdvihací zařízení jsou řádně revidována, kontrolována a udržována**

Zaměstnavatelé si zajišťují většinou kontroly, inspekce, revize, revizní zkoušky a údržbu zdvihacích zařízení u externích firem nebo externích revizních techniků. V mnoha případech nemají zaměstnavatelé vypracovaný plán kontrol revizí a údržby. Spoléhají se na to, že jim externí firmy budou hlídat lhůty výše uvedených kontrol. Tak dochází k tomu, že kontroly nejsou provedeny v předepsaných lhůtách, nebo nejsou provedeny vůbec.

Ve větší míře nebyly často ze strany provozovatelů prováděny kontroly mostových jeřábů v mezidobí revizí a zkoušek v intervalech 3 měsíce, což je požadavkem čl. 2.6 přílohy č. 2 k NV č. 193/2022 Sb. Ve větší míře rovněž provozovatelé nepodrobovali pohyblivé pracovní plošiny kontrolám v periodě jednou za tři měsíce, což je nutné provádět dle požadavků čl. 3.2 přílohy č. 2 k NV č. 193/2022 Sb. Často bylo při kontrolách zjištěno, že obsluha neprováděla řádné vedení provozních deníků zdvihacích zařízení, kdy do něj nebyly znamenány zjevné závady, případně do nich nebyly zapisovány denní kontroly před použitím zdvihacích zařízení ve smyslu požadavku ust. § 10 odst. 1 písm. d) NV č. 193/2022 Sb., zvláště pak u vypůjčených pracovních plošin. U provozovatelů starších jeřábů bylo zjištěno, že tito častokrát neodstraňovali větší množství závad, které byly uvedeny v revizních zprávách o revizích a zkouškách jeřábů. Nejčastějším hodnocením používaných zdvihadel je hodnocení dle 2. věty § 9 písm. k) NV č. 193/2022 Sb., kdy již nebývá uvedeno žádné doporučení revizního technika, podle jakých podmínek je možné zdvihací zařízení dále provozovat. U výtahů bylo také i zjištěno, že provozovatel neprovedl odbornou zkoušku u výtahu pro přepravu osob a nákladu dle přílohy č. 2 NV č. 193/2022 Sb.

Co se týče údržby zdvihacích zařízení, tak se opět při kontrolní činnosti podařilo nalézt viditelné závady na zdvihacích zařízeních, např. kdy nebyly vyznačené směry pohybu mostu jeřábu a jeřábové kočky na jeřábu, dále poškozené nebo neoznačené ovládací prvky ovladačů (obr. č. 10). Častou závadou jsou poškozené, nebo vyřazené bezpečnostní pojistky z funkce na hácích jeřábů a zastavený přístup k hlavním vypínačům mostových jeřábů (obr. č. 11).



Obr. č. 10



Obr. č. 11



**Volba, označení, kontroly, uložení a vedení dokumentace u prostředků pro vázání, zavěšení a uchopení břemen, které podléhají evidenci a pravidelným kontrolám technického stavu.**

Kontrolami prostředků pro vázání, zavěšení a uchopení břemen bylo často zjištěno, že zaměstnavatelé nemají k dispozici návody výrobce k používání těchto prostředků. V několika případech bylo zjištěno, školení vazačů provede odborně způsobilá osoba k zajišťování úkolů v prevenci rizik, proběhne i praktický zácvik pod dozorem kvalifikované osoby provozovatele zařízení, ale zaměstnavatel dále nezajistí zkoušku z odborné způsobilosti k obsluze vyhrazených zdvihacích zařízení a vazače břemen. Zjištěným nedostatkem školení vazačů je, že v osnově nejsou uváděny konkrétní typy prostředků pro zavěšení a uchopení břemen, používaných v organizaci.

Při volbě vázacích prostředků a způsobu vázání zaměstnavatelé většinou vycházeli pouze z identifikačního štítku s údaji o vázacím prostředku. Dalším nedostatkem u vázacích prostředků, zejména u řetězů je ten, že identifikační štítek s údaji o vázacím prostředku je poškozený nebo zcela chybí. V případě použití neoznačeného vázacího prostředku není možné určit podstatné vlastnosti a charakteristiky pro jeho bezpečné použití a hrozí tak riziko překročení jeho nosnosti, přetržení a pádu zdvihaného břemene a tím ohrožení bezpečnosti nebo zdraví zaměstnanců. Kontroly vázacích prostředků, které si provádí zaměstnavatelé prostřednictvím svých zaměstnanců, nejsou většinou na dobré úrovni. Zaměstnanci, kteří tyto kontroly provádí, nemají potřebné znalosti k těmto kontrolám. Vhodnější je zajištění kontrol u specializovaných firem, které se tím zabývají. Dále textilní vázací prostředky byly často poškozené oděrem nebo natržením. Na staveništních byly rovněž často textilní popruhy vázány a taženy přes ostré hrany (dle ČSN EN 1492-1+A1 je hrana břemena pro vázací popruh ostrá tehdy, je-li poloměr zaoblení hrany stejný nebo menší než tloušťka vázacího popruhu). V odvětví strojírenství bylo velmi často zjištěno, že zde byly používány jednorázové (bílé) textilní vázací popruhy, které nebyly vybaveny provozní dokumentací, a které se na pracoviště dostaly s dopraveným hutním materiálem.

**Shrnutí:**

Sankční postihy byly uplatňovány v souladu s příslušnými ust. zákona o inspekci práce. Právním subjektům bylo v oblasti ZZ v roce 2023 uloženo za ZZ v aktuálním kontrolním období, tzn. v rámci výše uvedené kontrolní činnosti, celkem 15 pokut v celkové výši 80 000 Kč.

Z charakteru nejčastěji porušovaných předpisů, a to v souvislosti s bezpečným používáním ZZ a prostředků pro vázání, zavěšení a uchopení břemene, lze konstatovat, že zaměstnavatelé – provozovatelé opakovaně porušují zákoník práce, dále zák. č. 309/2006 Sb., ale i další související

předpisy, které se vztahují k bezpečnému provozu ZZ (NV č. 378/2001 Sb., NV č. 101/2005 Sb.). Dalším nejčastějším kontrolním zjištěním při kontrole bylo porušováno ust. § 20 zák. č. 250/2021 Sb. v návaznosti na prováděcí předpis NV č. 193/2022 Sb., ve kterém je nejčastěji porušováno ust. § 7 a § 12.

Dále v rámci konzultací na oblastních inspektorátech práce byly poskytovány informace jednotlivým subjektům, dále revizním technikům a bylo také i poskytováno bezplatné poradenství inspektory na pracovištích kontrolovaných subjektů, což, mimo jiné, přispělo i ke zvýšení úrovně bezpečnosti práce a ochrany zdraví při práci u kontrolovaných subjektů. Velkým přínosem pro kontrolní činnost je i vzájemná komunikace s pověřenou organizací, kdy jsou dotazy a připomínky provozovatelů, obsluh a revizních techniků zdvihacích zařízení vzájemně konzultovány.

Na základě výsledků provedených kontrol v roce 2023 v oblasti ZZ, inspektoři pro VTZ – ZZ jednoznačně doporučují věnovat trvalou pozornost a v kontrolách pokračovat i v následujícím období a zaměřit se opakovaně na bezpečnost práce v oblasti provozu zdvihacích zařízení, a to bez rozdílu nosnosti např. ve zpracovatelském průmyslu, stavebnictví. Dále v rámci kontrolní činnosti také věnovat pozornost technickému stavu, dále dodržování návodů výrobce a MPBP, provádění předepsaných kontrolních úkonů a vedení předepsané dokumentace např. u nákladních výtahů v obchodních centrech, skladových objektech, ale i u jeřábových zakladačů, zdvihacích zařízení bez rozdílu nosnosti a účelu použití, dále prostředků pro vázání, zavěšení a uchopení břemene včetně speciálních zařízení. Dále je rovněž doporučováno inspektory VTZ-ZZ zaměřit kontroly v roce 2024 na obsah revizních zpráv, kdy tyto by měly obsahovat veškeré náležitosti uvedené v ust. § 9 NV č. 193/2022 Sb.

Cíl a předmět kontrolní činnosti v dané specializaci byl splněn všemi OIP.

### **3.12 Plynová zařízení**

Nová legislativa pro provoz VTZ-PZ po více než 40 letech upravuje zajištění dalších podmínek bezpečnosti práce z hlediska sjednocení s předpisy EU. Legislativa upřesnila požadavky na provoz těchto zařízení nejen pro jejich provozovatele, ale také pro provoz plynárenských zařízení, držitelů licence na přepravu plynu nebo distribuci plynu. Nově VTZ-PZ s nejvyšší mírou rizika jsou zařazena do I. třídy, ostatní spadají do II. třídy, a dále se podle své základní technologické funkce zařazují do osmi skupin. Z těchto důvodů byla v roce 2023 zaměřena kontrolní činnost zejména na aplikaci povinností vyplývajících z nového zák. č. 250/2021 Sb. a NV č. 191/2022 Sb. (především dodržování náležitostí výkonu kontrolní a revizní činnosti). U subjektů provozujících VTZ-PZ bylo nutné se i nadále zaměřit na plnění jejich povinností vyplývajících z právních a ostatních předpisů k zajištění BOZP v souvislosti s provozem, údržbou, opravami, kontrolami a revizemi. Touto cílenou kontrolní činností bylo nutné eliminovat nezodpovědný přístup některých provozovatelů VTZ-PZ, ale také případnou nedbalost při montážích VTZ-PZ, neboť jsme se v předešlých letech při kontrolách v oblastech provozu těchto zařízení setkávali se skutečností, že ze strany zaměstnavatelů a OSVČ nebylo řádně zajišťováno jejich bezpečné provozování, ne vždy byla montáž VTZ-PZ provedena v souladu s platnými předpisy. Vzhledem k vysoké rizikovitosti provozu těchto zařízení, kdy nedodržení podmínek bezpečného provozu představuje závažné riziko ohrožení života, zdraví a bezpečnosti, jsme považovali za velmi důležité provést kontroly u provozovatelů těchto zařízení. Kontroly v oblastech VTZ-PZ byly zaměřeny zejména na malé a střední podniky (provozovatele plynových kotelen a průmyslových pecí, zásobníky a rozvody technických plynů, subjekty zabývající se distribucí LPG, CNG, LNG a H<sub>2</sub>) a dále na veřejný sektor (např. vzdělávací zařízení, dětské tábory aj.).

#### **Kontroly byly zaměřeny zejména na:**

- vyhledávání a hodnocení rizik při provozu VTZ-PZ včetně oblasti poskytování OOPP obsluze VTZ-PZ (např. zabezpečení dýchací techniky u zařízení, kde se pracuje s toxickými, dráždivými, dusivými nebo žiravými plyny),

- odbornou a zdravotní způsobilost osob pověřených obsluhou a údržbou VTZ-PZ I. a II. třídy; písemný záznam o výsledku ověření znalostí obsluhy,
- vedení provozní dokumentace a provádění její aktualizace – místní provozní řád (dále jen „MPŘ“), provozní deníky, doklady o zkouškách provedených po dokončené montáži nebo rekonstrukci zařízení a výchozí revizi, doklady o kvalifikaci osob, harmonogram revizí a kontrol,
- stanovení opatření pro případ zdolávání mimořádných událostí spojených s provozem VTZ-PZ; zda provozovatel zjišťoval, analyzoval a vyhodnocoval příčiny havárií a dalších závažných událostí k nimž došlo na VTZ-PZ, nápravná a preventivní opatření,
- zajištění bezpečného stavu provozovaného VTZ-PZ pravidelně prováděnými kontrolami, revizemi, údržbou, servisem a odpovídající odbornou úroveň dokladů z kontrol a revizí (nově dle požadavků přílohy č. 5 a 6 k NV č. 191/2022 Sb.),
- zajištění bezpečného přístupu pro pracovníky provádějící kontroly, revize, zkoušky, obsluhu a údržbu zařízení;
- zajištění odpovídajícího větrání s ohledem na charakter zařízení, používanou technologii a plyn v prostorách, kde bylo provozováno VTZ-PZ,
- materiály použité při konstrukci a stavbě VTZ-PZ, zda odpovídaly provozním podmínkám a vlastnostem plynů, s nimiž přijdou do styku; jejich vhodnost doložena atestem nebo prohlášením o shodě; zda jednotlivé části VTZ-PZ byly vodivě propojeny a chráněny proti účinkům atmosférické, statické elektřiny a atmosférickým vlivům,
- stav VTZ-PZ a zajištění jeho pevnosti, těsnosti a ochrana proti účinkům koroze, pokud bylo zhotoveno z materiálu, který nebyl odolný proti korozi; vybavení přírodního potrubí plynu předepsanými armaturami, nepoužívání pro jiné účely, než pro které bylo určeno, bezpečnostní označení rozvodů podle druhu dopravovaných plynů, označení uzávěrů plynu;
- skladování plynů, zda byla stanovena a dodržována ochranná pásma, v nichž byla zakázána manipulace s otevřeným ohněm a uskladňování hořlavých a hoření podporujících látek,
- příslušný rozsah osvědčení a oprávnění subjektu dle skupiny a podskupiny provozovaných VTZ-PZ.

V rámci plnění této kontrolní činnosti bylo OIP provedeno celkem 631 kontrol, při kterých bylo zjištěno celkem 2 785 porušení a vydáno celkem 189 TOO. Z celkového počtu provedených kontrol pouze u 80 kontrol nebylo zjištěno porušení právních předpisů. Níže uvedené tabulky obsahují bližší údaje vyplývající z provedené kontrolní činnosti.

Tab. č. 47 – Vybrané ukazatele u VTZ-PZ dle OIP

| Ukazatel                      | OIP |    |     |    |     |     |     |       | Celkem       |
|-------------------------------|-----|----|-----|----|-----|-----|-----|-------|--------------|
|                               | 03  | 04 | 05  | 06 | 07  | 08  | 09  | 10    |              |
| Počet kontrolovaných subjektů | 49  | 20 | 68  | 39 | 63  | 80  | 147 | 162   | <b>625*</b>  |
| Počet kontrol                 | 49  | 20 | 68  | 39 | 64  | 82  | 147 | 162   | <b>631</b>   |
| Počet zjištěných porušení     | 117 | 55 | 167 | 44 | 184 | 172 | 178 | 1 868 | <b>2 785</b> |
| Počet opatření                | 0   | 0  | 0   | 0  | 4   | 1   | 0   | 5     | <b>10</b>    |

Pozn.: \*Subjekty nelze sčítat, 1 subjekt mohl být kontrolován více OIP.

Celkem bylo vydáno 189 TOO (konkrétně nejvíce 102 TOO vydal OIP 07 a 34 TOO vydal OIP 10). Část těchto doporučení byla uvedena v souvislosti se změnou legislativy (nový zák. č. 250/2021 Sb. a NV č. 191/2022 Sb.). Nejvíce doporučení se ovšem týkalo provedení dodatečných TOO u provozovaných technických zařízení s cílem minimalizovat a předcházet rizikovým situacím vyplývajícím z konkrétních výrobních a ostatních provozů. Jednalo se např. o doporučení instalace stabilních detektorů na zjišťování přítomnosti oxidu uhelnatého (dále jen „CO“) s plynovými spotřebiči skupiny B v objektech ve veřejném zájmu, výměnu starých uzavíracích armatur – kuželové kohouty typu K 800 za bezpečnější kulové kohouty, výměna starých regulátorů tlaku plynu, které byly staré 20

a více let. V následující tabulce je uveden přehled nejčastěji porušovaných právních předpisů. Nejčastěji zjišťované porušení právních předpisů se týkalo nedodržování NV č. 191/2022 Sb., zák. č. 309/2006 Sb. a zákoníku práce. Z tabulky je zřejmé zastoupení zjištěných porušení jednotlivých právních předpisů.

Tab. č. 48 – Přehled nejčastěji porušovaných předpisů u VTZ-PZ

| Předpis              | Počet porušení | % vyjádření daného porušení |
|----------------------|----------------|-----------------------------|
| NV č. 191/2022 Sb.   | 633            | 22,7                        |
| zák. č. 309/2006 Sb. | 618            | 22,2                        |
| zákoník práce        | 496            | 17,8                        |
| NV č. 101/2005 Sb.   | 400            | 14,4                        |
| NV č. 378/2001 Sb.   | 358            | 12,9                        |
| zák. č. 250/2021 Sb. | 150            | 5,4                         |
| NV č. 190/2022 Sb.   | 44             | 1,6                         |
| vyhl. č. 91/1993 Sb. | 32             | 1,2                         |
| NV č. 192/2022 Sb.   | 32             | 1,2                         |
| NV č. 406/2004 Sb.   | 11             | 0,4                         |
| ostatní              | 11             | 0,4                         |
| <b>Celkem</b>        | <b>2 785</b>   | <b>100</b>                  |

Zhodnocení výsledku kontrol dle zaměření:

- **Vyhledávání a hodnocení rizik při provozu VTZ-PZ včetně oblasti poskytování OOPP obsluze VTZ-PZ**

V seznamech vyhledaných rizik pro kontrolovaná pracoviště a pracovní činnosti byly zjišťovány při kontrolách chybějící rizika nejvíce pro provoz VTZ-PZ, ale také v nízkotlakých plynových kotelnách a při plnění nádrží motorových vozidel. Některé předložené seznamy vyhledaných rizik byly zpracovány na nekonkrétního provozovatele, nejednou uvedená zařízení ve skutečnosti ani u provozovatele nebyla. Mnohdy nebyl zpracován dokument vzájemné informovanosti o rizicích zaměstnanců cizích subjektů a často byly předkládány typizované dokumentace bez aktualizace rizik zpracované externími OZO k zajišťování úkolů v prevenci rizik. V oblasti poskytování OOPP zaměstnancům byly opět zjišťovány případy, kdy zaměstnavatelé OOPP poskytovali na základě zvyklostí, nikoli na podkladě seznamu zpracovaného po zhodnocení rizik a konkrétních podmínek práce. Zjištěn byl např. případ, kdy seznam OOPP uvedený v MPŘ plynových kotelen neodpovídal seznamu, jenž byl zpracován OZO na základě vyhodnocení rizik. U několika kontrolovaných osob nebyl stanoven způsob, podmínky a doba používání OOPP nebo nebyly vyplňovány karty na předání OOPP s podpisem zaměstnance.

- **Odborná a zdravotní způsobilost osob pověřených obsluhou a údržbou VTZ-PZ**

Z kontrolní činnosti vyplynulo, že provozovatelé v některých případech neměli jmenovanou osobu odpovědnou za provoz VTZ-PZ podle § 14 odst. 3 písm. a) NV č. 191/2022 Sb. nebo měli jmenovanou osobu odpovědnou za část VTZ-PZ (např. jen na plynové spotřebiče) a nebyla tak jmenovaná v rozsahu celého odběrného plynového zařízení (dále jen „OPZ“). Dále chybělo u větší části zaškolení odpovědné osoby s ověřením znalostí. Některé jmenované osoby odpovědné za provoz VTZ-PZ neměly povědomost, co uvedené znamená a co svým podpisem stvrdily. Nedostatky byly zjištěny také v některých osnovách školení, neboť byly zpracovány velmi obecně a neobsahovaly příslušné platné právní předpisy. Část provozovatelů neměla provozní dokumentaci k zařízení – návody na obsluhu, údržbu zařízení nebo vypracovaný MPŘ a obsluha tak nemohla být řádně seznámena a proškolená s obsluhou VTZ-PZ. Zdravotní způsobilost zaměstnanců pro výkon dané činnosti byla ve většině případů ověřena.

- **Vedení provozní dokumentace a provádění její aktualizace – MPŘ, provozní deníky, doklady o kvalifikaci osob, harmonogram revizí a kontrol**

Velká skupina nedostatků byla zjišťována v oblasti vedení provozní dokumentace, kdy MPŘ nebyly vypracovány, aktualizovány nebo nebyly vypracovány na konkrétní místní podmínky. Někdy byl převzat pouze návrh MPŘ a nebyl dopracován vč. zajištění převzetí provozovatelem, nebylo dostatečně specifikováno příslušné technické zařízení, nebyly jednoznačně konkretizovány úkony obsluhy vč. stanovení termínu jejich provádění, nebyla např. aktualizována telefonní čísla, chyběl popis bezpečnostních prvků kotleny - detektory plynu metanu (dále jen „CH<sub>4</sub>“) nebo CO, čidla zaplavení, teplotní čidla a jejich nastavení, chyběly situační náčrtý s popisem umístění zařízení, způsob a povinnost provádět kontroly a kalibrace detekčních systémů. V některých případech bylo zjištěno, že nebyly prováděny úplné zápisy do provozních deníků v rozsahu podle MPŘ. Dále např. nebyly zpracovány MPŘ pro středotlaké rozvody plynu (přívody plynu k hořákům lakovacích kabin, vypalovacích a sušících pecí). MPŘ pro lakovny byly zpracovány bez části pro VTZ-PZ lakovny. V předepsaném rozsahu nebyly zpracovány dokumentace o ochraně před výbuchem (dále jen „DOPV“) v návaznosti na hodnocení rizik a průvodní dokumentaci výrobců zařízení a také protokoly o určení vnějších vlivů pro prostory s těmito zařízeními (čerpací stanice LPG a CNG, lakovny, stříkací kabiny a boxy). DOPV zpracovaná podle NV č. 406/2004 Sb. chyběla také u několika regulačních stanic.

V některých případech nebyly vypracovány harmonogramy revizí a kontrol VTZ-PZ nebo byly vytvořeny pouze pro plynové spotřebiče bez rozvodů plynu, nebyly aktualizovány v souladu s novou legislativou nejméně na 6 let, jak požaduje § 22 odst. 1 NV č. 191/2022 Sb., vč. doplňování termínů plnění revizí a kontrol. Při stanovení termínů revizí a kontrol se při zpracování harmonogramu v některých případech nevycházelo z požadavků právních a ostatních předpisů k zajištění BOZP. Harmonogramy neobsahovaly informace o nutnosti provádění kontrol souvisejících zařízení, tj. bezpečnostní rychlouzávěry plynu, kalibrace detektorů úniku plynu, regulátory tlaku plynu a dalších zařízení. Některé předložené návody pro obsluhu nebo servis nebyly v českém jazyce.

Projektové dokumentace obsahovaly např. neplatné právní předpisy a normativní dokumenty s ohledem na termín jejich vypracování, neodpovídaly skutečnému provedení zejména nesouhlasily rozměry a materiál potrubí, trasa vedení byla změněna, rozpory ve výkresové části, nebyla navrhována a řešena detekce nebo projektová dokumentace zcela chyběla, což bylo v rozporu s požadavkem § 14 odst. 3 písm. c) NV č. 191/2022 Sb.

- **Opatření pro případ zdolávání mimořádných událostí spojených s provozem VTZ-PZ**

Opatření pro zdolávání mimořádných událostí nebylo v několika případech zapracováno do MPŘ, osoby odpovědné za stav a provoz VTZ-PZ nebyly seznámeny s havarijním plánem včetně rozmístění provozovaných uzávěrů plynu. Tyto osoby nebyly seznámeny se skutečností, že zajišťují v případě mimořádných událostí spolupráci se záchrannými složkami, s útvarem energetiky, hasičů, rychlé pomoci při zásahu.

- **Zajištění bezpečného stavu provozovaného VTZ-PZ pravidelně prováděnými kontrolami, revizemi, údržbou, servisem, odpovídající odbornou úroveň dokladů z kontrol a revizí**

Stále u části kontrolovaných subjektů nebyly prováděny kontroly VTZ-PZ nejméně 1 za rok nebo tyto kontroly se neprokazovaly písemnými doklady. V mnoha případech nebyly doloženy doklady k servisu plynových spotřebičů (servis byl prováděn většinou jen, když na zařízení něco nefungovalo) a nebyl tak dodržen návod k obsluze, což mohlo mít vliv na bezpečnost provozu (např. u plynových kotlů a karem nedokonalé spalování, hrozila otrava CO). Podceňovaly se i netěsnosti na VTZ-PZ, kdy se odkládalo odstranění nebo nebylo odstraněno ve stanovené lhůtě revizním technikem (v některých případech neurčil lhůtu ani stupeň úniku). Předložené doklady - zprávy z revizní činnosti VTZ-PZ vykazovaly značné nedostatky, např. nedostatečné informace v technických hodnotách revidovaného zařízení: popis, nároky na větrání, ověření kvalifikace obsluhy a vedení provozní dokumentace, nebyly



uvedeny související revize včetně data jejich provedení. Revizní zprávy vystavené po 1. 7. 2022, kdy začalo platit NV č. 191/2022 Sb., neměly náležitosti stanovené tímto NV. Jednalo se hlavně o chybějící IČ provozovatele; název, IČ a evidenční číslo oprávnění organizace, která provedla revizi; revizní zprávy nebyly číslovány; chybělo evidenční nebo výrobní číslo použitého měřicího zařízení. Některé doklady o odstranění závad z revizních zpráv byly doloženy pouze fakturou o vykonané práci.

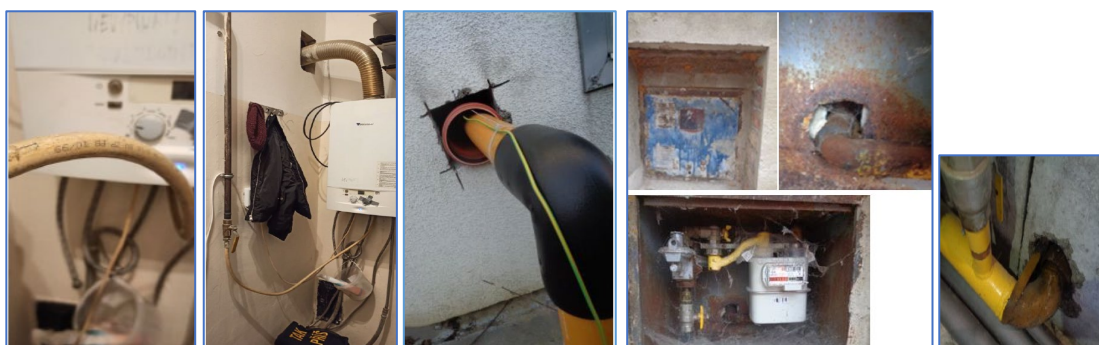
Absence revize zemní části plynovodu byla zjištěna při kontrolách dokladů k revizní činnosti na VTZ-PZ. Velká část revizních techniků nedostatečně kontrolovala plynovody uložené v zemi, tj. pravidelné kontroly izolace ocelových plynovodů, které byly vedeny v zemi nejméně 1x za 10 let, jak požaduje čl. 23 a tab. č. 1 ČSN 03 8373. Často se jednalo o plynovody, které byly v provozu přes 20 let. Revizní technici nebyli často vybaveni vhodným technickým zařízením pro kontrolu těsnosti plynovodů uložených v zemi a z jejich revizních zpráv nebylo zřejmé, jakým způsobem vlastně plynovod kontrolovali. Někteří uváděli jako způsob ověření těsnosti zemních částí plynovodu jako pochůzkovou činnost po trase plynovodu (někdy nedoloženo skutečné provedení – schéma rozvodů), provádění vpichů do země (některé úseky byly vedeny pod betonovým povrchem) a vyhotovené protokoly o tlakové zkoušce (chybně vymezen úsek zkoušeného plynovodu, neuvedeny dostatečně tech. parametry – dimenze, délky, geometrický objem zkoušeného plynovodu, nedostatečný tlak, nebyl zřejmý materiál plynovodu, zohlednění doby zkoušky s ohledem na použitý manometr s třídou přesnosti vč. uvedení platnosti jeho kalibrace pro objektivitu a přezkoumatelnost měření a výrobního čísla, apod.). U několika stacionárních detektorů na zjišťování úniku hořlavých plynů nebyly prováděny pravidelné kalibrace; nebyly prováděny kontroly pojistných zařízení a manometrů nulováním ve stanovených termínech, včetně zápisu do provozního deníku, respektive nebyly sledovány údaje předepsané v MPŘ. Dále např. nebyly prováděny kontroly regulátorů a elektroventilů dle návodů výrobců nebo stabilní hasící zařízení s hasícími plyny nebylo revidováno a provozováno jako VTZ-PZ.

- **Kontrola pracoviště**

Nedostatečnou péčí o provozované VTZ-PZ docházelo k porušení právních předpisů, které obecně z pohledu kontrol a údržeb byla zjištěna v případech, např.:

- používání poškozených nebo připojovacích hadic s prošlou dobou použitelnosti u plynových spotřebičů, převážně plynových sporáků v kuchyních; chráničky při prostupu stavební konstrukcí chyběly, měly nedostatečný přesah, dimenzi, řádně vetknuty (zapraveny) do stavební konstrukce, v případě, že se jednalo o požární úsek, nebyly zatěsněny protipožárními ucpávkami; nezajištěna dostatečná údržba zařízení a ochrana proti korozi (obr. níže);

Obr. č. 12



- nedostatečný přívod vzduchu (chyběly zcela otvory nebo stávající otvory měly nedostatečný průřez, otvory byly zakryty nebo silně znečištěny prachem) do místností s plynovými spotřebiči; odvod spalin byl proveden nebezpečným způsobem – nesprávný materiál a typ provedení spalinové cesty (např. obr. výše), spalinová cesta nebyla upevněna, spalinová cesta vedla přes hořlavý materiál; pracoviště nebyla vybavena požadovaným technickým zabezpečením – chyběly detektory CH<sub>4</sub>, CO, samočinný uzávěr plynného paliva;

- zastavěné VTZ-PZ zaskládané zbožím, nepřístupné uzávěry – instalovány i ve výšce nad 3 m, HUP nízkotlaké plynové kotelny III. kategorie umístěn ve dvoře jiného subjektu, kam provozovatel neměl přístup; kotelna nebyla vybavena bezpečnostním prvkem pro vypnutí elektroinstalace kotelny (STOP tlačítkem), který se umísťuje v bezprostřední blízkosti vstupních dveří kotelny (zevnitř nebo zvenčí), jak požaduje čl. 7.11 ČSN 07 0703; kotelny nebyly vybaveny předepsanou výbavou, nejčastěji chyběl hasicí přístroj CO<sub>2</sub>, který byl z finančních důvodů nahrazován práškovým hasicím přístrojem, lékárníčka; skladovány různé předměty nesouvisející s provozem plynové kotelny např. využití plynové kotelny společně s posilovnou (obr. níže);

Obr. č. 13



V rámci kontrolních činností probíhaly kontroly také ve veřejném sektoru, jako jsou např. vzdělávací zařízení, dětské tábory apod., kde byla většinou menší povědomost o problematice BOZP (i vzhledem k omezenému počtu zaměstnanců, kumulování funkcí a zaměření činnosti dané instituce) a spoléhání se na zajištění služeb objednávaných u externích OZO, revizních techniků apod. Nejčastějšími nedostatky ve veřejném sektoru bylo nepromítání aktuálních změn legislativy do příslušných dokumentací, převzaty a vedeny bez aktualizací. Často byla zjištěna absence projektové dokumentace staveb se zakreslením infrastruktury, např. plynofikace objektu tak, aby odpovídala skutečnosti. Tyto instituce v některých dílčích případech nerozlišovaly terminologii servis, kontrola a revize VTZ-PZ.

- **Platnost a příslušný rozsah osvědčení a oprávnění subjektu dle skupiny a podskupiny provozovaných VTZ-PZ**

V průběhu kontrol bylo zjištěno padělané osvědčení pro montáže a opravy VTZ-PZ. Následnou provedenou kontrolou u PFO, která provedla montáž plynového kotle, bylo zjištěno, že kromě padělaného osvědčení k dané činnosti nebyla kontrolována osoba držitelem ani oprávněním. Kontrolována osoba také prováděla autorizovaný servis plynových kotlů, přestože neměla požadovanou odbornou způsobilost v elektrotechnice podle požadavku výrobce zařízení. V jednom případě bylo zjištěno, že předložená tlaková zkouška byla vyhotovena dodatečně (dle vedené evidence v organizaci) a dále také podle evidenčního čísla oprávnění, které bylo uvedeno na dokumentu o tlakové zkoušce, jenž bylo vydáno TIČR až po vystavení dokladu o provedené tlakové zkoušce tlakových nádob stabilních (dále jen „TNS“). Tlaková zkouška tak nemohla být provedena v uvedeném termínu.

#### Shrnutí:

Právním subjektům byly v roce 2023 ze strany inspektorů z OIP uloženy v aktuálním kontrolním období, tzn. v rámci výše uvedené kontrolní činnosti, celkem 37 pokut v celkové výši 346 500 Kč. Při kontrolních činnostech často probíhala diskuse v souvislosti s novou legislativou k VTZ, k revizní činnosti a provozním dokumentacím. Situace s cenami energií se u mnoha subjektů projevil v nemožnosti investovat do rekonstrukcí a obnovy provozu s VTZ-PZ, proto zařízení byla pouze udržována ve stávajícím stavu, což může v budoucnu případně vést ke vzniku rizikových událostí. V posledních letech došlo k výraznému rozvoji alternativ zemního plynu (H<sub>2</sub>, čovynu, lehké topné oleje, LNG). S ohledem na způsob konečného využití a konkrétních technických realizací je významným aspektem pro bezpečný a spolehlivý provoz VTZ-PZ zejména oblast technické prevence

a dodržování rovněž nových legislativních požadavků, které budou zahrnuty také v dosud platných normativních dokumentech, např. ČSN 38 6405, a v technických pravidlech v oboru VTZ-PZ. Z výsledků této kontrolní činnosti OIP u činností při projektování, montáži, uvádění do provozu, zkouškách a revizích VTZ-PZ se zaměřením na OPZ a plynárenská zařízení při jednotlivých činnostech vyplynulo značné množství porušení předpisů a zejména požadavků nové legislativy, konkrétně 633 porušení NV č. 191/2022 Sb. Z těchto důvodů považujeme za nezbytné také v následujících letech zaměřit kontrolní činnost do oblastí v souvislosti s provozem, údržbou, opravami, kontrolami a revizemi těchto zařízení, zejména pak do oblastí provozu VTZ-PZ se zaměřením na malé a střední podniky (provozovatele plynových kotelen, průmyslových tepelných zařízení, kogeneračních jednotek, zásobníků, rozvodů technických a topných plynů a subjekty zabývající se distribucí LPG, CNG, LNG a H<sub>2</sub>).

### **3.13 Tlaková zařízení**

Z výsledků a statistiky PÚ u VTZ-TZ vyplývá, že je potřeba se této oblasti věnovat. V oblasti pracovní úrazovosti došlo k nárůstu PÚ u středních a velkých provozovatelů VTZ-TZ zejména v souvislosti s provozem velkých výrobních celků. Nejčastějšími příčinami PÚ u VTZ-TZ jsou používání nebezpečných nebo nevhodných pracovních postupů při údržbě nebo opravách VTZ-TZ a související nedostatečně provedené identifikace rizik.

Kontrolní činnost u VTZ-TZ byla v roce 2023 zaměřena na implementaci zák. č. 250/2021 Sb. a jeho prováděcího předpisu, tj. NV č. 192/2022 Sb., a to především v oblasti vyhledávání a prevence rizik, organizace práce údržby a oprav, průvodní a provozní dokumentace a odbornou způsobilost, zejména u velkých a středních provozovatelů tlakových nádob chemických zařízení.

Mimo uvedené byly kontroly také zaměřeny na činnosti prováděné revizními technikami VTZ-TZ zejména se zaměřením na obsah revizních zpráv VTZ-TZ podle § 18 NV č. 192/2022 Sb.

#### **Kontroly byly zaměřeny zejména na:**

##### System obecné technické prevence:

- vyhledání a vyhodnocení rizik při provozu, údržbě, opravách a rekonstrukcích VTZ-TZ, provozu nevyhrazených tlakových zařízení a stanovení opatření pro jejich eliminaci,
- jmenování odpovědné osoby za provoz a údržbu,
- plány revizí a zkoušek s rozpisem revizí VTZ-TZ,
- pravidelné provádění revizí, údržby a servisu,
- odborná a zdravotní způsobilost osob pověřených obsluhou a údržbou zařízení,
- vedení provozní dokumentace např. MPŘ a provozní předpisy, provozní záznamy, zápisy o zkouškách bezpečnostní výstroje, předepsaná průvodní dokumentace,
- doklady z kontrol, revizí a zkoušek s náležitostmi dle nové legislativy a s odpovídající odbornou úrovní.

##### Kontroly na pracovišti:

- vybavení obsluhy pro práci vhodnými OOPP,
- bezpečnostní výstroj VTZ-TZ, např. pojistné ventily, pojistné membrány, systémy uvolňující tlak, měřicí, signalizační, blokuující a regulační elektrická a elektronická zařízení související s bezpečností provozu a zda jsou stanoveny zásady kontroly a údržby bezpečnostní výstroje,
- odstraňování závad zjištěných předchozí revizí nebo zkouškou a jejich dokladování,
- prokazatelné seznámení obsluhy VTZ-TZ s návody k obsluze a jejich dodržování,
- bezpečný přístup pro obsluhu, údržbu zařízení a pro provádění kontrol a revizí,
- ochrana zařízení proti korozi,
- vybavení VTZ-TZ zabezpečovacími zařízeními a jejich funkčnost,



- funkčnost veškeré signalizace a havarijního větrání,
- řešení odstavení zařízení z provozu v případě havárie,
- zajištění možnosti opuštění nebezpečného prostoru a značení únikových cest.

#### Kontroly revizních techniků a revizních zpráv:

Zda byla správně vyhotovena zpráva o provedené revizi nebo zkoušce VTZ-TZ včetně provedení vyhodnocení. Dále pak zda byla revizní zpráva vypracována z hlediska obsahu dle požadavků § 18 odst. 2 NV č. 192/2022 Sb.

V roce 2023 bylo v rámci plnění této kontrolní činnosti provedeno celkem 387 kontrol u 381 kontrolovaných subjektů. Při kontrolách bylo zjištěno celkem 1 066 porušení. V celkem 10 případech bylo u zjištěných závad vydáno opatření k odstranění porušení právních předpisů. Dále bylo vydáno v rámci těchto kontrol celkem 43 TOO. Tabulky níže obsahují bližší údaje na základě provedené kontrolní činnosti.

Tab. č. 49 – Vybrané ukazatele u VTZ-TZ dle OIP

| Ukazatel                      | OIP |    |    |    |    |     |    |     | Celkem       |
|-------------------------------|-----|----|----|----|----|-----|----|-----|--------------|
|                               | 03  | 04 | 05 | 06 | 07 | 08  | 09 | 10  |              |
| Počet kontrolovaných subjektů | 0   | 39 | 51 | 28 | 34 | 53  | 60 | 117 | <b>381*</b>  |
| Počet kontrol                 | 0   | 39 | 51 | 28 | 36 | 55  | 61 | 117 | <b>387</b>   |
| Počet zjištěných porušení     | 0   | 59 | 82 | 27 | 44 | 141 | 88 | 625 | <b>1 066</b> |
| Počet opatření                | 0   | 0  | 3  | 0  | 3  | 1   | 0  | 3   | <b>10</b>    |

Pozn.: \*Subjekty nelze sčítat, 1 subjekt mohl být kontrolován více OIP.

V tabulce níže je uveden přehled nejčastěji porušovaných právních předpisů. Nejčastěji zjištěná porušení právních předpisů se týkala nedodržování zákoníku práce, zák. č. 309/2006 Sb., NV č. 192/2022 Sb. a NV č. 378/2001 Sb.

Tab. č. 50 – Přehled nejčastěji porušovaných předpisů u VTZ-TZ

| Předpis              | Počet porušení | % vyjádření daného porušení |
|----------------------|----------------|-----------------------------|
| zákoník práce        | 386            | 36,2                        |
| zák. č. 309/2006 Sb. | 193            | 18,1                        |
| NV č. 192/2022 Sb.   | 154            | 14,4                        |
| NV č. 378/2001 Sb.   | 136            | 12,8                        |
| NV č. 101/2005 Sb.   | 93             | 8,7                         |
| zák. č. 250/2021 Sb. | 78             | 7,4                         |
| ostatní              | 26             | 2,4                         |
| <b>Celkem</b>        | <b>1 066</b>   | <b>100</b>                  |

#### Zhodnocení výsledku kontrol dle zaměření:

- **Systém obecné technické prevence**

V systému obecné technické prevence byly shledány nejzávažnější nedostatky v prevenci rizik. Celkem 36 % všech zjištěných porušení předpisů bylo v oblasti vyhledávání, hodnocení a přijímání opatření k minimalizaci rizik. Dále byly často zjišťovány nevhodné a nebezpečné pracovní postupy, které vyplývaly z chyb provedených při identifikaci, vyhledání a vyhodnocení rizik. Kontrolami v této oblasti byly zjištěny nejčastěji nedostatky těchto typů: chybějící a nevypracované dokumentace rizik, příliš obecné a nevypracované pro provozované VTZ-TZ, přímé používání dokumentací rizik vypracovaných výrobcí VTZ-TZ, které nebyly dopracovány na místní podmínky a byly příliš obecné.

Při kontrolách prováděných revizí a údržby byly zjištěny závady, kdy nebyly k dispozici provozní dokumentace tlakových nádob (pasporty TNS). Často byly předkládány doklady výrobců VTZ-TZ

v cizím jazyce. Doklady o jmenování odpovědné osoby za provoz a údržbu byly zpracovány často formálně bez náležitého seznámení s odpovědností jmenovaných osob.

Velká část porušení byla také v oblastech vedení provozní dokumentace např. MPŘ a provozní předpisy, provozní záznamy, zápisy o zkouškách bezpečnostní výstroje, předepsaná průvodní dokumentace, plány revizí a zkoušek s rozpisem revizí VTZ-TZ.

U kontrolovaných dokladů z revizí a zkoušek VTZ-TZ byly ve velké části zjištěny rozpory s náležitostmi podle nové legislativy a dále také závady vyplývající z neodborného provedení revizí a zkoušek.

- **Pracoviště**

V oblasti kontrol na pracovištích byly zjištěny nejzávažnější nedostatky vzniklé z důvodů zanedbávané údržby a kontroly zařízení. Nedostatky v údržbě vnějšího pláště nádob a nedostatečné ochrany výstroje a povrchu nádob byly velmi časté. Níže na 1. a 2. obrázku jsou uvedeny příklady nevhodného provozu tlakové nádoby, u které došlo k netěsnosti na výstroji tlakové nádoby a následnému požáru. Na 3. obrázku je tlaková nádoba provozovaná s netěsností na uzavíracím ventilu přívodu páry, kde došlo při otevření nádoby k expanzi páry a opaření zaměstnance.

Obr. č. 14

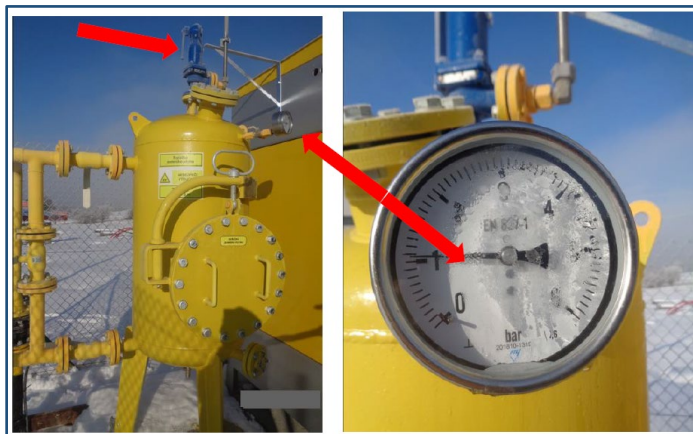


Dalším častým nedostatkem bylo nezajištění bezpečného přístupu k těmto zařízením, a to z důvodů nevhodných umístění, nevhodného skladování materiálů a výrobků.

Při kontrolách bylo zjištěno, že některá zařízení byla provozována se zjevnými nedostatky, jako jsou např. vnější i vnitřní koroze zařízení, provozování zařízení s netěsnostmi na ventilech a potrubních dílech, nedostatečné údržby uzavíracích armatur, omezovacích zařízení včetně čidel a bezpečnostní výstroje (obr. níže).

Často se vyskytovaly tlakoměry, které byly nefunkční („přetočené“), nečitelné nebo bez správně vyznačené hodnoty maximálně přípustného tlaku. Dále byly časté nedostatky u pojistných ventilů, zejména neukotvené výfukové potrubí a nevhodné vyústění do sběrného potrubí nebo do prostorů ohrožující obsluhu zařízení. Obr. níže: nepřístupnost k pojistnému ventilu, není chráněn před povětrnostními podmínkami; vadný manometr (netěsný, nevyznačen max. tlak).

Obr. č. 15



### Shrnutí:

Sankční postihy byly uplatňovány v souladu s příslušnými ustanoveními zákona o inspekci práce. Právním subjektům bylo v oblasti VTZ-TZ v roce 2023 uloženo v aktuálním kontrolním období, tzn. v rámci výše uvedené kontrolní činnosti, celkem 36 pokut v celkové výši 333 500 Kč.

Výsledky kontrol v rámci úkolu kontroly BOZP v oblasti VTZ-TZ ukázaly na vhodnost volby těchto zařízení zejména TNS provozovaných technologií v chemickém průmyslu. Dokládaly to jak počty zjištěných nedostatků, tak i pracovní úrazovost související s jejich provozem. Ze statistik je zřejmý nárůst počtu zjištěných nedostatků oproti minulému roku, dále byl zjištěn nárůst počtu PÚ a mimořádných událostí související s provozem VTZ-TZ, a to zejména u větších a velkých provozovatelů. Z analýzy těchto údajů vyplývá, že je nutné se touto oblastí podrobněji zabývat i v roce 2024.

### **3.14 Integrovaná inspekce**

SÚIP společně s OIP patří mezi tzv. orgány integrované inspekce, které společně s krajskými úřady a Českou inspekcí životního prostředí (dále jen „ČIŽP“) vykonávají kontroly dle zák. č. 224/2015 Sb., jejichž cílem je snížit pravděpodobnost vzniku a omezit následky závažných havárií na životy a zdraví lidí a zvířat, životní prostředí a majetek v objektech, ve kterých je umístěna nebezpečná látka, a v jejich okolí. Mezi další orgány integrované inspekce patří ČBÚ a obvodní báňský úřad (dále jen „OBÚ“), KHS a hasičskými záchrannými sbory (dále jen „HZS“) krajů.

ČIŽP zpracovává každoročně po projednání s krajskými úřady a orgány integrované inspekce návrh ročního plánu kontrol dodržování zák. č. 224/2015 Sb., který následně schvaluje ministerstvo životního prostředí. Četnost kontrol záleží na množství umístěných nebezpečných látek v objektech zařazených do působnosti zák. č. 224/2015 Sb., přičemž u provozovatelů s objekty s větším množstvím nebezpečných látek (zařazení do skupiny B) probíhají kontroly nejméně jednou za rok a u provozovatelů s objekty s menším množstvím nebezpečných látek (zařazení do skupiny A) probíhají kontroly nejméně jednou za tři roky. V případě potřeby lze vykonávat i mimořádné kontroly, případně lze četnost kontrol stanovit odchylně na základě systematického posuzování nebezpečí závažné havárie u jednotlivých objektů.

Výsledkem integrovaných inspekcí z hlediska inspekce práce je protokol o kontrole dle zákona o inspekci práce a dle zákona o kontrole, a také informace o výsledku kontroly, která je zasílána místně příslušnému oblastnímu inspektorátu ČIŽP. ČIŽP následně ze všech informací vyhotovuje celkovou zprávu o kontrole.

## Kontroly bezpečnostní dokumentace

Provozovatelé zařazených objektů předkládají na základě provedení posouzení rizik závažné havárie krajským úřadům zpracovanou bezpečnostní dokumentaci. Skupina A zpracovává bezpečnostní program prevence závažných havárií (dále jen „PZH“) ve smyslu ust. § 10 a § 11 zák. č. 224/2015 Sb. a skupina B zpracovává bezpečnostní zprávu ve smyslu ust. § 12 zák. č. 224/2015 Sb. OIP v postavení dotčeného orgánu státní správy mají k těmto bezpečnostním programům či zprávám a jejich aktualizacím možnost vyjádřit se v rámci svých kompetencí.

Inspektoři se v roce 2023 vyjadřovali k celkem 21 bezpečnostním dokumentacím v oblasti PZH, včetně jejich aktualizací. Krajské úřady také OIP informují o zařazení či vyřazení objektů či o stanovení zóny havarijního plánování, ke kterým se OIP nevyjadřuje.

Nevýhodou řízení o bezpečnostní dokumentaci je často skutečnost, že dokumentace obvykle obsahuje odkazy na interní předpisy, které ale OIP nemá k dispozici a nemůže tak vykonat podrobnější kontrolu. Důležité je rovněž zmínit, že hodnocení rizik závažné havárie a přijatých preventivních bezpečnostních opatření nenáleží OIP, ale zpracovateli posudku, proto je bezpečnostní dokumentace pro orgány inspekce práce především informativní, a to zejména u nově zařazených objektů. Informace uvedené v bezpečnostní dokumentaci inspektoři z velké části ověřují až při samotné fyzické kontrole daného pracoviště.

Mezi připomínky, které OIP k bezpečnostní dokumentaci navrhovaly, patřila např. neaktuálnost právních předpisů, nejasnosti týkající se pracovních postupů či nejasnosti ve stanovení povinností údržby, kontrol a revizí v případě technických zařízení s ohledem na nové právní předpisy týkající se VTZ.

## Zhodnocení kontrol

Krajské úřady a částečně i ČIŽP se zaměřují na kontrolu plnění požadavků stanovených zák. č.224/2015 Sb., přičemž ostatní orgány státní správy provádějí kontrolu v oblasti PZH v rámci svých kontrolních kompetencí. U kontrolovaných provozovatelů se prováděla i kontrola odstranění zjištěných nedostatků z předchozích kontrol, a to většinou s kladným výsledkem, kdy nedostatky byly odstraněny a zlepšil se tak nejen stav na úseku bezpečnosti práce a bezpečného provozu VTZ, ale přispělo to i ke snížení rizika vzniku závažné havárie.

V rámci kontrolní činnosti bylo v roce 2023 zkontrolováno celkem 70 právnických osob, u kterých bylo provedeno celkem 216 kontrol, a to nejen v oblasti bezpečnosti práce, ale i v oblasti bezpečného provozu VTZ (viz níže uvedená tabulka).

Tab. č. 51 – Vybrané ukazatele u integrovaných inspekci dle OIP

| Ukazatel                      | OIP |    |    |    |    |    |    |     | Celkem     |
|-------------------------------|-----|----|----|----|----|----|----|-----|------------|
|                               | 03  | 04 | 05 | 06 | 07 | 08 | 09 | 10  |            |
| Počet kontrolovaných subjektů | 3   | 21 | 7  | 3  | 15 | 13 | 12 | 17  | <b>70*</b> |
| Počet kontrol                 | 3   | 33 | 9  | 11 | 59 | 17 | 14 | 70  | <b>216</b> |
| Počet zjištěných porušení     | 0   | 3  | 15 | 3  | 63 | 42 | 3  | 154 | <b>283</b> |
| Počet opatření                | 0   | 0  | 1  | 0  | 0  | 0  | 0  | 0   | <b>1</b>   |

Pozn.: \*Subjektiv nelze sčítat, 1 subjekt mohl být kontrolován více OIP.

Subjekty si většinou uvědomovaly rizika vyplývající z jejich činností, což lze interpretovat zvyšujícím se tlakem na prevenci rizik, která je podpořena platnou legislativou. Opatření k odstranění nedostatků zjištěných při kontrole bylo v rámci kontrol vydáno pouze v 1 případě.

Počet kontrol bez zjištěných nedostatků činil 122, což je shodně jako minulý rok 56 % z celkového počtu kontrol. Při zbývajících 94 kontrolách bylo zjištěno celkově 283 porušení právních předpisů. Nejčastěji porušené právní předpisy a jejich četnost uvádí následující tabulka.

Tab. č. 52 – Přehled nejčastěji porušených právních předpisů u integrovaných inspekci

| Předpis              | Počet porušení | % vyjádření daného porušení |
|----------------------|----------------|-----------------------------|
| zákoník práce        | 74             | 26,1                        |
| NV č. 101/2005 Sb.   | 55             | 19,4                        |
| zák. č. 309/2006 Sb. | 53             | 18,7                        |
| NV č. 378/2001 Sb.   | 29             | 10,2                        |
| NV č. 191/2022 Sb.   | 28             | 9,9                         |
| zák. č. 250/2021 Sb. | 19             | 6,7                         |
| NV č. 192/2022 Sb.   | 14             | 4,9                         |
| NV č. 375/2017 Sb.   | 3              | 1,1                         |
| NV č. 406/2004 Sb.   | 2              | 0,7                         |
| vyhl. č. 91/1993 Sb. | 2              | 0,7                         |
| vyhl. č. 48/1982 Sb. | 1              | 0,4                         |
| NV č. 362/2005 Sb.   | 1              | 0,4                         |
| NV č. 190/2022 Sb.   | 1              | 0,4                         |
| NV č. 201/2010 Sb.   | 1              | 0,4                         |
| <b>Celkem</b>        | <b>283</b>     | <b>100</b>                  |

Nejčastějšími zjištěními v oblasti BOZP a VTZ při kontrolách souvisejících s prevencí závažných havárií bylo nedodržení právních předpisů specifikujících požadavky na výrobní a provozní budovy (u 22 kontrolovaných subjektů), řízení péče a bezpečnosti práce (u 20 subjektů), TNS z hlediska BOZP (u 18 subjektů), ochranná opatření u elektrických zařízení (u 15 subjektů), zařízení pro rozvod plynu z hlediska BOZP (u 14 subjektů), nebezpečné látky (u 10 subjektů) a další – skladování, zdvihací zařízení, kotelny.

Mezi konkrétní nedostatky zjištěné při integrovaných inspekci v roce 2023 patřily např.:

- *Oblast strojů, zařízení a VTZ:* nezajištěné části elektrické instalace, nedostatečně zpracované revizní zprávy, nepředložená průvodní dokumentace (revizní kniha) k plynovým spotřebičům, neutěsněné průchody plynovodu prostupujícího stěnami, koroze potrubních systémů, poškozené vázací prostředky, nejmenování osoby odpovědné za VTZ, chybějící oprávnění od TIČR, cizojazyčná průvodní dokumentace či nezpracovaný nebo nedostatečný harmonogram revizí, kontrol, zkoušek.
- *Oblast nebezpečných látek:* chybějící označení nádrží a nádob s nebezpečnými látkami, špatný stav skladovacích nádrží, poškozené hadice pro transport nebezpečných látek, nevhodné skladování.
- *Oblast pracoviště, pracovního prostředí, řízení BOZP:* poškozené výstražné značení, nerovnosti s komunikací, zastavěné a neoznačené únikové východy, chybějící ochranná zařízení, neprovedení pracovních lékařských prohlídek, nedostatečné OOPP nechránící před možnými riziky.

Od doby zavedení integrovaných inspekci se většina provozovatelů objektů spadajících do režimu zák. č. 224/2015 Sb. dostala i díky častějším kontrolám na dobrou úroveň v oblasti bezpečnosti práce a bezpečného provozu VTZ a na nízkou míru pracovní úrazovosti.

V rámci svých pravomocí inspektoři vydávali i TOO a doporučení ke zlepšení stavu na úseku bezpečnosti práce a bezpečného provozu VTZ, kterých bylo celkem 94. Mezi konkrétní doporučení vydaná při kontrolách v roce 2023 patřilo kromě aktualizace dokumentace dle aktuálních právních předpisů a aktuálních podmínek např.:



- v provozní knize plynové detekce pro přehlednost oddělovat jednotlivé zápisy, doplnit rok,
- v rámci aktualizace DOPV rozšířit přehled zaměstnanců oprávněných vydávat písemný příkaz k provádění prací v prostorech s nebezpečím výbuchu,
- ve skladu hořlavin, skladu kyanidů a skladu pohonných hmot umístit havarijní soupravu výměnou za stávající (pytle na paletách, smetáky apod.),
- v rámci směrnice OOPP specifikovat blíže stupeň ochrany u pracovní obuvi,
- dopracovat plán kontrol a revizí podle NV 190/2022 Sb.,
- změnit materiál pro zajištění ocelových krytů kabelových žlabů ve venkovních prostorech kvůli rychlé degradaci,
- zkontrolovat, doplnit a obnovit označení provozních hodnot u všech tlakoměrů a teploměrů,
- zajistit správné označení instalovaných zařízení ve zprávách, protokolech,
- dopracovat postupy pro pohyb osob ve stísněných prostorech,
- upřesnit odpovědnosti, povinnosti kompetence a pravomoci osob odpovědných za VTZ,
- prověřit uzemnění a ochranu před bleskem,
- a další.

### **Vzájemná spolupráce i spolupráce s ostatními orgány státní správy**

Kontroly vykonávali inspektoři různých specializací a garantem za plnění tohoto úkolu byl zpravidla inspektor se specializací chemický průmysl, ropný průmysl a nebezpečné látky. Inspektoři dalších specializací velmi pomáhali komplexnějšímu provedení kontrol, a to zejména v oblastech bezpečného provozu VTZ. Kontroly probíhaly na základě pozvánky zaslané oblastními inspektoráty ČIŽP, kterým byla po každé kontrole podána informace o výsledku kontroly dle ust. § 41 odst. 1 zák. č. 224/2015 Sb.

Při spolupráci s ČIŽP, popřípadě s ostatními orgány integrované inspekce, inspektoři neshledali nedostatky při koordinaci kontrol.

### **Mimořádné události, PÚ**

O mimořádných událostech, kterými mohou být požáry či výbuchy, které nastaly v objektech spadajících pod režim zák. č. 224/2015 Sb., se orgány inspekce práce většinou dozvídaly se zpožděním a z různých zdrojů (PČR, HZS, krajský úřad, média). V případě, kdy se nestal žádný závažný či smrtelný PÚ, nebyli provozovatelé objektů povinni orgány inspekce práce informovat. Změna v hlášení havárií nastala od 1. července 2022, kdy vstoupil v účinnost zák. č. 250/2021 Sb. Společnostem přibyla nová povinnost hlášení na OIP takové havárie, v jejímž důsledku došlo ke škodě na majetku zjevně přesahující částku 5 000 000 Kč, která vznikla v souvislosti s provozem VTZ, nebo kdy byla příčinou vzniku této události VTZ.

V roce 2023 nastaly u provozovatelů zařazených objektů celkem dvě události, z toho jedna v působnosti OIP 7 a jedna v působnosti OIP 10. V prvním případě hořela skladovací nádoba s odpadní látkou z výroby, přičemž nebyl nikdo zraněn, a ve druhém případě došlo k výbuchu beztlakého zásobníku hořlavé kapaliny, přičemž došlo ke zranění OSVČ pracujícího u zásobníku.

### Shrnutí:

V roce 2023 byla při integrovaných inspekcích uložena v aktuálním kontrolním období, tzn. v rámci výše uvedené kontrolní činnosti, ze strany OIP jedna sankce ve výši 35 000 Kč za nebezpečné skladování kyseliny sírové, nevybavení schodišťového ramena zábradlím a neprovádění preventivní kontroly výskytu škodlivých plynů nebo spalin se zápisem výsledků do provozního deníku v nízkotlaké kotelně.

Integrované inspekce trvale zlepšují stav nejen na úseku bezpečnosti práce a bezpečného provozu VTZ u vybraných kontrolovaných provozovatelů zařazených objektů, ale i obecně na úseku prevence závažných havárií díky dalším orgánům integrované inspekce spolu s krajskými úřady a ČIŽP.

Inspektoři se shodli na tom, že stav v objektech zařazených do skupiny B byl výrazně lepší než v objektech zařazených do skupiny A, a to nejen z důvodu každoročních kontrol, ale i z důvodu větší zodpovědnosti k problematice PZH a BOZP obecně. Je důležité upozornit na to, že největší problémy hrozí zejména při údržbách, opravách a dalších investičních akcích, které jsou ve většině případů řešeny pomocí externích firem a subdodavatelů. V takových případech hraje velmi důležitou roli vzájemná informovanost o rizicích a důsledné dodržování stanovených opatření. Doporučení a TOO vydávána inspektory byla kontrolovanými společnostmi respektována a realizována.

Kontrolovaní provozovatelé jsou na tyto společné kontroly více orgánů státní správy zvyklí. Větší provozovatelé byli velmi dobře připraveni jak po stránce předkládané dokumentace ke kontrole, tak i po stránce personálního zabezpečení kontroly, avšak menší provozovatelé občas měli problém s nedostatkem zástupců či pověřených odborníků, kteří by se mohli věnovat všem kontrolujícím v jednom termínu kontroly. Je však nutno podotknout, že ze strany kontrolované i kontrolující byl kladen dostatečný důraz na důležitost těchto kontrol, které mohou zásadním způsobem ovlivnit nejen život a zdraví zaměstnanců, ale i život a majetek okolní infrastruktury a samozřejmě i životní prostředí.

### **3.15 Program Bezpečný podnik**

Program Bezpečný podnik jako jeden z cílů Národní politiky BOZP slouží jako informační a osvětový nástroj k podpoře bezpečného a zdraví neohrožujícího pracovního prostředí. Zavedením programu Bezpečný podnik mohou zaměstnavatelé dosáhnout nejen funkčního systému řízení BOZP, který ob stojí ve skutečném provozu, ale především mohou dosáhnout zvýšení úrovně BOZP, která vede ke snížení pracovní úrazovosti, a tedy i ke snížení nákladů spojených s PÚ. Účast v programu je dobrovolná, avšak držitelé osvědčení Bezpečný podnik se zavazují plnit každoročně i tzv. indikátory zlepšování, které prokazují neustálé zlepšování v oblasti BOZP.

V indikátorech zlepšování daná firma uvádí údaje směřující ke své pracovní úrazovosti, nahrazování méně bezpečných technických zařízení a technologií bezpečnějšími, zvyšování efektivnosti organizace práce, zajišťování účinnějších OOPP, účinnější oznamování skoronehod, zlepšování pracovních podmínek či zvyšování péče o zdraví zaměstnanců, životní prostředí či požární zabezpečení dané firmy.

Bezpečné podniky tak mnohdy plní více, než stanoví právní předpisy, což je pozitivně přijímáno nejen vlastními zaměstnanci, ale i odbornou veřejností a dalšími spolupracujícími subjekty. Platnost osvědčení je tři roky a pokud firma má zájem zařadit se mezi Bezpečné podniky a získat tak efektivní a neustále se zlepšující systém řízení BOZP, musí pro to učinit zejména základní rozhodnutí nejvyššího managementu a postavit BOZP na stejnou úroveň jako ekonomické výsledky firmy. Navíc i odhady Evropské unie ukazují, že každé euro investované do BOZP přináší zaměstnavateli přibližně dvojnásobnou návratnost.

Proverky plnění požadavků programu provádí všechny OIP na základě podané žádosti dané firmy, která již před tímto podáním zavedla systém řízení BOZP, zadokumentovala jej a zajistila si vyjádření dotčených orgánů státní správy (HZS, KHS a případně OBÚ; vyjádření ČIŽP je zajišťováno SÚIP, pokud daná firma nemá zaveden systém environmentálního řízení). Bezpečný podnik díky tomuto přístupu nezasahuje pouze do problematiky bezpečnosti práce a bezpečného provozu V TZ, ale vztahuje do sebe okrajově i problematiku požární ochrany, ochrany zdraví při práci a hygienických požadavků na pracovní prostředí či problematiku ochrany životního prostředí, čímž zůstává stále váženým a zajímavým oceněním v rámci ČR.

#### **Zhodnocení prověrek**

OIP dostává prvotní informace o firmě, která má zájem stát se Bezpečným podnikem, z její žádosti o ověření zavedeného systému řízení BOZP a k ní přiložených dokumentů. Po zhodnocení této dokumentace, prověření všech informací v IS REÚIP a schválení (zaevidování) žádosti na SÚIP dochází k plánování harmonogramu celé prověrky. Dílčí prověřování probíhala prostřednictvím

inspektorů různých specializací v závislosti na procesech a činnostech, které se v dané firmě vyskytovaly, čímž bylo dosaženo rozsáhlé škály prověřované problematiky. Je však třeba mít na paměti, že celá prověrka nenahrazuje samotnou kontrolu stavu a úrovně BOZP, což je povinnost každého zaměstnavatele, ani nenahrazuje audit systému řízení BOZP prováděný externě či interně. Inspektoři plnili funkci poradní, upozorňovali na nedostatky, které byly často skryty v rámci provozní slepoty, a také dávali doporučení pro zlepšení stavu BOZP.

Dílčí prověrky probíhaly v těchto oblastech:

- VTZ - ZZ, PZ, TZ, EZ,
- PPV a pracovní podmínky,
- doprava,
- nebezpečné látky a havárie,
- stavební činnost,
- výrobní a provozní zařízení,
- systém řízení BOZP.

V roce 2023 bylo v rámci všech OIP prověřeno celkem 42 firem, ve kterých celkem 77 inspektorů provedlo 278 dílčích prověrek systému řízení BOZP ukončených dílčím zápisem. Dílčí zápisy poté tvořily podklad pro závěrečnou zprávu z prověrky, kterou sestavoval garant programu na OIP a projednával ji spolu s vedoucím inspektorem či jím pověřeným zástupcem OIP společně s prověřovanou firmou.

Ani při prověrkách Bezpečných podniků neunikly zraku inspektora nedostatky či neshody s programem, které musely být do konce prověrky odstraněny. Celkově bylo zjištěno 129 nedostatků či neshod, a zároveň inspektoři dali doporučení pro úpravu, změnu či zlepšení v rámci systému řízení BOZP v celkem 245 případech. Bližší údaje vykazuje následující tabulka.

Tab. č. 53 - Údaje o prověrkách dle OIP

| Ukazatel                           | OIP |    |    |    |    |    |    |    | Celkem |
|------------------------------------|-----|----|----|----|----|----|----|----|--------|
|                                    | 03  | 04 | 05 | 06 | 07 | 08 | 09 | 10 |        |
| Počet prověřovaných subjektů       | 4   | 4  | 8  | 4  | 3  | 2  | 6  | 11 | 42     |
| Počet prověrek                     | 23  | 23 | 69 | 29 | 23 | 12 | 30 | 69 | 278    |
| Počet zjištěných nedostatků/neshod | 12  | 2  | 11 | 16 | 18 | 3  | 15 | 52 | 129    |
| Počet doporučení                   | 7   | 25 | 68 | 78 | 19 | 3  | 0  | 45 | 245    |
| Počet prověřujících inspektorů     | 7   | 8  | 19 | 10 | 8  | 4  | 5  | 16 | 77     |

V rámci roku se neprověřovaly pouze firmy, které se do programu zapojily poprvé či měly zájem pokračovat v programu i nadále, ale byly prověřovány i stávající Bezpečné podniky, jelikož v rámci tříleté platnosti osvědčení probíhaly tzv. průběžné prověrky v omezenějším rozsahu prověřování. Rovněž inspektoři poskytovali i poradenství a informace zájemcům o program Bezpečný podnik, v roce 2023 kontaktovaly OIP celkem 3 firmy. Poradenství bylo poskytováno i společností, které již osvědčení získaly, čehož si jejich zástupci velmi cenili. Mezi nejčastěji komunikovaná témata patřila zejména problematika VTZ v souvislosti s novým zákonem z roku 2021.

### Nedostatky, neshody s programem a nestandardní situace

Nedostatky či neshody s programem se vyskytovaly při prověrkách minimálně a nebyly systémové. Jde vidět, že Bezpečné podniky se snaží přemýšlet o BOZP v rámci všech pracovních pozic a všech stupňů řízení. Vyhledávání a hodnocení rizik je však nikdy nekončící proces a nesmí se zapomenout, aby se odstraněné riziko nepřesunulo jako nově vzniklé riziko do další části procesů a práce v dané firmě. Také bylo zjišťováno, že sice vše je nastaveno formálně správně a dle právních předpisů, avšak nebyl už takový důraz na skutečné důsledné zavedení do praxe, a především na důslednou



kontrolu dodržování v praxi. Mezi nedostatky zjištěné při prověrkách v roce 2023 patřily následující příklady:

- *Oblast dokumentace:* uvedení neplatných právních předpisů, nedoložení dokumentace o odstranění závad zjištěných v revizních zprávách, chybějící záznamy v provozních denících.
- *Oblast strojů a zařízení, včetně VTZ:* chybějící kryty nebezpečných míst či živých částí elektroinstalace, nedostatečně upevněné části elektrické instalace, provoz části elektrické instalace bez výkresové dokumentace odpovídající skutečnému stavu.
- *Oblast nebezpečných chemických látek:* neoznačené nádoby obsahující nebezpečné látky.
- *Oblast stavebnictví:* nezajištěné vstupy na stavenišťe proti vstupu nepovolaných osob.
- *Další:* nedostatečná výměna informací o rizicích při spolupráci zaměstnanců dvou a více zaměstnavatelů, neurčení osob odpovědných pro provoz VTZ, nedostatečné zajištění skladovaného materiálu proti sesunutí, neoznačení komunikací.

Je důležité zmínit, že zaslání žádosti o prověření systému řízení BOZP v rámci programu automaticky neznamená, že daná firma osvědčení Bezpečný podnik získá. Může se stát, že při prověření inspektoři zjistí nedostatečnou připravenost či může nastat neočekávaná mimořádná událost – závažný či smrtelný pracovní úraz, havárie. V takových případech daná firma osvědčení Bezpečný podnik neobdrží, případně je rozhodnuto o prozatímním nevydání osvědčení do doby zjištění všech důležitých skutečností. V roce 2023 nastaly v této souvislosti 3 mimořádné situace. V prvním případě se ve firmě stal závažný pracovní úraz v době po podání žádosti, která byla na základě této události následně zrušena. Ve druhém případě OIP již provedl dílčí prověrky, avšak než došlo ke konečnému projednání závěrečné zprávy, staly se 2 smrtelné pracovní úrazy, čímž bylo rozhodnuto o prozatímním nepokračování v procesu Bezpečného podniku. A třetí případ rovněž skončil s prozatímním nevydáním osvědčení na základě výbuchu se zraněním OSVČ.

Positivem je skutečnost, že žádnému osvědčení nemusela být zrušena jeho platnost. Možnost zrušení platnosti osvědčení nastává v případech, kdy OIP zjistí, že daná firma porušila předpisy k zajištění BOZP v návaznosti na selhání zavedeného systému řízení BOZP, a to v rámci kontroly šetření příčin vzniku pracovního úrazu či při vzniku mimořádné události.

### **Doporučení pro zlepšení**

Doporučení dávána inspektory při prověrkách patří tradičně mezi nejpřínosnější a nejvíce ceněné mezi Bezpečnými podniky. Inspektoři na základě svých letitých zkušeností z kontrol a kontrol šetření příčin a okolností vzniku pracovních úrazů ví, co prověřit, na co se zaměřit, případně jaký je nejčastější zdroj a příčina pracovních úrazů. Mezi doporučení daná v roce 2023 můžeme kromě požadavků na aktualizaci dokumentace (vyhodnocení rizik, MPBP, SBP, apod.) zmínit například:

- provádět častější kontroly používání OOPP a sjednotit směrnici OOPP vzhledem ke skutečnému stavu,
- důsledně dbát na všechny předepsané náležitosti revizních zpráv i příkazů V,
- řádně vést záznamy o provozu VTZ,
- sjednotit způsob ověřování znalostí po provedeném školení,
- důsledněji dodržovat termíny, lhůty a povinnosti stanové právními předpisy či svým vlastním interním dokumentem (např. plán kontrol, revizí, zkoušek, plán údržby),
- podrobněji specifikovat druh OOPP v závislosti na stupni jeho ochrany, specifikovat činnosti a pracoviště, na kterých je nutno OOPP používat,
- důsledněji řešit hrany pádů a přístupové komunikace na staveništi,
- prohloubit kvalifikace osob podílejících se na provozu VTZ,
- doplnit postupy pro zdvihání osob a břemen o všechny pokyny z návodu výrobce.

## Oceněné firmy

Firmám, které prošly prověrkami inspektorů s pozitivním výsledkem, bylo uděleno osvědčení Bezpečný podnik spolu se skleněnou plaketou programu z rukou generálního inspektora SÚIP a zástupce MPSV ve dne 5. 6. 2023 na slavnostním předávání v Opavě a ve dne 31. 10. 2023 v Praze. Oceněné firmy uvádí následující tabulky.

Tab. č. 54 – Firmy, které převzaly osvědčení v červnu 2023

|               |  |
|---------------|--|
| <b>OIP 03</b> | Pražská energetika, a.s.                       |
|               | PREdistribuce, a.s.                            |
|               | PREservisní, s.r.o.                            |
| <b>OIP 04</b> | KOPOS KOLÍN a.s.                               |
| <b>OIP 06</b> | Akkodis CZ s.r.o.                              |
|               | ŠMT a.s.                                       |
| <b>OIP 09</b> | BLOCK CRS a.s.                                 |
|               | Innomotics, s.r.o.; o. z. Elektromotory Drásov |
| <b>OIP 10</b> | Erich Jaeger, s.r.o.                           |
|               | JTEKT Bearings Czech Republic s.r.o.           |

Tab. č. 55 – Firmy, které převzaly osvědčení v říjnu 2023

|               |   |
|---------------|---|
| <b>OIP 03</b> | HOCHTIEF CZ a. s.   |
| <b>OIP 04</b> | Ferring-Léčiva, a.s.  |
| <b>OIP 05</b> | CZ LOKO, a.s.; provozovna Jihlava                             |
|               | ČEZ, a. s.; Jaderná elektrárna Dukovany                       |
|               | ČZ a.s.   |
|               | ČZ Řetězy, s.r.o.   |
|               | Robert Bosch, spol. s r.o.                                    |
|               | THK RHYTHM AUTOMOTIVE CZECH a.s.                              |
| <b>OIP 06</b> | KDYNIMUM a. s.  |
|               | Synthomer a.s.  |
| <b>OIP 07</b> | Lovochemie, a.s.  |
|               | TRCZ s.r.o.   |
| <b>OIP 08</b> | ASSA ABLOY Opening Solutions CZ s.r.o.; divize Stavební zámky |
|               | Schaeffler Production CZ s.r.o.                               |
| <b>OIP 09</b> | Chropyňská strojírna, a.s.                                    |
| <b>OIP 10</b> | Innomotics, s.r.o.; o. z. Elektromotory Mohelnice             |
|               | VESUVIUS ČESKÁ REPUBLIKA, a.s.                                |

### Shrnutí:

V roce 2023 bylo celkem uděleno 27 osvědčení Bezpečný podnik, a to jak firmám zcela novým, tak i stávajícím, přičemž některé jsou již držiteli i 9 osvědčení. Bezpečný podnik napomáhá firmám a jejím zaměstnancům při zlepšování systému řízení BOZP, což přináší nejen zlepšení pracovního prostředí zaměstnanců, ale i zlepšení stavu bezpečnosti práce, ochrany zdraví při práci, ochrany životního prostředí či požární ochrany. Firmy zapojené do programu se rovněž snaží kvalitněji a efektivněji řešit přístup k BOZP u svých dodavatelů, odběratelů či návštěv.

Zjištěné nedostatky při prověrkách se většinou týkaly provozní slepoty a nedůslednosti některých vedoucích zaměstnanců a mezi nejčastějšími doporučeními dominovaly požadavky na aktualizaci, specifikaci a sjednocení dokumentace či větší důslednost.

Bezpečný podnik je zajímavý i pro samotné prověřující inspektory, kteří se mohou setkat se zajímavými nápady a zlepšeními v oblasti BOZP či s novými technologiemi a správnou praxí. Jejich rady a připomínky jsou velmi oceňovány managementem firem, neboť jim inspektoři pomáhají vyznat se v právních předpisech a zapojit problematiku BOZP do každodenních činností.

Spolupráce inspekce práce a firem je velmi důležitá pro zlepšení stavu BOZP a pracovních podmínek v ČR a program Bezpečný podnik rozhodně přispívá k její větší efektivitě. Cílem programu Bezpečný podnik není jen vyhledávání nedostatků, ale především jde o snahu změnit přemýšlení o celé problematice BOZP, kdy je dán důraz především na systematickosti, vzájemné propojení všech informací, komunikaci a celkový komplexní přístup k BOZP.

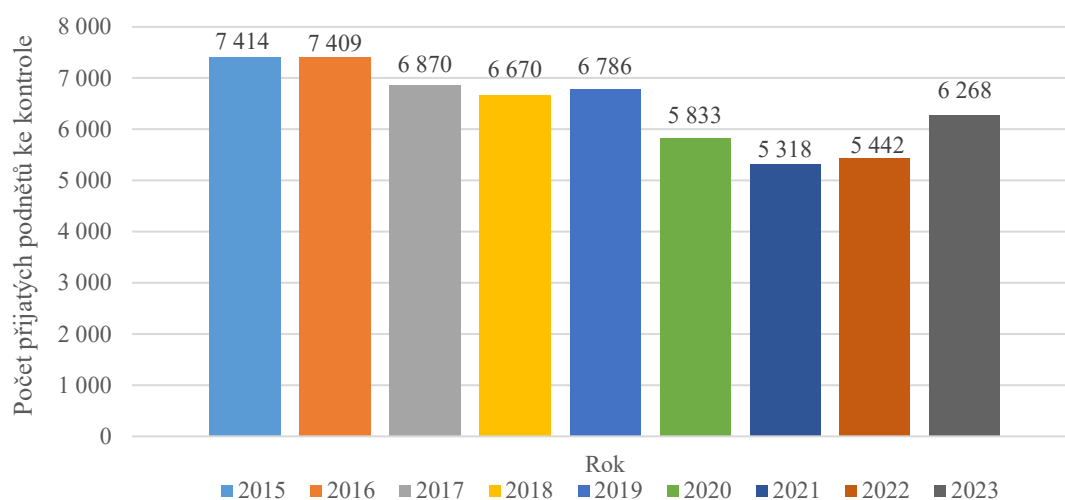
## 4 Statistický rozbor podnětů ke kontrole

Významnou a nedílnou součástí činnosti orgánů inspekce práce je práce s podněty ke kontrole, které upozorňují na možné porušování právních předpisů ze strany zaměstnavatelů. Každoročně je přijato několik tisíc podnětů ke kontrole, které svým obsahem směřují do všech oblastí kontrolní působnosti SÚIP. Podatelé podnětů ke kontrole jsou nejen samotní zaměstnanci, ale také orgány státní a veřejné správy, sociální partneři a poměrně často se jedná o podněty anonymní. Podatel podnětu je vždy informován o způsobu jeho vyřízení a často vyzván k doplnění dalších potřebných informací. V případě, že je na základě konkrétního podnětu provedena kontrola, je jeho podatel informován o jejím výsledku. S ohledem na počet přijatých podnětů ke kontrole a jejich obsahovou závažnost, jsou kontroly prováděné na jejich základě každoročně neodmyslitelnou a významnou součástí kontrolní činnosti orgánů inspekce práce.

V roce 2023 bylo přijato celkem 6 268 podnětů ke kontrole, z toho 3 470 podnětů směřovalo do oblasti PPV, 1 608 podnětů do oblasti NLZ, 758 podnětů do oblasti BOZP, 197 podnětů do oblasti zákona o zaměstnanosti, 26 podnětů směřovalo na pracovní podmínky zaměstnanců s dočasnou ochranou z Ukrajiny a 13 podnětů poukazovalo na možné porušování právních předpisů v oblasti poskytování služby péče o dítě v dětské skupině. Vzhledem k tomu, že část přijatých podnětů ke kontrole současně upozorňuje na možné porušování právních předpisů ve více oblastech (nejčastěji se jedná o kombinaci podnětů v oblasti PPV a NLZ, případně o oblasti PPV a BOZP), nelze z těchto důvodů počty přijatých podnětů ke kontrole v jednotlivých oblastech bez dalšího sčítat.

Nejvíce podnětů ke kontrole každoročně směřuje do oblasti PPV, přičemž je nejčastěji poukazováno na možné porušování právních předpisů při odměňování zaměstnanců, u pracovního poměru a dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr nebo na úseku pracovní doby. Druhou nejpočetnější skupinou jsou podněty upozorňující na možný výkon nelegální práce občana ČR, EU nebo cizince. Menší zastoupení mají podněty do oblasti BOZP, zaměstnanosti a ZDS. Podněty v oblasti BOZP nejčastěji upozorňují na porušování všeobecných pravidel bezpečnosti práce na pracovišti, na nedodržování bezpečnosti při provozu VTZ a na nebezpečné provozování technických zařízení. Podněty v oblasti zaměstnanosti upozorňovaly zejména na porušování zákazu diskriminace a rovného zacházení při uplatňování práva na zaměstnání.

Graf č. 3 – Vývoj počtu přijatých podnětů ke kontrole v období let 2015 až 2023



Nejvíce podnětů ke kontrole upozorňovalo na možné porušování právních předpisů u zaměstnavatelů, kteří zaměstnávají méně než 10 zaměstnanců, případně se jednalo o zaměstnavatele, kteří zaměstnávají 10–49 zaměstnanců. Z pohledu sektoru podnikání bylo nejvíce podnětů přijato na zaměstnavatele

ve zpracovatelském průmyslu, přičemž se konkrétně jednalo o zaměstnavatele provozující výrobu kovových konstrukcí a kovodělných výrobků, výrobu potravinářských výrobků nebo o zaměstnavatele provozující výrobu motorových vozidel (kromě motocyklů), přívěsů a návěsů.

#### 4.1 Podněty ke kontrole v oblasti PPV

Podnět ke kontrole představuje nástroj, který informuje orgány inspekce práce, ve kterých oblastech pracovněprávních vztahů a u kterých zaměstnavatelů se může vyskytovat porušování pracovněprávních předpisů. Tento nástroj je k dispozici široké veřejnosti, která může o možných porušeních informovat orgány inspekce práce, které pak následně podněty posuzují a případně na jejich základě mohou vykonat kontrolu.

V problematice podnětu ke kontrole v oblasti pracovněprávních vztahů lze z praxe oblastních inspektorátů práce vysledovat také několik trendů a opakujících se skutečností, se kterými se inspektoři setkávají. Nejvýznamnější oblastí v ohledu přijatých podnětů byly, stejně jako v předchozích letech, oblast odměňování, dále oblast vzniku, změn a zániků pracovních poměrů, včetně dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr. Existuje důvodný předpoklad, že pro nadcházející kontrolní období roku 2024 se dá očekávat častější směřování podnětů veřejnosti do oblasti zdravotnictví, a to především co do problematiky pracovní doby. Ve zdravotnictví se již dlouhou dobu praktikují kontinuální dvacet čtyř hodinové výkony práce, někdy i delší. Tyto jsou pak kamuflovány buď dohodami o pracích konaných mimo pracovní poměr, které jsou se zaměstnanci uzavřeny na jiný druh konaných prací, popřípadě machinacemi s evidencí pracovní doby. Zákonodárce se rozhodnul reflektovat na tuto neutěšenou praxi novelizací zákoníku práce, kterou byla dohodnuta další povolená práce přesčas ve zdravotnictví (tato právní úprava byla platná a účinná od 1. 10. do 31. 12. 2023 a od 1. 1. 2024 byla nahrazena možnou délkou pracovní doby ve zdravotnictví až 24 hodin). Praktické dopady novelizace do kontrolní činnosti orgánů inspekce práce pak budou zřejmě spíše až v průběhu roku 2024. Je však už teď zřejmé, že prodlužování, byť legální doby, po kterou zaměstnanci vykonávají práci není bez nadsázky lékem na strukturální problém ve zdravotnictví jako spíše legislativní náplastí, která nevyřeší dlouhodobý nedostatek nikoli pouze lékařů, ale i ostatního zdravotnického personálu, což je skutečné jádro problému.

Nezřídkou je podání podnětu jedním z vícero nástrojů, kterým se podatelé snaží domoci svých práv, popřípadě zjednání nápravy závadného stavu. Souběžně tedy mnohdy paralelně s podáním podnětu dochází v související věci k zahájení soudního řízení. S tímto bývá neblaze spojený přístup podatelů, kteří chápou kontroly konané na základě podnětů jako službu, na kterou mají právní nárok. Předpokládají, že kontrola vždy potvrdí jejich tvrzení a nejsou schopni porozumět nebo ochotni akceptovat, že kontrolní činnost inspekce práce má svá pravidla, postupy i omezení. Zvyšuje se počet podatelů, kteří nesouhlasí s výsledkem kontroly a ihned dávají inspektorátu zpětnou vazbu – sdělují, že skutečnosti a podklady doložené při kontrole neodpovídají, stěžují si na špatně provedenou kontrolu, požadují opětovný výkon kontroly. Stoupá také počet podatelů podnětů, kteří využívají pro tento účel právního zastoupení.

Nebylo také případů, kdy si podatelé prostřednictvím inspektorátu práce řeší své individuální pracovní spory se zaměstnavatelem. Po mnohaleté pracovní praxi, o které si důvodně měli a mohli být vědomi, že je v rozporu s pracovním právem si „náhle“ uvědomí, že dosavadní praxe provozovaná v jejich pracovněprávním vztahu je v rozporu se zákonem. Při kontrole se pak ukáže, že podaný podnět je jen důsledkem konfliktu mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem.

V neposlední řadě přibývá podnětů k oblasti nerovného zacházení a diskriminace, kterou si však podatelé vykládají mnohdy velmi extenzivně, popřípadě nerozumí zcela roli orgánů inspekce práce v této oblasti. Není pochyb o tom, že řešení problematiky diskriminace a šikany lze považovat za zásadní a klíčové téma. Jedná se ale o velmi složitou a na kontrolu náročnou oblast, ve které jsou orgány inspekce práce limitovány krom složitosti problematiky samotné mimo jiné i tím, že jsou orgány kontrolními

a nikoli vyšetřovacími. Podatelé podnětu mají mnohdy představu takovou, že inspektorát bez dalšího potvrdí jejich tvrzení, že k diskriminaci či nerovnému zacházení dochází, a nechtějí přijmout skutečnosti, že jejich tvrzení je nutno objektivně zjistit, což je mnohdy bez existence jakýchkoliv důkazů nemožné.

Podněty ke kontrole byly i v roce 2023 směřovány především do oblasti pracovněprávních vztahů. Státní úřad inspekce práce a oblastní inspektoráty práce obdržely za rok 2023 celkem 3 470 podnětů směřujících do oblasti pracovněprávních vztahů, v čemž lze spatřit navýšení oproti roku 2022, kdy těchto podnětů bylo celkem 3 079. Vyjádřeno také prostřednictvím procentního navýšení se jedná o nikoli zanedbatelný nárůst celkového počtu podnětů na pracovněprávní vztahy v hodnotě zaokrouhlené na 13 %. Pracovněprávní vztahy však nejsou zdaleka jedinou oblastí, kterou se orgány inspekce zabývají a ke které každý rok obdrží podněty ke kontrole. Pro srovnání tedy uvedme, že když celkový počet podnětů za rok 2023, které orgány inspekce práce obdržely byl 6 268 a počet podnětů do oblasti pracovněprávní byl 3 470, je zde zastoupena například ještě významná oblast zaměstnanosti s 1 782 podněty nebo oblast BOZP, ke které orgány inspekce práce obdržely 758 podnětů.

Níže jsou shrnuta data, které vyplývají ze statistického přehledu činnosti orgánů inspekce práce.

Nejzastoupenější pracovněprávní oblastí, do které v roce 2023 směřovalo nejvíce podnětů byla, jak již nastíněno výše, oblast odměňování zaměstnanců. Celkem 1 868 podnětů upozorňovalo na možné porušování v této oblasti. Jedná se tedy oproti předchozímu roku o navýšení počtu přijatých podnětů o 12 %. Podněty poukazovaly obvykle zejména na neposkytnutí mzdy nebo její části, výši mzdy, platu nebo odměny, na nedodržení zaručené mzdy, nesprávné zařazení do platové třídy, neproplacení práce a příplatků za práci přesčas, na neproplacení příplatků za práci ve dnech pracovního klidu a v noci, dále se objevily podněty na neposkytnutí mzdy nebo platu ve stanoveném termínu, nevydání dokladu o vyúčtování mzdy nebo mzdového/platového výměru, provádění srážek ze mzdy apod.

V četnosti podnětů podaných k pracovněprávním vztahům jsou na místě druhém vztahy týkající se vzniku, změn a skončení pracovního poměru a také dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr. Pro tuto oblast obdržely orgány inspekce práce celkem 1 328 podnětů ke kontrole, oproti předchozímu roku tak jde o navýšení o 18,5 %.

Na místě třetím se pak nachází oblast pracovní doby, ke které bylo adresováno 510 podnětů ke kontrole. Zatímco tedy předchozí rok došlo oproti roku 2021 k nepatrnému poklesu nápadu podnětů, rok 2023 přinesl opětovný jejich nárůst, a to i na hodnotu překračující rok 2021. Oproti roku 2022 se tedy jedná o navýšení v hodnotě 17,5 %.

Do oblasti náhrad směřovalo celkem 385 podnětů ke kontrole, oproti předchozímu roku se jedná o nárůst o 7,5 %. K oblasti dovolené bylo adresováno 172 podnětů ke kontrole což představuje nárůst o 15 %. Do oblasti agenturního zaměstnávání směřovalo 47 podnětů ke kontrole, což je opětovný pokles, tentokrát o 6 %. Tento vývoj se zdá, má kontinuální trend, neboť i v předchozím období počet podnětů do oblasti agenturního zaměstnávání klesl, byť za tento rok 2023 pouze nepatrně. Do oblasti ochrany soukromí a osobních práv zaměstnanců směřovalo 84 podnětů ke kontrole (výrazný nárůst o 47 %), do oblasti součinnosti zaměstnavatelů se zástupci zaměstnanců pak směřovalo 25 podnětů ke kontrole (nárůst o 19 %).

Za rok 2023 lze shledat opravdu výrazný nárůst podání podnětů na úseku rovného zacházení, když v roce 2022 to bylo 276 podnětů, za rok 2023 to bylo již 392, což představuje celých 42 % nárůstu.

Za pokračování v předchozím vývoji lze označit skutečnost, že podněty veskrze jsou adresovány na malé zaměstnavatele. Pokud se týká předmětu činnosti těchto zaměstnavatelů, tento se charakterizuje tak, že lze nastínit následující nejčastější, nikoli však úplný rozklad. Jedná se prve o zpracovatelský průmysl (575 podnětů), následuje velkoobchod a maloobchod, oprava a údržba motorových vozidel (534 podnětů), doprava a skladování (276 podnětů), vzdělávání (248 podnětů), administrativní

a podpůrné činnosti, pod což je zahrnuto i agenturní zaměstnávání a provozování bezpečnostních a pátracích služeb (225 podnětů), ubytování, stravování a pohostinství (220 podnětů) a stavebnictví (167 podnětů).

### **Zjištění z provedených kontrol**

Za rok 2023 bylo provedeno s využitím podnětů ke kontrole celkem 2 086 kontrol v oblasti pracovněprávních vztahů, z toho 398 kontrol bylo provedeno s využitím podnětů obdržených v roce 2022 a 2021. V rámci provedení kontrol s využitím podnětů pak lze konstatovat, že zjištěno celkově 5 153 porušení, z toho bylo 5 038 porušení povinností stanovených zákoníkem práce. Rozklad četnosti těchto porušení je následující:

- 1 964 porušení na úseku odměňování,
- 1 656 porušení na úseku pracovního poměru a dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr,
- 640 porušení na úseku pracovní doby,
- 623 porušení na úseku náhrad,
- 89 porušení na úseku dovolené,
- 86 porušení na úseku rovného zacházení,
- 39 porušení na úseku ochrany soukromí a osobních práv zaměstnanců,
- 32 porušení na úseku agenturního zaměstnávání,
- 22 porušení na úseku součinnosti zaměstnavatele a orgánu zaměstnanců,
- a další.

Shrnutím tedy lze říci, že v roce 2023 kontroly prověřily přibližně 60 % obdržených podnětů ke kontrole. Toto číslo představuje nárůst v procentuální výslednosti prověření příchozích podnětů, ale také je třeba zmínit, že se souvisejícím nárůstem celkového nápadu činnosti orgánů inspekce práce poukazuje na zvýšený objem množství celkové činnosti orgánů inspekce práce, kterého by nešlo docílit bez zvyšující se efektivity práce a velkého úsilí inspektorů. S tím, že kontrolní činnost je mnohdy činností velmi náročnou a obtížnou, je třeba tedy závěrem konstatovat, že se jedná o velmi pozitivní výsledek.

## **4.2 Podněty z oblasti zaměstnanosti a poskytování služby péče o dítě v dětské skupině**

Orgány inspekce práce v roce 2023 přijaly celkem 1 782 podnětů ke kontrole, upozorňujících na porušování právních předpisů v oblasti zaměstnanosti, kdy se jednalo o 1 608 podnětů upozorňujících na výkon nelegální práce a dalších 197 podnětů upozorňovalo na porušování ostatních ust. zákona o zaměstnanosti.

Kromě podnětů směřujících do oblasti zaměstnanosti obdržely orgány inspekce práce rovněž 13 podnětů směřujících do oblasti poskytování služby péče o dítě v dětské skupině.

Shodně s předchozími léty bylo v oblasti NLZ nejčastěji poukazováno na možný výkon nelegální práce občanů ČR, cizinců ze třetích zemí a občanů Evropské unie (dále jen „EU“).

Přijaté podněty ke kontrole:

- 1 167 podnětů směřujících do oblasti nelegální práce občanů ČR,
- 526 podnětů směřujících do oblasti nelegální práce cizinců mimo EU,
- 113 podnětů směřujících do oblasti nelegální práce občanů EU mimo ČR,
- 197 podnětů směřujících do dalších oblastí zákona o zaměstnanosti (diskriminace a rovné zacházení, zprostředkování zaměstnání, zaměstnávání zaměstnanců ze zahraničí, ust. § 136 ZoZ, zaměstnávání osob se zdravotním postižením (dále jen „OZP“),
- 13 podnětů upozorňujících na nedodržování podmínek vymezených zákonem o dětské skupině.

Podněty ke kontrole do oblasti zákona o zaměstnanosti nejčastěji poukazovaly na možné nedodržování rovného zacházení a zákazu diskriminace při uplatňování práva na zaměstnání. Jednalo se zejména o podněty, které upozorňovaly především na zveřejnění nabídky práce, která obsahovala diskriminační prvky (například věk nebo pohlaví uchazeče o zaměstnání).

### **Výsledky kontrol na základě podnětů v oblasti zaměstnanosti a NLZ**

V roce 2023 bylo provedeno celkem 1 124 kontrol s využitím podnětů ke kontrole v oblasti zaměstnanosti. U 453 dokončených kontrol bylo zjištěno 980 porušení právních předpisů.

Zjištěná porušení právních předpisů:

- 389 porušení spočívající v umožnění výkonu závislé práce fyzických osob mimo pracovní právní vztah ve smyslu ust. § 5 písm. e) bod 1 zákona o zaměstnanosti, a to jak občanů ČR, občanů EU, tak i cizinců ze třetích zemí,
- 266 porušení ust. § 5 písm. e) bod 2 zákona o zaměstnanosti, kdy cizinci vykonávali práci bez povolení k zaměstnání, zaměstnanecké karty či modré karty, je-li podle zákona o zaměstnanosti vyžadováno, nebo v rozporu se zaměstnaneckou kartou, ale na území ČR pobývali legálně,
- 166 porušení ust. § 136 zákona o zaměstnanosti, kdy zaměstnavatelé nesplnili povinnost mít v místě pracoviště kopie dokladů prokazujících existenci pracovní právního vztahu (toto porušení se týkalo hlavně zaměstnavatelů, kteří se zaměstnanci sjednali dohody o provedení práce),
- 46 porušení ust. § 87 zákona o zaměstnanosti, kdy zaměstnavatelé nesplnili informační povinnost,
- 35 porušení ust. § 5 písm. e) bod 3 zákona o zaměstnanosti, kdy cizinci vykonávali práci bez platného oprávnění k pobytu na území ČR, je-li podle zákona o pobytu cizinců na území ČR vyžadováno,
- 27 porušení ust. § 5 písm. g) zákona o zaměstnanosti, spočívající v pronájmu pracovní síly, aniž by byly dodrženy podmínky pro zprostředkování zaměstnání dle ust. § 14 odst. 1 písm. b).

Při kontrolách na základě podnětů upozorňujících na možný výkon nelegální práce bylo zjištěno celkem 554 nelegálně pracujících osob. Z celkového počtu nelegálně pracujících osob bylo 217 občanů ČR, 5 občanů EU a 332 cizinců.

### **Výsledky kontrol na základě podnětů v oblasti péče o dítě v dětské skupině**

Počet podnětů upozorňujících na nedodržování podmínek vymezených zákonem o dětské skupině se v roce 2023 v porovnání s rokem 2022 snížil na polovinu, celkem jich bylo přijato 13. Na základě přijatých podnětů bylo v roce 2023 zahájeno celkem 14 kontrol poskytovatelů služby péče o dítě v dětské skupině.

V roce 2023 bylo dokončeno 13 kontrol, které byly zahájeny na základě podnětů u poskytovatelů služby péče o dítě v dětské skupině. Při těchto kontrolách bylo zjištěno celkem 22 porušení zákona o dětské skupině u 7 kontrolovaných poskytovatelů, v 6 případech pak byly kontroly zcela bez porušení.

Na základě dokončených kontrol zahájených na základě podnětů byly zjištěny tyto porušení zákona o dětské skupině:

- 14 porušení spočívajících v nedodržení povinnosti poskytovatele zajistit při poskytování služby péče o dítě v dětské skupině, aby činnost, kterou se uskutečňuje výchova a péče o dítě byla vykonávána bezúhonnou pečující osobou,
- 3 porušení spočívající v nedodržení povinnosti poskytovatele zpracovat a dodržovat vnitřní pravidla organizace poskytování služby péče o dítě v dětské skupině



- 2 porušení spočívajících v povinnosti poskytovatele zajistit při poskytování služby péče o dítě v dětské skupině, aby činnost, kterou se uskutečňuje výchova a péče o dítě, byla vykonávána odborně způsobilou, zletilou a plně svéprávnou pečující osobou,
- 1 porušení spočívajících v nedodržení povinnosti poskytovatele zajistit v dětské skupině minimální počet pečujících osob na stanovený počet přítomných dětí,
- 1 porušení spočívajících v nedodržení povinnosti poskytovatele oznámit ministerstvu všechny změny týkající se údajů a dokladů, které jsou stanoveny pro žádost o udělení oprávnění, a předložit doklady o nich do 15 dnů ode dne jejich vzniku,
- 1 porušení spočívajících v nedodržení povinnosti poskytovatele zajistit, aby počet dětí současně přítomných v dětské skupině nepřesáhl její kapacitu zapsanou v evidenci poskytovatelů.

### 4.3 Podněty v oblasti bezpečnosti práce

V roce 2023 obdržely orgány inspekce práce o 77 podnětů více v oblasti BOZP jako v předchozím roce. Největší část podnětů z celkového počtu 758 podnětů v oblasti BOZP upozorňovala na nedostatky při zajištění všeobecné bezpečnosti práce (693 podnětů), na nedostatky v přidělování a užívání osobních ochranných pracovních prostředků (dále jen „OOPP“), na nedostatečné školení o právních a ostatních předpisech k zajištění BOZP, na nedostatečně vyhodnocená rizika na pracovištích zaměstnavatelů, na neuhrazení poplatku za pracovnělékařskou prohlídku zaměstnance a na neplnění zákonných povinností týkajících se vybavenosti pracovišť a pracovního prostředí či organizace práce. Přijatých 25 podnětů zasahovalo do oblasti bezpečnosti technických zařízení se zvýšenou mírou ohrožení života a zdraví a 57 podnětů se týkalo oblasti VTZ. Současně bylo přijato také 8 podnětů, které poukazyvaly na přítomnost alkoholu a jiných návykových látek u zaměstnanců.

Vzhledem k svému obsahu byla část podnětů ke kontrole postoupena k řešení jiným kontrolním orgánům (např. České obchodní inspekci, KHS, PČR, příslušnému městskému úřadu).

V roce 2023 bylo na základě podnětů směřujících do oblasti BOZP provedeno celkem 572 kontrol u 549 kontrolovaných zaměstnavatelů. Z tohoto počtu se jednalo o 489 právnických osob a o 60 fyzických podnikajících osob. Kontrolami bylo zjištěno celkem 1 342 porušení právních předpisů a 199 provedených kontrol proběhlo bez zjištěných nedostatků.

Nejčastěji zjištěná porušení právních předpisů v oblasti BOZP:

- 454 porušení zákoníku práce,
- 377 porušení zák. č. 309/2006 Sb., která se týkala nezajištění dalších podmínek BOZP,
- 224 porušení NV č. 101/2005 Sb., jež souvisela s nenaplněním podrobnějších požadavků na pracoviště a pracovní prostředí,
- 121 porušení NV č. 378/2001 Sb., která se týkala nezajištění bližších požadavků na bezpečný provoz a používání strojů, technických zařízení, přístrojů a náradí.

Nejčastějším porušením zákoníku práce bylo nedodržení povinnosti zaměstnavatelů vytvářet bezpečné a zdravé neohrožující pracovní prostředí a pracovní podmínky vhodnou organizací BOZP a přijímáním opatření k předcházení rizikům (152 porušení) a porušení povinností zaměstnavatelů nepřipustit, aby zaměstnanci vykonávali zakázané práce a práce, jejichž náročnost by neodpovídala jejich schopnostem a zdravotním způsobilostem (134 porušení).

Další početnější zjištění se týkala porušení povinnosti zaměstnavatele v oblasti školení zaměstnanců o právních a ostatních předpisech k zajištění BOZP a nedostatky v záznamech o školení zaměstnanců (49 porušení).

Porušení požadavků na BOZP podle zák. č. 309/2006 Sb. se týkala požadavků na výrobní a pracovní prostředky a zařízení, zejména povinnosti zajištění vhodnosti strojů, technických zařízení, dopravních

prostředků a náradí pro práci. Tyto také nebyly pravidelně udržovány, kontrolovány a revidovány (134 porušení u 79 kontrolovaných subjektů).

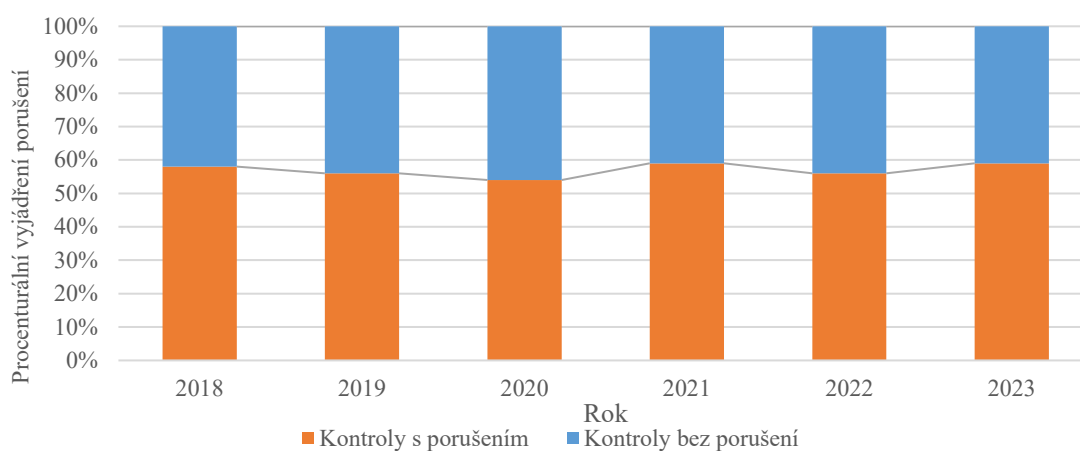
Podněty v oblasti stavebnictví upozorňovaly zejména na nedostatečně zajištěná staveniště při provádění zemních prací spojených s nedostatečně zajištěnými výkopy, oplocení (i proti vstupu nepovolaných osob), nezabezpečení zaměstnanců při pracích ve výšce technickou konstrukcí (např. lešením), nezabezpečení veřejných prostor, nad kterými se pracovalo apod. V oblasti dopravy podněty zahrnovaly poznatky o nedodržení dob odpočinků, školeních k zajištění BOZP a neplnění povinností v zajištění pracovní lékařské péče, a dále pak nedostatky ve mzdové oblasti řidičů. V oblasti VTZ bylo poukazováno na nedostatky při provozu zařízení na pracovištích zaměstnavatelů, na nevybavení těchto zařízení ochrannými zařízeními a na neprovádění kontrol a revizí u nich. V oblasti služeb a průmyslu se jednalo většinou o nedostatky z všeobecné bezpečnosti, tzn. problematika OOPP, školení k zajištění BOZP, nastavení a dodržování vhodných pracovních postupů a vyhodnocení rizik a k nim přijatých dostatečných opatření.

#### 4.4 Kontroly na základě přijatých podnětů

Orgány inspekce práce dokončily v roce 2023 celkem 3 795 kontrol na základě přijatých podnětů ke kontrole, z tohoto počtu se jedno o 774 kontrol dokončených na základě podnětů z předchozích let.

Kontrolami bylo zjištěno celkem 7 499 porušení právních předpisů, přičemž toto porušení se týkalo 2 251 kontrol. Nejvíce porušení bylo zjištěno u kontrol zaměřených na oblast PPV (5 154 porušení) a u kontrol zaměřených na oblast BOZP (1 342 porušení). Porušení právních předpisů bylo zjištěno u 59 % dokončených kontrol.

Graf č. 4 – Procentuální vývoj počtu porušení u dokončených kontrol na základě podnětu



Orgány inspekce práce v roce 2023 uložili v rámci kontrol provedených na základě podnětů ke kontrole celkem 685 pokut v souhrnné výši 41 199 500 Kč.

## Seznam použitých zkratk

|                 |   |
|-----------------|---|
| BOZP            | bezpečnost a ochrana zdraví při práci             |
| CNG             | stlačený zemní plyn                               |
| CO              | oxid uhelnatý                                     |
| CO <sub>2</sub> | oxid uhličitý                                     |
| ČBÚ             | Český báňský úřad                                 |
| ČIŽP            | Česká inspekce životního prostředí                |
| ČR              | Česká republika                                   |
| ČSN             | česká technická norma                             |
| ČSSZ            | Česká správa sociálního zabezpečení               |
| ES              | Nařízení Evropského parlamentu a Rady             |
| DOPV            | dokumentace o ochraně před výbuchem               |
| DPČ             | dohoda o pracovní činnosti                        |
| DPP             | dohoda o provedení práce                          |
| EN              | evropská norma                                    |
| ES              | Evropské společenství                             |
| EU              | Evropská unie                                     |
| EZ              | elektrické zařízení                               |
| GŘ ÚP ČR        | Generální ředitelství Úřadu práce České republiky |
| H <sub>2</sub>  | vodík   |
| HZS             | hasičské záchranné sbory                          |
| CH <sub>4</sub> | metan   |
| IS              | informační systém                                 |
| KHS             | Krajská hygienická stanice                        |
| LNG             | zkapalněná zemní plyn                             |
| LPG             | zkapalněný ropný plyn                             |
| MHD             | městská hromadná doprava                          |
| MPBP            | místní provozní bezpečností předpis               |
| MPŘ             | místní provozní řád                               |
| MPSV            | Ministerstvo práce a sociálních věcí              |
| MŘS             | místní řád skladu                                 |
| NLZ             | nelegální zaměstnávání                            |
| NV              | nařízení vlády                                    |
| OBÚ             | obvodní báňský úřad                               |
| OIP             | Oblastní inspektorát práce                        |
| OIP 03          | OIP pro hlavní město Prahu                        |
| OIP 04          | OIP pro Středočeský kraj                          |
| OIP 05          | OIP pro Jihočeský kraj a Vysočinu                 |
| OIP 06          | OIP pro Plzeňský kraj a Karlovarský kraj          |
| OIP 07          | OIP pro Ústecký kraj a Liberecký kraj             |
| OIP 08          | OIP pro Královéhradecký kraj a Pardubický kraj    |
| OIP 09          | OIP pro Jihomoravský kraj a Zlínský kraj          |
| OIP 10          | OIP pro Moravskoslezský kraj a Olomoucký kraj     |
| OOPP            | osobní ochranné pracovní prostředky               |
| OPZ             | odběrné plynové zařízení                          |
| OSVČ            | osoba samostatně výdělečně činná                  |
| OZO             | odborně způsobilá osoba                           |

|          |   |
|----------|---|
| OZP      | osoba se zdravotním postižením  |
| PČR      | Policie České republiky   |
| PD       | pracovní doba   |
| PPV      | pracovněprávní vztahy   |
| PÚ       | pracovní úraz   |
| PZ       | plynová zařízení  |
| PZH      | prevence závažných havárií  |
| REACH    | nařízení o registraci, hodnocení, povolování a omezování chemických látek |
| SBP      | system bezpečné práce   |
| SÚIP     | Státní úřad inspekce práce  |
| TIČR     | Technická inspekce České republiky  |
| TNS      | tlaková nádoba stabilní   |
| TOO      | Technicko-organizační opatření  |
| TZ       | tlaková zařízení  |
| ÚP ČR    | Úřad práce České republiky  |
| ust.     | Ustanovení  |
| VTZ      | vyhrazená technická zařízení  |
| VTZ – PZ | vyhrazená technická zařízení – plynová zařízení                           |
| VTZ – TZ | vyhrazená technická zařízení – tlaková zařízení                           |
| VTZ – ZZ | vyhrazená technická zařízení – zdvihací zařízení                          |
| vyhl. č. | vyhláška číslo  |
| zák. č.  | zákon číslo   |
| ZDS      | zákon o dětské skupině  |
| ZoZ      | zákon o zaměstnanosti   |
| ZP       | zákoník práce   |
| ZZ       | zdvihací zařízení   |

## Seznam tabulek

|  |    |
|--|----|
| Tab. č. 1 – Počet služebních míst inspektorů dle kontrolních oblastí .....   | 3  |
| Tab. č. 2 – Počet kontrol v oblasti zaměstnanosti v roce 2023 dle OIP .....  | 6  |
| Tab. č. 3 – Vývoj počtu zjištěných nelegálně pracujících osob ve vztahu k počtu kontrol.....   | 7  |
| Tab. č. 4 – Počet zjištěných nelegálně pracujících osob ve vztahu k počtu kontrol a OIP.....   | 8  |
| Tab. č. 5 – Nelegálně zaměstnaní cizinci ze zemí mimo Evropskou unii .....   | 9  |
| Tab. č. 6 – Nelegálně zaměstnaní občané zemí EU.....   | 9  |
| Tab. č. 7 – Kromě NLZ byla nejčastěji zjištěna následující porušení zákona o zaměstnanosti: .....  | 11 |
| Tab. č. 8 – Kromě NLZ byly nejčastěji zjištěny porušení zákoníku práce:.....   | 11 |
| Tab. č. 9 – Počet a výše pokut za nelegální zaměstnávání uložených v roce 2023 .....   | 12 |
| Tab. č. 10 – Počet a výše pokut uložených v roce 2023 za NLZ na základě kontrol roku 2023.....   | 13 |
| Tab. č. 11 – Kontroly zastřehého zprostředkování zaměstnání.....   | 14 |
| Tab. č. 12 – Nejčastější porušení podmínek agenturního zaměstnávání stanovených zákoníkem práce, kterých se agentury práce dopustily .....         | 23 |
| Tab. č. 13 – Nejčastější porušení podmínek stanovených zákonem o zaměstnanosti, kterých se agentury práce dopustily .....                          | 23 |
| Tab. č. 14 – Další zjištěná porušení zákoníku práce, kterých se agentury práce dopustily.....  | 24 |
| Tab. č. 15 – Počet a výše pokut uložených agenturám práce v oblasti dodržování pravidel agenturního zaměstnávání a zprostředkování zaměstnání..... | 25 |
| Tab. č. 16 – Nejčastější porušení podmínek agenturního zaměstnávání stanovených zákoníkem práce, kterých se dopustili uživatelé .....              | 25 |
| Tab. č. 17 – Další zjištěná porušení zákoníku práce, kterých se dopustili uživatelé.....   | 25 |
| Tab. č. 18 – Počet a výše pokut uložených uživatelům v oblasti dodržování pravidel agenturního zaměstnávání .....                                  | 26 |
| Tab. č. 19 – Nejčastější porušení podmínek agenturního zaměstnávání .....  | 26 |
| Tab. č. 20 – Statistika týkající se agentur práce za rok 2023 .....  | 27 |
| Tab. č. 21 – Nejčastější zjištěná porušení právních předpisů v souvislosti se zaměstnáváním držitelů dočasné ochrany .....                         | 41 |
| Tab. č. 22 – Přehled porušení zákoníku práce v souvislosti s vysíláním pracovníků.....   | 43 |
| Tab. č. 23 – Přehled porušení zákona o zaměstnanosti v souvislosti s vysíláním pracovníků.....   | 43 |
| Tab. č. 24 – Nejčastěji zjištěná porušení zákoníku práce .....   | 47 |
| Tab. č. 25 – Nejčastěji zjištěná porušení zákona o zaměstnanosti .....   | 47 |
| Tab. č. 26 – Přehled PÚ v letech 2020 – 2023 (pouze SÚIP).....   | 49 |
| Tab. č. 27 – Přehled PÚ zaměstnanců občanů EU a cizinců (pouze SÚIP).....  | 49 |
| Tab. č. 28 – Vybrané ukazatele ve stavebnictví dle OIP.....  | 52 |
| Tab. č. 29 – Přehled nejčastěji porušovaných předpisů ve stavebnictví .....  | 52 |
| Tab. č. 30 – Projektové dokumentace dle OIP .....  | 58 |
| Tab. č. 31 – Řízení k vydání kolaudačního souhlasu dle OIP .....   | 58 |
| Tab. č. 32 – Vybrané ukazatele v dopravě podle jednotlivých OIP .....  | 60 |
| Tab. č. 33 – Přehled nejčastěji porušovaných předpisů v dopravě.....   | 61 |
| Tab. č. 34 – Vybrané ukazatele v zemědělství a potravinářském průmyslu dle OIP .....   | 65 |
| Tab. č. 35 – Přehled nejčastěji porušovaných předpisů v zemědělství a potravinářském průmyslu.....   | 66 |
| Tab. č. 36 – Vybrané ukazatele v lesnictví a v dřevozpracujícím průmyslu dle OIP.....  | 70 |
| Tab. č. 37 – Přehled nejčastěji porušovaných předpisů v lesnictví a v dřevozpracujícím průmyslu ....   | 70 |
| Tab. č. 38 – Vybrané ukazatele u nebezpečných látek dle OIP .....  | 74 |
| Tab. č. 39 – Přehled nejčastěji porušovaných právních předpisů u nebezpečných látek.....   | 74 |
| Tab. č. 40 – Vybrané ukazatele v terciární sféře dle OIP.....  | 77 |
| Tab. č. 41 – Přehled nejčastěji porušovaných předpisů v terciární sféře .....  | 78 |
| Tab. č. 42 – Vybrané ukazatele u zpracovatelského průmyslu dle OIP.....  | 83 |

|   |     |
|---|-----|
| Tab. č. 43 – Přehled nejčastěji porušovaných předpisů ve zpracovatelském průmyslu.....      | 83  |
| Tab. č. 44 – Vybrané ukazatele u elektrických zařízení dle OIP .....                        | 87  |
| Tab. č. 45 – Přehled nejčastěji porušovaných předpisů u elektrických zařízení .....         | 88  |
| Tab. č. 46 – Vybrané ukazatele u ZZ dle OIP .....   | 91  |
| Tab. č. 47 – Vybrané ukazatele u VTZ-PZ dle OIP .....                                       | 96  |
| Tab. č. 48 – Přehled nejčastěji porušovaných předpisů u VTZ-PZ.....                         | 97  |
| Tab. č. 49 – Vybrané ukazatele u VTZ-TZ dle OIP.....  | 102 |
| Tab. č. 50 – Přehled nejčastěji porušovaných předpisů u VTZ-TZ.....                         | 102 |
| Tab. č. 51 – Vybrané ukazatele u integrovaných inspekci dle OIP.....                        | 105 |
| Tab. č. 52 – Přehled nejčastěji porušených právních předpisů u integrovaných inspekci ..... | 106 |
| Tab. č. 53 - Údaje o prověrkách dle OIP.....  | 109 |
| Tab. č. 54 – Firmy, které převzaly osvědčení v červnu 2023.....                             | 111 |
| Tab. č. 55 – Firmy, které převzaly osvědčení v říjnu 2023 .....                             | 111 |

## Seznam grafů

|   |     |
|---|-----|
| Graf č. 1 – Vývoj počtu provedených kontrol v období let 2020 až 2023 .....                 | 1   |
| Graf č. 2 – Vývoj počtu nelegálně pracujících osob.....                                     | 8   |
| Graf č. 3 – Vývoj počtu přijatých podnětů ke kontrole v období let 2015 až 2023 .....       | 113 |
| Graf č. 4 – Procentuální vývoj počtu porušení u dokončených kontrol na základě podnětu..... | 119 |



## **Státní úřad inspekce práce**

Kolářská 451/13, 746 01 Opava  
telefon: 950 179 101, fax: 950 179 199  
IČ: 750 46 962, [opava@suiip.cz](mailto:opava@suiip.cz)  
[www.suiip.cz](http://www.suiip.cz), ID DS: cmwaazf